

LİMİTED ŞİRKETLERİN HAKLI SEBEPLE FESHİ

PINAR KOŞAN

**YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSTANBUL, 2023**

LİMİTED ŞİRKETLERİN HAKLI SEBEPLE FESHİ

PINAR KOŞAN

DANIŞMAN: Dr. Öğr. Üyesi ÖZLEM ATA POLAT

**SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ'NE SUNULAN BU TEZ
ÖZEL HUKUK
YÜKSEK LİSANS
DERECESİ İÇİN KISMİ YETERLİLİKLERİ KARŞILAMAKTADIR**

**YEDİTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSTANBUL, 2023**

İNTİHAL SAYFASI

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum, bu çalışmayı, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yol ve yardıma başvurmaksızın yazdığımı, yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bu eserleri her kullanışmada alıntı yaparak yararlandığımı belirtir; bunu onurumla doğrularım.

Enstitü tarafından belli bir zamana bağlı olmaksızın, tezimle ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara katlanacağımı bildiririm.

Tarih : 12.06.2023

Ad/soyad : Pınar KOŞAN

İmza :

XXXXXX

ÖZET

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun m. 636/III hükmü ile limited şirketlerde haklı sebeplerin varlığı halinde, her bir ortağın mahkemeden ortaklığın feshine karar verilmesini isteyebileceği düzenlenmiştir. Düzenlemenin devamında ise, mahkemenin şirketin feshine karar vermek yerine, davacı ortağa payının gerçek değerinin ödenmesi ve davacının ortaklıktan çıkarılmasına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir diğer bir çözüme hükmedilebileceği belirtilmiştir. Çalışmamızda limited şirketin sona erme hallerinden biri olan bu hüküm uyarınca haklı sebep kavramı açıklanmış ve hangi hallerin limited şirketin feshini gerektirecek şekilde haklı sebep teşkil ettiği incelenmiştir. Ayrıca, haklı sebebin bulunduğu hallerde mahkemenin takdir yetkisi çerçevesinde karar verebileceği alternatif çözümler üzerinde durulmuş, son çare olarak feshe karar verilmesi halinde bu durumun sonuçlarına ve yargılama usulüne yer verilmiştir.

Anahtar kelimeler: Ortaklıklar hukuku, Limited Şirket, Haklı Sebep Fesih, Türk Ticaret Kanunu, Madde 636/III, Alternatif Çözümler

ABSTRACT

Article 636/III of the Turkish Commercial Code No. 6102 regulates that in limited liability companies, each partner has the right to request the termination of the partnership from the court in the presence of valid reasons. The regulation further states that instead of deciding on the termination of the company, the court may order the payment of the plaintiff partner's share at its true value and the removal of the plaintiff from the partnership, or it may impose an appropriate and acceptable alternative solution. In this study, the concept of valid reason under this provision, which is one of the termination cases of a limited liability company, is explained, and the circumstances that constitute valid reasons requiring the termination of a limited liability company are examined. Additionally, the study focuses on alternative solutions that the court may decide within the framework of its discretion when valid reasons exist, and in the event that termination is decided as a last resort, it discusses the consequences of this situation and the procedural aspects of the litigation.

Keywords: Partnership law, Limited Liability Company, Termination with Valid Reason, Turkish Commercial Code, Article 636/III, Alternative Solutions

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
İÇİNDEKİLER.....	iv
KISALTMALAR CETVELİ.....	viii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

LİMİTED ŞİRKETİN HAKLI SEBEPLE FESHİNE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER VE HAKLI SEBEP KAVRAMI

I. Limited Şirketin Haklı Sebeple Feshine İlişkin Genel Bilgiler	3
A. Limited Şirketin Haklı Sebeple Feshine İlişkin Yasal Düzenleme	3
B. Düzenlemenin 6762 sayılı ETK'nın İlgili Maddeleri ile Karşılaştırılması	5
C. Haklı Sebeple Fesih Düzenlemesinin İşlevleri.....	6
1. Ortakları Çoğunluğun Gücünün Olumsuz Etkilerine Karşı Koruma İşlevi.....	6
2. Genel Kurulda/Yönetimde Söz Konusu Olabilecek Tıkanmaların Önüne Geçme ve Şirketin Temel Yapısını Koruma İşlevi.....	8
3. Sürekli Borç İlişkisi Doğuran Şirket Sözleşmesinin Sona Erdirilmesi İşlevi	8
4. Ortaklık Malvarlığının ve Tasfiye Payının Korunması İşlevi.....	9
D. Limited Şirketlerin Haklı Sebeple Feshi Düzenlemesinin Diğer Şirket Türlerinin Feshi ile Karşılaştırılması.....	10
1. Anonim Şirketlerin Haklı Sebeple Feshi ile Karşılaştırılması	10
2. Adi Ortaklıkların Haklı Sebeple Feshi ile Karşılaştırılması	11
3. Kollektif Şirketlerin Haklı Sebeple Feshi ile Karşılaştırılması	13
4. Adi Komandit Şirketin Haklı Sebeple Feshi ile Karşılaştırılması	14
E. Haklı Sebeple Fesih Davasının Tali Niteliği	15
II. Haklı Sebeple Kavramı.....	17
A. Limited Şirketler Hukukunda Haklı Sebeple	18
B. Haklı Sebebin Belirlenmesinde Hâkimin Takdir Yetkisi	21
C. Hâkimin Takdir Yetkisini Kullanırken Dikkate Alacağı Unsurlar	22
1. Somut Olayın Şartları	22
2. Menfaatlerin Karşılaştırılması	23
D. Haklı Sebebin Tespitinde Kusurun Rolü	25
1. Davacı Ortağın Kusurunun Haklı Sebebe Etkisi	25
2. Diğer Ortakların Kusurunun Haklı Sebebe Etkisi.....	27

İKİNCİ BÖLÜM

LİMİTED ŞİRKETİN FESHİ DAVASINDA HAKLI SEBEBİN GÖRÜNÜM BİÇİMLERİ

I. Haklı Sebebin Görünüm Biçimleri	28
A. Çoğunluğun Gücünün Kötüye Kullanılmasına İlişkin Haklı Sebepler.....	29
1. Limited Şirketlerde Çoğunluk İlkesi ve Sınırlandırılma Yolları	30
a. Eşit İşlem İlkesi.....	31
b. Hakların Sakınılarak Kullanılması İlkesi	32
2. Çoğunluğun Gücünün Kötüye Kullanılmasının Haklı Sebeple Teşkil Etmesinin Şartları.....	33

a.Kötüye Kullanımın Fiilen Mevcut Olması.....	34
b.Kötüye Kullanımın Devamlılık Arz Etmesi.....	35
c.Ortakların Haklarına Ağır Bir Müdahalenin Bulunması.....	36
3. Çoğunluk Gücünün Kötüye Kullanılmasından Doğan Haklı Sebepler 36	
a.Ortakların Malvarlıksal Haklarının İhlali	37
aa. Kar Payı Alma Hakkının İhlali.....	37
aaa. Olağanüstü Yedek Akçe Ayrılması Yoluyla Kar Payı Alma Hakkının İhlal Edilmesi	39
bbb. Müdürlere Sağlanan Mali Haklar Yoluyla Kar Payı Hakkının İhlali	43
bb. Rüçhan Hakkının İhlali.....	46
cc. Tasfiye Payı Alma Hakkının İhlali	48
dd. Diğer Malvarlıksal Hakların İhlali	49
b.Ortakların Malvarlıksal Hakları Dışındaki Diğer Haklarının İhlali	50
bb. Katılma Hakları	50
aaa. Genel Kurula Katılma, Müzakereye Katılma, Öneride Bulunma Haklarının İhlali	50
bbb. Oy Hakkının İhlali.....	54
cc. Aydınlatıcı Haklar.....	56
B. Ortaklığa İlişkin Haklı Sebepler.....	57
1. Kötü Yönetim.....	58
2. Şirket Konusunun Elde Edilmesinin İmkânsız Hale Gelmesi.....	60
3. Şirketin Kazanç Elde Edemez Hale Gelmesi	62
4. Şirketin İşletme Konusunun Değiştirilmesi	63
5. Şirket Organlarının İşlevlerini Yerine Getirememesi	65
6. Ortaklığın Sermayesini Fiilen Yitirmesi	68
C. Kişisel Olgulara İlişkin Haklı Sebepler	69
1. Ortağın İş Göremez Hale Gelmesi veya Şirketten Ayrılması	71
2. Ortağın Ölümü, İflası, Kısıtlanması.....	72
3. Ortakların Kişisel Farklılıkları.....	74
4. Ortaklar Arasındaki Kişisel Uyuşmazlıklar	74
5. Yan Sözleşmelere Aykırılık	77

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HAKLI SEBEPLE FESİH DAVASINDA MAHKEMENİN VEREBİLECEĞİ KARARLAR VE YARGILAMA USULÜ

I. Genel Olarak.....	79
II. Haklı Sebeple Fesih Davasının Reddi.....	79
III. Haklı Sebeple Fesih Davasının Kabulü.....	80
A.Alternatif Çözüm Yolları.....	81
1.Mahkemenin Fesih Dışında Bir Çözüme Karar Verebilmesi ve Taleple Bağlılık İlkesi.....	81
2. Alternatif Çözüme Karar Verilmesi Talebi İçeren Bir Dava Açılıp Açılmayacağı Sorunu.....	82
3. Alternatif Çözümün Taşınması Gereken Temel Nitelikler	83
a. “Duruma Uygun Düşme” ve “Kabul Edilebilirlik”.....	83
b. Alternatif Çözüm Yolunun Sürekli ve Etkili Olması Zorunluluğu	86

4. Alternatif Çözüm Yolu Örnekleri	87
a. Davacının Payının Gerçek Değeri Ödenerek Şirketten Çıkarılması	87
aa. Terminoloji Sorunu: Çıkarılma Kavramı.....	88
bb. Çıkarılmaya İlişkin Kararın Şirketin Paylarını İktisabı Yasağı Karşısındaki Durumu	90
cc. Diğer Ortaklar Tarafından Payların İktisap Edilip Edilemeyeceği Sorunu.....	92
dd. Şirketten Çıkarılan Ortağın Ayrılma Akçesi	94
aaa. Ayrılma Akçesi Kavramı	94
bbb. Ayrılma Akçesinin Belirlenmesinde Gerçek Değerin Esas Alınması	95
ccc. Payın Gerçek Değerinin Hesaplanması	96
ddd. Ayrılma Akçesinin Muaccel Hale Gelmesi	98
i. Kullanılabilir Özkaynağının Bulunması	99
ii. Çıkarılan Ortağın Paylarının Devredilebiliyor Olması.....	100
iii. Sermayenin Azaltılması	102
eee. Kısmen Muacceliyet Halinde Kalan Kısımın Durumu.....	104
fff. Ayrılma Akçesine Faiz Ödenip Ödenmeyeceği ve Zamanaşımı.....	105
b. Davacı Dışındaki Ortakların Çıkarılması	106
c. Ortaklığın Bölünmesi.....	107
aa. Genel Olarak.....	107
bb. Haklı Sebep Fesih Davasında Alternatif Çözüm Yolu Olarak Bölünme.....	109
d. Genel Kurul veya Müdürlerin Yetki Alanındaki Konularda Karar Alınmasını Gerektiren Alternatif Çözümler	111
aa. Karın Dağıtılmasına Karar Verilmesi.....	111
bb. Muhalif Ortağın Şirket Müdürü Olarak Atanması	112
cc. Denetçi Atanması ve Değiştirilmesi	113
e. Mahkeme Tarafından Şirket Sözleşmesinde Değişiklik Yapılmasını Gerektiren Alternatif Çözümler.....	115
aa. Mahkemenin Şirket Sözleşmesi Değişikliği Yapmasına İlişkin Sorun.....	115
bb. Şirket Sözleşmesinde Değişiklik Yapılmasını Gerektirecek Çözüm Yolları	118
aaa. Mahkemenin Şirket Sözleşmesinde Kar Dağıtımına İlişkin Değişiklikler Yapılması Yönünde Karar Vermesi	118
bbb. Mahkemenin Şirket Sözleşmesinde Oy Hakkına İlişkin Değişiklikler Yapılması Yönünde Karar Vermesi	119
ccc. Mahkemenin Şirket Sözleşmesi ile Müdürler Kurulunda Temsil Edilme Hakkı Öngörülmesine Karar Vermesi	121
B. Şirketin Feshine Karar Verilmesi.....	122
1. Tasfiye İşlemleri.....	124
2. Tasfiye Memurlarının Atanması.....	125
3. Tasfiye Memurlarının Azli	127
4. Fesih Kararının Tescil ve İlanı	129
IV. Yargılama Usulü	129
A. Davanın Tarafları	129

1. Davacı.....	129
2. Davalı	131
B. Görevli ve Yetkili Mahkeme	133
C. Dava Açma Süresi.....	133
D. İhtiyatî Tedbirler	134
E. Yargılama Usulü ve İspat Yüğü	135
F. Kabul, Sulh ve Feragat.....	136
SONUÇ.....	137
KAYNAKÇA.....	142

KISALTMALAR CETVELİ

AŞ.	: Anonim Şirket
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
B.	: Bası
b.	: Bent
BATİDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi
Bknz.	: Bakınız
C.	: Cilt
D.	: Daire
Dpn.	: Dipnot
E.	: Esas numarası
EBK.	: 818 sayılı (eski) Borçlar Kanunu
E.T.	: Erişim Tarihi
ETK.	: 6762 sayılı (eski) Ticaret Kanunu
HD.	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: 6100 sayılı (yeni) Hukuk Muhakemeleri Kanunu
HUMK	: 1086 sayılı (eski) Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu
İİBF	: İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi
İİK	: İcra ve İflas Kanunu
İsvBK	: İsviçre Borçlar Kanunu
İsvMK	: İsviçre Medeni Kanunu

K.	: Karar numarası
m.	: Madde
RG.	: Resmî Gazete
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
TBK	: 6098 sayılı (yeni) Türk Borçlar Kanunu
TMK	: 4721 sayılı (yeni) Türk Medeni Kanunu
TSY	: Ticaret Sicili Yönetmeliği
TTK	: 6102 sayılı (yeni) Türk Ticaret Kanunu
TTSG	: Türkiye Ticaret Sicil Gazetesi
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve devamı
vs.	: ve sair
Y.	: Yargıtay

GİRİŞ

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu¹ (“TTK”) m. 636/III’te limited şirketlerin haklı sebeple feshine ilişkin düzenleme yapılmıştır. Düzenlemenin kökeni 01.01.2008 tarihinde İsviçre Borçlar Kanunu’nda (“İsvBK”) limited şirketler alanında yapılan değişikliktir. TTK m. 636/III uyarınca, haklı sebeplerin varlığı halinde, her bir ortak mahkemeden ortaklığın feshine karar verilmesini isteyebilecektir. Anonim şirketlerden farklı olarak, sermayeye katılım oranı dikkate alınmaksızın her bir ortağa bireysel olarak bu hak tanınmıştır.

TTK m. 636/III’te haklı sebebin bir tanımı verilmemiş ve haklı sebep teşkil edebilecek durumlara örnek gösterilmemiştir. Kesin bir tanım yapılmaması, hâkimin somut olaya uygun bir biçimde, tarafların menfaat dengesini gözeterek ihtiyaçlara uygun bir biçimde karar vermesine imkân tanımaktadır. Dolayısıyla, kanun koyucu tarafından hâkime bilinçli bir şekilde hareket serbestisi sağlandığı söylenebilecektir.

Düzenlemenin devamında ise, mahkemenin şirketin feshine karar vermek yerine, davacı ortağa payının gerçek değerinin ödenmesi ve davacının ortaklıktan çıkarılmasına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir diğer bir çözüme hükmedilebileceği belirtilmiştir. Haklı sebeple fesih davası sonucunda mahkemenin şirketin feshi yerine alternatif çözümlere hükmedebilmesi 6102 sayılı TTK ile getirilen bir yeniliktir.

Böylelikle, haklı sebebin tespitinde var olan takdir yetkisi, hukuki sonucun belirlenmesi bakımından da önemli hale gelmiştir. Mahkeme, haklı sebebin mevcut olduğunu kabul ettiği hallerde doğrudan şirketin feshine karar vermek zorunda değildir, geniş takdir yetkisi çerçevesinde alternatif bir çözüme hükmedebilecektir. Şirketin feshine karar verilmesi ağır bir sonuç olduğundan haklı sebebin varlığı halinde mahkeme öncelikle fesih dışındaki çözümleri araştırmalı, son çare olarak şirketin feshine karar vermelidir.

TTK m. 636/III hükmünde fesih yerine hükmedilebilecek alternatif çözüm yollarına yalnızca davacının payının gerçek değerinin ödenerek şirketten çıkarılması örnek olarak gösterilmiştir. Davacı ortağın şirketten çıkarılmasıyla bir yandan şirketin devamı sağlanırken diğer taraftan da haklı sebebi meydana getiren durum kesin bir şekilde sona erdirildiğinden bu çözüm yolu özel bir önem arz etmektedir.

Bu esaslar çerçevesinde hazırlanan çalışmamız üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde, limited şirketin haklı sebeple feshine ilişkin yasal düzenleme tanıtılmış, 6762 sayılı

¹ RG, 14.02.2011, S. 27846.

Türk Ticaret Kanunu (“ETK”) ile 6102 sayılı (yeni) TTK’daki düzenleme karşılaştırılmış, düzenlemenin işlevlerine yer verilmiş, diğer şirket türlerinin haklı sebeple feshini düzenleyen hükümler ile TTK m. 636/III karşılaştırılarak benzerlikler ve farklılıklar ortaya konulmuştur. Ayrıca, fesih davasının temel şartı olan haklı sebep kavramı incelenmiş ve haklı sebebin takdirinde hâkimin dikkate alacağı unsurlara yer verilmiştir.

İkinci bölümde ise, limited şirketin feshi davasında karşılaşılabilecek haklı sebebin görünüm biçimleri, çoğunluğun gücünün kötüye kullanılmasına ilişkin haklı sebepler, ortaklığa ilişkin haklı sebepler ve kişisel olgulara ilişkin haklı sebepler başlıkları altında detaylı olarak irdelenmiştir.

Çalışmanın son bölümünde ise, limited şirketin haklı sebeple feshi davasında mahkemenin verebileceği kararlar ve yargılama usulü incelenmiştir. Bu kapsamda, ilk olarak haklı sebeple fesih davasının reddi üzerinde durulmuştur. Daha sonra, fesih davası sonucunda mahkemenin hükmedebileceği alternatif çözümlere yer verilmiştir. Ayrıca, mahkemenin haklı sebeple fesih davası sonucunda şirketin feshine karar vermesi ve bu kararın konuyla sınırlı olmak üzere sonuçları incelenmiştir. Son olarak, haklı sebeple fesih davasında yargılama usulü irdelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

LİMİTED ŞİRKETİN HAKLI SEBEPLE FESHİNE İLİŞKİN GENEL BİLGİLER VE HAKLI SEBEP KAVRAMI

I. Limited Şirketin Haklı Sebeple Feshine İlişkin Genel Bilgiler

A. Limited Şirketin Haklı Sebeple Feshine İlişkin Yasal Düzenleme

TTK m. 573/I'e göre, "*Limited şirket, bir veya daha çok gerçek veya tüzel kişi tarafından bir ticaret unvanı altında kurulur; esas sermayesi belirli olup, bu sermaye esas sermaye paylarının toplamından oluşur*". TTK m. 124/II gereğince, limited şirketler bir sermaye ortaklığı türü olarak tasnif edilmiştir. Ancak, TTK'nın herhangi bir hükmünde açıkça belirtilmiş olmamakla birlikte, limited şirketlerin kişi ortaklıklarına özgü bazı özellikleri de taşıdıkları kabul edilmektedir². Diğer taraftan, özellikle 6102 sayılı TTK'nın kabul edilmesiyle birlikte, ETK döneminde kişi ve sermaye ortaklığı özelliklerinin eşit ağırlıkta olduğu limited şirketlerin artık anonim ortaklığa daha yakın bir nitelik kazandığı doktrinde belirtilmektedir³.

Limited şirketlerin ortakları bir şirket sözleşmesi ile bir araya gelmektedirler. Limited şirket sözleşmesi, ortaklıktaki hukuki ilişkiler, ortaklar arasındaki ilişkiler ve ortaklığın organlarının hukuki durumu konusunda temel teşkil etmektedir. Ayrıca, şirket sözleşmesi ortaklar arasında sürekli borç ilişkisi doğurmaktadır. Hem kişi hem de sermaye ortaklıklarına ilişkin özellikleri bünyesinde barındıran limited şirketlerde ise şirket sözleşmesi ayrı bir önem arz etmektedir. Zira ortaklar, şirket sözleşmesiyle sözleşme serbestisi esasına göre kanuni sınırlar içerisinde şirketi sermaye veya kişi ortaklıklarına yaklaştıracılabileceklerdir⁴.

²Şener, Oruç Hami, Limited Ortaklıklar Hukuku, Ankara-2017, s. 5; Bilgili, Fatih/Demirkapı, Ertan, Şirketler Hukuku, Bursa-2012, s. 311; Bahtiyar, Mehmet, Ortaklıklar Hukuku, İstanbul-2020, s. 347; Çebi, Hakan, Şirketler Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara-2020, s.339; "*Tasarı, limited şirketin karma yapısını değiştirmemiş, yer yer kişisel öğelere de yer vererek, şahıs şirketlerine ait özellikleri az da olsa muhafaza etmiştir*" bknz. Yıldız, Şükrü, Limited Şirketler Hukuku, İstanbul-2007, s. 55; Kendigelen, Abuzer, "*Limited Şirket Paylarının Haczi*", Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 1, S. 1, Ocak 2002, s. 416 (www.jurix.com.tr, E.T.: 24.04.2022).

³Çamoğlu, Ersin, Limited Ortaklıklar Hukukunun Temel İlkeleri, İstanbul-2020, s. 6; Kayıhan, Şaban, Şirketler Hukuku, Ankara-2021, s. 299; "*ETK döneminde öğretilen kişi ve sermaye ortaklığı özelliklerinin eşit ağırlıkta olduğu karma nitelikli bir şirket olarak kabul edilen LO, yeni TK'da bir küçük AŞ. kimliği kazanmıştır*" bknz. Çamoğlu/Poroy/Tekinalp, Ortaklıklar Hukuku II, İstanbul-2017, s. 386.

⁴Güzin, Üçışık, Limited Şirkette Ortağın Ortaklıktan Çıkarılması, Fahiman Tekil'in Anısına Armağan, 2003, s.189; Poroy, Reha/Tekinalp, Ünal/Çamoğlu, Ersin, Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, İstanbul-2010, s. 796; Hamamcıoğlu, Esra, Aile Tipi Limited Şirketlerde Şirket Sözleşmesi, Ankara-2022, s. 171-174.

Özellikle, limited şirketlerin kişi ortaklıklarına özgü bazı özellikleri taşıdığı ve şirket sözleşmesinin sürekli borç ilişkisi doğurduğu dikkate alındığında, ortaklar arasındaki güven ilişkisi ortaklığın devamı ve şirket amacının gerçekleştirilmesinde büyük önem arz etmektedir. Ortakların aynı amacı gerçekleştirmek için ortak bir çalışma azminin bulunmaması şirketin faaliyetlerine devam etmesinin önünde ciddi bir engeldir⁵. Zira şirket sözleşmesinin kurulması esnasında mevcut olan şartların değişmesi, sözleşmenin temelini oluşturan güven ve işbirliği unsurlarının ortadan kalkması ve bu nedenle artık sözleşme ilişkisinin taraflar için çekilmez hale gelmesi mümkündür. Böyle bir durumda tarafların şirket sözleşmesiyle bağlı kalmaya zorlanması kişilik haklarının ihlali anlamına gelecektir⁶.

Bu sebeple, şirket sözleşmesinin sürekli borç ilişkisi niteliğinde olduğu dikkate alınarak haklı sebep kavramına şirketler hukuku bakımından bazı sonuçlar bağlanmıştır⁷. Kanun koyucu, çekilmez hale gelen ortaklık ilişkisinin sona erdirilebilmesi için limited şirketlerin haklı nedenle feshine ilişkin olarak, TTK m. 636/III'te düzenleme getirmiştir. Düzenlemeye göre, haklı sebeplerin varlığı halinde, her bir ortak mahkemeden ortaklığın feshine karar verilmesini isteyebilecektir. Düzenlemenin devamında ise, mahkemenin şirketin feshine karar vermek yerine, davacı ortağa payının gerçek değerinin ödenmesi ve davacının ortaklıktan çıkarılmasına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir diğer bir çözüme hükmedilebileceği belirtilmiştir.

TTK'da yer alan haklı sebeple fesih düzenlemesinin kökeni 01.01.2008 tarihinde İsviçre Borçlar Kanunu'nda limited şirketler alanında yapılan değişikliktir. Nitekim, kaynak İsvBK 821/III hükmünde, her ortağın mahkemeden şirketin haklı nedenle feshini talep edebileceği, mahkemenin ise fesih veya yerine göre uygun kabul edilebilecek başka bir çözüme hükmedebileceği TTK m. 636/III hükmüne paralel biçimde belirtilmiştir⁸.

⁵ Mineliler, Zeynep, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’na göre Limited Şirketlerin Haklı Sebeple Feshi”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XVI, Y. 2012, S. 3, s. 95-96; “Böyle bir durumda ortak şirketteki payını başkasına devrederek şirketten ayrılabilir. Fakat ortağın payını devrederek şirketten ayrılmasının zor veya imkânsız olduğu şirket tiplerinde, ortağın kendisini çekilmez bir hal alan ortaklık ilişkisinden kurtarabilmesi amacıyla haklı sebeple fesih hükümlerinin düzenlendiğini görmekteyiz” bknz; Giray, Rabia Eda, “Limited Şirketin Haklı Sebeple Feshi ve Yargıtay’ın Yaklaşımı”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Y. 6, S. 12, Güz 2007/2, s. 196 (www.ticaret.edu.tr, E.T.: 18.04.2022).

⁶ Doğanay, İsmail, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. I, İstanbul-2004, s. 733; Giray, s. 196.

⁷ Limited şirketin feshi dışında haklı sebebe sonuç bağlanan haller için bknz: şirketten çıkma ve çıkarılma (TTK m. 638/II, 640/III), yönetim yetkisinin geri alınması ve kısıtlanması (TTK m. 630/II).

⁸ Yıldırım, Ali Haydar, Limited Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi, Bursa-2013, s. 5-6.

B. Düzenlemenin 6762 sayılı ETK'nın İlgili Maddeleri ile Karşılaştırılması

Öncelikle ETK'da limited ortaklığın sona erme sebeplerinden biri olarak haklı sebeple feshin “infisah sebepleri” ve “şirketten çıkma ve çıkarılma” başlıkları altında iki ayrı maddede yer aldığını belirtmek gerekmektedir. ETK m. 549/I'de “*ortaklardan birinin talebi üzerine ve muhik sebeplerden dolayı mahkeme kararıyla*” şirketin infisah⁹ edeceği belirtilmiştir. Ayrıca, ETK m. 551/II'de “*Her ortağın, muhik sebeplere dayanmak şartıyla şirketten çıkmasına müsaade edilmesini veya şirketin feshini mahkemeden talebedebileceği*” düzenlenmiştir¹⁰.

Doktrinde ise, bu düzenlemelerdeki tekrarın gereksiz olduğu yönünde eleştiriler yapılmıştır¹¹. Ayrıca, ETK m. 551/II'de ortaklıktan çıkma veya ortaklığın feshini isteme hususunda ortağa bir seçimlik hak tanınıp tanınmadığı da tartışmaya sebep olmuştur¹². Bu doğrultuda, 6102 sayılı TTK'da bu karışıklığın önüne geçmek için m. 636/III'te ortaklığın feshi ve m. 638'de ortaklıktan çıkma hali ayrı ayrı düzenlenmiştir. ETK'dan farklı olarak TTK m. 638'de yalnızca mahkemeden ortaklıktan çıkmanın talep edilebileceği belirtilmiş ve ETK m. 551/II'de yer alan ortaklığın feshinin talep edilebileceğine ilişkin kısma yer verilmemiştir.

Diğer taraftan, ETK m. 549/b.4 ile TTK m. 636/III arasındaki esas farklılık, yeni düzenleme ile haklı sebebin varlığının tespit edilmesi halinde mahkemeye ortaklığın feshi yerine alternatif bir çözüme karar verebilmesi yetkisinin tanınmasıdır. Artık mahkeme haklı sebebin mevcut olduğunu kabul ettiği hallerde doğrudan şirketin feshine karar vermek

⁹ Kanunda mahkeme kararıyla şirketin infisah edeceği belirtilmişse de infisah şirketin kendiliğinden sona ermesi anlamına geldiğinden ifadenin isabetli olmadığı özellikle belirtilmelidir.

¹⁰ ETK döneminde, bu hüküm kapsamında iki ortaklı şirketlerde ortağın çıkma/çıkarılmasının mümkün olup olmadığı tartışılmıştır. Zira, ETK m. 504 limited şirketin asgari ortak sayısını iki olarak belirlemiş, bu sayının sonradan azalması halinde şirketin feshine karar verilebileceği düzenlenmiştir. Yargıtay, bu dönemle iki ortaklı limited şirketlerde çıkma/çıkarılmanın mümkün olmadığına ilişkin kararlar vermiştir. Bknz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 11. HD, E. 1991/3056 E., 1991/6358 K. sayılı 29.11.1991 tarihli kararı (www.hukukturk.com.tr, E.T.: 05.04.2023). Öğretide Helvacı ise, iki kişilik limited ortaklıklarda haklı sebeple çıkmanın mümkün olması gerektiğini, kollektif ortaklıktaki ETK m. 199 düzenlemesine benzer bir düzenleme bulunmamasının tek ortaklı limited şirkete engel olmadığını, aksi bir durumun ekonomik olarak yaratılan değerlerin korunması ilkesine aykırılık teşkil edeceğini belirtmiştir. Bknz. Helvacı, Mehmet, “İki Kişilik Limited Ortaklıkta Haklı Sebeple Çıkma ve Yargıtay'ın Görüşü Hakkında Bazı Düşünceler”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi 1995, S. 1-3, s. 361 vd. (www.jurix.com.tr, E.T.: 05.04.2023).

¹¹ Baştuğ, İrfan, Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılma Hakkı, İzmir-1966, s. 101; Öcal, Akar, Limited Şirketin Haklı Sebeplerle Mahkeme Kararıyla Sona Erdirilmesi, Prof. Dr. Turgut Kalpsüz'e Armağan, Ankara-2003, s. 22.

¹² Yıldırım, hükmün lafzına bakıldığı takdirde haklı sebebin bulunması halinde ortağın iki haktan birini seçimlik olarak kullanmasını mümkün görmekteydi. Bknz. Yıldırım, s. 6; Diğer bir görüş ise; ETK m. 551/II ve m. 549 arasında farklılıklar olduğunu, m. 551/II'de belirtilen haklı sebeple fesih talebinin ancak terditli bir talep olarak ileri sürülebileceğini, çıkma talebinin ortaklığa bildirilmesinden sonra, ortaklığın bu talebi reddetmesi halinde ancak fesih talebinin gündeme gelebileceğini ileri sürmekteydi. Bknz. Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar ve Kooperatif, s. 851-852.

zorunda değildir, geniş takdir yetkisi çerçevesinde ortaklığın yapısına müdahalede bulunarak alternatif bir çözüme de hükmedebilecektir. Doktrinde, bu açıdan TTK m. 636/III esnek bir hüküm olarak değerlendirilmektedir¹³. Sonuç olarak, TTK m. 636/III hükmü ile birlikte, limited şirketin haklı nedenle feshi davasının yeni bir boyut kazandığı söylenebilecektir.

C. Haklı Sebep Fesih Düzenlemesinin İşlevleri

Limited şirketin haklı sebeple feshi düzenlemesinin önemi ancak bu düzenlemenin temel işlevlerinin incelenmesi neticesinde belirlenebilecektir. Bu kapsamda, ortakları çoğunluğun gücünün olumsuz etkilerine karşı koruması, genel kurulda/yönetimde söz konusu olabilecek tıkanmaların önüne geçmesi/şirketin temel yapısını koruması, sürekli borç ilişkisi doğuran şirket sözleşmesinin sona erdirilmesi ve ortaklık malvarlığının ve tasfiye payının korunması haklı sebeple fesih davasının başlıca işlevlerindendir. Çalışmamızın bu başlığı altında haklı sebeple fesih düzenlemesinin belirtilen işlevleri detaylı bir biçimde açıklanacaktır.

1. Ortakları Çoğunluğun Gücünün Olumsuz Etkilerine Karşı Koruma İşlevi

Limited şirketin haklı sebeple feshi davasının temel amacı, çoğunluğu oluşturan ortakların bu gücü kötüye kullanarak diğer ortakların haklarına zarar vermelerinin önüne geçilmesidir¹⁴. Aşağıda detaylı olarak değineceğimiz üzere, haklı sebep teşkil edebilecek haller ve haklı sebebin mevcut olması halinde mahkeme tarafından hükmedilebilecek alternatif çözümler incelendiğinde, düzenlemenin diğer ortakları çoğunluğa karşı korumayı amaç edindiği tespit edilebilecektir.

¹³ Şener, s. 967. Bu noktada, Tekinalp, yeni metnin esnek olduğu iddiasına karşı hükmün limited şirketlerin sona erdirilmesi yerine yaşatılmasını amaçladığını, bu nedenle yeniliğin tamamen esnekliğe özgülenmesi fikrinin ikna edici olmadığını belirtmektedir. Bknz. Tekinalp, Ünal, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, İstanbul-2020, s. 543.

¹⁴ Erdoğan, Alperen, Anonim ve Limited Şirketlerin Haklı Sebep Feshi Davasında Haklı Sebep Kavramı ve Haklı Sebep İlişkin Yargı Kararlarının Analizi, Ankara-2022, s. 6, (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi); Benzer şekilde anonim şirketler bakımından Sümer, Ayşe, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Anonim Ortaklıkların Haklı Nedenle Feshi”, Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi, C. XXVIII, Y. 2010, S. I, s.171. Aksi yönde “.... Anonim şirketlerde haklı sebeple feshin düzenlenmiş olmasının amacı azlığın korunmasıdır. ... Oysa, diğer şirketlerdeki haklı sebebe sonuç bağlayan düzenlemeler incelendiğinde böyle bir amacın söz konusu olmadığı, her ortağın sahip olduğu pay miktarına bakılmaksızın haklı sebebe bağlanan sonucun gerçekleşmesini talep hakkına sahip olduğu görülmektedir” bknz. Çelik, Aytekin, Anonim Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma, İstanbul-2016, s. 298-299. Yıldırım ise, Çelik’ in bu görüşünün yalnızca şahıs ortaklıkları bakımından geçerli kabul edilebileceğini belirtmektedir. Bknz. Yıldırım, s. 37.

Bilindiği üzere, bir sermaye ortaklığı olması nedeniyle, limited şirketlerde çoğunluk ilkesi geçerlidir¹⁵. Çoğunluk ilkesinin bir sonucu olarak, genel kurulda esas sözleşme değişiklikleri de dâhil olmak üzere belirlenen yetersayıda toplanan ortaklar çoğunluğun oyuyla karar alabilmektedirler. Benzer şekilde, şirketin yöneticileri ve yöneticilerin ücretleri de genel kurulda çoğunluğu oluşturan ortaklar tarafından belirlenmektedir¹⁶. Ayrıca, ortaklar limited şirkette ortaklığa bağlı oy kullanma, kâr payı alma gibi hakları, paylarının sermayeyi temsil ettiği oranda kullanabilecektir. Bu kapsamda, bir ortak hangi oranda sermaye payına sahip ise o oranda genel kurulda oy kullanma ve kâr payı alma hakkı olacaktır. Dolayısıyla, bir sermaye ortaklığı türü olarak limited şirketlerin çoğunluk tarafından yönetildiği söylenebilecektir.

Çoğunluk ilkesi çerçevesinde alınan kararların dürüstlük kuralına aykırılık teşkil ettiği hallerde, bu dengenin korunabilmesi için çoğunluğun gücünü kötüye kullanmasına engel olunmalıdır¹⁷. Zira çoğunluk ilkesi nedeniyle, diğer ortaklar karşı olmasına rağmen kanuna veya şirket sözleşmesine uygun olmakla birlikte dürüstlük kuralına aykırılık teşkil edebilecek kararların alınabilmesi mümkündür¹⁸. Bu doğrultuda, çoğunluğun şirketi tüm ortakların menfaati doğrultusunda yönetmesi gerekirken şirketin hâkimiyetini elinde bulunduran ortakların şirketi kendi menfaatleri çerçevesinde yönettikleri uygulamada sıklıkla görülmektedir¹⁹. Bu noktada, haklı nedenle fesih davası, çoğunluğun gücünü kötüye kullanmasına karşı diğer ortakları koruma işlevini yerine getirecektir.

Son olarak, haklı sebeple fesih davasının diğer ortakların haklarının korunması bakımından hem sonuç doğurucu hem de caydırıcı fonksiyonunun olduğunu belirtmek gerekmektedir. Haklı sebeple fesih davası, haklı sebebin gerçekleşmesi halinde şirketin feshine imkân sağlamanın yanı sıra gücünü kötüye kullanan çoğunluk üzerinde caydırıcı etki yaparak, onları hukuka ve şirket sözleşmesine uygun hareket etmeye zorlayacaktır²⁰.

¹⁵ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar ve Kooperatif, s. 832; Pulaşlı, Hasan, Şirketler Hukuku Genel Esaslar, Ankara-2015, s. 795.

¹⁶ Bilgili/Demirkapı, s. 311; Anonim şirketler bakımından benzer şekilde Kaya, Arslan, “Anonim Ortaklıkta Ortağın Bilgi Alma Hakkı”, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü Yayınları, Ankara-2001, s.6.

¹⁷ Çelik, Aytekin, “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’na Göre Anonim Şirketlerin Haklı Sebeple Feshi”, Batider, Y. 2009, C. XXV, S. 4, s. 560.

¹⁸ Anonim şirketler bakımından benzer yönde; Hızlısoy İlbasmış, Özlem, Anonim Şirketin Haklı Sebeple Feshi, Ankara-2016, s. 37.

¹⁹ İmregün, Oğuz, Anonim Şirketlerde Pay Sahipleri Arasında Umumi Heyet Kararlarından Doğan Menfaat İhtilafları ve Bunların Telif Çareleri, İstanbul-1962, s. 2 (Yazar anonim şirketler bakımından bu hususa değinmiş olsa da limited şirketler bakımından da aynı riskin bulunduğu kabulü gerekir).

²⁰ Anonim şirketler bakımından bkz. Çelik, Haklı Sebep, s. 561-562.

2. Genel Kurulda/Yönetimde Söz Konusu Olabilecek Tıkanmaların Önüne Geçme ve Şirketin Temel Yapısını Koruma İşlevi

Limited şirketlerin haklı sebeple feshi davasının bir diğer işlevi ise şirketin genel kurul toplantılarında veya yönetimde meydana gelebilecek tıkanmaların önüne geçilmesi ve şirketin temel yapısının korunmasıdır. Zira şirket, bir organizasyon olarak temel fonksiyonlarını dahi yerine getiremiyor ise haklı sebebin meydana geldiği kabul edilmelidir. Bu durumun sonucu ise şirketin haklı sebeple feshine karar verilmesi veya alternatif çözümlere hükmedilmesidir²¹.

Doktrinde, özellikle iki ortaklı veya iki hâkim grubun bulunduğu şirketlerde ortaklar arasında çıkan uyuşmazlıkların hem genel kurul hem de müdürler kurulunda tıkanmalara sebep olabileceği, bu durumun şirketi işleyemez hale getireceği belirtilmektedir²². Böyle bir durumda, TTK'da öngörülen şirketin haklı nedenle feshi imkânı, ortaklar arasındaki uyuşmazlığın çözümünün sağlanması yönünde bir baskı oluşturacaktır. Dolayısıyla, şirket işleyişinde tıkanmaların söz konusu olduğu hallerde haklı sebeple fesih davası tehdidiyle bu durumun önüne geçilmesi imkânı doğacaktır. Diğer taraftan mahkeme, kendisine tanınan geniş takdir yetkisine dayanarak fesih veya davacı ortağın şirketten çıkarılması yerine alternatif bir çözüme hükmederek meydana gelebilecek tıkanmaların önüne geçebilecektir²³.

Ayrıca, ortaklara haklı sebeple fesih davası açma imkânının vazgeçilmez nitelikte bir hak olarak tanınması şirketin temel yapısının korunmasının amaçlandığını göstermektedir. Diğer taraftan, haklı sebeple feshe ilişkin düzenlemede, şirketin doğrudan feshedilmesi yerine davacı ortağın şirketten çıkarılması veya alternatif çözümlere hükmedilebilmesi imkânının da bulunması şirketin temel yapısının korunmasının arzu edildiğini ortaya koymaktadır²⁴. Dolayısıyla, şirketin temel yapısını korumayı ve şirket işleyişinde meydana gelebilecek tıkanmaların önüne geçilmesini de hedeflemektedir.

3. Sürekli Borç İlişkisi Doğuran Şirket Sözleşmesinin Sona Erdirilmesi İşlevi

Haklı sebep kavramının sürekli borç ilişkisi doğuran sözleşmelere son verme olanağı tanıyan bir genel ilke niteliğinde olduğu doktrinde belirtilmektedir²⁵. Bu kapsamda, şirket sözleşmesinin sürekli borç ilişkisi doğurduğu düşünüldüğünde, diğer şirket türlerinde olduğu

²¹ Hızlısoy, s. 39.

²² Yıldırım, s. 40.

²³ Yıldırım, s. 40.

²⁴ Hızlısoy, s. 40.

²⁵ Şahin, Ayşe, Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi, İstanbul-2013, s. 58.

gibi, limited şirketlerde de haklı sebeple fesih düzenlemesi şirket sözleşmesinin sona erdirilmesine imkân sağlamaktadır.

Bilindiği üzere, şirket sözleşmeleri, edimlerin değiştirilmesi amacına yönelen ve tam iki tarafa borç yükleyen karşılıklı sözleşmelerden değildir. Şirket sözleşmelerinde, ortak bir amaç bulunmaktadır ve tarafların çıkarları bu amaçlar doğrultusunda birbirine paralel haldedir. Bu nedenle, tarafların yararları ölçüsüne göre yapılan sınıflandırmada, bu sözleşme birleşme (organizasyon) sözleşmesi olarak kabul edilmektedir²⁶. Bu kapsamda, doktrinde, şirket sözleşmesinden doğan edimlerin hiç ya da gereği gibi ifa edilememesi halinde, sözleşmeden dönmeye ilişkin düzenlemelerin doğrudan bu ilişkilere uygulanamayacağı belirtilmektedir²⁷.

Dönme hakkının bulunmadığı dikkate alındığında, karşılıklı güven unsurunun önem arz ettiği, şahıs ortaklığı özellikleri de taşıyan limited şirketlerde, ortaklığın devamı çekilmez hale gelmiş ise, ortaklar haklı sebeple fesih davası açabilecektir²⁸. Dolayısıyla, haklı sebeple fesih davası, ortaklığın çekilmez hale gelmesi durumunda kişilik haklarının korunması (TMK m. 23) ve dürüstlük kuralı (TMK m. 2) gereğince ortağa bu ilişkiyi sona erdirmeye olanağı tanınmaktadır.

4. Ortaklık Malvarlığının ve Tasfiye Payının Korunması İşlevi

Bir ortaklığın tasfiye edilmesi halinde, ortaklığın alacakları tahsil edildikten ve borçları ödendikten sonra kalan varlık ortaklara tasfiye payı olarak dağıtılmaktadır²⁹. TTK m. 636/V uyarınca, limited şirketlere de uygulanacak olan TTK m. 543/I’de bu durum “*Tasfiye hâlinde bulunan şirketin borçları ödendikten ve pay bedelleri geri verildikten sonra kalan varlığı, esas sözleşmede aksi kararlaştırılmamışsa pay sahipleri arasında, ödedikleri sermayeler ve imtiyaz hakları oranında dağıtılır. Tasfiye payında imtiyazın varlığı hâlinde esas sözleşmedeki düzenleme uygulanır*” şeklinde ifade edilmiştir. Dolayısıyla, bir şirketin

²⁶ Bahtiyar, s. 17.

²⁷ Barlas, Nami, Adi Ortaklık Temeli Dayalı Sözleşme İlişkiler, İstanbul-2008, s. 47; Serozan, Rona, Sözleşmeden Dönme, İstanbul-2007, s.162.

²⁸ Bu noktada, limited şirketlerde ortağın çekilmez hale gelen ortaklık ilişkisinden pay devri veya haklı sebeple çıkma davası yoluyla da ayrılabilceğini belirtmek gerekmektedir. Ancak, özellikle limited şirketlerde pay devrinin genel kurulun onayına bağlı olması nedeniyle, bu imkânın kullanılmasının güç olduğu kabul edilmektedir. Ayrıca, TTK m. 638/II’de haklı nedenle ortaklıktan çıkma davası düzenlenmişse de TTK m.636/III’te belirtilen fesih sonucunu doğuran haklı sebebin daha ağır olması gerektiği ancak davaların temelini oluşturan haklı sebepler arasında kesin sınır çizmenin zor olduğu doktrinde belirtilmektedir. Bknz. Yıldırım, s. 73.

²⁹ Çamoğlu, s. 282.

tasfiyeyle sona ermesi halinde ortakların tasfiye payı alabilmeleri için tasfiyeden sonra bir bakiyenin kalması gerekmektedir.

Bu kapsamda, limited şirketin haklı sebeple feshi davasının bir diğer işlevi de ortaklık malvarlığının ve dolayısıyla ortakların tasfiye payının korunmasıdır. Zira ortaklığın sona ermesini gerektirecek bir haklı sebep bulunmasına rağmen feshin gecikmesi, ortaklık için bir fayda yaratmayacağı gibi ortaklık malvarlığının azalmasına da yol açacaktır. Nitekim, ortaklık ilişkisinin çekilmez hale geldiği bir durumda şirketin verimli bir şekilde çalışmaya devam ederek kazanç elde etmesi pek olası değildir. Bu durum, ayrıca ortakların tasfiye payının azalmasına yol açabilecektir. Hatta, ortaklığın feshinin gecikmesi, ortakların, tasfiye sonunda hiçbir alacağının kalmaması tehlikesini de doğurabilir³⁰. Dolayısıyla, çekilmez hale gelen bir ortaklık ilişkisinde kazanç sağlanması da zorlaşacağından fesih davası, ortaklığın malvarlığının ve ortakların tasfiye payının korunması işlevini yerine getirmektedir.

D. Limited Şirketlerin Haklı Sebeple Feshi Düzenlemesinin Diğer Şirket Türlerinin Feshi ile Karşılaştırılması

1. Anonim Şirketlerin Haklı Sebeple Feshi ile Karşılaştırılması

Öncelikle ETK döneminde, limited şirketlerden farklı olarak, anonim şirketlerin haklı sebeple feshine ilişkin olarak kanunda bir düzenleme bulunmadığını belirtmek gerekmektedir. Bu dönemde genel eğilim, kanunda açık bir düzenleme bulunmaması ve niteliğine de uygun düşmemesi nedenleriyle anonim şirketlerin haklı sebeple feshedilemeyeceği yönündeydi³¹. Azınlık görüş ise, ETK’da haklı nedenle fesih konusunda bir boşluk olduğunu, hâkimin TMK m. 1 uyarınca hukuk yaratabileceğini ve ilke olarak haklı nedenle feshin mümkün olduğunu ileri sürmekteydi³². Bu doğrultuda, yeni kanun tartışmaları sona erdirerek anonim şirketlerin haklı sebeple feshini TTK m. 531’de düzenlemiştir.

TTK m. 531’e göre, “*Haklı sebeplerin varlığında, sermayenin en az onda birini ve halka açık şirketlerde yirmide birini temsil eden payların sahipleri, şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinden şirketin feshine karar verilmesini*

³⁰ Yıldırım, s.41.

³¹ Tekinalp, Ünal, “*Türk Ticaret Kanunu’ndaki Boşluk: Anonim Ortaklığın Önemli Sebeplerle Feshi – Çoğunluk Gücünün Kötüye Kullanılmasına Karşı Etkili Bir Araç*”, İktisat ve Maliye Dergisi, C.XXI/8, 1974, s.321; Moroğlu, Erdoğan, “*Anonim Ortaklıkta Azınlık Pay Sahiplerinin Korunması ve Haklı Nedenlerle Fesih*” Ord. Prof. Dr. Halil Aslanlı’nın Anısına Armağan, İstanbul-1978, (Makaleler I, İstanbul 2006), s.92; Aslanlı, Halil, Anonim Şirketler, İstanbul-1961, s. 166; İmregün, Oğuz, Anonim Ortaklıklar, İstanbul-1989, s.324; Sümer, s.175.

³² Çamoğlu, Ersin, Kollektif Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi ve Ortağın Haklı Sebeple Çıkarılması, İstanbul-2008, s. 63.

isteyebilirler. Mahkeme, fesih yerine, davacı pay sahiplerine, paylarının karar tarihine en yakın tarihteki gerçek değerlerinin ödenip davacı pay sahiplerinin şirketten çıkarılmalarına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir diğer bir çözüme karar verebilir”.

TTK m. 636/III ile TTK m. 531 karşılaştırıldığında, birinci farklılık, anonim şirketlerde haklı sebeple feshin bir azınlık hakkı olarak düzenlenmesine karşılık, limited şirketlerde bireysel ortak hakkı niteliği taşımasıdır³³. Dolayısıyla, limited şirketlerde bu davanın açılabilmesi için sadece ortak sıfatına sahip olmak yeterlidir. Anonim şirketler bakımından ise hükümde açıkça belirtildiği üzere, sermayenin en az onda birini ve halka açık şirketlerde yirmide birini temsil eden payların sahipleri haklı sebeple fesih davası açabileceklerdir. İkinci olarak, limited şirketler sermaye ortaklığı özelliği taşıyıcılar da ortaklık yapısının kişisel öğeler içermesi, ortaklar arası ilişkilerin sıkı ve hatta çoğu zaman ailevi nitelik taşımasının bir sonucu olarak kişisel sebeplerin haklı neden olarak kabulünde, anonim şirketlere oranla daha yumuşak bir tavır sergilenmesi bir diğer farklılık olarak kabul edilmektedir³⁴.

Ayrıca, maddelerin lafzı değerlendirildiğinde, m. 531’den farklı olarak, limited şirketlerin haklı sebeple feshi davasına ilişkin olarak yetkili ve görevli mahkemenin düzenlemede açıkça belirtilmediği söylenebilecektir³⁵. Benzer şekilde, anonim şirketlerin haklı nedenle feshine ilişkin davada ortağın çıkarılması halinde payın gerçek değerinin hesaplanmasında hangi zamanın esas alınacağı açıkça belirtilmesine rağmen TTK m. 636/III limited şirketler bakımından lafzi olarak bu düzenlemeyi içermemektedir³⁶.

2. Adi Ortaklıkların Haklı Sebeple Feshi ile Karşılaştırılması

Diğer ticaret ortaklığı türlerinden farklı olarak, adi ortaklıklara ilişkin düzenlemeler 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nda³⁷ (“TBK”) yer almaktadır. Bu kapsamda, “*Ortaklığın Sona Ermesi*” başlıklı TBK m. 639’un 7. bendinde haklı sebeplerin bulunması hâlinde, her

³³Yıldırım, s. 73; Şener, s. 968; Kendigelen, Abuzer/Kırca, İsmail, Şirketler Hukuku, C. III, İstanbul-2022, s. 356; Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, İstanbul-2020, s. 543; Erten, Cengiz, “*Anonim Şirketlerde Haklı Sebeplerle Fesih Hakkının Yargıtay İçtihatları Çerçevesinde Değerlendirilmesi*”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, C. 7, S. 13, Haziran 2019, s. 191 (www.jurix.com.tr; E.T.: 22.03.2023) ; Ortağın şahsi borçları nedeniyle alacaklının limited şirketin feshini talep edemeyeceği yönünde Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 2014/6624 E., 2014/12965 K. sayılı 08.07.2014 tarihli kararı için bkz. Altaş, Soner, Şirketler Hukukuna İlişkin Yüksek Yargı Kararları, Ankara-2018, s. 926-927.

³⁴ Tekinalp, Sermaye Ortaklıkları, s. 543; Kendigelen/Kırca, s. 357.

³⁵ Yıldırım, s. 10.

³⁶ Yıldırım, s. 10; Kendigelen/Kırca, s. 357.

³⁷ RG, 04.02.2011, S. 27836.

zaman başkaca koşul aranmaksızın fesih istemi üzerine mahkeme kararıyla ortaklığın feshedilebileceği belirtilmiştir³⁸.

Bahsi geçen düzenlemeye karşılık gelen 818 sayılı (eski) Borçlar Kanunu (“EBK”) m. 535’te ise ortaklığın haklı sebeplerle mahkemenin ilamı ile sona ereceği belirtilmiş ve ardından maddenin ikinci fıkrasında, *“haklı sebeplerden dolayı mukavelede muayyen müddetin hitamından evvel ve eğer şirket muayyen olmıyan bir müddet için aktedilmiş ise evvelce ihbara hacet olmaksızın şirketin feshi talep edilebilir”* şeklinde düzenleme getirilmiş idi. EBK m. 535/II düzenlemesine TBK’da yer verilmeyerek süreli ortaklıklarda bu sürenin sona ermesi beklenmeksizin ve ayrıca bir ihbar yapılmasına ihtiyaç duyulmadan³⁹ bu imkândan yararlanılabileceği öngörülmüştür⁴⁰. Dolayısıyla, TBK’da haklı sebeplerin bulunması halinde, başkaca bir koşul aranmaksızın adi ortaklığın feshinin mahkemeden talep edilebileceği vurgulanmıştır⁴¹.

Bu noktada, limited şirketlerin haklı sebeple feshi düzenlemesi ile adi ortaklıkların haklı sebeple feshi düzenlemesinin bazı benzerlikler taşıdığı söylenebilecektir. Öncelikle, her iki ortaklık türünde de her bir ortağın haklı sebeple fesih talebinde bulunması mümkündür, bu hak ortaklara vazgeçilmez nitelikte bir ortaksal hak olarak tanınmıştır⁴². Ayrıca, her iki ortaklık türü bakımından da ortaklığın feshinin mahkemeden talep edilmesi gerekmektedir, diğer bir deyişle düzenlemeler bir dava hakkı tanımaktadır⁴³.

Diğer taraftan, limited şirketlerde haklı sebeple fesih talebiyle mahkemeye başvuran ortağın bu talebini şirket tüzel kişiliğine yöneltmesi gerekmektedir. Ancak, adi ortaklıklarda bir tüzel kişilik söz konusu olmadığından davanın diğer ortaklara yöneltilmesi gerekecektir⁴⁴. Son olarak, limited şirketler bakımından hâkimin şirketin feshi yerine alternatif çözümlere

³⁸ Pulaşlı, s. 43; Bahtiyar, s. 41; Şener, Oruç Hami, Ortaklıklar Hukuku, Ankara-2017, s. 94.

³⁹ Mülga Borçlar Kanunu’nun geçerli olduğu dönemde doktrinde fesih için ihbar gerekip gerekmediği tartışmalı idi. Bazı yazarlar haklı sebeple fesih davası açmadan evvel feshin diğer ortaklara ihbar edilmesi gerektiğini ileri sürmekteydi. *“Ancak ortaklık muayyen olmayan her süre için kurulmuşsa evvelce yazılı ihbarda bulunmak gerekir”* bknz. Poroy /Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar ve Kooperatif, s. 76; Karayalçın, Yaşar, Ticaret Hukuku, C. II, Şirketler Hukuku, Ankara-1973, s. 159; Şener, Hami Oruç, Adi Ortaklık, Ankara-2008, s. 482-483.; Aksi yönde bknz. Domaniç, Hayri, Adi-Kollektif ve Komandit Şirketler, İstanbul-1988, s. 112.

⁴⁰ Pulaşlı, s. 43; Kayıhan, s. 81; Aybar, Zehra, *“6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’na Göre Adi Ortaklık Sözleşmesindeki Yenilikler ve Değişiklikler”*, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Y. 12, S.24, Güz 2013/2, s. 143-144. (www.trdizin.com.tr, E.T.:08.05.2022); Eroğlu, İrem, *“Adi Ortaklığın Sona Erme Sebepleri”*, Terazi Hukuk Dergisi, C. 13, Ocak-2018, S. 137, s. 71. (www.jurix.com.tr, E.T.:08.05.2022).

⁴¹ Kürşat, Zekeriya, *“Yeni Borçlar Kanunumuzda Adi Ortaklık Hükümlerinin Değerlendirilmesi”*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 2012, Cilt: LXX, Sayı: 1, s. 316 (www.dergipark.org.tr, E.T.: 08.05.2022); Yıldırım, s. 10.

⁴² Erdem, Nuri, Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi, İstanbul-2019, s. 61.

⁴³ Şahin, s. 21.

⁴⁴ Şener, Adi Ortaklık, s. 484.

hükmedebilmesi imkânı mevcutken, adi ortaklıklara ilişkin TBK m. 639'da bu olanağa yer verilmediğinden haklı sebebin varlığı halinde fesih dışında bir hüküm kurulması söz konusu değildir⁴⁵.

3. Kollektif Şirketlerin Haklı Sebeple Feshi ile Karşılaştırılması

Kollektif şirket, genellikle aile üyeleri veya birbirini çok iyi tanıyan küçük bir gruba bağlı kişiler arasında kurulan az ortaklı bir ticaret ortaklığı türüdür. Ortaklığın nihai amacını (affectio societatis) gerçekleştirmek için ortaklar arasındaki güven ve işbirliği önem arz ettiğinden ortakların kişisel özellikleri ön plandadır⁴⁶. Özellikle, ortaklık borçlarından üçüncü kişilere karşı ortakların sorumluluğunun sınırsız ve müteselsil olması ortak seçimini ve dayanışmanın devam etmesini daha da önemli hale getirmektedir⁴⁷. Karşılıklı güven ilişkisinin devamı büyük önem arz ettiğinden haklı sebeplerin varlığı halinde bu hukuki ilişki sona erdirilmeye muhtaçtır. Aksi bir durum, dürüstlük kuralına aykırılık teşkil edecektir.

Bu kapsamda, kollektif şirketlerin sona erme hallerinin sayıldığı TTK m. 243'te TBK m.639-640'a atıfta bulunulması nedeniyle, kollektif şirketlerin haklı sebeple feshi mümkün kılınmıştır⁴⁸. Buna bağlı olarak, TTK m. 245'te haklı sebebin tanımı yapılmış ve ayrıca örnekseme yoluyla haklı sebep teşkil edebilecek haller gösterilmiştir⁴⁹. TTK m. 245'teki düzenleme haklı sebebe ilişkin olarak ilk kez bir tanım yapması nedeniyle şirketler hukukunda özel bir öneme sahiptir ve feshe ilişkin hükümler arasındaki en kapsamlı düzenleme olarak kabul edilmektedir.

TTK m. 245 uyarınca haklı sebep; *“şirketin kuruluşuna yol açan fiili veya kişisel sebeplerin şirketin işletme konusunun elde edilmesini imkânsız kılacak veya güçleştirecek şekilde ortadan kalkmış olmasıdır”*. Maddenin devamında örnek göstermek suretiyle başlıca hangi hallerin haklı sebep teşkil edeceği belirtilmiştir. Bu haller; 1- Bir ortağın, şirketin yönetim işlerinde veya hesaplarının çıkarılmasında şirkete ihanet etmiş olması 2- Bir ortağın kendisine düşen asli görevleri ve borçları yerine getirmemesi, 3- Bir ortağın kişisel menfaatleri uğruna şirketin ticaret unvanını veya mallarını kötüye kullanması, 4- Bir ortağın, uğradığı sürekli bir hastalık veya diğer bir sebepten dolayı, üstüne aldığı şirketin işlerini yapmak için gerekli olan yeteneği ve ehliyetini kaybetmesidir. Sayılan hallerin genellikle

⁴⁵ Yıldırım, s. 11.

⁴⁶“Kollektif şirket ortaklarının şahsi emek, çalışma, tecrübe ve itibarlarına dayanır.” bknz. Bilgili, Fatih/Demirkapı, Ertan, Şirketler Hukuku Dersleri, Bursa-2021, s.121.

⁴⁷ Çamoğlu, Kollektif, s. 121.

⁴⁸ Bahtiyar, s. 86; Kayıhan, s. 146.

⁴⁹ Pulaşlı, s. 209-210.

kollektif şirketlerde önem arz eden kişi unsurundan kaynaklanan ve ortaklar arasındaki güven unsurunu zedeleyen kişisel sebepler olduğu tespit edilebilecektir.

Bu noktada, limited şirketlerin haklı sebeple feshi ile kollektif şirketlere ilişkin düzenleme arasında bazı benzerlikler bulunduğu söylenebilecektir. Öncelikle, adi ortaklıklardan farklı olarak, kollektif şirketlerin haklı sebeple feshi davası limited şirketlerde olduğu gibi şirket tüzel kişiliğine karşı açılmalıdır⁵⁰. Adi ortaklıklarda olduğu gibi davanın diğer ortaklara yöneltilmesi gerekmemektedir. Ayrıca, limited şirketlere benzer şekilde, kollektif şirketler bakımından da TTK m. 245/II’de belirtildiği üzere, kendisinde fesih sebebi doğmuş olan ortaklar hariç olmak üzere, her bir ortağın şirketin haklı sebeple feshini talep etme olanağı mevcuttur⁵¹.

Diğer taraftan, bir kollektif şirketin haklı sebeple feshine ilişkin davada mahkemenin haklı sebebin bulunduğu kanaat getirmesi halinde şirketin feshine karar vermesi gerekmektedir. Hâkimin, şirketin feshi dışında başkaca alternatif bir çözüme hükmetmesi mümkün değildir. Limited şirketlerde ise haklı sebebin bulunduğu tespit edilmesi halinde duruma uygun düşen ve kabul edilebilir başkaca bir çözüme hükmedilmesi olanağı mevcuttur. Dolayısıyla, kollektif şirketlerin feshi davasında mahkemenin fesih dışında bir hüküm verebilmek için takdir yetkisinin bulunmadığı söylenebilecektir⁵². Son olarak, TTK m. 536/III gereğince, limited şirketlerde şirket sözleşmesi veya genel kurul kararıyla tasfiye memurları belirlenmiş olsa da şirketin feshine karar veren mahkeme tasfiye memuru atamak zorundadır. Kollektif şirketlerin haklı sebeple feshi bakımından ise bu kural geçerli değildir. Şirketin feshine mahkeme karar versin ya da vermesin tasfiye memurları aynı şekilde belirlenir⁵³.

4. Adi Komandit Şirketin Haklı Sebeple Feshi ile Karşılaştırılması

TTK m. 304 uyarınca, adi komandit şirket *“ticari bir işletmeyi bir ticaret unvanı altında işletmek amacıyla kurulan, şirket alacaklılarına karşı ortaklardan bir veya birkaçının sorumluluğu sınırlandırılmamış ve diğer ortak veya ortakların sorumluluğu belirli bir sermaye ile sınırlandırılmış olan şirket”* türüdür. Ortakların kişisel gayretine ihtiyaç duyulan hallerde farklı sorumluluk ilkelerine tabi tutuldukları şirket komandit şirkettir⁵⁴. Uygulamada

⁵⁰ Yıldırım, s. 12.

⁵¹ Kollektif şirketlerin haklı sebeple feshi için bkz. Kayıhan, s. 146; Bahtiyar, s. 86.

⁵² Yıldırım, s. 12.

⁵³ Yıldırım, s. 12-13. Kollektif şirketlerde tasfiye memuru atanması için bkz. Bahtiyar, s. 87.

⁵⁴ Kayıhan, s. 151.

daha evvel az sayıda da olsa adi komandit şirketlerle karşılaşılması mümkün iken günümüzde neredeyse hiç rastlanılmayan bir şirket türüdür⁵⁵.

Kollektif ortaklığın haklı nedenle feshine ilişkin hükümler TTK m. 328’de yapılan atıf nedeniyle adi komandit şirketlere de uygulanacaktır⁵⁶. Ancak bilindiği üzere, kollektif şirketten farklı olarak, adi komandit şirketlerde komandite ve komanditer ortakların sorumlulukları birbirinden farklıdır. Komandite ve komanditer ortakların birbirinden farklı sorumlulukları ve dolayısıyla hak ve menfaatleri bulunması şirketin feshini gerektiren haklı sebeplere de etki edecektir. Bu noktada, ortağın sınırsız sorumlu (komandite ortak) olmasının kişisel uyuşmazlıkların ve finansal nitelikteki haklı sebeplerin meydana geldiği hallerde ortaklığın devamına katlanmasını güç hale getirebilecektir. Hâkim, feshe ilişkin kararını verirken bu değerlendirmeleri yapmakla yükümlüdür⁵⁷.

Diğer taraftan, adi komandit şirketin haklı nedenle feshi ile limited şirketin haklı sebeple feshinin kıyaslanması bakımından kollektif şirketlere ilişkin yukarıda yapılan değerlendirmelerin geçerli olduğunu belirtmek gerekmektedir⁵⁸.

E. Haklı Sebeple Fesih Davasının Tali Niteliği

Haklı sebeple fesih davasının tali niteliği doktrinde iki farklı şekilde açıklanmaktadır. Birinci anlamı ile talilik kavramı, haklı sebebin meydana geldiği hallerde, bu durum başka hukuki imkanlarla ortadan kaldırılamıyorsa haklı sebeple fesih davası açılabilmesidir. Taliliğin ikinci anlamı ise, mahkemenin haklı sebeple fesih kararını alternatif çözüm yollarıyla ortadan kaldırılmasının mümkün olmadığı hallerde vermesidir⁵⁹. Bu kapsamda, duruma uygun düşen ve kabul edilebilir bir alternatif çözüm yolunun söz konusu olduğu hallerde mahkeme şirketin haklı sebeple feshine karar veremeyecektir, fesih son çare (ultima ratio) olarak uygulanmalıdır⁶⁰.

Bu noktada, genel kurul kararının iptali veya sorumluluk davası gibi bir hukuki imkân, haklı sebep olarak ileri sürülen problemi ortadan kaldırabilecek nitelikteyse öncelikle bu yola başvurulması gerekmektedir. Örneğin, ortağa bir genel kurul kararıyla hakkaniyete aykırı

⁵⁵ Bahtiyar, s. 89.

⁵⁶ Çamoğlu, Kollektif, s. 7; Yıldırım, s. 13.

⁵⁷ Şahin, s. 30.

⁵⁸ Bknz yukarıda “3. Kollektif Şirketlerin Haklı Sebeple Feshi ile Karşılaştırılması”.

⁵⁹ Şahin, s. 324; Adıgüzel/İlbasmış Hızlısoy, s. 195. Çamoğlu bu noktada, fesih davasının ikincil nitelik taşıyıp taşımadığının teknik olarak bu durumun bir dava şartına bağlanıp bağlanmadığı hususunda olduğunu belirtmektedir. Bknz. Çamoğlu, Haklı Sebeple Fesih, s. 67.

⁶⁰ Pulaşlı, Şerh, s. 2427.

olarak davranılmışsa bu kararın iptal edilmesiyle kolay bir şekilde bu haksız durum ortadan kaldırılabilir. Böyle bir halde, haklı sebeple fesih davası açılmamalıdır, açıldığı ihtimalde ise reddedilmesi gerekmektedir⁶¹. Nitekim, haklı sebeple fesih davasına son çare olarak başvurulması, bu imkânın ortakların elinde bir şantaj aracı olmasını engelleyecek ve diğer hukuki imkanların etkin bir şekilde kullanılmasını sağlayacaktır⁶².

Ancak, tüm hukuki yolların tüketilmesi ve bir sonuç alınamaması durumunda haklı sebeple fesih davasının açılabilmesinin kabulü, bu dava türünü uygulanamaz hale getirebilecektir⁶³. Bu sebeple, talilik ilkesinin çok katı bir şekilde uygulanmaması gerekmektedir⁶⁴. Ayrıca, davacının her durumda genel kurul iptal veya sorumluluk davası açmamış olması davanın reddini gerektirmemektedir⁶⁵. Nitekim, ortağın sürekli bir şekilde sorumluluk veya iptal davası açması kendisinden beklenemeyecektir. Bu durumda mahkeme tarafından dürüstlük kuralı gereğince, ortağın diğer hukuki imkanlara başvurmamasının beklenip beklenemeyeceği incelenecektir⁶⁶.

Daha evvel belirttiğimiz üzere, haklı sebeple fesih davasının tali niteliğinden ikinci olarak, haklı sebeple fesih davasında öncelikle alternatif çözümlerin uygulanması, alternatif çözümün haklı sebebi ortadan kaldıramayacağı hallerde feshe karar verilmesi anlaşılmaktadır. Doktrinde, Çamoğlu, haklı sebeple fesih davasının ikincil nitelikte (tali) olup olmadığı sorununun son çare ilkesiyle arasındaki farkın iyi belirlenememesinden kaynaklandığını ileri sürmektedir. Yazara göre, davanın son çare olması, hâkimin takdir yetkisi çerçevesinde, alternatif çözümlerle ihtilafı çözemediği noktada feshe karar verilebilmesini ifade etmektedir. Dolayısıyla, son çare ilkesi nihai karara ilişkin bir özelliktir. Haklı sebeple fesih davasının ikincil niteliği ise bu davanın açılması için dava şartı olarak bir ön koşulun bulunup bulunmadığı ile ilgilidir. Yazar, katıldığımız üzere, haklı sebeple fesih davasının bağımsız bir

⁶¹ Yıldırım, s.62-63; Fesih davasının açıldığı tarihten önce genel kurul iptal davası açılmamış olması veya kar payına ilişkin daha evvel sorumluluk davası yoluna gidilmemesi sebebiyle davanın reddine ilişkin bkz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2015/5994 E., 2015/13820 K. sayılı 23.12.2015 tarihli karar. (www.yargitay.gov.tr; E.T.: 07.04.2023).

⁶² Çelik, Haklı Sebep, s. 576.

⁶³ Ulukaya, Leyla, Limited Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi, Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 4, S. 8, Y. 2013, s. 140 (www.jurix.com.tr; E.T.: 07.04.2023).

⁶⁴ Yıldırım, s. 63-65.

⁶⁵ Bahtiyar, somut olayın şartlarına göre, son çare olan fesih dışında bir kararla problemin çözülmesi mümkün ise kanunda öngörüldüğü üzere başka bir tedbirin hâkim tarafından uygulanabileceğini belirtmektedir. Bknz. Bahtiyar, s. 324.

⁶⁶ Şahin, s. 328; Ayrıca, Erdem, anonim şirketler bakımından kanunda açıkça bu durumun dava şartı olarak düzenlenmemesi ve hâkimin makul başka bir çözüme karar verme yetkisi bulunduğundan doğrudan dava açılmamış olmasının dava şartı yokluğuna sebebiyet vermeyeceğini belirtmektedir. Bknz. Erdem, s. 230.

dava olduğunu ancak davacının diğer yasal yolları fesih davası açmadan evvel kullanmış olmasının çekilmezlik unsurunun takdirinde dikkate alınacağını belirtmektedir⁶⁷.

II. Haklı Sebep Kavramı

Öncelikle, haklı sebep kavramının şirketler hukukuna özgü olmadığını, kaynağını genel hükümlerden aldığını belirtmek gerekmektedir. Borçlar hukukunda, sürekli borç ilişkilerinin⁶⁸ taraflarına, bu borç ilişkisinin kendine özgü nitelikleri dikkate alınarak haklı sebeplerin varlığı halinde sözleşme ilişkisini sona erdirmeye imkânı tanınmıştır. Bu düzenlemelerin getirilmesinin sebebi, sürekli borç ilişkilerinde taraflar arasında süreye yayılan bir ilişkinin mevcut olmasına karşılık bir süre sonra bu ilişkiyi çekilmez hale getirebilecek durumların ortaya çıkabilmesidir⁶⁹. Bu nedenle, Borçlar hukukunda genel bir düzenleme olmamakla birlikte, bazı sürekli borç ilişkilerinde haklı sebep kavramı sona erme sebebi olarak yer alan özel hallerden biridir. Nitekim sürekli borç ilişkilerinin sona ermesinin düzenlendiği maddelerde genellikle haklı sebep kavramına atıfta bulunmaktadır⁷⁰.

Mevzuatta birçok maddede haklı sebep kavramına atıfta bulunulsa da kavramsal olarak bir terim birliği bulunmamaktadır. Bu kavramı düzenleyen hükümlerde muhik sebep⁷¹, mühim sebep⁷² veya önemli sebep⁷³ terimlerinin de kullanıldığı görülmektedir. Ancak, kullanılan terimler birebir aynı olmasa da içerik olarak ifade edilmek istenen kavramın aynı olduğu kabul edilmektedir⁷⁴.

Kanun koyucu, haklı sebep kavramına kesin bir tanım vermekten kaçınmıştır⁷⁵. Nitekim haklı sebep, somut olayın özelliklerine göre değişebilen nisbi bir kavram olduğundan her hukuki ilişki için geçerli genel bir tanım verilmesi oldukça güçtür⁷⁶. Kesin bir tanım yapılmaması, hâkimin somut olaya uygun bir biçimde, tarafların menfaat dengesini gözeterek

⁶⁷ Çamoğlu, Haklı Sebeple Fesih, 66-67.

⁶⁸“Sürekli borç ilişkileri, karakteristik edimin kapsamının ancak ifa süresine bağlı olarak tespit edilebildiği borç ilişkileri olarak tanımlanabilir.”; bknz. Altınok Ormancı, Pınar, Sürekli Borç İlişkilerinin Haklı Sebeple Feshi, İstanbul-2011, s. 13.

⁶⁹ Erdem, s. 71-72.

⁷⁰ Kira sözleşmesinin haklı sebeple feshine ilişkin TBK m. 331, ölünceye kadar bakma sözleşmesinin sona ermesine ilişkin TBK m. 617, hizmet sözleşmesinin haklı sebeple feshini düzenleyen TBK m. 435 örnek gösterilebilir.

⁷¹ ETK m. 80, 133, 549b.4, 551.

⁷² EBK m. 264, 268.

⁷³ ETK m. 249.

⁷⁴ Çamoğlu, Kollektif, s. 20. Kaya, Ali, Limited Şirkette Haklı Sebep Kavramı ve Sonuçları, İstanbul-2009, s. 6 (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) (www.yoktez.gov.tr, E.T.: 10.05.2022).

⁷⁵ Şener, Ortaklıklar, s. 636; Bahtiyar, s. 321; Altınok, s. 133; Erdem, s. 73; Çamoğlu, s. 249; Karahan, Sami, Şirketler Hukuku, Konya-2015, s. 760; “...haklı sebepler kavramı yasal olarak tanımlanmamış, aksine açık bir norm olarak kullanılmaktadır” bkz. Hasan, Pulaşlı, Şirketler Hukuku Şerhi, C. 3., Ankara-2018, s.2422.

⁷⁶ Çamoğlu, Kollektif, s. 22; Kaya, s. 5.

ihtiyaçlara uygun bir biçimde karar vermesine imkân tanımaktadır⁷⁷. Dolayısıyla, kanun koyucu tarafından hâkime bilinçli bir şekilde hareket serbestisi sağlandığı söylenebilecektir.

Her ne kadar mevzuatta haklı sebep kavramına kesin bir tanım getirilmemişse de doktrinde özel düzenlemeler dikkate alınarak çeşitli tanımların yapıldığı görülmektedir. Çamoğlu'na göre haklı sebep; *“hukuki ilişkinin sürdürülmesini çekilmez hale getiren ve (bozucu) yenilik doğuran bir bildirim veya dava ile hukuki ilişkiyi sona erdirmek veya değiştirmek yetkisinin kullanılmasını adil gösteren gösteren hukuki olgudur”*⁷⁸.

Oğuzman'a göre ise haklı sebep; *“akde devamı objektif hüsnüniyet icabı talep edilemez hale koyan bir hukuki hadisedir”*⁷⁹. Domaniç ise, *“bir yükümlülüğün kurtulma, yükümlülüğü azaltma yahut erteleme, bir sözleşmeyi kısmen ve tamamen feshetme, bu arada bir şirketi sona erdirmeye, şirketten çıkma veya bir ortağı şirketten çıkarma gibi konularda çok önemli bir kavram”* olarak haklı sebebi açıklamıştır⁸⁰. Yapılan tanımlardan yola çıkarak özetle hukuki ilişkinin devam etmesi dürüstlük kuralı gereğince bir taraftan beklenemeyecek hale gelmiş ise haklı sebebin mevcut olduğu ifade edilebilir.

A. Limited Şirketler Hukukunda Haklı Sebep

TTK m. 636/III'te belirtildiği üzere, limited şirketin feshinin mahkemeden talep edilebilmesi için haklı sebebin bulunması gerekmektedir. Ancak, limited şirketler hukukunda haklı sebep yalnızca şirketin feshi sonucunu doğuran bir hal değildir. Fesih hali dışında, ortakların çıkma ve çıkarılması (TTK m. 638, 640/III), ortaklık organlarının (TTK m. 630/II, TTK 537/II) ve denetçilerin azli (TTK m. 399/IV) bakımından da haklı sebep aranmaktadır.

Ancak, haklı sebeple fesih halinden farklı olarak, diğer sayılan durumlarda bir hukuki ilişkinin tamamen sona ermesi, tasfiyesi söz konusu olmadığından bu davalarda haklı sebebin yoğunluğu daha düşük olacaktır⁸¹. Ayrıca, haklı sebeple ortağın çıkarılması veya azil

⁷⁷ Erdem, s. 73, *“Şirket feshine yol açabilecek sebeplerin sınırlayıcı şekilde sayılması yerine, takdirin hâkime ve somut olayın özelliklerine bırakılması kanaatimizce yerinde bir tercihtir”* bkz. Ayan, Özge, *“Yeni Türk Ticaret Kanununda Anonim Şirketin Haklı Sebeplerle Feshi Davası (531. Madde)”*, Legal Hukuk Dergisi, Y. 2011, S. 102, s. 2240. (www.legal.com.tr, E.T.:01.07.2022).

⁷⁸ Çamoğlu, Kollektif, s. 23.

⁷⁹ Oğuzman, Kemal, Türk Borçlar Kanunu'na ve İş Mevzuatına Göre Hizmet (İş) Akdinin Feshi, İstanbul-1955, s. 42.

⁸⁰ Aslanlı, Halil /Domaniç, Hayri, Limited Şirketler Hukuku ve Uygulaması TTK Şerhi Cilt: III. İstanbul-1989, s.733.

⁸¹ Feshi gerektiren ağırlıkta olmayan daha hafif sebeplerin TTK m. 636/III uyarınca fesih sebebi teşkil etmezken TTK m. 638/II uyarınca haklı sebep teşkil edebileceği yönünde bkz. Adıgüzel, Burak/ İlbasmış Hızlısoy, Özlem; Limited Şirkette Haklı Sebeple Fesih ve Haklı Sebeple Çıkma Davaları Arasındaki İlişki, Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Sempozyumu ve Makaleler, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi Başkanı Merhum Mehmet Kılıç'a Armağan, İstanbul 2020, s. 191.

işlemlerinde haklı sebebin ortağın şahsından kaynaklanması gerekirken çıkma ve fesih davasında haklı sebebin davacı ortağın şahsından kaynaklanmaması gerekmektedir⁸².

TTK m. 636/III'te haklı sebepten bahsedilmesine karşın bu kavram bakımından bir tanım verilmemiştir. Daha evvel belirtildiği üzere, kanun koyucu tarafından öngörülemeyen veya ileride ortaya çıkabilecek durumlara çözüm üretilmesini amaçladığından haklı sebep teşkil edebilecek haller tahdidi olarak sayılmamıştır.

Her ne kadar limited şirketler bakımından haklı sebep kavramı için bir tanım yapılmamışsa da bu hususta kollektif şirketlerin haklı sebeple feshini düzenleyen TTK m. 245 önem arz etmektedir. Zira kanun koyucunun genel eğilimi haklı sebep için tanım vermek yönünde olmamasına rağmen, TTK m. 245'te kollektif şirketin feshi ve ortağın çıkarılması bakımından haklı sebep kavramı için bir tanım yapılmış ve örnek göstermek suretiyle hangi hallerin haklı sebep teşkil edeceği açıklanmıştır. Özellikle, mevzuatta bazı hükümlerde örnek haller gösterilmesine rağmen, hiçbir hükümde tanım yer almadığından TTK m. 245'in genel hüküm niteliğinde olduğu belirtilmektedir. Bu nedenle, TTK m. 245'in özellikle ortaklıklar hukuku bakımından örneksime yoluyla uygulama alanı bulacağı doktrinde ifade edilmektedir⁸³.

Bu kapsamda, TTK m. 245 uyarınca haklı sebep; *“şirketin kuruluşuna yol açan fiili veya kişisel sebeplerin şirketin işletme konusunun elde edilmesini imkânsız kılacak veya güçleştirecek şekilde ortadan kalkmış olmasıdır”*. Bu hükmün gereği olarak, haklı sebebin varlığının kabul edilebilmesi için sözleşmenin temelini oluşturan güven ilişkisinin ve iş birliğinin ortadan kalkması gerekmektedir. Ayrıca, bu durum sonucunda ortaklık amacının elde edilmesinin güç hale gelmesi ve tarafların ortaklık ilişkisine katlanmasının beklenmesinin dürüstlük kuralına aykırılık teşkil etmesi aranmaktadır⁸⁴. İlgili maddenin devamında ise, *“bir ortağın, şirketin yönetim işlerinde veya hesaplarının çıkarılmasında*

⁸² Yıldırım, s.125.

⁸³ Çamoğlu, Kollektif, s. 23; Ulukaya, s. 147; Doktrinde Baştuğ, ETK döneminde TTK m.245'in karşılığı olan hükmün limited ortaklık için de uygulanacağını ifade etmiştir. Bknz. Baştuğ, İrfan, Şirketler Hukukunun Temel İlkeleri, İzmir İTİA Yayınları, İzmir-1974, s.223. Anonim şirketler bakımından; *“Keza TTK m.245’de sayılan sebepler, ortakların kendi aralarındaki şahsî ilişkilerini ilgilendiren ve ortak sıfatından kaynaklanan yönetim hakkını dikkate alan nedenlerdir. Bu çerçevede TTK m.245’in anonim ortaklıkların feshinde kıyasen uygulanması mümkün değildir.”* Bknz. Nomer Ertan, Füsün, *“Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi Davası - TTK M. 531 Üzerine Düşünceler”*, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 73, S.1., s. 426. (www.dergipark.org.tr, E.T.:18.04.2022). *“Bu hususta, kollektif ortaklıklar için haklı sebebi tanımlayan ve örneklendiren TTK. 245’den ise, ancak anonim ortaklığın sermaye ortaklığı niteliğine uygun düştüğü ölçüde ve sınırlı bir biçimde faydalanılabilir”* bknz. Bahtiyar, s. 322.

⁸⁴ Öztürk Dirikkan, Hanife, Limited Şirket Ortağının Ayrılması ve Ayrılma Payı, Ankara-2005, s. 43; Çamoğlu, Kollektif, s. 25.

şirkete ihanet etmiş olması, kendisine düşen asli görevleri ve borçları yerine getirmemesi, kişisel menfaatleri uğruna şirketin ticaret unvanını veya mallarını kötüye kullanması, uğradığı sürekli bir hastalık veya diğer bir sebepten dolayı, üstüne aldığı şirketin işlerini yapmak için gerekli olan yeteneği ve ehliyetini kaybetmesi” halleri haklı sebebe örnek olarak gösterilmiştir.

Bu düzenleme ile birlikte haklı sebep kavramına bir tanım yapılmış olsa da doktrinde seçilen terimlerin anlam karışıklığı yaratacağı ve yanlış yorumlamalara sebep olabileceği belirtilmektedir⁸⁵. Dolayısıyla, TTK m. 245’te verilen tanımın limited şirketlerin haklı nedenle feshini gerektiren hallerin hepsini kapsadığı söylenemese de şirketin feshini gerektiren hallerin kaynağı bakımından ı ışık tutmaktadır. Nitekim, madde metninde örnekseme yoluyla gösterilen haller haklı sebeple şirketin feshi için en çok iddia edilen olaylardır⁸⁶.

Sonuç olarak, haklı sebep kavramı şirketler hukuku bakımından hukuki ilişkiyi sona erdirmeye veya değiştirme sonucunu doğuran bir hal olarak düzenlendiğinden daha evvel verilen tanımlar şirketler hukuku bakımından da geçerli kabul edilebilecektir. Bu noktada, Yargıtay, limited şirketler bakımından haklı sebebin sınırını *“ortaklık anlayışını ortadan kaldıran, bireysel çıkarlara yönelen, ortaklar arasında kişisel çıkarların ön plana çıktığı ve ortaklık amacının gerçekleşmesinin olanağının bulunmadığı durumların varlığı”* şeklinde çizmiştir⁸⁷.

Haklı sebebin limited ortaklığın feshini gerektirecek nitelikte olup olmadığı, maddi olguların ortakların şirkette devam etmesini kendisinden beklenemeyecek düzeyde zorlaştırması ve menfaatler dengesinin de fesih kararını zorunlu göstermesi kıstasına göre belirlenir. Dolayısıyla, somut olayda ortaklar bakımından şirketin devamı çekilmezlik seviyesine ulaşmış olmalıdır. Haklı sebebin çekilmezlik dışında temel bir unsuru bulunmamaktadır⁸⁸. Diğer bir anlatımla, ortaklık ilişkisine devam etmesi doğruluk ve güven

⁸⁵ Çamoğlu, Kollektif, s. 24.

⁸⁶ Giray, s. 202; Doktrinde Karayalçın ETK döneminde limited şirketin haklı sebeple feshine karar verilebilmesi için kollektif şirketlerin haklı sebeple feshini düzenleyen ETK m. 187’de (TTK m.245) belirtilen şartların oluşması gerektiğini belirtmektedir. Bknz. Karayalçın, s. 384.

⁸⁷ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 2016/8561 E., 2018/2120 karar sayılı 20.03.2018 tarihli kararı. Benzer yönde bknz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 2014/15623 E., 2015/11122 K. sayılı 27.10.2015 tarihli kararı (www.hukukturk.com, E.T.: 28.03.2023).

⁸⁸ Çamoğlu, Ersin, “Limited Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi ve Yargıtay Kararları”, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XXX, Bildiriler-Tartışmalar (23 Aralık 2016), Ankara 2017, s. 59 (www.lexpera.com.tr, E.T.: 28.03.2023); Anonim şirketler bakımından için *“Üçüncü özellik, TK 531 anlamındaki haklı sebebin AŞ.’nin feshini haklı gösterecek ağırlıkta olmasına gerek bulunmamasıdır. AŞ.’de, hakim pay sahiplerinden kaynaklanan, azlığın menfaatlerini ihlal eden aykırılıkları yönetenlerin AŞ’yi kendi çıkarları için kullanması, bilgisiz, kötü ve/veya keyfi yönetimin keyfiliği kanıtlanması-bunlar feshi gerektirecek mahiyette olmasalar bile-*

kuralları uyarınca davacı ortaktan beklenemiyorsa haklı sebebin mevcut olduğu ifade edilebilir.

B. Haklı Sebebin Belirlenmesinde Hâkimin Takdir Yetkisi

Haklı sebep kavramı somut olaya göre değişebilen göreceli bir kavramdır. Hiçbir şirket veya hiçbir dava birebir olarak bir diğeri ile örtüşmediğinden her bir somut olayda haklı sebebin kendi koşulları içinde değerlendirilmesi gerekmektedir⁸⁹. Haklı sebep kavramının oybirliği ile kabul edilen bir tanımının bulunmamasının bir sonucu olarak hâkim her somut olayda ortaya çıkan durumun haklı sebep teşkil edip etmediğini araştırmalıdır. Haklı sebep kavramı her somut olaya göre belirleneceğinden olayda haklı sebebin bulunup bulunmadığı Türk Medeni Kanunu⁹⁰ (“TMK”) m. 4 uyarınca hâkimin takdirindedir⁹¹. TMK m. 4 uyarınca, kanunun hâkime takdir yetkisi verdiği veya durumun gereklerini ya da haklı sebepleri göz önünde tutmasını emrettiği hallerde hâkim kararını hukuka ve hakkaniyete göre vermelidir⁹².

Hükümde belirtilen hakkaniyet kavramı, hukuk kurallarının esnek olarak bırakıldığı hallerde, somut olayın özelliklerini nazara alarak vicdani kanaate uygun bir biçimde karar vermeyi gerektirir. Ancak, hâkim, takdir yetkisini kullanırken tamamen serbest değildir, keyfi bir karar verilmesinin önüne geçilebilmesi için karar objektif bir biçimde gerekçelendirilmelidir⁹³. Diğer taraftan, hâkimin kendisine takdir yetkisi tanınan hallerde, bu yetkiyi kullanmasının kendisine bir görev olarak yüklendiğini, kural içi boşluğu doldurup doldurmama hususunda serbest bırakılmadığını da belirtmek gerekmektedir⁹⁴.

Hâkimin, her somut olayın özelliğine göre, haklı sebebin gerçekleşip gerçekleşmediğini inceleyecek olması, limited şirketin feshine imkân tanıyan haklı sebebin belirlenmesinin bir takdir meselesi olduğunu göstermektedir⁹⁵. Nitekim Yargıtay tarafından da haklı sebeplerin neler olduğunun kesin bir biçimde belirlenmediği⁹⁶, somut olayın

mevcut duruma çare bulunmasının şart olduğuna dair bir kanaatin mahkemede oluşması TK m.531 anlamında sebebin haklı sebep kabulü için yeterlidir”. Bknz. Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar ve Kooperatif, s. 342.

⁸⁹ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar, s. 560.

⁹⁰ RG, 08.12.2001, S. 24607.

⁹¹ Bahtiyar, s. 321-322.

⁹² Pulaşlı, s. 592; Şener, Ortaklıklar, s. 636; Erdoğan, s. 37.

⁹³ Altınok, s. 135

⁹⁴ Edis, Seyfullah, “Hukukun Uygulanmasında Yargıca Tanınmış Takdir Yetkisi”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 30, Y. 1973, S. 1-4, s. 172. (www.dergipark.org.tr, E.T.: 19.04.2022).

⁹⁵ Şener, s. 981; Karahan, s. 761.

⁹⁶ “...TTK.nun madde 549/4 bendi uyarınca haklı nedenlerin varlığının ispatı halinde ortaklardan biri tarafından şirketin feshi istenebilir. Feshi gerekli kılan haklı nedenlerin neler olduğu yasal düzenlemeye bağlanmış değildir. Bu olgunun belirlenmesi yargıcın takdir ve değerlendirme alanındadır...” bknz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 2004/6106 E., 2004/230 K. sayılı 15.01.2004 tarihli kararı (www.lexpera.com.tr, E.T.: 19.04.2022).

özellikleri dikkate alınarak mahkeme tarafından değerlendirilmesi gerektiği⁹⁷ kararlarında belirtilmiştir.

Diğer taraftan, TTK m.636/III’te hâkime haklı sebep mevcut olmasına rağmen başka bir alternatif çözüme hükmedebilmesi bakımından da bir takdir yetkisi tanındığı ayrıca belirtilmelidir. Bu iki durum sebebiyle hâkime tanınan takdir yetkisi, ilgili hükmün hâkimin takdir yetkisi üzerine inşa edilmiş bir düzenleme olduğunu işaret etmektedir⁹⁸.

C. Hâkimin Takdir Yetkisini Kullanırken Dikkate Alacağı Unsurlar

Daha evvel belirtildiği üzere, hâkim feshi talep edilen şirket bakımından haklı sebebin gerçekleşip gerçekleşmediğini hukuka ve hakkaniyete uygun bir biçimde takdir edecektir. Kararın hakkaniyete uygun olduğunun kabul edilebilmesi için ise karşılaşılan olayın ferdileştirilmesi gerekmektedir. Bu nedenle, somut olayın bütün şartları değerlendirilmeli, ardından ise dava sonucunda karşı karşıya gelen menfaatler karşılaştırılmalıdır. Bu başlık altında, hâkimin takdir yetkisini kullanırken dikkate alacağı bahsi geçen unsurlar incelenecektir.

1. Somut Olayın Şartları

Daha evvel de belirtildiği üzere, hâkimin takdir yetkisini kullanırken somut olayın tüm şartlarını dikkate alması gerekmektedir. Bu kapsamda, mahkemeden feshi talep edilen limited şirketin yapısı ve ortaklar arasındaki bireysel somut ilişkiler göz önünde bulundurulmalıdır⁹⁹. Dolayısıyla, şirketin büyüklüğü, kişisel ilişkilerin mi yoksa sermaye unsurunun mu ağırlıkta olduğu dahi önem arz etmektedir. Nitekim, her bir limited şirket, nitelik, ortaklar arasındaki ilişkiler, amaç ve konusu bakımından farklılık arz ettiğinden bir limited şirket ortağı için haklı sebep teşkil edebilecek bir durum başka bir şirkette haklı sebep teşkil etmeyebilecektir¹⁰⁰.

Bu noktada, şahsi ilişkilerin geri planda olduğu daha büyük yapıdaki limited şirketlerde haklı sebep tespit edilirken şahıs şirketlerine ilişkin ilkelerden çok sermaye ortaklıklarına ilişkin haklı sebep hallerinin esas alınması gerektiği doktrinde

⁹⁷ “..... maddedeki muhik sebep her olayın özelliğine göre mahkemece değerlendirilmelidir” bknz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 2000/55 E., 2000/1242 K. sayılı 21.02.2000 tarihli kararı (www.hukukturk.com.tr, E.T.: 19.04.2022).

⁹⁸ Ayoğlu, Tolga, “Anonim Ortaklığın Haklı Nedenle Feshi”, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2013/2, s. 223 (www.gsu.edu.tr, E. T.: 20.04.2022).

⁹⁹ Şener, s. 982; Erdoğan, s. 57.

¹⁰⁰ Dirikkan, s. 45; “...Şirketin mensup olduğu ülkenin ve kültürün nitelikleri de denkleme katılmalıdır. Bu nedenle İsviçre ekonomisinde ve kültüründe LO’ğın feshini gerektiren boyuttaki bir olgu aynı büyüklükte ve benzer nitelikler taşıyan bir Türk şirketi için haklı sebep sayılamayabilir...” bknz. Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar, s. 560.

belirtilmektedir¹⁰¹. Bu bakımdan, iki kişilik bir limited şirkette bu iki ortak arasındaki anlaşmazlık şirketin faaliyetlerini ciddi anlamda zora sokabilecekken daha büyük yapıdaki bir şirkette yalnızca iki ortak arasındaki anlaşmazlık haklı sebep teşkil etmeyebilir¹⁰².

Diğer taraftan, hâkimin somut olayın şartlarına göre haklı sebebin oluşup oluşmadığını takdir ederken eşitlik ve hukuki güvenlik ilkesini de göz önünde bulundurması gerekmektedir. Bu kapsamda, hâkim, olaylar arasında büyük ölçüde bir farklılık olmadıkça, benzer durumlarda da kabulü mümkün bir karar vermelidir¹⁰³. Dolayısıyla, haklı sebep olarak belirtilen bir durumun benzer olaylarda da haklı sebep teşkil ettiği kabul edilecektir. Ayrıca, hâkim takdir yetkisini kullanırken benzer olaylara ilişkin yargı kararlarından ve doktrinde verilen örneklerden de yararlanabilir¹⁰⁴. Sonuç olarak, somut olayın şartları haklı sebebin tespitinde göz önünde bulundurulacak olsa da hukuki güvenlik ve eşitlik ilkelerinin zedelenmemesi için hâkimin benzer olaylarda da benimsenebilecek şekilde hareket etmesi gerekmektedir.

2. Menfaatlerin Karşılaştırılması

Limited şirketin feshine karar verilmesi halinde, ortaklık ile bağlantılı olan birçok kişinin menfaati bu durumdan etkilenebileceğinden hâkimin hakkaniyete uygun bir biçimde karar verebilmesi için tarafların menfaatlerini incelemesi ve menfaat dengesini sağlaması gerekmektedir¹⁰⁵. Aksi takdirde, somut olaya özgü bir biçimde adil bir sonuca ulaşılması mümkün olamayacaktır.

Haklı sebebin tespit edilmesine ilişkin olarak menfaatlerin tartışılmasında davacı ortağın menfaatlerinin karşısında diğer ortakların, şirket çalışanlarının, alacaklıların ve şirketle ticari ilişki içinde bulunan üçüncü kişilerin menfaatlerinin bulunduğu söylenebilecektir. Öncelikle, davacı ortağın menfaatinin irdelenmesi gerekmektedir. Haklı sebeple fesih davasında davacı ortağın menfaati ortaklık ilişkisinin sona erdirilmesi veya değiştirilmesidir. Kanun koyucu tarafından, fesih davası açma imkânı yalnızca ortaklara tanındığından, bu dava türünün limited şirkete ortak olmasından kaynaklanan menfaatlerinin korunması amacıyla kabul edildiği söylenebilecektir¹⁰⁶. Ancak, iddia edilen haklı sebebin sübjektif bir biçimde yalnızca davacı bakımından haklı sebep olarak değerlendirilmesi yeterli

¹⁰¹ Yıldırım, s.129.

¹⁰² Giray, s. 202.

¹⁰³ Edis, s. 179-180.

¹⁰⁴ Çamoğlu, Kollektif, s. 99.

¹⁰⁵ Anonim şirketler bakımından benzer şekilde; Karahan, Sami, Şirketler Hukuku, Konya-2015, s. 760.

¹⁰⁶ Yıldırım, s.134.

görülmemektedir. Hâkim, dava hakkı ile korunan ve dava sonucundan etkilenen ilgili tüm menfaatleri karşılaştırmalıdır¹⁰⁷.

Diğer taraftan, davacı ortağın aksine, şirketin menfaati ise ortaklığın varlığını devam ettirmesidir. Esasen, şirketin menfaati kavramı ile ortaklığın devamında menfaati bulunan diğer ortakların durumu ifade edilmek istenmektedir¹⁰⁸. Hâkim, davacının menfaatlerini inceledikten sonra, diğer ortakların menfaatlerini değerlendirerek feshin bu kişiler bakımından zarar verici sonuçlarını irdelemelidir¹⁰⁹. Dolayısıyla, hâkim tarafından yapılacak değerlendirme sonucunda, davacı ortağın menfaatinin ağır bastığı kanaati oluşursa şirketin feshine veya alternatif çözümlere hükmedilecektir.

Bu kapsamda, şirketin feshine karar verilmesi halinde, bu karardan etkilenebilecek menfaat sahibi bir diğer grup ise şirket çalışanlarıdır. Çalışanların menfaati, şirket ilişkisinin verimli bir biçimde devam etmesi ve bu sayede geçimlerini sağlamaktır. Diğer taraftan, şirket alacaklılarının menfaati bu karardan etkilenecek olsa da TTK'da alacaklıların korunmasına ilişkin olarak birçok düzenleme (sermayenin korunmasına ilişkin hükümler, tasfiye prosedürü vb.) bulunmaktadır. Bu kapsamda, alacaklıların zarar görmesine yol açan yöneticilere karşı hukuki imkânların bulunması menfaatlerinin korunması için yeterli görülmektedir. Şirket ile ticari ilişki içerisinde bulunan kimseler bakımından da şirketin faaliyetlerine devam etmesi önem taşımaktadır. Bu noktada, şirket ile ticari ilişki içerisinde bulunan kimselere şirkete mal veya hizmet sağlayanlar, şirket ile acente veya tek satıcılık ilişkisi bulunan kimseler örnek gösterilebilecektir¹¹⁰.

Sonuç olarak, şirketin haklı nedenle feshine hükmedilebilmesi için haklı sebep teşkil eden olgunun bütün karşı menfaatlerin feda edilmesini hakkaniyetli kılacak bir boyuta ulaşmış olması gerekmektedir¹¹¹. Benzer şekilde, hâkim tarafından alternatif bir çözüme karar verilmesi ihtimalinde de davacı ortak ile diğer ilgililerin menfaatleri birlikte değerlendirilmelidir. Dolayısıyla, hâkim haklı sebebi tespit edebilmek için şirketin feshine veya alternatif bir çözüme karar verilmesi ile durumun olduğu gibi korunmasına karar verilmesi halinde söz konusu olan menfaatleri karşılaştırmalı ve ağır basan yönde hüküm

¹⁰⁷ Şahin, s. 129.

¹⁰⁸ Yıldırım, s.137.

¹⁰⁹ Şahin, s. 135.

¹¹⁰ Yıldırım, s. 138-140.

¹¹¹ Çamoğlu, Kollektif, s. 98.

kurmalıdır¹¹². Bu noktada, mevcut durumun olduğu gibi muhafaza edilmesinin davacı ortak bakımından çekilmez bir hale gelip gelmediği sübjektif olarak değil, dürüst ve ortalama bir ortağın objektif bir değerlendirme sonucunda tespit edilecektir¹¹³. Özetle, haklı sebebin tespitinde veya alternatif çözüme karar verilirken verilmemesinde esas meselenin çatışan menfaatlerden hangisinin baskın geldiğiyle ilgili olduğu söylenebilecektir. Hâkim, yapacağı inceleme neticesinde menfaat sahipleri arasında adil bir denge kurarak karar verecektir¹¹⁴.

D. Haklı Sebebin Tespitinde Kusurun Rolü

Kusur, hâkimin takdir yetkisini kullanırken göz önünde bulunduracağı etkenlerden biridir. Limited şirketin haklı sebeple feshine ilişkin davalarda ise kusur, davanın kabulüne karar verilebilmesi için davacının kusursuz olmasının aranıp aranmayacağı ve haklı sebebin mevcut olduğunun kabulü için diğer ortakların kusurlarının bulunmasının zorunlu olup olmadığı noktasında önem arz etmektedir. Dolayısıyla, davacı ortağın veya diğer ortakların kusurlu olup olmamasının haklı sebebe etkilerinin incelenmesi gerekmektedir.

1. Davacı Ortağın Kusurunun Haklı Sebebe Etkisi

Davacının kusurlu olması halinde, kural olarak fesih davası açması dürüstlük kuralına aykırılık teşkil etmektedir¹¹⁵. Ancak, haklı sebebin meydana gelmesinde kusuru bulunan davacının, dürüstlük kuralı elverdiği ölçüde, haklı sebeple fesih davası açabileceği doktrinde ileri sürülmektedir¹¹⁶. Dolayısıyla, davacının kusurlu olduğu her durumda davanın reddedileceği şeklinde bir sonuca varılamayacaktır.

Ayrıca, hâkim takdir yetkisini kullanırken ileri sürülen olguların haklı sebep teşkil edip etmediği hususunda kusur faktörünü de dikkate alacaktır. Bu çerçevede, haklı sebebin bulunup bulunmadığı tespit edilirken kusuruyla bu durumu meydana getiren davacının menfaati daha hafif kabul edilecektir. Nitekim, kusuruyla haklı sebebin meydana gelmesine

¹¹² Arslanlı/Domaniç, s. 747, 748; Yıldız, Şükrü, TTK Tasarısına Göre Anonim Şirketin Haklı Sebeplerle Feshi, Prof. Dr. Ergon A. Çetingil ve Prof. Dr. Rayegan Kender'e 50. Birlikte Çalışma Yılı Armağanı, 2007, s. 1198.

¹¹³ Hızlısoy, s. 77.

¹¹⁴ Edis, s. 179; "Fesih talebi hakkında karar verilirken, sadece ortakların değil, şirket çalışanları ve alacaklılarının menfaatlerini de koruyacak bir biçimde hareket edilmesi ve kurulu tezgâhın bozulmaması ilkesinin dikkate alınması gerekmektedir". Bknz. Bilgili/Demirkapı, Şirketler, s. 384.

¹¹⁵ Çamoğlu, s. 253; Altınok, s. 159; Şahin, s. 360; Erdem, s. 216.

¹¹⁶ Erdem, s. 237; Çamoğlu tarafından "hafif kusuru ile örneğin yaptığı bir trafik kazası sonucu ortaklık için gerekli yetilerini kaybeden ortağın bu nedene dayalı hakları kullanması görülebilir." denilerek dürüstlük kuralının elverdiği ölçüde davacının kusuru bulunmasına rağmen haklı sebeple fesih davası açabileceği belirtilmiştir. Bknz. Çamoğlu, Kollektif, s. 83; Şahin ise; "ortağın kusuru bulunmasına karşın, kusur ile haklı sebep arasında nedensellik bağı kurulamıyorsa bu durum ortağın davasının kabul edilmesine engel değildir." şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Bknz; Şahin, 360.

etki eden davacı için şirketin devamının çekilmez hale geldiği şeklinde bir değerlendirme yapmak güçleşecektir¹¹⁷.

Haklı sebebin meydana gelmesinde diğer ortaklarla birlikte davacı ortağın müterafik kusurunun söz konusu olduğu hallerde davanın kesin bir şekilde reddedileceği söylenemeyecektir. Haklı sebebin birden çok olgu demetinden oluşması halinde, davacının bu olgulardan bazılarında kusurlu olması dava hakkını ortadan kaldırmaz, kusurun ağırlığı diğer ortaklar veya müdürlere atfedilebiliyorsa mahkeme davayı görmeye devam eder¹¹⁸. Ancak, müterafik kusur halinde, davacının kusuru diğer ortakların kusurundan daha fazla ise davanın reddedilmesi gerekecektir¹¹⁹.

Diğer taraftan, davacı ortağın bizzat kusurlu olması durumunda davanın dayanağının kalmadığı kabul edilmektedir¹²⁰. Doktrinde, rekabet yasağına aykırı davranan bir ortağın veya ortaklar arasında meydana gelen güveni sarsan durumların davacı ortağın kusurundan meydana gelmesi halinde şirketin feshi talebinde bulunamaması gerektiği belirtilmektedir¹²¹. Bu husus, hiç kimsenin kendi kusurlu davranışlarından kendi lehine sonuç çıkaramayacağı ilkesinin bir sonucudur. Nitekim Yargıtay tarafından da birçok kararda bu ilkeye atıfta bulunularak kendi kusuruyla haklı sebebi meydana getiren davacı ortağın davasının reddedileceği belirtilmiştir¹²².

Sonuç olarak, haklı sebeple şirketin feshine karar verilebilmesi için hakkın kötüye kullanılması yasağı gereğince, davacının kendi kusuruyla bizzat haklı sebebin doğmasına sebep olmaması veya en azından haklı sebebin doğumunda asli kusurlu olmaması

¹¹⁷ Seliçi, Özer, Borçlar Kanunu'na Göre Sözleşmeden Doğan Sürekli Borç İlişkilerinin Sona Ermesi, İstanbul, 1976, s.198.

¹¹⁸ Çamoğlu, Haklı Sebeple Fesih, s.61.

¹¹⁹ Şahin, s. 361; Altınok, s. 159-160.

¹²⁰ Şener, s. 995.

¹²¹ Yıldırım, s. 250.

¹²² “Dava, limited şirketin fesih ve tasfiyesi istemine ilişkindir. Ortaklar arasındaki güven ilişkisinin sona ermesine daha ziyade kusuruyla sebebiyet veren ortağın kendi kusuruna dayanarak fesih ve tasfiyeyi istemesi ilke olarak kabul edilemez. Zira, hiç kimse kendi kusurlu davranışlarından kendisi lehine sonuç çıkartamaz. Aksi düşüncenin kabulü, daha ziyade kusurlu ortağın kendi kusurundan fayda sağlaması, başka bir ifadeyle kusurunun ödüllendirilmesi anlamına gelmektedir ki böyle bir kabulün hukukun genel ilkeleri yanında hakkaniyet ilkeleri ile de bağdaştırılması düşünülemez.”. Bknz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 2015/11340 E., 2016/6490 K. sayılı ve 13.06.2016 tarihli kararı. Benzer yönde; Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 2020/623 E., 2021/7186 K. sayılı ve 16.12.2021 tarihli kararı; Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 2020/1428 E., 2021/980 K. sayılı ve 08.02.2021 tarihli kararı; Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 2019/2715 E., 2020/1243 K. sayılı ve 12.02.2020 tarihli kararı; Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 2018/3629 E., 2019/5176 K. sayılı ve 09.09.2019 tarihli kararı; Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 2016/14644 E., 2018/5608 K. sayılı ve 24.09.2018 tarihli kararı (www.lexpera.com.tr; E.T.: 31.03.2023); Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 2006/14091 E., 2014/502 K. sayılı ve 24.01.2006 tarihli kararı. Bu karar için bkz Eriş, Gönen, Ticari İşletme ve Şirketler Cilt III, Ankara-2017, s. 3132.

gerekmektedir. Aksi takdirde, dürüstlük kuralı gereğince kendi kusurlu davranışından lehine bir sonuç elde edemeyeceğinden davanın reddi gerekecektir.

2. Diğer Ortakların Kusurunun Haklı Sebebe Etkisi

Limited şirketin feshi davasının ön koşulu olan haklı sebebin diğer ortakların kusurlu davranışlarından kaynaklanması mümkündür. Nitekim, genellikle haklı sebep teşkil eden haller çoğunluğu oluşturan şirket ortaklarının kusuru neticesinde meydana gelmektedir. Özellikle, çoğunluğun gücünü kötüye kullanması halleri bu duruma örnek gösterilebilecektir. Benzer şekilde, kötü yönetim halinde olduğu gibi haklı sebebin ortaya çıkmasına ortaklığın kendi organlarının kusurlu davranışı da yol açabilecektir¹²³.

Ne var ki haklı sebebi meydana getiren durumun mutlaka diğer ortakların kusurundan kaynaklanması şart değildir¹²⁴. Zira haklı sebep kavramı kusur şartından soyuttur, kanun koyucu haklı sebebin meydana gelmesine bağlı sonuçların ortaya çıkmasını kusur şartına bağlamamıştır¹²⁵. Örneğin, şirketin ekonomik koşullar ve devlet tarafından getirilen yeni vergi uygulamaları nedeniyle kar edememesi, kar etme olasılığının önemli ölçüde düşmesi¹²⁶, organların işlevini yitirmesi¹²⁷ veya şirketin malvarlığının şirket faaliyetlerini devam ettirmeye yetecek durumda bulunmaması¹²⁸ hallerinde kusur söz konusu olmamasına rağmen haklı sebep meydana gelebilecektir. Benzer şekilde, tarafların bir kusuru bulunmadan şirketle ilgili önemli fikir ayrılıklarının söz konusu olduğu ve bu durumun sonucunda genel kurulun kilitlendiği durumlarda da kusur şartı aranmaksızın haklı sebebin varlığı kabul edilebilecektir¹²⁹.

Dolayısıyla, haklı sebep teşkil edebilecek haller genellikle davacı dışındaki ortakların kusurlarından kaynaklanan durumlar olsa da kanun koyucu tarafından haklı sebebin meydana gelmesi kusur şartına bağlanmamıştır. Diğer ortakların kusuru olmaksızın haklı sebep teşkil edebilecek haller de mevcuttur.

¹²³ Yıldırım, s.251.

¹²⁴ Çamoğlu, İstanbul-2020, s. 252; Çamoğlu, Kollektif, s. 80; Erdem, s. 234-235; Genel olarak sürekli borç ilişkilerinin feshi bakımından; “*haklı sebep teşkil eden ve sözleşmenin feshine yol açan olgu, sıklıkla karşı tarafın kusurundan kaynaklansa da haklı sebeple fesih için kusur şartı aranmaz.*”. Bknz. Altınok, s. 158.

¹²⁵ Çamoğlu, Kollektif, s. 78; Çelik, s.303

¹²⁶ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar, s. 560; Çamoğlu, Haklı Sebeple Fesih, s. 61.

¹²⁷ Erdem, s. 235.

¹²⁸ Yıldırım, s. 251; Hızlısoy tarafından şirketin kuruluş döneminde sektörde tekel olması fakat daha sonradan büyük sermayeli şirketlerin aynı sektörde faaliyette bulunmaları ve böylelikle şirketin rekabet gücünün düşmesi sonucunda sermayenin yetersiz hale gelebileceği belirtilmektedir. Bknz. Hızlısoy, s. 63-64.

¹²⁹ Hızlısoy, s. 64.

İKİNCİ BÖLÜM

LİMİTED ŞİRKETİN FESHİ DAVASINDA HAKLI SEBEBİN GÖRÜNÜM BİÇİMLERİ

I. Haklı Sebebin Görünüm Biçimleri

Haklı sebebin somut olayın içeriğine göre hâkimin takdir yetkisi çerçevesinde belirlenecek olması ortaya çıkabilecek haklı sebeplerin tümünün önceden öngörülmesi ve kazuistik bir yöntemle belirlenmesine engel teşkil etmektedir¹³⁰. Ancak, haklı sebebin genellikle ortaya çıkabileceği alanların ve konuların belirlenmesi suretiyle bu kavramın somutlaştırılması hem mahkemelere hem de haklı sebebin dayanak teşkil ettiği bir davada taraflara yol gösterici olacaktır¹³¹. Bu amaç doğrultusunda, çalışmamızda doktrindeki görüşler ve yargı kararları çerçevesinde muhtemel haklı sebep halleri somutlaştırılmaya çalışılmıştır. Çalışmamızda, haklı sebeplerin görünüm biçimleri; “*çoğunluğun gücünü kötüye kullanmasına ilişkin haklı sebepler*”, “*ortaklığa ilişkin haklı sebepler*” ve “*kişisel olgulara ilişkin sebepler*” şeklinde üçlü bir tasnife tabi tutularak incelenmiştir.

Bu noktada, haklı sebeplerin tasnifinin ortakların dava hakkı bakımından bir etkisi bulunmadığı belirtilmelidir. Dolayısıyla, haklı sebep belirtilen başlıklardan hangisi altında gerçekleşirse gerçekleşsin ortak, ortaklığın sona erdirilmesi için dava açabilecektir¹³². Nitekim, somut olayda meydana gelen haklı sebebin tek bir başlık altında ele alınması mümkün olamayabilir. Hatta somut olaydaki vakıanın birden fazla başlığa ilişkin unsurlar içermesi söz konusu olabileceğinden bazen başlıklar altındaki sınırı kesin bir şekilde belirlemek zordur. Ayrıca, doktrinde haklı sebebin bazen tek bir olgudan ibaret olabileceği ancak çoğu zaman süreç içerisindeki farklı nedenlerin birikimi sonucunda gerçekleşeceği de belirtilmektedir¹³³. Dolayısıyla, haklı sebebin görünüm biçimleri bağlayıcı olmamakla birlikte, somut olayın incelenmesinde mahkemeye yol gösterici nitelik taşıyacak ve hukuki güvenliğin korunmasına katkı sağlayacaktır¹³⁴.

¹³⁰ Seliçi, s. 193.

¹³¹ Şahin, s. 138.

¹³² Yıldırım, s.147.

¹³³ Çamoğlu, yöneticiler tarafından gümrük yolsuzluğu yapılmasının, milletlerarası terör listesinde yer alan bir kişi veya kuruluşla iş birliği yapılmasının veya gıda imal eden bir şirketin halk sağlığını tehdit edici ürünler imal etmesinin tek başına haklı sebep için yeterli olduğunu belirtmektedir. Bknz. Çamoğlu, Haklı Sebeple Fesih, s. 59.

¹³⁴ Şahin, s. 140.

A. Çoğunluğun Gücünün Kötüye Kullanılmasına İlişkin Haklı Sebepler

Limited ortaklıklarda, çoğunluk ortakların sürekli biçimde diğer ortakların menfaatlerine zarar verecek şekilde çoğunluğun gücünü kötüye kullanmaları başlıca haklı sebep hali olarak kabul edilmektedir¹³⁵. Nitekim, haklı sebeple fesih davasına ilişkin düzenleme getirilmesinin temel amacı da çoğunluğun gücünün kötüye kullanması halinde, diğer ortakların haklarının korunmasıdır. Çünkü ortaklıklarda genellikle çoğunluk ortakların diğer ortakların haklarını kullanmasına engel olmaya, onları baskı altına almaya çalışması sebebiyle menfaatlerin çatışması söz konusudur¹³⁶.

Ortaklıklar hukukuna ilişkin olarak İsvBK’da 1936 yılında gerçekleştirilen revizyonda da çoğunluğun diğer ortakların haklarını sömürdüğü ve mevcut kanuni imkânların bu sömürüyü engellemesinin mümkün olmadığı hallerde, haklı sebeple fesih davasının bir çözüm olabileceği belirtilmiş ve ortaklığın haklı sebeple feshi davasının getirilme gerekçesi bu şekilde açığa kavuşturulmuştur¹³⁷.

Genel olarak, çoğunluk ortakların ortaklıkta geçerli olan çoğunluk ilkesi nedeniyle elde ettiği yetkileri ortaklığın çıkarları yerine kendi veya özel bir pay grubunun çıkarları doğrultusunda kullanması halinde çoğunluğun gücünün kötüye kullanıldığı kabul edilmektedir. Dolayısıyla, hukukun temel ilkelerinden olan hakkın kötüye kullanılması yasağının ortaklıklar hukukundaki bir yansıması olarak çoğunluğun gücünün kötüye kullanılması hukuk düzeni tarafından korunmamaktadır¹³⁸. O halde, bu başlık altındaki haklı sebeplerin, çoğunluk ortakların çoğunluk ilkesinin sınırlarını aşmak suretiyle diğer ortakların meşru menfaatlerini devamlı bir şekilde ihlal ettiği hallerde karşımıza çıktığı söylenebilecektir¹³⁹.

Bu kapsamda, çalışmamızda öncelikle çoğunluk ilkesi ve bu ilkenin sınırları incelenecek, ardından ise çoğunluğun gücünün kötüye kullanılmasına ilişkin haklı sebeplerin şartları belirlenerek başlıca kötüye kullanım halleri irdelenecektir.

¹³⁵ Yıldırım, s. 202; Anonim ortaklıklar bakımından; Hızlısoy, s. 84-85.

¹³⁶ Yıldırım, s. 202.

¹³⁷ Moroğlu, Erdoğan, “Anonim Ortaklıkta Azınlık Pay Sahiplerinin Korunması ve Haklı Nedenlerle Fesih” Ord. Prof. Dr. Halil Aslanlı’nın Anısına Armağan, İstanbul-1978, (Makaleler I, İstanbul 2006), s. 90. (Bahsi geçen revizyon anonim ortaklıklar bakımından İsvBK’da kabul edilmiş olsa da aynı gerekçenin sermaye şirketi olması ve çoğunluk ilkesinin uygulanması nedenleriyle limited şirketler bakımından da kabul edilebileceği kanaatindeyiz).

¹³⁸ Erdem, s. 109.

¹³⁹ Hızlısoy, s. 85.

1. Limited Şirketlerde Çoğunluk İlkesi ve Sınırlandırılma Yolları

Yukarıda izah edildiği üzere, limited şirketlerin yönetiminde çoğunluk ilkesi geçerlidir. Burada bahsi geçen çoğunluk, ortakların sayısı değil pay (sermaye) çoğunluğudur. Zira limited şirketler, her ne kadar şahıs ortaklıklarına benzer öğeler taşıysalar da sermaye ortaklığı sınıfında yer almaktadırlar. Sermaye ortaklıklarının en temel özelliği ise, kural olarak ortaksal hakların, ortağın ortaklığın sermayesine katılım payıyla doğru orantılı olmasıdır¹⁴⁰. Çoğunluk ortaklık yalnızca sermayenin çoğunluğunu değil aynı zamanda oy çoğunluğunu da ifade etmektedir. Diğer bir deyişle, oyda imtiyaz hakkı tanınması (TTK m. 618/II) veya oy hakkının sınırlandırılması (TTK m. 618/I c. 3) halleri istisna olmak üzere, bir ortağın sermayeye katılım oranına bağlı olarak oy sayısı belirlenmektedir.

Dolayısıyla, sermayeye katılım oranı fazla olan ortak, TTK m. 618/1 uyarınca hem genel kurul toplantılarında daha fazla oy hakkına sahip olacak hem de TTK m. 608/II uyarınca şirketin ettiği kardan daha fazla pay alacaktır. Ayrıca, genel kurulda daha fazla oy hakkına sahip olan ortak, şirket müdürlerinin kendisinin istediği kişilerden seçilmesini sağlayabilecektir. Çoğunluğu elinde bulunduran ortaklar şirketle ilgili pek çok kararı da tek başlarına alabileceklerdir¹⁴¹.

Sonuç olarak, çoğunluk ilkesi gereğince, genel kurulda usule uygun alınmış kararlar toplantıya katılmayan veya karara muhalif olduğunu bildiren ortaklar bakımından da bağlayıcı olacaktır. Genel kurulda bir karar alınmasıyla birlikte, bu karar oybirliği ile alınmamış olsa dahi şirket tüzel kişiliğinin kararı olarak kabul edilecektir. İşbu sebeple, ortaklıklardaki en derin menfaat çatışmaları ortaklar arasında söz konusu olmakta ve genellikle daha evvel değinildiği gibi bu ilkenin kötüye kullanılmasından kaynaklanmaktadır¹⁴².

Kanun koyucunun çoğunluğa vermiş olduğu bu güç elbette ki sınırsız değildir. Çoğunluk ilkesi uygulanırken diğer ortakların haklarının da gözetilmesi gerekmektedir. İşbu sebeple, çoğunluk gücünün kötüye kullanılmasının engellenmesi amacıyla çeşitli kurallar kabul edilmiştir. Çoğunluğa tanınan bu yetki, eşit işlem ilkesi, sorumluluk ve iptal davaları gibi TTK'da düzenlenmiş olan kurallarla ve diğer taraftan objektiflik, hakların sakınılarak kullanılması gibi hukukun genel ilkeleri ile sınırlandırılmaktadır¹⁴³. Bu başlık altında; ortaklar arasındaki menfaat çatışmalarının çözümünde gözetilmeleri gerektiğinden çoğunluk ilkesinin

¹⁴⁰ Yıldırım, s. 203; Erdoğan, s. 88.

¹⁴¹ Çelik, s. 44.

¹⁴² Çelik, s. 45.

¹⁴³ Yıldırım, s. 204.

sınırlandırılması bakımından eşit işlem ve hakların sakınılarak kullanılması ilkelerine değinilecektir.

a. Eşit İşlem İlkesi

Eşit işlem ilkesi, TMK'daki dürüstlük kuralının şirketler hukukunda yer alan bir uzantısı olarak ifade edilebilecektir¹⁴⁴. Özel hukuk bağlamında, bazı hukuki ilişkilerde geçerli olan bu ilke, hukuki ilişkinin taraflarına aynı şekilde davranılması ve ayrımcılık yapılmaması gerekliliğini ortaya koymaktadır¹⁴⁵. Eşit işlem ilkesi, şirketler hukuku bakımından da temel ilkelerden biri olarak kabul edilmektedir. Bahsi geçen ilke, şirket organları tarafından oybirliği olmaksızın alınan kararlarda menfaat dengesinin sağlanması için uygun bir model olarak görülmektedir¹⁴⁶.

ETK döneminde kanunda bu ilke açıkça düzenlenmemiş olsa da genel olarak bu ilkenin şirketler hukuku bakımından uygulanacağı kabul edilmekteydi. TTK'nın kabul edilmesiyle birlikte bu ilke pozitif bir düzenlemeye kavuşmuştur. Limited şirketler bakımından; TTK m. 627'de bu ilkeye "*Müdürler ortaklara eşit şartlar altında eşit işlem yaparlar*" şeklinde kanunda yer verilmiştir¹⁴⁷.

Eşit işlem ilkesi, özellikle ortakların çoğunluğun keyfi işlemlerinden korunması bakımından uygulama alanı bulmaktadır. Yani, kanun koyucu herhangi bir objektif kriter bulunmaksızın haksız bir şekilde ortaklara eşit davranılmamasının önüne geçilmesini amaçlamıştır¹⁴⁸. Ancak, eşit işlem ilkesi, eşit durumda olmayan ortaklara aynı şekilde davranılması anlamına gelmemektedir. Dolayısıyla, eşit işlem ilkesiyle kastedilen mutlak eşitlik değil, nispi eşitliktir¹⁴⁹.

Nispi eşitlik ilkesine göre, kural olarak ortaklara katılım paylarının oranına göre eşit davranılması yükümlülüğü bulunmaktadır¹⁵⁰. Bu kapsamda, ortaksal hakların sermayeye katılma payıyla orantılı olduğu kâr payı veya oy hakkı gibi hakların kullanımında, müdürler,

¹⁴⁴ Kayıhan, s. 172.

¹⁴⁵ Yıldız, Şükrü, Anonim Ortaklıkta Pay Sahipleri Açısından Eşit İşlem İlkesi, Ankara-2004, s. 21.

¹⁴⁶ Yıldız, Eşit İşlem İlkesi, s. 60.

¹⁴⁷ Doktrinde hükmün hem sistematik olarak hem de kullanılan ifadeler bakımından yerinde olmadığı belirtilmektedir. Yıldırım'a göre; hükümden yalnızca müdürlerin eşit işlem yapma yükümlülüğü altında bulunduğu şeklinde anlam çıkarılabildiği ancak genel kurulun da eşit şartlardaki ortaklara eşit davranma yükümlülüğünün bulunduğu belirtilmektedir. Ayrıca, bu ilkenin anonim şirketlerdeki karşılığı olan TTK m. 357'nin daha isabetli olduğu, temel ilkeler üst başlığı altında yer aldığı ve genel kurulu da kapsayacak şekilde düzenlendiği belirtilmektedir. Bknz. Yıldırım, s. 207-208.

¹⁴⁸ Yıldız, Eşit İşlem İlkesi, s. 58-60.

¹⁴⁹ Üçışık, Güzin/Çelik, Aydın, Anonim Ortaklıklar Hukuku, C. I, Ankara, 2013, s. 59.

¹⁵⁰ Şahin, s. 152.

genel kurul veya ortaklık yönetiminde bulunan 3. kişiler nisbi eşitlik ilkesine uygun bir şekilde işlem yapacaklardır¹⁵¹. Diğer taraftan, istisnai durumlarda, ortağın katılım payına bakılmaksızın mutlak olarak eşit davranılmasını gerektiren mutlak eşitlik haller de mevcuttur¹⁵². Bu kapsamda, yukarıda belirtilen organ veya kişiler, ortakların sermayeye katılma oranı dikkate alınmaksızın genel kurula katılma, dava açma, bilgi alma ve inceleme gibi vazgeçilmez hakları bakımından eşit işlem ilkesini mutlak olarak uygulayacaklardır¹⁵³.

Diğer taraftan, eşit işlem ilkesinin ortaksal haklar ve yükümlülükler bakımından her zaman uygulama alanı bulduğu söylenemeyecektir. Ancak, TTK m. 627’de hangi hallerde eşit işlem ilkesinden sapmanın söz konusu olabileceği belirtilmemiştir. Yine de doktrinde, haklı nedenlerin bulunması halinde ilkeden sapılabileceğinin kabul edilmesi gerektiği belirtilmektedir¹⁵⁴. Bu ilkenin kabul edilmesinin amacı keyfi davranışların önüne geçilmesi olduğundan objektif kriterlerin bulunması halinde eşit durumdaki ortaklar arasında farklı uygulamalara gidilebilecektir. Ancak, eşit işlem ilkesinin uygulanmaması veya sınırlandırılması bakımından haklı sebeplerin neler olabileceği konusunda önceden kesin esaslar belirlenmesi mümkün değildir. Dolayısıyla, somut olaydaki koşullar dikkate alınarak bu husus tespit edilmelidir¹⁵⁵.

b. Hakların Sakınılarak Kullanılması İlkesi

Çoğunluğun gücünün adil bir şekilde sınırlandırılmasını sağlayan önlemlerden bir diğeri ise hakların sakınılarak kullanılması ilkesidir¹⁵⁶. İşbu ilke uyarınca, hakların kullanılması bakımından birden çok yol veya olanağın bulunması halinde, bu yol veya olanaklardan başkalarına zarar vermeyen veya en az zarar veren yöntemin benimsenmesi gerekmektedir¹⁵⁷.

¹⁵¹ Hızlısoy, s. 88; Yıldırım, s. 208.

¹⁵² Şahin, s. 152.

¹⁵³ Yıldırım, s. 208; Hızlısoy, s. 88-89.

¹⁵⁴ Nomer, Füsun, Anonim Ortaklıkta Eşit Davranma (Eşit İşlem) İlkesi, Prof. Dr. Oğuz İmregün’e Armağan, İstanbul-1998, s.485.

¹⁵⁵ Yıldız, Eşit İşlem İlkesi, s. 88.

¹⁵⁶ Şehirli Çelik (Kırca/Manavgat), Anonim Şirketler Hukuku, C. I, Ankara, 2013, s. 144.

¹⁵⁷ Moroğlu, Erdoğan, Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, İstanbul-2009, s. 195; Göksoy, Can, “Anonim Ortaklıkta Ortağın Yeni Pay Alma Hakkının Kaldırılması”, Bilgi Toplumunda Hukuk-Ünal Tekinalp’e Armağan, C. I, İstanbul- 2003, s. 407; Ayrıca Tekinalp’e göre; alınacak karar, şirketin menfaatine olmakla birlikte tek ortağa veya azınlığa zarar verecek nitelikteyse ve bu kararın ulaşılmak istenen amaç kararın ilk planlanandan farklı unsurlar taşıması halinde zarar ortadan kalkacaksa ikinci yöntem tercih edilmelidir. Bknz Tekinalp, Ünal, “Hakların En Az Zarar Verecek Şekilde Kullanılması İlkesi (I)”, İktisat ve Maliye Dergisi, C:XXVI, S. 2, Mayıs 1979, s. 79.

Dolayısıyla, hakların sakınılarak kullanılması ilkesi bakımından ölçülülük prensibinin etkili olduğu ifade edilebilir. Zira elde edilmek istenen amaç ile bu amacın elde edilmesi için kullanılan aracın birbirine uygun olması aranmaktadır¹⁵⁸. Diğer bir deyişle, şirket içinde bir karar alınırken, kararın amacına ulaşmak için diğer ortakların haklarına daha az zarar verebilecek bir seçeneğin bulunması halinde bu seçenek uygulanmalıdır. Aksi takdirde alınan kararın iptal edilmesi mümkündür¹⁵⁹. Ayrıca, eşit işlem ilkesine benzer şekilde, ortaklığın tüm organlarının bu ilkeye uygun hareket etmesi gerektiğini de belirtmek gerekmektedir¹⁶⁰.

Hakların sakınılarak kullanılması ilkesi, eşit işlem ilkesinden farklı olarak kanunda pozitif bir düzenlemeye sahip değildir¹⁶¹. Bu ilke, eşit işlem ilkesine benzer biçimde dürüstlük kuralından kaynaklanmaktadır¹⁶². Ancak, bir genel kurul kararının eşit işlem ilkesine uygun olmasına karşın dürüstlük kuralına aykırı olması söz konusu olabileceğinden hakların sakınılarak kullanılması ilkesi bu eksikliği gidermek için gereklidir¹⁶³. Zira şirket organlarının işlemlerde hukuki eşitliği sağlamasına rağmen fiili eşitliğin bulunmaması mümkündür¹⁶⁴. Bu kapsamda, şirketin esas sermayesinin ihtiyacın üstünde artırılması suretiyle ekonomik olarak daha zayıf durumda bulunan ortakların yeni paylardan alabilmelerinin engellenmesi ve pay oranlarının azaltılmasının amaçlanması hakların sakınılarak kullanılması ilkesine aykırılık teşkil edecektir¹⁶⁵. Dolayısıyla, hakların sakınılarak kullanılması ilkesinin fiili eşitsizliğin söz konusu olduğu hallerde ortakların haklarını gözettiği söylenebilecektir.

2. Çoğunluğun Gücünün Kötüye Kullanılmasının Haklı Sebep Teşkil Etmesinin Şartları

Bir şirkette çoğunluk gücünün diğer ortaklara karşı kötüye kullanılmasının en temel sonucu, bu işlemin bir genel kurul kararı niteliğinde olması halinde iptalinin talep edilmesi veya batıl olduğunun tespiti için dava açılmasıdır. Ayrıca, şartlarının mevcut olması halinde

¹⁵⁸ Yıldırım, s. 210.

¹⁵⁹ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2016/3145 E. , 2017/5875 K. sayılı 30.10.2017 tarihli kararında "kâr payının nispi müktesep hak olduğu ve Mülga TTK'nin 469/2. maddesinin TTK'nin 385. maddeyi bertaraf eden bir hüküm olmayıp, gerektiğinde uygulanması mümkün istisnai bir nitelik taşıdığı, ortağın yeterli oranda kâr payı üzerinde müktesep hakkı bulunduğu, dolayısı ile istisnai hakların sakınılarak kullanılması gerektiği ilkesi çerçevesinde kâr payının dağıtılmamasına ilişkin genel kurul kararının iyiniyetli olmadığı gerekçesiyle, davanın kısmen kabulü ile 29/04/2011 tarihli genel kurul toplantısında alınan 4 no'lu kararın iptaline, sair hususlar kesinleşmekle karar verilmesine yer olmadığına karar verilmiştir." şeklinde bu ilkeye atıfta bulunularak karar iptal edilmiştir. (www. lexpera.com.tr, E.T.: 27.06.2022).

¹⁶⁰ Göksoy, s. 407.

¹⁶¹ Yıldırım, s. 209.

¹⁶² Hızlısoy, s. 91.

¹⁶³ Şehirali Çelik (Kırca/Manavgat), Anonim Şirketler Hukuku, C. I, Ankara, 2013, s. 144.

¹⁶⁴ Yıldırım, s. 210.

¹⁶⁵ Moroğlu, s. 208; Ayrıca bkzn. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2005/14045 E., 2007/4032 K sayılı, 06.03.2007 tarihli kararı (www. lexpera.com.tr, E.T.: 27.06.2022).

sorumluluk davası da açılabilir¹⁶⁶. Ancak, bazı şartların bulunması halinde çoğunluğun gücünün kötüye kullanılması ortaklığın feshi için haklı sebep teşkil edebilecektir. Çoğunluğun gücünün kötüye kullanılmasının haklı sebep teşkil etmesi için kötüye kullanımın fiilen mevcut olması, kötüye kullanımın devamlılık arz etmesi ve diğer ortakların haklarına müdahalesinin ağır bir nitelik taşıması gerekmektedir¹⁶⁷.

a. Kötüye Kullanımın Fiilen Mevcut Olması

Çoğunluğun gücünün kötüye kullanımın haklı sebep teşkil edebilmesi için ilk şart kötüye kullanımın hâlihazırda fiilen mevcut olmasıdır. Çoğunluğun geçmişte ve devamlı bir biçimde kötüye kullanım hallerinin bulunmasına rağmen hâlihazırda veya haklı sebeple fesih davası açılırken bu ihlaller ortadan kalkmışsa artık haklı sebepten bahsedilemeyecektir. Ancak çoğunluk, kötüye kullanım haline belirli bir süreliğine ara vermiş ise haklı sebebin bulunmadığı söylenemeyecektir. Örneğin, çoğunluk ortakların haklı sebeple fesih davası açılmadan hemen evvel kötüye kullanıma geçici bir süreliğine ara vermesi durumunda kötüye kullanımın halen devam ettiği daha kolay bir biçimde kabul edilebilecektir¹⁶⁸.

Diğer taraftan, kötüye kullanımın fiilen mevcut olmadığı ancak ileride gerçekleşeceği endişesi veya şüphesi mahkemece şirketin haklı sebeple feshine karar verilebilmesi için yeterli değildir¹⁶⁹. Benzer şekilde, ortaklar arasında uyuşmazlıkların söz konusu olması veya yeni tartışmaların ortaya çıkacağından çekinildiği hallerde de haklı sebebin varlığından söz edilemeyecektir¹⁷⁰. Dolayısıyla, haklı sebeple fesih davasında henüz gerçekleşmemiş olay veya olgulara dayanılması mümkün değildir. Haklı sebebi meydana getiren olay veya olgunun dava açıldığı esnada somut olarak var olması gerekmektedir.

Bununla birlikte, ortadan kalkan bir kötüye kullanımın etkilerini halen sürdürüyor olması halinde kötüye kullanımın var olduğunun kabul edilmesi gerektiği doktrinde belirtilmektedir. Benzer şekilde, süregelen kötüye kullanımın tamamlanmış olması da sıkı bir şekilde aranmamalıdır. Fakat bir ihlal sona ermiş ve üzerinden belirli bir süre geçmiş ise ileri sürülen olgular TMK m. 2 kapsamında haklı sebep olarak nitelendirilmemelidir¹⁷¹.

¹⁶⁶ Erdem, s. 112.

¹⁶⁷ Yıldırım, s. 213.

¹⁶⁸ Yıldırım, s. 213.

¹⁶⁹ Hızlısoy, s. 99; Erdem, s. 113.

¹⁷⁰ Yıldırım, s. 213.

¹⁷¹ Erdem, s. 113.

b. Kötüye Kullanımın Devamlılık Arz Etmesi

Çoğunluğun gücünü kötüye kullanmasının fesih davasında haklı sebep teşkil edebilmesi için aranan bir diğer şart kötüye kullanımın devamlılık arz etmesidir¹⁷². Gerçekten de haklı sebebin çoğunluğun gücünün kötüye kullanılmasından doğduğu hallerde, söz konusu işlem veya eylemlerin münferit değil sistematik bir biçimde gerçekleşmesi yoluyla ortakların meşru menfaatleri ihlal edilmektedir¹⁷³. Böylelikle, şirketin devamı ortaklar bakımından çekilmez hale gelmektedir. Zira haklı sebepler, ortaklık ilişkisinin devamından umulan faydayı ortaklar bakımından objektif bir şekilde ortadan kaldıran hallerdir¹⁷⁴.

Çoğunluğun gücünün devamlı olarak kötüye kullanılmadığı münferit ihlallerde, ortaklığa devam edilmesinden umulan faydanın ortadan kalktığından söz edilemeyecektir. Bu gibi hallerde, genellikle ihlali meydana getiren genel kurul kararının iptali, şartları var ise sorumluluk davasının açılması veya diğer ortaksal hakların kullanılması söz konusu olabilecektir¹⁷⁵. Diğer bir deyişle, münferit bir hak ihlali ortaklığın feshi için haklı sebep teşkil etmeyecektir. Bu nedenle, somut olay karşısında mahkemenin kötüye kullanımın çoğunluk tarafından uygulanan bir tahakküm politikası olup olmadığını dikkatlice irdelemesi gerekmektedir¹⁷⁶.

Bu kapsamda, ortaklıkta uzun süre boyunca kar dağıtılmaması, genel kurul toplantılarının yapılmaması gibi hallerin ortağın ortak olmaktan umduğu faydayı ortadan kaldıracığından haklı sebep olarak kabul edilmesi gerektiği belirtilmektedir¹⁷⁷. Yargıtay tarafından da çoğunluk ortaklar tarafından sürekli bir biçimde kar dağıtılmaması şeklindeki eylemin haklı sebep teşkil ettiği belirtilmiştir¹⁷⁸. Ancak, tek bir genel kurul toplantısında kar dağıtılmamasına karar verilmesi haklı sebeple fesih davası için gerekçe teşkil etmeyecektir¹⁷⁹.

Diğer taraftan, meydana gelen ihlalin iptal veya sorumluluk davası yoluyla çözüme kavuşturulması mümkün olsa dahi, kötüye kullanım sürekli bir hal aldıysa ortaklardan sürekli olarak iptal veya sorumluluk davası açması beklenemeyecektir¹⁸⁰. Zira bu gibi hallerde,

¹⁷² Gültekin Tibet, Ayşe, Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi, İstanbul-2019, s. 34 (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), (www.yoktez.com.tr, E.T.: 28.03.2023).

¹⁷³ Hızlısoy, s. 95.

¹⁷⁴ Erdem, s. 112.

¹⁷⁵ Yıldırım, s. 212.

¹⁷⁶ Şahin, s. 149.

¹⁷⁷ Erdem, s. 112.

¹⁷⁸ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2006/3413 E., 2007/6189 K. sayılı 23.11.2005 tarihli kararı (www.lexpera.com.tr, E.T.; 28.06.2022).

¹⁷⁹ Erdem, s. 112.

¹⁸⁰ Yıldırım, s. 213.

çekilmez hale gelen çoğunluk ortakların uzun bir süre boyunca diğer ortaklara yönelen haksız tutumlarıdır. Daha evvel söz konusu olan münferit ihlallerde dava açılması suretiyle ihlal giderilmiş olsa dahi, çoğunluğun gücünü kötüye kullanmaya devam etmesi ortaklara karşı olan tutumun değişmediğini gösterir. Bu durumda, ortakların her seferinde dava açmak suretiyle haklarını elde edebilmesinin çekilmez bir hal alacağı şüphesizdir. Bu şartlarda, iptal veya sorumluluk davası dışında daha etkin bir yol ile kötüye kullanımın kaldırılması gerektiğinden ortak bakımından fesih davası çözüm olarak kabul edilmektedir¹⁸¹. Dolayısıyla, sürekli bir şekilde gücün kötüye kullanılması söz konusu ise şirketin haklı sebeple feshi için dava açılmalıdır.

c. Ortakların Haklarına Ağır Bir Müdahalenin Bulunması

Çoğunluğun gücünün kötüye kullanılmasının fesih davası bakımından haklı sebep teşkil edebilmesi için aranan bir diğer şart ortakların haklarına ilişkin ağır bir müdahalenin bulunmasıdır. Bir başka deyişle, çoğunluk ortakların aldıkları bir karar ortakların meşru menfaatlerine hafif nitelikte bir müdahale içeriyorsa bu ihlalin fesih davası dışındaki hukuki yöntemlerle engellenmesi mümkündür. Bu kapsamda, haklarına müdahalede bulunan ortaklar iptal veya sorumluluk davası açabileceği gibi azil talebinde de bulunabilirler¹⁸². Çoğunluğun ihlalleri sonucunda ortaklığın devamı imkânının kalmaması durumunda ise sürekli ve ağır nitelikte bir müdahalenin bulunduğunun kabulü gerekecektir.

Sonuç olarak; fesih davası açılmasını gerektirmeyecek nispeten önemsiz ihlallerde, davacının kendisinin asli kusurlu olarak yol açtığı durumlarda veya çoğunluk ilkesinin doğal olarak etki gösterdiği hallerde kötüye kullanımdan bahsedilemez. Benzer şekilde, ortakların açık veya zımni olarak kabul ettikleri durumlar veya davacı ortakların ortak sıfatını kazanmalarından evvel gerçekleşen aykırılıklar haklı sebep teşkil etmeyecektir¹⁸³.

3. Çoğunluk Gücünün Kötüye Kullanılmasından Doğan Haklı Sebep Örnekleri

Çoğunluğun gücünün kötüye kullanılması, çoğunluk ortakların sistematik bir biçimde kanuna veya şirket sözleşmesine veyahut ortakları koruyucu temel ilkelere aykırı hareket etmeleri suretiyle ortakların haklarının ihlal edilmesi şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Kötüye

¹⁸¹ Ayrıca Hızlısoy, iptal edilmiş olan genel kurul kararlarının çoğunluğun gücünü kötüye kullanmasına ilişkin haklı sebebin gerekçelendirilmesinde ve bu durumun sürekliliğinin ortaya konulmasında kullanılabileceğini belirtmektedir. Bknz. Hızlısoy, s. 96;

¹⁸² Yıldırım, s. 214.

¹⁸³ Erdem, s. 113-114.

kullanım, genel kurul kararlarından kaynaklanabileceği gibi çoğunluğun doğrudan veya dolaylı bir biçimde seçtiği yönetimde görev alan kimseler eliyle de gerçekleştirilebilir.

Bu noktada, çoğunluğun gücünün kötüye kullanılmasının genellikle ortakların malvarlıksal haklarının sistematik bir biçimde ihlal edilmesi yoluyla gerçekleştiğini belirtmek gerekmektedir. Ancak, malvarlıksal nitelik taşımayan hakların ihlal edilmesi diğer şartları da taşıyorsa haklı sebep ortaklığın feshi davası açılabilmesi için gerekçe olabilecektir¹⁸⁴.

Bu başlık altında, ortakların hangi durumlarda haklarının ihlal edilmiş olacağı ve nihayetinde hangi ihlallerin kötüye kullanım niteliği taşıdığı ve limited şirketin feshi davasında haklı sebep teşkil edeceği incelenecektir.

a. Ortakların Malvarlıksal Haklarının İhlali

Parayla ölçülmesi mümkün bir değeri bulunan ve devredilebilen haklar malvarlıksal haklar olarak tanımlanabilecektir¹⁸⁵. Bu hakkın temeli, ortağın limited şirketin malvarlığı üzerindeki ekonomik içerikli hakkı olarak ifade edilebilecektir. Oransallık ilkesi doğrultusunda, malvarlıksal haklardan yararlanma ölçütü sermayeye katılım oranı doğrultusunda belirlenmektedir¹⁸⁶. Dolayısıyla, bir ortak şirketin sermayesine ne kadar katkıda bulunmuşsa, getirdiği sermayeye doğru orantılı bir biçimde malvarlıksal haklardan yararlanır.

Bu başlık altında önem arz etmeleri nedeniyle kâr payı, tasfiye payı ve rüçhan haklarının çoğunluk tarafından haklı sebep teşkil edecek şekilde nasıl ihlal edilebilecekleri incelenecektir.

aa. Kar Payı Alma Hakkının İhlali

Ticaret şirketi olmasının bir sonucu olarak, limited şirketlerin nihai amacı, şirket faaliyetleri sonucunda kar elde edilmesi ve bu karın ortaklar arasında paylaşılmasıdır. Limited şirketlerde kural olarak kâr payı nakdi olarak ortaklara dağıtılmaktadır. Ancak, istisnai hallerde, şirketin nakit yerine veya kısmen nakit ödeme yapmakla birlikte mal ve hizmet edimleriyle de kâr payı ödeme yükümlülüğünü yerine getirmesi olanaklıdır¹⁸⁷. TTK m. 616/I'e göre, genel kurul kâr payı hakkında karar verme yetkisine sahiptir. Genel kurulun kâr

¹⁸⁴ Erdem, s. 114.

¹⁸⁵ Çamoğlu, s. 99; Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar, s. 453.

¹⁸⁶ Çevik, Orhan Nuri, Anonim Şirketler, Ankara-2002, s.678.

¹⁸⁷ Şener, s. 490.

payı hakkında karar verme yetkisi, genel kurulun vazgeçilmez yetkileri arasındadır¹⁸⁸. Ayrıca, TTK m. 610’nda yapılan atıf nedeniyle yedek akçeler bakımından anonim şirketlere ilişkin TTK m. 514-527 hükümlerinin limited şirketlere de uygulandığı belirtilmelidir¹⁸⁹.

Kâr payı hakkının şirketler hukuku bakımından ilk anlamı bu hakkın vazgeçilmez nitelikte oluşudur¹⁹⁰. Dolayısıyla, ortaklığın kar elde etme amacıyla kurulması ve bu amaca yönelik olarak faaliyet göstermesi gerekmektedir. Kâr payı alma hakkının vazgeçilmez niteliği, ortaklığın kar elde etmek ve ortaklara paylaşmak amacını terk edemeyeceği ve bu haktan sapamayacağı anlamına gelmektedir. Şirket, ortaklar tarafından kabul edilse dahi dernek gibi çalışmayacaktır.

Kâr payı hakkının bir diğer anlamı ise ortakların müktesep haklarından biri olmasıdır¹⁹¹. Ortağın rızası hilafına kâr payı alma hakkından mahrum edilmesi mümkün olmadığı gibi ortakların rızası bulunmadıkça bu hakkın özüne de dokunulamaz¹⁹². Müktesep haklar, ortağın rızası olmaksızın değişiklik yapılamayan, kullanılması şarta bağlanamayan haklardır¹⁹³. Ortağın kâr payı üzerinde, şirket sözleşmesi, kanun veya çoğunluk ortakların iradesi ile geniş bir müdahale imkânı bulunmaktadır. Bu nedenle, kâr payı alma hakkının nispi bir müktesep hak¹⁹⁴ olduğu doktrinde ileri sürülmektedir¹⁹⁵.

Bu noktada, ortaklar arasındaki menfaat çatışmalarının genellikle kâr payı alma hakkına ilişkin olduğunu belirtmek gerekmektedir. Bu durumun bir sonucu olarak, çoğunluk

¹⁸⁸ Bilgili/Demirkapı, Şirketler, s. 475-476; Kendigelen/Kırca, s. 297.

¹⁸⁹ Bu noktada, öğretide TTK m. 519/II, c hükümde “*Pay sahiplerine yüzde beş oranında kâr payı ödendikten sonra*” ifadesi kullanıldığından ve özellikle ETK m. 466’daki yüzde beş kar payı ayrılması ifadesinden farklılaştığından asgari bir kar payı dağıtım zorunluluğu getirildiği ileri sürülmektedir. Bknz. Bahtiyar, s. 250; Nitekim, Yargıtay bir kararında kanunda belirtilen yüzde beşin mecburi temettü niteliğine değinmiştir. Bknz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 2014/9365 E., 2014/16936 K., 05.11.2014 tarihli kararı (www.lexpera.com.tr; E.T.:11.06.2022).

¹⁹⁰ Hızlısoy, s. 100-101; Erdem, s. 116.

¹⁹¹ Yıldırım, s. 220.

¹⁹² Çamoğlu, s. 99.

¹⁹³ Poroy/Tekinalp/ Çamoğlu, Ortaklıklar ve Kooperatif, s. 448.

¹⁹⁴ Öğretide müktesep hak kavramı mutlak ve nispi olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Mutlak müktesep haklar ortağın rızası olmaksızın kaldırılmayan ve hatta sınırlandırılmayan haklar olarak tanımlanmaktadır. Nispi müktesep hakların ise özel durumlarda ortaklar, ortaklık ve alacaklıların menfaatleri doğrultusunda hakkın özüne dokunulmaksızın sınırlandırılabilmesi kabul edilmektedir. Ancak, nispi müktesep hakların müktesep haklar içerisinde yer alıp almadığı halen tartışmalıdır. Ayrıntılar için bknz; Erdem, Nuri, 6102 sayılı Yeni TTK’ya göre Anonim Ortaklık Pay Sahiplerinin Müktesep (Kazanılmış) Hakları, Regesta Ticaret Hukuku Dergisi, C. 2, Yıl: 2012, S. 1, s. 33. (www.ito.org.tr, E.T: 30.06.2022).

¹⁹⁵ Yıldırım, s. 220; Şahin, 158; Akbulak, Yavuz, Anonim Şirketlerde Kâr Dağıtımı Esasları ve Yedek Akçeler”, Bilgi Toplumunda Hukuk Ünal Tekinalp’e Armağan, C. I, İstanbul, 2003, s. 17; Anonim şirketler bakımından benzer olarak “... safi karın tamamı paysahiplerine dağıtılmaz; böyle bir zorunluluk olmadığı gibi, safi kardan ayrılması gerekli bazı yedek akçeler ve ödenmesi icap eden paralar, aksi yönde bir zorunluluk oluşturmazlar. Payscaleinin iradesine rağmen, kardan indirilen ve ayrılan miktarlar, bu anlamda kar payını nisbi müktesep hak haline getirmiştir.” Bknz. Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar ve Kooperatif, s. 467.

gücünün kötüye kullanılmasına dayalı haklı sebepler, kâr payı alma hakkına müdahale şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Zira ortaklık kazancının ne şekilde değerlendirileceği hususunda karar verme yetkisi genel kurula ait olup genel kurulda karar alınması bakımından da çoğunluk ilkesi geçerli olduğundan çoğunluğun kararı şirketin kararı haline gelecektir. Bu nedenle, ortaklık kazancının nasıl değerlendirileceği hususunda birçok menfaat karşı karşıya gelmektedir. Dolayısıyla, çoğunluk gücünün kötüye kullanıldığı iddiasıyla karşılaşılması için çoğunluk ortaklar kâr payı alma hakkına müdahalede bulunurken keyfi davranmamalı ve objektif nedenle olmadıkça eşit işlem ilkesini ihlal etmemelidir. Genel kurulun, ortağın bu hakkına dilediği şekilde müdahale edebileceği kabul edilemez¹⁹⁶.

aaa. Olağanüstü Yedek Akçe Ayrılması Yoluyla Kar Payı Alma Hakkının İhlal Edilmesi

Çoğunluk ortakların gücünü kötüye kullanarak diğer ortakların haklarını ihlal etmesinde kâr payı alma hakkı bakımından yedek akçeler önemli rol oynamaktadır. Zira hukuka aykırı olarak yedek akçeler ayrılması yoluyla kâr paylarının düşük tutulması ve ortakların kâr payı alma hakkına müdahale edilmesi mümkündür. Bu nedenle, bu başlık altında yedek akçenin ne anlama geldiği ve hangi hallerde yedek akçe ayrılması yoluyla bu hakkın ihlal edilmiş olacağı ve haklı sebep teşkil edeceği incelenecektir.

Yedek akçe, ortaklar ve diğer ilgililere dağıtılmayan şirket net kârından kanun, şirket sözleşmesi veya genel kurul kararına istinaden ortaklık içerisinde tutulan malvarlığıdır¹⁹⁷. Yedek akçeler, genellikle ortaklığın sürdürülebilir bir biçimde büyümesinin sağlanması, zararların kapatılması veya işsizliğin engellenmesi amaçlarıyla ayrılmaktadırlar¹⁹⁸. TTK sisteminde yedek akçeler, kanuni yedek akçeler, şirket sözleşmesinde belirlenen yedek akçeler ve genel kurul kararıyla ayrılan yedek akçeler olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır¹⁹⁹.

Limited şirketlerde kâr payı dağıtılmasına ilişkin olarak, TTK m. 608/I'de; "*Kâr payı, sadece net dönem kârından ve bunun için ayrılmış yedek akçelerden dağıtılabilir. Kâr payı dağıtımına ancak, kanun ve şirket sözleşmesi uyarınca ayrılması gereken kanuni yedek akçelerle, şirket sözleşmesinde öngörülmüş yedek akçeler ayrıldığı takdirde karar verilebilir*" şeklinde düzenleme getirilmiştir. Düzenlemede ilk dikkat çeken husus, net dönem kârından kâr payının dağıtılabilmesidir. Bu noktada, ETK'ya benzer şekilde, TTK'da da limited

¹⁹⁶ Tekinalp, Ünal, Anonim Ortaklığın Bilançosu ve Yedek Akçeleri, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. Bası, İstanbul-1979, s.439.

¹⁹⁷ Şener, s. 493.

¹⁹⁸ Altaş, Soner, Türk Ticaret Kanunu'na göre Limited Şirketler, Şeçkin Yayınevi, Ankara-2022, s.385; Kayıhan, s. 391-392.

¹⁹⁹ Hızlısoy, s. 108.

şirketlerde yedek akçe ayrılması ve kullanımı konusunda anonim şirket hükümlerine atıfta bulunulduğunu belirtmek gerekmektedir²⁰⁰.

Ayrıca, TTK m. 608/I'in ikinci cümlesinde çok iyi ifade edilmiş olmamakla birlikte, TTK m. 523/I'de de belirtildiği üzere (m. 610'un atfıyla) kâr payı dağıtılmasının temel koşulu yedek akçe ayrılmasıdır²⁰¹. Diğer bir deyişle, net dönem kârının doğrudan ortaklara dağıtılması mümkün değildir. Hükümde belirtildiği üzere, kârdan kanuni ve şirket sözleşmesinde belirlenen yedek akçelerin düşülmesi gerekmektedir²⁰². Bu nedenle, kanuni veya sözleşmesel yedek akçelerin ayrılması sebebiyle, ortağın kâr payı alma hakkının ihlal edildiği ve ortaklık ilişkisinin kendisi için çekilmez hale geldiği yönündeki iddiaları dinlenilmez. Zira bahsi geçen iki tür yedek akçe, ortaklara dağıtılacak karın belirlenmesinden önce ayrılmaktadır²⁰³. Dolayısıyla, kanuni veya sözleşmesel yedek akçelerin ayrılması, kural olarak şirketin feshinin istenmesinde haklı sebep teşkil etmeyecektir²⁰⁴.

Ayrıca, sözleşmesel yedek akçe ayrılmasına ilk şirket sözleşmesi ile karar verilmişse, şirket sözleşmesi bakımından oybirliği söz konusu olduğundan ortağın bu duruma onay verdiği kabul edilmektedir. Ancak, sözleşmesel yedek akçe ayrılmasına veya mevcut yedek akçelerin artırılmasına şirket sözleşmesinde değişikliğe gidilerek sonradan karar verilmesi halinde, eğer bu değişiklik için haklı sebepler söz konusu değilse, kâr payı alma hakkının ihlali söz konusu olabilir. Ortağın böyle bir durumda alınan karara karşı iptal davası açarak hakkını koruması mümkündür. Ancak, bu müdahaleye karşı sürekli bir şekilde ortağın iptal davası açması beklenemez²⁰⁵.

Kanuni ve sözleşmesel (şirket sözleşmesinde belirlenen) yedek akçelerin yanı sıra, TTK m. 608/III'te, şirket genel kurulu tarafından kanun ya da şirket sözleşmesinde öngörülme-yen veya öngörüleni aşan tutarlarda yedek akçelerin belirli şartların sağlanması halinde ayrılabil-eceği belirtilmiştir²⁰⁶. İlgili hükme göre; “a) Zararların karşılanması için gerekli-yse, b) Şirketin gelişimi için yatırım yapılması ihtiyacı ciddi bir şekilde ortaya konulmuşsa, bütün ortakların menfaati böyle bir yedek akçe ayrılmasını haklı gösteriyorsa ve

²⁰⁰ Altaş, s.386; TTK m. 610'a göre, “anonim şirketlere ilişkin 514 ila 527'inci madde hükümleri limited şirketlere de uygulanır”.

²⁰¹ Şener, s. 492; Kayıhan, s. 407.

²⁰² Şener, s. 491.

²⁰³ Hızlısoy s. 108.

²⁰⁴ Yıldırım, s. 222.

²⁰⁵ Anonim şirketler bakımından benzer yönde; Tekinalp/Poroy, Çamoğlu, Ortaklıklar ve Kooperatif, s. 467.

²⁰⁶ Çamoğlu, s. 85.

bu hususlar şirket sözleşmesinde açıkça belirtilmişse” olağanüstü yedek akçe ayrılmasına karar verilebilecektir.

Bu noktada, özellikle olağanüstü yedek akçelerin, kâr payı alma hakkı bakımından kanuni ve sözleşmesel yedek akçelere oranla daha problemli olduğu söylenebilecektir. Zira kanuni yedek akçelerin ayrılması kanunen zorunludur ve sözleşmesel yedek akçeler ise en azından ortak tarafından önceden bilinebilir durumdadır. Ancak, genel kurul kararıyla ayrılan olağanüstü yedek akçeler bilinenin dışındadırlar ve önceden miktarlarının saptanması da mümkün değildir²⁰⁷.

Dolayısıyla, genel kurul basit çoğunlukla alacağı bir kararla olağanüstü yedek akçe ayrılmasına karar verebilecekse de kanun hükmünde belirtilen şartların sağlanması gerekmektedir. Düzenlemede, açık bir biçimde “*tüm ortakların menfaati haklı gösteriyorsa*” olağanüstü yedek akçe ayrılacağı belirtilerek çoğunluk ortakların ortaklık kazancını yedek akçeye ayırarak diğer ortakların menfaatlerini ihlal etmesinin önüne geçilmesi amaçlanmıştır²⁰⁸. TTK m. 608/III’te belirtilen amaçlar doğrultusunda, dönemsel karın yedek akçe olarak ayrılması ve hiç dağıtılmaması, dürüstlük kuralı uyarınca ortakların haklarına zarar verme kastı taşııyorsa kâr payı alma hakkının ihlalinden söz edilmez ve dolayısıyla haklı sebep söz konusu olmaz²⁰⁹.

Diğer taraftan, düzenlemede belirtilen şartlar sağlanmamasına rağmen olağanüstü yedek akçe ayrılmasına karar verilmişse, ortaklar menfaatlerinin korunması için karara karşı iptal davası açabileceklerdir. Ancak, çoğunluk ortaklar bu ihlali sürekli hale getirmiş ve diğer ortaklar sürekli bir biçimde mahkemeye başvurmak zorunda kalıyorsa ortaklığın feshi için haklı sebebin oluştuğu kabul edilebilecektir²¹⁰.

Zira kâr payı hakkının ihlal edilmesinde, ortaklığın haklı sebeple feshine karar verilebilmesi, çoğunluğun gücünün kötüye kullanılmasının haklı sebep teşkil etmesi için aranan şartları sağlamasına bağlıdır²¹¹. Dolayısıyla, ihlal, tek başına kötüye kullanım, çekilmezlik ve süreklilik unsurlarını taşııyorsa haklı sebep olarak kabul edilemez. Diğer bir deyişle, yalnızca bir veya birkaç yıl karın yedek akçeye ayrılması ya da düşük tutarlarda

²⁰⁷ Tekinalp, Bilanço, s.437.

²⁰⁸ Yıldırım, s. 223.

²⁰⁹ Anonim şirketler bakımından; İmregün, Oğuz, Anonim Ortaklıklar, İstanbul-1989, s.299.

²¹⁰ Bu noktada Yıldırım, kâr payı dağıtılmamasına ilişkin genel kurul kararına onay veren ortağın haklı sebeple fesih davası açma imkânının bulunmadığını belirtmektedir. Aksi, TMK m. 2 uyarınca dürüstlük kuralına aykırılık teşkil edecektir. Bknz. Yıldırım, s. 224

²¹¹ Erdem, s. 121.

dağıtılması tek başına ortaklığın feshi için haklı sebep teşkil etmeyecektir²¹². Yargıtay bir kararında, kâr payı dağıtmamanın uygun ve faydalı olduğunu şirketin ispat etmek zorunda olduğunu, kâr payı hakkının nispi bir müktesep hak olduğunu ve 15 yıl boyunca kâr payının dağıtılmamasının bu hakkın ihlali niteliğinde olduğunu belirtmiştir²¹³.

Diğer taraftan, kâr payı dağıtılması veya dağıtılmaması yönündeki genel kurul kararlarına karşı uygulamada birçok iptal davası açıldığını belirtmek gerekmektedir. Bu gibi hallerde, mahkeme tarafından kar dağıtılmaması kararının iptali yönünde hüküm kurulsa dahi çoğunluğun yeniden benzer gerekçelerle kar dağıtmama kararı almasının önüne geçilememektedir. Diğer taraftan, mahkeme genel kurulun yerine geçerek kar dağıtılması şeklinde bir karar da alamayacağından uzun yıllar boyunca kar dağıtılmaması söz konusu olabilmektedir. Bu halde ise, ortakların kâr payı alma hakkının sistematik bir şekilde ihlali ve ortaklığın feshi için haklı sebebin varlığı kabul edilmektedir²¹⁴. İşte bu noktada, dağıtılmayan kar payları ve ortaklık payının gerçek değerinin tespiti gibi ilave çözümleri de içerecek şekilde haklı sebeple fesih davası açılmasının etkili bir yöntem olacağı doktrinde belirtilmektedir²¹⁵.

Son olarak, TTK m. 610'un göndermesi sebebiyle, anonim şirketlerde çalışanlar ve işçiler lehine yedek akçe ayrılmasını öngören TTK m. 522 limited şirketler bakımından da uygulama alanı bulmaktadır²¹⁶. Bu şekilde yedek akçe ayrılması da ortakların kâr payı alma hakkına müdahale teşkil edebilecektir. Ancak, kanunen bu imkân sağlandığından kâr payı alma hakkının özüne dokunulmadığı müddetçe haksız bir müdahale söz konusu olmayacaktır. Yani limited şirketin kâr payı elde etme amacından saparak yardım kuruluşu gibi çalışması mümkün değildir. Kaldı ki, ortakların kendi menfaatlerini bir kenara bırakarak ortaklık kazancını işçilere aktarması hayatın olağan akışına aykırıdır. Ancak, genel olarak kâr payı

²¹² Şahin, s. 159-160; Yargıtay 3 yıl kâr payı dağıtılmamasını tek başına haklı sebep olarak görmemiştir. Bknz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2015/3906 E., 2015/10313 K. sayılı 12.10.2015 tarihli kararı (www.hukukturk.com, E.T.:23.03.2023); Anonim şirketler bakımından bknz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2005/6096 E., 2005/6565 K. sayılı 21.06.2005 tarihli kararı (www.lexpera.com.tr, E.T.: 05.07.2022); Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2015/12197 E., 2016/2357 K. sayılı 03.03.2016 tarihli kararı (www.hukukturk.com, E.T.:06.07.2022); Ertan tarafından, mali açıdan hiçbir geçerli sebep bulunmamasına rağmen en az 3-4 yıl boyunca kar dağıtılmaması haklı sebeple fesih için yeterli görülmektedir. Bknz. Nomer Ertan, s. 427

²¹³ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2005/10060 E., 2006/13738 K. sayılı ve 21.12.2006 tarihli kararı (www.hukukturk.com, E.T.: 06.07.2022); Benzer yönde bknz; Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin, 2018/5681 E., 2019/7266 K. sayılı 18.11.2019 tarihli kararı; Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2006/3413 E., 2007/6189 K. sayılı 24.04.2007 tarihli kararı (E.T.: 28.03.2023, www.lexpera.com.tr).

²¹⁴ Şahin, s. 167.

²¹⁵ Erdem, s. 114; Hızlısoy, s. 108; “Şayet genel kurul mahkemenin iptal kararına rağmen tekrar kar payı dağıtmama veya çok az dağıtma yönünde bir karar alırsa, bu halde limited ortaklıklarda özellikle haklı sebeple çıkma (TTK 683/II) veya haklı sebeple fesih davası (TTK 636/III) gündeme gelebilir” bknz. Şener, s. 500-501.

²¹⁶ Kayıhan, s. 397.

alma hakkına bu şekilde müdahale edilmesi, bu durumun süreklilik arz etmesi veya bu sebebin yanı sıra başka sebeplerin de bulunması halinde haklı nedenle fesih talebinde bulunulabileceği söylenebilir²¹⁷.

bbb. Müdürlere Sağlanan Mali Haklar Yoluyla Kar Payı Hakkının İhlali

Olağanüstü yedek akçe ayrılmasının yanı sıra, şirket müdürlerine mali haklar sağlanması yoluyla da kar payı alma hakkı ihlal edilebilecektir. Zira uygulamada, çoğunluğu elde eden ortakların, kendilerini müdür olarak seçmek ve yüksek tutarda mali haklar sağlamak suretiyle diğer ortakların kâr payı alma hakkını ihlal ettikleri sıklıkla görülmektedir. Bu başlık altında, ilk olarak müdürlere sağlanan mali haklar açıklanacak, ardından hangi hallerde bu hakların ortakların kâr payı alma hakkının ihlaline yol açabilecekleri belirtilecektir.

Öncelikle, TTK'da limited şirketler bakımından müdürlere hangi mali hakların sağlanabileceğine ilişkin açık bir hüküm bulunmadığını belirtmek gerekmektedir. Ancak, bazı hükümlerden dolayı bir biçimde müdürlerin mali hakları bakımından bilgi edinilmektedir. Bu çerçevede, TTK m.616/I'de müdürlerin kazanç payı ve ücretlerinin belirlenmesi genel kurulun devredilemez yetkileri arasında gösterilmiştir²¹⁸. Buradaki ücret ifadesi dar yorumlanmamalı ve ücretin yanı sıra huzur hakkı, ikramiye ve primi de kapsadığı kabul edilmelidir.

Müdürlere sağlanacak mali haklar bakımından önem arz eden bir diğer hüküm ise TTK m. 394'te yer alan ve anonim şirketlerde yönetim kuruluna sağlanan mali hakları belirten düzenlemedir. TTK m. 394'e göre *“yönetim kurulu üyelerine, tutarı esas sözleşmeyle veya genel kurul kararıyla belirlenmiş olmak şartıyla huzur hakkı, ücret, ikramiye, prim ve yıllık kârdan pay ödenebilir”*. TTK'da bu hükmün limited şirket müdürleri bakımından da uygulanabileceğine ilişkin açık bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak doktrinde bu hükmün limited şirketler bakımından da dikkate alınması ve en azından kıyasen uygulanması gerektiği belirtilmektedir²¹⁹.

Tüm bu hükümler birlikte değerlendirildiğinde, müdürlerin faaliyetleri karşılığında alacakları mali hakların sabit bir ücret, huzur hakkı, ikramiye, prim ve kazanç payı gibi değişik şekillerde belirlenebileceği anlaşılmaktadır²²⁰. Hatta bunların tümünün veya

²¹⁷ Yıldırım, s. 225.

²¹⁸ Çamoğlu, s. 186.

²¹⁹ Yıldırım, s. 227.

²²⁰ Şener, s. 740.

bazılarının birlikte sağlanması da mümkündür²²¹. Ücret, şirket sözleşmesiyle veya genel kurul kararıyla müdüre haftalık, aylık veya yıllık olarak verilmesi belirlenebilen başarıya bağlı olmayan sabit bir karşılıktır²²². Huzur hakkı ise, müdürlere katıldıkları toplantı için ödenen ücreti ifade etmektedir²²³. Prim ise, müdürün performansına bağlı olarak belirlenen bir haktır ve yıllık kar dışında belirlenen başarı kıstasına göre tespit edilebilir²²⁴.

Genel kurul, genel anlamda ücret veya huzur hakkının belirlenmesi hususunda serbesttir. Ancak, müdürlere ödenecek karşılığın belirlenmesinde ölçülülük ilkesine riayet edilmelidir²²⁵. Dolayısıyla, ücretin belirlenirken; şirketin elde ettiği kar, müdürün nitelikleri, şirketin yapısı, ekonomik şartlar, emsal şirketlerde müdürlere ödenen ücretler dikkate alınarak bir tutar tespit edilmelidir²²⁶. Yargıtay, 2016 tarihli bir kararında, ücretin belirlenmesinde “*şirketin elde ettiği gelir hacmi*” nin dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir²²⁷. Yargıtay, anonim şirketlere ilişkin güncel bir kararında ise, ücretin “*şirketin ortaklık yapısı, finansal durumu, şirketin geçmiş uygulamaları, mali durum açısından davacı şirketle aynı-benzer durumda bulunan şirketlerin yöneticilerinin aldığı emsal ücretler göz önünde bulundurulup karşılaştırılmak suretiyle yönetim kurulunun harcadığı emek ve mesai ile orantılı*” şekilde tespit edilmesi gerektiğini belirtmiştir²²⁸. Yüksek tutardaki ücret, şirketin finansal yapısı ve müdürün verdiği hizmetin niteliğine göre meşru sayılabilecekse haklı sebep teşkil etmeyecektir²²⁹.

Diğer bir ifadeyle, müdürlere ödenecek ücretin makul olmayan derecede yüksek belirlenmesi mümkün değildir. Genel kurul, ücretin belirlenmesinde bu ilkenin dışına çıkmış

²²¹ Çebi, s.396.

²²² Şener, s. 744.

²²³ Bilgili/Demirkapı, s. 204; Pulaşlı, s. 460.

²²⁴ Çebi, s. 209.

²²⁵ Yıldırım, s. 227.

²²⁶ Kubilay, Huriye, Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin Ücretlerinin Belirlenmesi, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XXIV, Ankara-2010, s. 52, 55.

²²⁷ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 2016/211 E. 2016/8872 K. Sayılı, 17.11.2016 tarihli kararı. “.....*şirketin faaliyetinin olmaması gibi bir durumun söz konusu olmadığı, çoğunluk hissesini ve yönetim kurulu üyeliğini elinde bulunduran ortakların kötü niyetli tutum ve davranışlarda bulunduğu ve ortaklık anlayışının ortadan kalktığına tespit edilemediği, yönetim kurulu üyelerinin ne kadar maaş alacağını genel kurulun takdirinde olduğu, davalı şirketin her yönetim kurulu üyesi için aylık 000,00 TL maaş miktarının **şirketin elde ettiği gelir hacmi nazara alındığında** fahiş olarak değerlendirilemeyeceği, davalı şirketin fesih ve tasfiyesi için gerekli yasal şartların oluşmadığı gerekçesiyle davanın reddine karar verilmiştir.*” (www.karararama.yargitay.gov.tr, E.T: 06.07.2022).

²²⁸ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 2019/1419 E., 2020/164 K. sayılı 8.1.2020 tarihli kararı (www.lexpera.com.tr, E.T.: 06.07.2022). Benzer yönde bkz. İstanbul Bölge Adliye Mahkemesi Kararı, 14. HD., 2020/567 E., 2020/593 K. sayılı 17.6.2020 tarihli kararı (www.lexpera.com.tr, E.T.: 06.07.2022); Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 2014/18093 E.; 2015/12978 K. sayılı 03.12.2015 tarihli kararı (www.lexpera.com.tr, E.T.: 06.07.2022).

²²⁹ Şahin, s. 166.

ise ortakların kar payı alma hakkına müdahale söz konusu olabilir. Bu halde, ortakların genel kurul kararına karşı iptal davası açması mümkündür. Ancak, ortakların sürekli bir şekilde iptal davası açarak haklarını elde etmeleri beklenemez. Dolayısıyla, şirket karının sabit ücret veya huzur hakkı sağlanması yoluyla müdürlere aktarılması sonucunda hiç kar payı dağıtılmaması veya çok az kar payı dağıtılması nedeniyle ortakların haklı sebeple fesih davası açabilmeleri mümkündür.²³⁰ Zira bu durum çoğunluğun gücünü kötüye kullandığına dair bir göstergedir.

Kâr dağıtılmaması veya düşük miktarlarda dağıtılması yetkilerin kötüye kullanımından kaynaklanıyorsa haklı sebeple fesih davasına dayanak teşkil eder. Çoğunluk ortaklar kâr payının düşük oranda dağıtılması sebebiyle uğrayacakları kayıpları müdürler için fahiş ücretler öngörerek kendileri bakımından telafi ediyorlarsa, karlılık yüksek olmasına rağmen kar dağıtılmıyorsa, yedek akçelerin yüksek tutarlara ulaşması sonucunda müdürlere yüksek ücretler ödeniyorsa yetkinin kötüye kullanıldığı kabul edilmektedir²³¹.

Ücrete ilişkin açıklamaların dışında, kâr payı hakkının ihlali bakımından incelenmesi gereken mali haklardan bir diğeri ise kazanç payıdır. TTK'da müdürlere kazanç payı verileceğine ilişkin açık bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak, TTK m.577/I-j hükmünde bilanço karının kullanılmasında şirket sözleşmesinde düzenlenmesi koşuluyla kanun hükümlerinden sapılabileceği belirtilmektedir. Bu hükmün kapsamına müdürlere ödenen kazanç payları da dâhildir²³². Ancak, ücret ve huzur hakkından farklı olarak, müdürlere kazanç payı ödenebilmesi için şirket sözleşmesinde bu konuda kural bulunması gerekmektedir²³³. Şirket sözleşmesinde müdürlere kazanç payı ödeneceğine ilişkin kural bulunması kaydıyla, kazanç payı oranının genel kurul tarafından belirlenmesi mümkündür. Diğer bir deyişle, şirket sözleşmesinde müdürlere ödenecek kazanç pay oranının belirtilmediği hallerde bu oranın belirlenmesi yetkisi genel kurula aittir²³⁴.

Bu noktada, müdürlere ödenecek kazanç payı oranının şirket sözleşmesiyle belirlenmeyerek genel kurula bırakıldığı hallerde, ortaklar kâr payı alma hakkı bakımından tehlikeyle karşı karşıya kalabilecektir. Zira ortaklıklarda genellikle çoğunluk ortaklar aynı zamanda müdür olarak görev almakta veya çoğunluk ilkesi gereğince yönetim kadrosunu

²³⁰ Yıldırım, s. 227.

²³¹ Şahin, s.165-166.

²³² Şener, s. 745. Bahsi geçen hüküm dışında, TTK m.611'de haksız yere kar almış ortak ve müdürlerin bunu iade etmeleri düzenlenmiştir. İşte burada bahsi geçen haksız karla ifade edilmek istenen müdürlere ödenen kazanç payıdır. Bknz; Yıldırım, s. 228.

²³³ Şener, s. 745. Anonim şirketler bakımından esas sözleşmede hüküm bulunmasa dahi genel kurul kararıyla üyelere kazanç payı tanınabileceği yönünde aksi görüş için bknz; Pulaşlı, s. 462.

²³⁴ Şehirali Çelik (Kırca/Manavgat), Anonim Şirketler Hukuku, C. I, Ankara, 2013, s. 742.

kendileri belirlemektedirler. Çoğunluk ortaklar, genel kurulda çok yüksek oranlarda kazanç payı ödenmesine karar verirlerse, kâr payının dolaylı bir biçimde yine kendilerine ödenmesini sağlayabileceklerdir²³⁵. Böyle bir durumda, müdürlere ödenecek kazanç payı genel kurul tarafından tespit edildiğinden ortakların kâr payı alma hakkı ihlal edilmektedir.

Yukarıda izah edildiği üzere, genel kurulun, hakkaniyete aykırı bir oran belirlemesi halinde, ortakların genel kurul kararına karşı iptal davası açma hakkının bulunduğu şüphesizdir²³⁶. Ancak, genel kurulun yüksek oran belirleyerek gücünü kötüye kullanması sistematik bir hal aldıysa, diğer ortakların sürekli bir şekilde iptal davası açması beklenemez. Bu noktada, iptal davası ve haksız kazancın iadesine ilişkin düzenlemelere rağmen (TTK m. 611) genel kurul devamlı bir şekilde müdürlere uygun olmayan şekilde mali haklar tanıyorsa ortaklığın haklı sebeple feshi talep edilebilecektir. Ayrıca, diğer kötüye kullanımların yanı sıra genel kurul kazanç payı ödenmesi yoluyla da ortakların kâr payı hakkını ihlal ediyorsa yine haklı sebebin gerçekleştiği kabul edilmektedir²³⁷.

bb. Rüçhan Hakkının İhlali

Limited şirketlerde, sermaye artırımlarında özellikle ortaklar özel bir korumaya ihtiyaç duyarlar. Zira sermaye artırımı sonucunda ortağın ortaklıktaki payının azalması ve buna bağlı olarak hem malvarlığı hem de yönetsel birçok hakkının doğrudan etkilenmesi söz konusu olabilecektir. Rüçhan hakkı, ortaklara mevcut etki oranlarının korunması imkânını sağlamaktadır²³⁸.

Bu kapsamda, TTK m. 591 uyarınca, limited şirketlerde şirket sözleşmesinde veya artırma kararında aksi öngörülmedikçe, her ortak sermayeye katılım payı oranında esas sermaye artırımına katılma hakkına sahiptir. Rüçhan hakkının, sermaye artırım kararıyla birlikte doğduğu ve kullanılabilir hale geldiği kabul edilmektedir²³⁹. Yargıtay da bir kararında sermaye artırım kararıyla birlikte rüçhan hakkının soyut olmaktan çıkıp somut hale geldiğini

²³⁵ Yıldırım, s. 229.

²³⁶ Anonim şirketler bakımından Hızlısoy, s. 114.

²³⁷ Yıldırım, s. 230.

²³⁸ Şükrü, Yıldız, Anonim Ortaklıkta Yeni Pay Alma Hakkı, Beta Yayın, İstanbul-1996, s.135 (www.sukruyildiz.net; E.T.: 08.07.2022).

²³⁹ Adigüzel, Burak, Anonim Şirketlerde Rüçhan Hakkının Sınırlandırılması veya Kaldırılması, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XVIII, Y. 2014, S. 1, s. 2. (www.dergipark.org.tr, E.T.: 08.07.2022).

belirtmektedir²⁴⁰. Ayrıca, rüçhan hakkının mali ve yönetsel hak niteliğinde olduğu ve bu nedenle karma bir hak olarak kategorize edilebileceği doktrinde belirtilmektedir²⁴¹.

Doktrinde, rüçhan hakkının niteliği gereğince, çok güçlü bir ortaksal hak olmadığı belirtilmektedir²⁴². Zira TTK m. 591’de belirtilen şartlarla ortakların rüçhan hakkının kaldırılabilmesi veya sınırlandırılabilmesi mümkündür. Bu kapsamda, rüçhan hakkının şirket sözleşmesi veya genel kurul kararıyla sınırlandırılabilirliği veya tamamen ortadan kaldırılabilirliğini belirtmek gerekmektedir²⁴³.

Ancak, TTK m. 591/II gereğince, genel kurul kararıyla bu hakkın sınırlandırılabilmesi veya kaldırılabilmesi için bazı şartların bulunması gerekmektedir. İlk olarak, haklı sebebin varlığı kanun koyucu tarafından aranmaktadır. İlgili hükümde, “*işletmelerin, işletme kısımlarının, iştiraklerin devralınmaları ve işçilerin şirkete katılmaları*” halleri örnekseme yoluyla başlıca haklı sebepler olarak belirtilmiştir. İkinci olarak ise, rüçhan hakkı sınırlandırılırken veya kaldırılırken genel kurulun TTK m. 621’de belirtilen nisapla karar alması gerekmektedir. Dolayısıyla, temsil edilen oyların en az üçte ikisinin ve oy hakkı bulunan esas sermayenin tamamının salt çoğunluğu bir arada bulunmalıdır.

İlgili düzenlemeden açıkça anlaşılacağı üzere, kanun koyucu çoğunluğun keyfi biçimde rüçhan hakkını sınırlandırması veya ortadan kaldırmasının önüne geçmeye çalışmıştır²⁴⁴. Bu kapsamda, TTK m. 591/II’nin son cümlesinde, bu hakkın sınırlandırılması veya kaldırılması suretiyle hiç kimsenin haklı görülemeyecek şekilde yararlandırılmayacağı veya kayba uğratılmayacağı vurgulanmıştır. Bu düzenleme ile eşit işlem ilkesine işaret edilmektedir.

Dolayısıyla, ortakların rüçhan hakkının yukarıda izah edilen şartlara aykırı bir şekilde sınırlandırılması veya kaldırılması halinde ortağın rüçhan hakkı ihlal edilmiş sayılacaktır. Bu durumda, bahsi geçen genel kurul kararına karşı iptal davası açılabilmesi mümkündür²⁴⁵. Diğer taraftan, TTK m.591/III gereğince, müdürlerin rüçhan hakkının kullanılabilmesi için ortaklara on beş gün süre vermesi gerekmektedir. Bu hükmün ihlali halinde de ortaklar ortaya çıkan zararın giderilmesini müdürlerden talep edebileceklerdir.

²⁴⁰ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 1982/4988 E. 1982/5387 K. sayılı 14.12.1982 tarihli kararı için bkz. Şener, s. 216.

²⁴¹ Yıldız, Yeni Pay, s.135.

²⁴² Şener, s. 220.

²⁴³ Anonim şirketler bakımından TTK m. 461 uyarınca rüçhan hakkının yalnızca genel kurul kararıyla sınırlandırılabilirliği veya kaldırılabilirliğini vurgulamak gerekmektedir.

²⁴⁴ Yıldırım, s. 234.

²⁴⁵ Şener, s. 222.

Ayrıca, rüçhan hakkının ihlal edilmesinin sürekli bir hale geldiği durumlarda ortaklığın feshi için haklı sebep teşkil edebileceği teorik olarak belirtilebilecektir. Ancak, rüçhan hakkı sermaye artırımıyla birlikte söz konusu olduğundan ve ortaklığın sürekli bir biçimde sermaye artırımına gitmesi hayatın olağan akışına aykırılık teşkil edeceğinden bu ihtimal ile çok sık karşılaşılmayacaktır²⁴⁶. Bu nedenle, doktrinde rüçhan hakkının ihlalinin diğer ortaklık haklarının ihlali ile birlikte gerçekleştiği durumlarda haklı sebep teşkil edebileceği görüşü kabul görmektedir²⁴⁷.

cc. Tasfiye Payı Alma Hakkının İhlali

Limited şirket ortağının bir diğer malvarlıksal hakkı tasfiye payı alma hakkıdır. Bu noktada öncelikle, TTK m. 643 uyarınca, limited şirketler bakımından, tasfiye usulü ile tasfiyede şirket organlarının yetkileri hakkında anonim şirket hükümlerinin uygulanacağını belirtmek gerekmektedir.

Tasfiye payı, ortaklık sona erip, tasfiye yapıldıktan sonra geriye dağıtılabilecek bir malvarlığı kaldığı takdirde söz konusu olmaktadır. Tasfiye payı alma hakkının doğması için ortaklığın sona ermesi ve şirketin borçları ödendikten sonra bir tasfiye fazlasının kalması gerektiğinden beklenen hak niteliğinde olduğu söylenebilecektir²⁴⁸. TTK m. 507/I'nın 2. cümlesi uyarınca, her ortak, şirketin sona ermesi durumunda, şirket sözleşmesinde şirketin malvarlığının kullanılmasına ilişkin başka bir hüküm bulunmaması halinde, tasfiye sonucunda kalan tutara payı oranında katılacaktır.

Bununla birlikte, çoğunluk ortakların çeşitli şekillerde diğer ortakların tasfiye payı hakkına müdahale edebilmeleri mümkündür. İlk olarak, genel kurul şirket sözleşmesinde değişiklik yapmak suretiyle bazı ortaklara imtiyazlı pay tanıyabilir. İkinci olarak ise TTK m. 503 gereğince, şirket sözleşmesinin değiştirilmesi yoluyla intifa senedi çıkarılarak tasfiyeden kalan tutara katılma hakkı tanınabilir²⁴⁹.

Özellikle, anonim şirketler bakımından ortağın tasfiye payından yoksun edilerek tasfiye bakiyesinin üçüncü kişilere bırakılmasının mümkün olup olmadığının tartışmalara yol

²⁴⁶ Şahin, s. 172.

²⁴⁷ Şahin, s. 172; Yıldırım, s. 236. Ayrıca, anonim şirketler bakımından “diğer kötüye kullanma sayılan hallerle birlikte var olan yeni pay alma hakkının ihlalleri; yahut sürenin geçirilmesi ile iptali imkanı ortadan kalkan ve sonuçları itibariyle söz gelimi ortaklıktaki pay oranını %10’un altına düşüren ve azınlık haklarını kullanmayı imkansızlaştıran, ortaklıkta bulunmayı çekilmez hale getiren artırım kararları, ortaklığın feshine yol açan birer haklı sebep teşkil edebilir”. Bknz. Erdem, s. 126.

²⁴⁸ Çebi, s. 365; “...tasfiye payı hakkı, şirket devam ettiği sürece ileri sürülemeyen müstakbel bir alacak hakkıdır.” bknz. Yıldız, s. 172.

²⁴⁹ Yıldırım, s. 232.

açmaktadır. Ancak, yukarıda değinildiği üzere, anonim şirketlere ilişkin tasfiye hükümleri limited şirketlere de uygulanacağından bu tartışma, özellikle sermaye şirketi olması nedeniyle limited şirketler bakımından da önemlidir. Doktrindeki bir görüş, ortağın, tasfiye payından tamamen yoksun bırakılarak bakiyenin üçüncü kişilere bırakılabileceğini savunmaktadır. Ancak, bu düzenlemenin, ilk şirket sözleşmesinde ya da sonradan bütün ortakların oybirliğiyle şirket sözleşmesinin değiştirilmesi suretiyle yapılabileceği ileri sürülmektedir²⁵⁰. Diğer görüş ise; şirket sözleşmesi ile ortakların tasfiye payından tamamen yoksun bırakılarak bu hakkın üçüncü kişilere bırakılmasının mümkün olmadığı yönündedir²⁵¹.

Kâr payı alma hakkına benzer şekilde, tasfiye payı alma hakkına çoğunluk ortaklar tarafından haksız bir şekilde müdahale edilmesi durumunda diğer ortaklar bu işleme karşı iptal davası açabileceklerdir. Doktrinde, tasfiye payı hakkının ihlal edilmesi halinde şirketin feshi için haklı sebep teşkil edip etmeyeceği noktasında da farklı görüşler mevcuttur. Şahin'e göre, şirket sözleşmesinin değiştirilmesi suretiyle eşitlik ilkesine aykırı olarak tasfiye payı hakkı ağır bir şekilde ihlal edilmişse, iptal davası veya butlanın tespiti davası ile ihlal sona erdirilebilir. Bu durum, ortaklığın feshi için haklı sebep teşkil etmeyecektir. Diğer taraftan, tasfiye aşamasında dağıtımın sermayeye katılım oranı esas alınmaksızın yapılması halinde de ihlal bulunsa bile şirket sona erdiğinden haklı sebeple fesih davası açılmasının imkânı bulunmamaktadır²⁵². Ancak, doktrinde, iptal davası açma imkânı bulunmakla birlikte, bu ihlal sürekli bir hal almış ve çoğunluğun gücünü başka şekillerde de kötüye kullanması söz konusu ise ortakların haklı sebep iddiasının dinlenebileceği bazı yazarlarca ileri sürülmektedir²⁵³.

dd. Diğer Malvarlıksal Hakların İhlali

Yukarıda açıklanan kâr payı, tasfiye payı ve rüçhan hakkı dışında, limited şirketlerde ortakların hazırlık dönemi faizi (TTK m. 609) ve bedelsiz payları iktisap (TTK m. 583/5 ve TTK m. 610 gereğince kıyasen TTK m. 462/3) hakları da bulunmaktadır. Bu haklara

²⁵⁰ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar ve Kooperatif, s. 482; Limited şirketler bakımından benzer yönde; Şener, s. 1118; Ayrıca bkz.; “*Fikrimizce yukarıda anılan hükümlerde esas sözleşmeyle farklı bir düzenleme getirilebilmesine izin verilen husus, ortağın tasfiye sonucunda kalan tutara payı (ödediği sermaye) oranında mı başka bir oranda mı katılacağıdır, yoksa tasfiye sonucunda kalan tutara katılıp katılamayacağı değildir. Bu nedenle, ortağın tasfiye payı hakkının esas sözleşmeyle ortadan kaldırılamayacağı düşüncesini paylaşıyoruz.*” Bknz. Hızlısoy, s. 124.

²⁵¹ Arslanlı, Halil, Anonim Şirketler, İstanbul-1961, s. 233.

²⁵² Şahin, s. 169-170.

²⁵³ “*Ancak bu ihlaller diğer ihlallerle birlikte hakim in çoğunluğun gücünü kötüye kullandığı kanaatine varmasını kolaylaştırıcı etkiye sahip olabilmelidir.*” Bknz. Erdem, s. 123-124.

çoğunluk tarafından müdahale edilmesine çok sık rastlanılmasa da çok sınırlı olarak ve başka nedenlerle birlikte bu ihlallerin haklı sebep teşkil edebileceği belirtilmektedir²⁵⁴.

b.Ortakların Malvarlıksal Hakları Dışındaki Diğer Haklarının İhlali

Çoğunluk ortakların sahip oldukları gücü kötüye kullanarak diğer ortakların haklarını ihlal edebilecekleri haklar yalnızca malvarlıksal haklar değildir. Bu başlık altında, malvarlıksal nitelikte olmayan katılma hakları ve aydınlatıcı haklar hakkında bilgi verilerek hangi koşullarda ihlallerin haklı sebep olarak kabul edileceği açıklanacaktır.

bb. Katılma Hakları

Ortakların genel kurul toplantısına katılmak suretiyle ortaklık iradesinin oluşmasına etki ettikleri haklar katılma hakları olarak tanımlanmaktadır. Limited şirket ortağının katılma hakları; genel kurula katılma, müzakerelere katılma, öneride bulunma ve oy hakkı olarak sıralanabilecektir²⁵⁵. Limited şirket pay defterine kayıtlı her ortak, genel kurula katılma hakkına sahiptir. Bir ortağın genel kurula katılma hakkını kısıtlayan kanuni ya da sözleşmesel sebepler bulunmamaktadır. Zira genel kurula katılma hakkı, ortakların elinden alınamayan vazgeçilmez nitelikteki haklardandır²⁵⁶. Bu kapsamda, ortakların genel kurula katılma haklarını kısıtlayan genel kurul kararları (TTK m. 622 uyarınca TTK m. 447/I a uygulanacağından) veya müdürler kurulu kararları geçerli değildir.

aaa. Genel Kurula Katılma, Müzakereye Katılma, Öneride Bulunma Haklarının İhlali

Genel kurul toplantısına katılma hakkı, diğer katılma haklarının ön şartı niteliğindedir. Zira müzakereye katılma, öneride bulunma ve oy haklarının kullanılabilmesi için öncelikle ortağın genel kurul toplantısına katılmış olması gerekmektedir²⁵⁷. Ortak, genel kurul toplantısına şahsen katılır. Ancak, ortaklar genel kurul toplantısında bizzat bulunamayacaklarsa TTK m. 617/III uyarınca bir temsilci atamak suretiyle de genel kurul toplantısına katılabilir. Bu noktada, genel kurula katılmanın ortaklar bakımından bir hak olarak belirlendiğini, ortakların ister temsilcisi isterse şahsen genel kurula katılma zorunluluğu bulunmadığını belirtmek gerekmektedir.

²⁵⁴ Yıldırım, s. 365.

²⁵⁵ Yıldırım, s. 237; “Genel kurula katılma hakkı, kurulda görüş açıklama, muhalefetini tutanağa geçirtme ve oy kullanma haklarını da içerir” bknz. Çamoğlu, s. 93; Bu noktada Akbay, oy hakkının genel kurula katılma ve buna bağlı haklardan farklı olduğunu, oy hakkının kendine özgü bir karakteri bulunduğunu belirtmektedir. Bknz. Akbay, Direnç, Limited Ortaklık Genel Kurulunun Toplanma ve Karar Alma Esasları, 2009, s. 139 (doktora tezi).

²⁵⁶ Şener, s. 564; Kayıhan, s. 321.

²⁵⁷ Tekinalp/Poroy/Çamoğlu, Ortaklıklar ve Kooperatifler, s. 490-491.

Ortağın genel kurula katılma hakkının ihlali sayılabilecek ilk durum çağrı usulüne uyulmamasıdır²⁵⁸. TTK m. 617/II'ye göre genel kurul toplantı tarihinden en az onbeş gün önce toplantıya çağrılır. Toplantıya davet, şirket sözleşmesinde gösterilen şekilde varsa şirketin internet sitesinde ve Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde yayımlanan ilanla yapılır. Ayrıca, pay defterinde yazılı ortaklara toplantı günü ile gündem ve ilanın çıktığı veya çıkacağı gazeteler, iadeli taahhütlü mektupla bildirilir (TTK m. 617/III, TTK m. 414/I)²⁵⁹.

Genel kurulun çağrı usulüne uygun olarak toplantıya çağırılmaması, ortağın toplantıdan haberdar olmaması nedeniyle toplantıya katılamaması veya gerekli hazırlığı yapamaması sonucunu doğurabilir. Bu nedenle, genel kurul toplantısına çağrı konusunda şekil kuralları getirilerek ortakların tümünün katılma haklarını kullanmaları ve ortakların korunması amaçlanmıştır. Ayrıca, ortak, çağrı usulü ile toplantının yeri, zamanı ve gündemi konusunda önceden bilgilendirilmiş olacağından bir sürprizle karşılaşması veya zor duruma düşmesi de engellenmiş olacaktır²⁶⁰. Diğer taraftan, genel kurul çağrı usulüne uygun bir biçimde toplantıya çağırılmış olsa dahi, ortakların fiilen toplantıya katılmalarına engel olunarak katılma haklarının ihlal edilmesi de mümkündür²⁶¹.

Genel kurula katılma haklarına müdahale teşkil edebilecek bir diğer durum ise genel kurulun toplantıya çağırılmamasıdır. TTK m. 617/I uyarınca, genel kurul şirket müdürleri tarafından toplantıya çağrılır. Ancak, müdürlerin genellikle çoğunluğu oluşturan ortaklardan oluşması veya bu ortaklar tarafından seçilmeleri sonucunda genel kurulun toplantıya çağırılmadığı durumlar söz konusu olabilecektir²⁶².

²⁵⁸ Karahan Sami/Bozgeyik, Şirketler Hukuku, 1. Baskı, Konya-2012, s. 626

²⁵⁹ Bu noktada, genel kurula çağrı usulüne uyulmaması durumunda alınan kararların akıbetine ilişkin olarak Yargıtay kararlarına dikkat çekmek gerekmektedir. Yargıtay 1982 tarihli bir kararında “ETK m. 368'deki çağrı usulüne aykırı şekilde yapılan genel kuruldaki kararın yoklukla malûl olduğunu belirtmiştir. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 1982/3800 E., 1982/3992 K. ve 19.10.1982 tarihli kararı. (www.lexpera.com.tr, E.T.:10.07.2022). Yargıtay başka bir kararında ise genel kurulda alınan kararın kanun, anasözleşme ve iyiniyet kurallarına aykırılığı ispat edilmedikçe genel kurul kararlarının iptal edilemeyeceği yönünde hüküm kurmuştur. Bknz. “TK.nun 368.maddesinde yazılı genel kurula çağrı işlemlerinin usule uygun yapılmamış olması, genel kurulda alınan kararların yoklukla malûl olduğu sonucunu doğurmayıp, usulsüz çağrı, bu usulsüzlüğe muhatap olan ortaklara iptal davası açma yetkisi verir. Ancak genel kurul kararlarının iptali için, bu kararların yasaya, ana sözleşmeye ve objektif iyiniyet kurallarına aykırı olduğunun da ispatı gerekmektedir.” Yargıtay 11.Hukuk Dairesi'nin 2001/10204 E., 2002/2499 K., 19.3.2002 tarihli kararı (www.lexpera.com.tr, E.T.:10.07.2022).

²⁶⁰ Akbay, s. 60.

²⁶¹ Yıldırım, s. 240.

²⁶² Yıldırım ayrıca, genel kurulun toplantıya çağırılmaması ve bu durumun süreklilik kazanması halinde TTK m.636/II uyarınca fesih davası açılabileceğini belirtmektedir. Yazara göre, genel kurulun toplanamaması durumu aynı zamanda fesih davası bakımından da haklı sebep teşkil edebilecektir, haklı sebeple fesih davası TTK m. 636/II'ye göre tali nitelik taşımamaktadır. Bknz. Yıldırım, s. 241; Anonim şirketler bakımından: “Haklı sebeple fesih davası ile diğer fesih davaları arasında rekabet, yarışma yoktur. Azınlık pay sahibi, diğer fesih davalarının konusunu oluşturan bir haklı sebeplerle karşılaşrsa, (örneğin organ eksikliği gibi) ister bu madde gereğince fesih davası, isterse haklı sebeplerle fesih davası açabilir” Ayan, s. 2240. Anonim şirketler için aksi yönde;

Genel kurul toplantısına çağrının usulüne uygun bir biçimde yapılmaması²⁶³, bazı ortakların toplantıya katılmasının fiilen engellenmesi veya genel kurulun toplantıya çağırılmaması hallerinde kural olarak haklı sebeple fesih davası açılmayacaktır. Çağrı usulündeki eksiklikler, genel kurula katılma hakkına ilişkin hafif ihlaller, menfaatlerin karşılaştırılmasında ve diğer ihlallerle birlikte göz önünde bulundurulabilecektir²⁶⁴.

Ancak, genel kurula katılma hakkına ilişkin ihlallerin süreklilik kazandığı hallerde sistematik bir eylemin varlığından söz edilebilecektir. Dolayısıyla, ortağın genel kurula katılma hakkı sürekli bir biçimde ihlal edilmiş, diğer bir deyişle genel kurul birçok defa usulüne uygun bir biçimde toplantıya çağırılmamışsa veya ortakların toplantıya girişi birçok kere engellenmişse ortaklığın feshi için haklı sebebin doğduğu kabul edilebilecektir. Zira daha evvel de belirtildiği üzere, haklı sebeple fesih davasının açılabilmesi için ihlalin süreklilik kazanması gerekmektedir²⁶⁵.

Bu noktada, limited şirketler bakımından TTK m. 617/I’de düzenlenen karar alma şekline de değinilmelidir. Kanun koyucu, ortaklardan birinin sözlü görüşme talebinde bulunmaması durumunda, ortaklardan birinin gündem önerisine diğer ortakların yazılı onayları alınmak suretiyle genel kurul kararı alınabileceğini düzenlemiştir. Limited şirketlerde bu şekilde karar alınmasına sirküler tipi karar alma adı verilmektedir. Sirküler tipi karar alındığı hallerde ortaklar yeterince tartışma ve bilgilenme imkânına sahip değildir²⁶⁶. Ancak, bu sebeple, genel kurul toplantısına ve müzakerelere katılma hakkına müdahale edildiği sonucuna varılması mümkün değildir. Zira kanun koyucu bu şekilde bir karar alınabilmesi için hiçbir ortak tarafından sözlü görüşme talebinde bulunulmamasını şart etmiştir. Dolayısıyla, ortaklardan her biri sirküler tipi karar alınmasına itiraz ederek haklarını koruyabilecektir²⁶⁷.

Diğer taraftan, ortağın katılma hakkına müdahale, müzakerelere katılma ve öneride bulunma hakkı bakımından da söz konusu olabilecektir. Bilindiği üzere, genel kurulda gündeme ilişkin maddelerin tartışılması, ortakların fikirlerini paylaşmaları neticesinde

“ortaklığın organsız kalmasına yol açan haller, başka deyişle, YK veya denetçilerin seçilememesi, GK ve YK’nun uzun bir süre boyunca toplanmasının mümkün olmaması, haklı sebepler niteliğinde değildir. Anılan olgular gerçekleştiğinde daha özel düzenleme niteliğindeki YTK m.530 gereğince organ eksikliği sebebine dayalı olarak ortaklığın feshi talep edilmelidir.” bknz. Şahin, s. 224.

²⁶³ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 2005/10217 E., 2005/8962 K. sayılı 29.09.2005 tarihli kararı için bknz Eriş, Gönen, Açıklamalı-İçtihatlı Türk Ticaret Kanunu, C. 3, Ankara-2010, s. 3540.

²⁶⁴ Şahin, s. 173-174.

²⁶⁵ Yıldırım, s. 241.

²⁶⁶ Şener, s. 529.

²⁶⁷ Yıldırım, s. 239.

tekliflerin kabulü veya reddi konusunda ortakların iradeleri şekillenecektir²⁶⁸. Ancak, genel kurula katılma hakkına bağlı olan ve toplantı esnasında kullanılacak bu hakların sınırlandırılması mümkündür²⁶⁹. Bu sınırlandırma süre, gündeme bağlılık, genel kurulun düzenine uyma gibi unsurlar bakımından söz konusu olabilecektir. Dolayısıyla, toplantı başkanı tarafından toplantının usulüne uygun bir biçimde yapılabilmesi için gerekli durumlarda bu haklar sınırlandırılabilir. Toplantı başkanı tarafından bu sınırlama eşit işlem ilkesine uygun şekilde yapılmalıdır²⁷⁰.

Bu bağlamda, ortağın genel kurulda konuşma hakkının toplantının başında veya toplantının ilerleyen aşamalarında sınırlandırılması mümkündür. Konuşma süresinin sınırlandırılması kararı, içinden çıkılması zorlaşan tartışmalara son verilmesi için alındığından şirket menfaatlerini korumayı amaçlamaktadır ve eşit işlem ilkesine aykırılık teşkil etmez. Ancak, ortakların konuşma süreleri farklı bir biçimde belirlenemez ve keyfi bir uygulamaya yol açılmaz²⁷¹. Toplantı başkanının tarafsızlık, eşitlik ilkelerini ihlal etmemesi ve adil bir çözüm üretmesi gerekmektedir. Toplantı başkanının bu ilkelere uygun hareket etmemesi halinde, genel kurul kararıyla toplantı başkanının değiştirilmesi ihtimali akla uygun gelse de yeni başkan çoğunluk ortaklar tarafından seçileceğinden bu değişiklikten pratikte bir fayda sağlanamayabilir²⁷².

Diğer taraftan, toplantı başkanının yetkisini kötüye kullanması suretiyle, özellikle ortakların konuşma hakkını ölçüsüz şekilde sınırlandırması durumunda, başkanın yönetsel bu kararının, genel kurul kararı olmaması nedeniyle iptalinin talep edilemeyeceği doktrinde belirtilmektedir. Toplantı başkanının kararı, bir hukuki işlem olarak kabul edilerek genel hükümler çerçevesinde iptali talep edilse de bu talepte hukuki yarar bulunmamaktadır²⁷³. Bu kapsamda, bir genel kurul toplantısında müzakerelere katılma ve öneride bulunma hakkının ihlal edilmesi halinde bu durumun tek başına haklı sebep teşkil etmeyeceği açıktır. Ancak, bu ihlalin somut olayda davaya dayanak teşkil eden diğer ihlallerle birlikte menfaatlerin karşılaştırılmasında nazara alınması gerekmektedir. Diğer taraftan, bahsi geçen kötüye

²⁶⁸ Akbay, s. 129.

²⁶⁹ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar ve Kooperatifler, s. 493-494.

²⁷⁰ Şener, s. 581.

²⁷¹ Teoman, Ömer, “Anonim Ortaklık Genel Kurul Toplantılarında Pay Sahiplerinin Konuşma Süresinin Sınırlandırılması”, Otuz Yıl Ticaret Hukuku, Tüm Makalelerim, C. 1, 1971-1982, İstanbul-2000, s.471.

²⁷² Akbay, s. 131-134.

²⁷³ Moroğlu, Erdoğan: Türk Ticaret Kanunu’na Göre Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, İstanbul- 2009, s. 174-175.

kullanım hali süreklilik kazanmış ve bu nedenle katılma hakkının kullanımı fiilen imkânsız hale gelmişse haklı sebebin varlığı kabul edilebilecektir²⁷⁴.

bbb. Oy Hakkının İhlali

Limited şirketlerde ortakların en önemli haklarından biri oy hakkıdır. Zira ortaklar oy hakkını kullanmak suretiyle ortaklık iradesinin oluşmasını sağlarlar²⁷⁵. Bu kapsamda, genel kurul toplantısında yeterli oya sahip olan ortak, yönetime kendisi veya kendisi tarafından tercih edilen kişiyi seçebileceği gibi ortaklığın temel yapısını ilgilendiren konularda da karar alabilecektir²⁷⁶. Dolayısıyla, oy hakkı organsal iradenin oluşmasına katılmayı ve ortaklık iradesinin beraberce oluşturulmasını sağlayan ortaksal bir yetki olarak tanımlanabilecektir²⁷⁷. Ayrıca, oy hakkının tek taraflı bir irade beyanı niteliğinde olduğu kabul edilmektedir²⁷⁸.

TTK m. 618/I c. 4 uyarınca, her ortak en az bir oy hakkına sahiptir. Dolayısıyla, her ortağın asgari bir oy hakkına sahip olduğu ve asgari oy hakkının vazgeçilemez ve sınırlandırılmaz olduğu kabul edilmektedir²⁷⁹. Bu hakkın vazgeçilmez nitelikte sayılmasının nedeni, oy hakkının temel yönetsel haklardan biri olması ve oy hakkı bulunmayan bir ortağın konumunun anlamsız görülmesidir. Bu kurala aykırı olan veya bu esası dolaylı veya dolaysız olarak ihlal eden sınırlandırmalar geçersizdir²⁸⁰. Ortağın rızasının bulunması halinde dahi, her ortağın en az bir oyunun bulunması kuralının aksi kararlaştırılmaz. Bu noktada, oy hakkına çoğunluk ortaklar tarafından müdahale imkânı bulursa dahi çoğunluk gücünün sınırlandırılmasını sağlayan temel ilkelerin (eşit işlem, hakların sakınılarak kullanılması) yanı sıra oy hakkına müdahaleyi engelleyen özel esaslara (TTK m. 618/I) da uygun hareket edilmesi gerektiği sonucuna varılabilecektir²⁸¹.

Diğer taraftan, TTK m. 618/1 uyarınca, ortakların oy hakları paylarının itibari değeri dikkate alınarak hesaplanmaktadır. Şirket sözleşmesinde daha yüksek bir tutar belirtilmemişse her yirmibeş Türk Lirası bir oy hakkı verir. Oy hakkı, kural olarak ortakların paylarının

²⁷⁴ Yıldırım, s. 242-244.

²⁷⁵ Şener, s. 582; “*Oy hakkı, pay sahibinin en geniş anlamda yönetime katılmasını sağlar*” bkz Tekinalp/Poroy, Reha/Çamoğlu, Ortaklıklar ve Kooperatifler, s. 496.

²⁷⁶ Yıldırım, s. 244.

²⁷⁷ Akbay, s. 138.

²⁷⁸ Şener aynı zamanda, oy hakkının bir irade beyanı olmasından yola çıkarak irade beyanının sakatlığına ilişkin borçlar kanunu hükümlerinin oy hakkı bakımından da uygulanacağını belirtmektedir. Bknz. Şener, s. 582.

²⁷⁹ Çamoğlu, s. 140; Erdem, s. 128; Şahin, s. 175; Bilgili/Ertan, Şirketler, s. 478; Çeker, Mustafa, Anonim Ortaklıkta Oy Hakkı ve Kullanılması, Ankara-2000, s.10.

²⁸⁰ Tekinalp/Poroy/Çamoğlu, Ortaklıklar ve Kooperatifler, s. 500.

²⁸¹ Yıldırım, s. 244.

toplam itibari değerine göre belirlense de kanun birden fazla paya sahip ortakların oy hakkının sınırlandırılabilmesine veya oy hakkında imtiyaz tanınabilmesine cevaz vermektedir.

Bu kapsamda, öncelikle TTK m. 618/I c. 3'e göre, şirket sözleşmesi ile birden fazla paya sahip ortakların oy hakları sınırlandırılabilir. İlk şirket sözleşmesinde birden fazla paya sahip ortakların oy hakkının sınırlandırılması bu sözleşme bakımından oybirliği bulunduğundan problem teşkil etmemektedir. Ancak, şirket sözleşmesinin sonradan değiştirilerek oy hakkının sınırlandırılabilmesi için kural olarak, hakkı sınırlanacak ortağın rızası gerekmektedir. Zira bu durumda ortağın müktesep hakkına müdahale edilmektedir. Dolayısıyla, müktesep hakka bir müdahale söz konusu olduğundan, ilgili ortak oy hakkının sınırlandırılmasına onay vermeyerek değişiklik yapılmasını engelleyebilecektir. Diğer taraftan, doktrinde bu şekilde sonradan bir değişiklik yapılabilmesi için şirketin objektif olarak menfaatinin bulunması gerektiği belirtilmektedir²⁸². Ayrıca, çoğunluğun gücünün sınırlandırılmasındaki eşit işlem ve hakların sakınılarak kullanılması ilkelerine de uygun hareket edilmesi gerekecektir.

Daha evvel belirtildiği üzere, oy hakkının payların toplam itibari değerine göre belirlenmesi esastan sapılan bir diğer durum, oyda imtiyaz hakkı tanınmasıdır. Oyda imtiyaz tanınmasıyla, bir grup esas sermaye payına, sermayeye katılım oranının üstünde bir oy hakkı verilmektedir²⁸³.

Bu kapsamda, TTK m. 618/II'de, şirket sözleşmesinde oy hakkının itibari değerden ayrı bir biçimde her esas sermaye payına bir oy hakkı düşecek şekilde düzenlenebileceği belirtilmiştir. Bu durumda, daha küçük itibari değere sahip esas sermaye payları daha yüksek bir oy gücü elde etmiş olacaktır. Ancak, kanun koyucu, en küçük esas sermaye payının itibari değerinin diğer esas sermaye paylarının itibari değerlerinin toplamının onda birinden az olamayacağı esasını kabul etmiştir. Ayrıca, TTK m. 618/III uyarınca, imtiyazlı ortakların bu haklarını kötüye kullanmalarının önüne geçilmesi için denetçi seçimi, ortaklık yönetimi ya da bazı bölümlerinin denetlenmesi için özel denetçi seçimi ve sorumluluk davası açılması bakımından oy hakkının itibari değere göre belirleneceği esasını kabul etmiştir²⁸⁴.

Ortaklara oy hakkında imtiyaz öngörülmesi, diğer ortakların oy hakkına müdahale anlamına gelmektedir. Oy hakkının sınırlanmasına ilişkin yukarıdaki açıklamalarımıza benzer şekilde, ilk şirket sözleşmesiyle bu hakkın tanınması sorun teşkil etmemektedir. Ancak, şirket

²⁸² Akbay, s. 153.

²⁸³ Akbay, s. 157.

²⁸⁴ Şener, s. 584.

sözleşmesinin sonradan değiştirilerek bazı paylara imtiyaz tanınması veya mevcut imtiyazın artırılması diğer ortakların oy hakkına müdahale olarak kabul edilebilir. Nitekim, TTK m. 621/I-b uyarınca, kanun koyucu, oyda imtiyaz öngörülebilmesi için oybirliğini aramamaktadır, ağırlaştırılmış nisapla bu karar alınabilecektir.

Bu noktada, ortağın oy hakkının haksız bir şekilde ihlal edildiği durumlarda iptal davası açmak suretiyle bu aykırılığın önüne geçmesinin mümkün olduğunu belirtmek gerekmektedir. Dolayısıyla oy hakkının münferit bir şekilde ihlal edildiği durumlarda haklı sebep söz konusu olamayacaktır²⁸⁵. Ancak, çoğunluğun, diğer ortakların asgari oy hakkını sınırlandırmaya ilişkin kararları ve şirket sözleşmesi değişiklikleri, (eşit işlem ve hakların sakınılması ilkelere aykırı olarak) sürekli bir biçimde, diğer ortakların oy haklarını ihlal ediyorsa haklı sebep teşkil edebilecektir²⁸⁶. Ayrıca, oy hakkının birden fazla kere müdahale edilmesi veya başkaca ortaklık haklarının oy hakkı ile birlikte ihlal edilmesi durumunda haklı sebebin varlığı kabul edilebilecektir²⁸⁷.

cc. Aydınlatıcı Haklar

Aydınlatıcı hakların en temel örneklerinin bilgi alma ve inceleme hakkı olduğu doktrinde kabul edilmektedir²⁸⁸. Limited şirketlerde, ortaklar arasında dar şahsi ilişkiler söz konusu olduğundan kanun koyucu bilgi alma ve inceleme hakkını emredici bir biçimde TTK m. 614 hükmü ile geniş bir biçimde düzenlemiştir. Bahsi geçen hükme göre; “*Her ortak, müdürlerden, şirketin bütün işleri ve hesapları hakkında bilgi vermelerini isteyebilir ve belirli konularda inceleme yapabilir*”. Bu kapsamda, bilgi alma hakkının ortağın şirkete yönelttiği sorularla bilgi istediği pasif bir hak olduğu, inceleme hakkının ise ortağın şirketin işleri ve hesapları sınırları dâhilinde somut konularda inceleme yapma hakkı veren aktif bir hak olduğu söylenebilecektir²⁸⁹.

Kanun koyucu, ilgili hükmün devamında bu hakkın sınırını çizerek ortağın elde ettiği bilgileri ortaklığın zararına olacak biçimde kullanması tehlikesinin bulunduğu hallerde, müdürlerin bilgi alma ve inceleme hakkının gerekli ölçüde engelleyebileceğini belirtmiştir. Düzenlemede tehlikenin varlığı bu hakkın sınırlandırılması için yeterli görüldüğünden ortağın elde ettiği bilgileri ortaklık zararına kullandığına ilişkin bir tespitin yapılması zorunlu

²⁸⁵ Yıldırım, s. 246.

²⁸⁶ Erdem, s. 131.

²⁸⁷ Hızlısoy, s. 141.

²⁸⁸ Yıldırım, s. 247.

²⁸⁹ Çamoğlu, s. 94.

değildir²⁹⁰. Ayrıca, TTK m. 614/2'ye göre müdürlerin bilgi alma veya inceleme hakkını engellemeleri durumunda ortak, genel kurula başvurarak bilgi almasına veya inceleme yapmasına izin verilmesini talep edebilecektir. Şayet, genel kurul tarafından da ortağın bilgi alması veya inceleme yapması haksız bir biçimde engellenirse²⁹¹ ortağın istemi üzerine mahkeme bu konuda karar verecektir.

Yukarıda izah edilen sınırlamalar dışında, ortakların bilgi alma ve inceleme hakları engellenemez ve ellerinden alınamaz. TTK m. 622'de limited şirketler bakımından atıfta bulunulması sebebiyle uygulanan TTK m. 447/b uyarınca “*Ortağın bilgi alma, inceleme ve denetleme haklarını, kanunen izin verilen ölçü dışında sınırlandıran*” genel kurul kararları batıldır. Benzer bir haksız engellemeyi içeren müdürler kurulu kararları bakımından da aynı sonuç söz konusu olacaktır (TTK m. 644/I-c ve TTK m. 391/1-c)²⁹².

Bilgi alma ve inceleme haklarının kullanılmasının engellenmesi bazı durumlarda fesih davası için haklı sebep teşkil edebilecektir. Doktrinde, bu hakların kullanılmasına izin vermeme hali süreklilik kazanmış ise şirketin feshi için haklı sebep teşkil edebileceği belirtilmektedir²⁹³. Her ne kadar ortağa, hakkın engellenmesi durumunda genel kurula ve daha sonrasında mahkemeye başvurma imkânı sağlanmışsa da ortağın sürekli bir biçimde mahkemeye başvurarak bu hakkını aramak zorunda bırakılması beklenemez. Bu nedenle, ortakların bilgi alma taleplerinin sistematik olarak reddedilmesi halinde bu ihlal haklı sebep teşkil edecektir²⁹⁴. Ayrıca, haklı sebep teşkil edebilecek diğer hallerin yanı sıra bilgi alma ve inceleme hakkına da müdahale söz konusuysa yine haklı sebebin varlığı kabul edilebilecektir.

B. Ortaklığa İlişkin Haklı Sebepler

Haklı sebep halinin çoğunluğun gücünü kötüye kullanması dışında ortaklığın idaresinin, işleyişinin ve ekonomik durumunun korunamadığı hallerde de ortaya çıkması mümkündür. Bu gibi durumlarda TTK m. 636/III uyarınca haklı sebebin varlığından söz edilebilmesi için diğer haklı sebep hallerine benzer şekilde meydana gelen durumun süreklilik

²⁹⁰ Şener, s. 551.

²⁹¹ Altaş, ortağın mahkemeye başvurusu için genel kurulun talebi haksız bir şekilde engellemiş olmasını aradığını; ancak haksız yere engellendiğinin kim tarafından kararlaştırılacağı belli olmadığını, kaldı ki bilgilerin şirket zararına kullanılması tehlikesinin bulunduğu hallerde bu hakkın engellenebileceğini belirtmektedir. Yazar, hükümde bir şart öngörülmesizin ortağın genel kuruldan olumlu bir sonuç alamadığı takdirde mahkemeye başvurusu ve kararın haklı olup olmadığına ilişkin değerlendirmenin mahkemelere bırakılmasının daha uygun olacağını belirtmektedir, bkz. Altaş, s.341.

²⁹² Şener, s. 505.

²⁹³ Yıldırım, s. 248;

²⁹⁴ Şahin, s. 179.

arz etmesi ve ortak için çekilmez olması şarttır. Belirli bir süre içerisinde geçici olarak meydana gelen haller ortağa haklı sebeple fesih davası açma imkânı sağlamayacaktır.

Bu başlık altında, çoğunluğun gücünün kötüye kullanılması halinin dışında meydana gelebilecek kötü yönetim, şirket konusunun elde edilmesi veya elde edilmesinin imkânsız hale gelmesi, işletme konusunun değiştirilmesi, şirket organlarının işlevlerini yerine getirememesi ve şirketin sermayesini fiilen yitirmesi halleri incelenerek hangi durumlarda haklı sebebin varlığının kabul edileceği açıklanacaktır.

1. Kötü Yönetim

TTK m. 623 uyarınca, limited şirket müdürler tarafından yönetilir ve temsil edilir. Müdürler bu vasıfları gereğince anonim şirketlerdeki yönetim kuruluna karşılık gelmektedir²⁹⁵. Bir kimsenin müdür olarak görevlendirilip görevlendirilemeyeceği konusunda kanunda özel nitelikler aranmamakla birlikte gerçek kişinin müdür olarak atanması durumunda tam ehliyetli olması yeterli kabul edilmiştir²⁹⁶. TTK m. 616/1-b uyarınca, müdürlerin atanması ve görevden alınması yetkisi genel kurula aittir. Dolayısıyla, müdürlerin genel kurul tarafından belirlenmesi nedeniyle bu yetkiye çoğunluk ortakların sahip olduğu söylenebilecektir. Özellikle, kanun koyucu tarafından müdür olarak atanacak kişiler bakımından özel bir nitelik aranmadığından çoğunluğun yönetimi elinde tutmak için kendi içinden ya da kendi menfaatleri doğrultusunda hareket edebilecek birini seçmesi mümkündür²⁹⁷. Diğer bir deyişle, çoğunluk lehine diğer ortakların menfaatleri müdürler aracılığı ile ihlal edilebilir. Ancak, böyle bir durum genellikle çoğunluk gücünün kötüye kullanılması kapsamında bir haklı sebep olarak kabul edilebilecektir²⁹⁸.

Diğer taraftan, müdürlerin şirketi zarara sokan eylem ve işlemlerde bulunması esasen şirketin kötü yönetilmesi manasına gelmektedir. Doktrinde, kötü yönetim kavramı “*işletme iktisadı yönünden yerinde olmayan kararlar alınması, kâr elde etme amacına hizmet etmeyen işletme politikaları uygulanması ve ortaklığın iktisadi açıdan gereği gibi yönetilmemesi*” olarak ifade edilmektedir²⁹⁹. Bu kapsamda, müdürler veya genel kurul tarafından seçilen idareciler eliyle yapılan işlem ve eylemlerin de kötü yönetim sonucunu doğurabileceğini belirtmek gerekmektedir.³⁰⁰ Müdürlerin gerekli kararları almaması, ortaklık amacına aykırı

²⁹⁵ Şener, s. 641.

²⁹⁶ Çamoğlu, s. 168.

²⁹⁷ Yıldırım, s. 175.

²⁹⁸ Anonim şirketler bakımından bkz. Erdem, s. 149-150.

²⁹⁹ Şahin, s. 213.

³⁰⁰ Yıldırım, s. 177.

hareket etmesi, haksız işlemlerde bulunması gibi hallerde kötü yönetimin var olduğu kabul edilerek haklı sebeple fesih davası yoluna gidilebilecektir³⁰¹.

Şirketin kötü yönetilmesi halinde, ilk olarak kötü yönetime sebep olarak şirketi zarara uğratan müdürlerin görevden alınması bir çare olarak düşünülebilecektir. Zira TTK m. 630/I uyarınca, genel kurul toplanarak gerekli özeni göstermeyen müdürleri azlederek yerine yeni müdür veya müdürler görevlendirebilecektir. Ayrıca, TTK m. 630/II uyarınca, her ortağın haklı sebeplerin mevcut olması halinde, yöneticilerin yönetim hakkının ve temsil yetkilerinin kaldırılmasını veya sınırlandırılmasını mahkemeden talep etme hakkı bulunmaktadır. Ancak, genel kurulda yetersayıların sağlanamaması halinde veya çoğunluk ortakların kötü yönetimi koruma eğiliminde olduğu durumlarda müdürler görevden alınamayabilir. Kaldı ki, çoğunluğun ve yönetimin aynı kişi veya yakın kişiler olmaları durumunda danışıklı dövüş içerisinde olabileceklerdir³⁰².

Diğer taraftan, mahkeme tarafından yönetimdeki kişiler görevden alınsa dahi, yeni müdürler yine genel kurul tarafından seçileceğinden tehlike tamamen bertaraf edilememektedir. Ayrıca, müdürler tarafından atanan yöneticiler var ise bu yöneticiler genel kurul tarafından azledilemeyecektir³⁰³. Bir diğer çözüm yolu olarak, yöneticilere karşı sorumluluk davası açılabilirse de bu yöntemle yalnızca zararın tazmin edilmesi söz konusu olabilecektir. Ancak zarar verici sözleşme veya fiiller ortadan kaldırılamayacaktır³⁰⁴.

Sonuç olarak, ortaklığın kötü yönetilmesi ve başvurulmuş diğer hukuki yollarla bu durumun engellenememesi halinde ortakların buna tahammül etmesi beklenemez³⁰⁵. Şirketin daimi bir biçimde özensiz bir yönetim sebebiyle ekonomik tehlikelerle karşı karşıya kalması, görevden alma ve sorumluluk davası gibi yöntemlerle de bir çözüme ulaşılamaması durumunda haklı sebebin bulunduğu kabul edilmelidir³⁰⁶. Dolayısıyla, yönetimin devamlı bir

³⁰¹ Tıbet, s. 50.

³⁰² Hızlısoy, s. 172.

³⁰³ Yıldırım, s. 178.

³⁰⁴ Ayan, s.2257.

³⁰⁵ Yıldırım, s. 178; “Bu konudaki İsviçre Federal Mahkemesi’nin yeni bir kararındaki tespiti özetle şöyledir: Durumun gereklerine göre şirketteki devam eden kötü yönetim, onu kaçınılmaz olarak mahvetmeye götürüyorsa, azınlık pay sahiplerinden bu şirketin varlığının devam ettirilmesinin istenebilmesi uygun değildir” bknz. Pulaşlı, Şerh, s. 2429;

³⁰⁶ Hızlısoy, s. 172. Yargıtay bir kararında şirket adına faturasız mal alım satımı yapılması suretiyle şirketin kötü yönetimini şirketin feshi için haklı sebep olarak değerlendirmiştir. Bknz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 2014/14049 E., 2015/10415 K. sayılı 13.10.2015 tarihli kararı için Altaş, Yargı Kararları, s. 937-938; Yargıtay başka bir kararında “davacı, şirketin ortağı ve müdürü olan K1 şirketi iyi yönetmediği ve rekabet yasağına aykırı davrandığını ileri sürmüştür. Ancak davacı ortağın iddiaları, şirket müdürünün sorumluluğu ya da müdürün azline ilişkin olup, şirketin fesih ve tasfiyesi için haklı sebep oluşturmaz.” şeklinde değerlendirmelerde bulunmuştur. Bknz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 2014/8709 E., 2014/15995 K. sayılı 20.10.2014 tarihli

biçimde yanlı ve kötü bir yönetim sergilemesi durumunda, ortaklar sistematik olarak karşılaşılan bu tavrı haklı sebep olarak ileri sürülebilir³⁰⁷.

2. Şirket Konusunun Elde Edilmesinin İmkânsız Hale Gelmesi

Şirket konusunun elde edilmesinin imkânsız hale gelmesinin haklı sebep teşkil edip etmeyeceğinin incelenebilmesi için öncelikle amaç ve konu kavramlarının açıklanması yerinde olacaktır. Bu noktada, TTK m. 573/3 hükmüyle, “*limited şirket, kanunen yasak olmayan her türlü ekonomik amaç ve konu için kurulabilir*” şeklinde düzenleme getirildiği belirtilmelidir. Dolayısıyla, nitelik itibarıyla dernek ve vakıflara özgülenen hayır işleri ve ilmi amaç ve konularda limited şirket kurulamayacaktır³⁰⁸. Türk doktrininde, şirketin amacının şirketin kar elde etmek için genel olarak yürüteceği faaliyetlere karşılık geldiği, konunun ise özel ve somut olarak amaç içerisinde faaliyet gösterilecek işleri işaret ettiği kabul edilmektedir³⁰⁹. Bu kapsamda, ithalat veya ihracat amaç ise yalnız belirli ürünlerin ithalatı veya ihracatı şirketin konusu olarak değerlendirilebilecektir³¹⁰.

Şirket konusu, hukuki veya fiili bir sebepten dolayı imkânsız hale gelebilecektir. Hukuki imkânsızlık, şirket konusunun mevzuatta bir düzenleme yapılarak yasaklanması veya kaldırılması halinde söz konusu olabilecektir. Fiili imkânsızlık ise şirket konusuna dâhil edilen tüm konuların elde edilmesinin olanaksız hale gelmesi olarak ifade edilebilecektir³¹¹.

Bu kapsamda, işletme konusu belirli bir maddenin ithali ise ve bu maddenin ithali devamlı bir şekilde yasaklanmış ise hukuki imkânsızlık bulunduğu söylenebilir³¹². Bu kapsamda, yabancı ülkelere bakır ihraç etmek amacıyla kurulan bir ortaklık bakımından bakır ihracatının yasaklanması hukuki imkânsızlığa örnek teşkil edebilecektir. Maden işletmek amacıyla kurulan bir şirketin maden kaynaklarının tükenmesi nedeniyle faaliyet

kararı. Benzer yönde; Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2018/1931 E., 2018/3712 K. sayılı 13.05.2019 (www.lexpera.com.tr, E.T: 30.03.2023).

³⁰⁷ Ayan, s.2257.

³⁰⁸ Bİlgili/Demirkapı, s. 313.

³⁰⁹ Bahtiyar, Mehmet, Anonim Ortaklık Anasözleşmesi, 2001, İstanbul, s. 115; Erdem, s. 140; İmregün, Anonim, s. 39; Yazar, doktrinde maksat ile müşterek gaye kavramını birleştirerek maksatı kazanç elde etmek ve paylaşmak şeklinde tanımlayanların da bulunduğunu belirtmektedir. Bu konuda bkzn. Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, 12. Baskı, İstanbul-2010, s. 213. Yıldırım amacın kazanç elde etmek ve paylaşmak olduğunu, konunun bu amacın elde edilebilmesi için yapılan icrai faaliyet olduğunu belirtmektedir. Bu noktada, otel işletmeciliği yapan bir şirketin amacının otel işleterek kazanç elde etmek olduğu, konunun ise otel işletmeciliği olarak gösterilebileceği yazar tarafından belirtilmektedir. Bknz. Yıldırım, s. 147-148.

³¹⁰ Bahtiyar, Anasözleşme, s. 132; Erdem, s. 140.

³¹¹ Pulaşlı, Şerh, s.2391.

³¹² Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar ve Kooperatif, s. 725.

gösterememesi halinde ise fiili imkânsızlıktan bahsedilebilir³¹³. İmkânsızlık halinin baştan imkânsızlık şeklinde meydana gelmesi mümkün olduğu gibi sonraki imkânsızlık olması da mümkündür. Ayrıca, şirketin işletme konusunun elde edilmesinin imkânsızlığı sürekli veya geçici nitelikte olabilecektir. Ancak haklı sebeple fesih davası bakımından imkânsızlığın sürekli olması gerekmektedir³¹⁴.

Bu noktada, TTK m. 529/1-b hükmünde, anonim şirketler bakımından işletme konusunun gerçekleşmesi yahut gerçekleşmesinin imkânsız hale gelmesi infisah sebebi olarak sayıldığından bu düzenlemenin de incelenmesi faydalı olacaktır. İlgili hüküm uyarınca, şirket somut bir işin yerine getirilmesi için kurulmuş ise bu işin tamamlanmasıyla veya işletme konusunun gerçekleşmesinin imkânsız hale gelmesiyle ortaklık sona erecektir. Bu hallerde, ortaklar, mahkemeden yalnızca şirketin sona erdiğinin tespitini talep edebilecektir. Doktrinde, işletme konusunun imkânsız hale gelmesi sebebiyle ortaklığın sona ermesi ancak ortaklık dışındaki olaylar olarak değerlendirilen ve tüm ortaklar için varlığı kabul edilebilecek nesnel bir imkânsızlığın bulunması halinde kabul görmektedir. Bu doğrultuda, TTK ile anonim şirketler bakımından da haklı sebeple fesih davası düzenlemeye kavuşturulduğundan subjektif imkânsızlık hallerinde ise ortakların haklı sebeple fesih davası açabilecekleri kabul edilmektedir³¹⁵.

ETK döneminde m. 434/1-2'de anonim şirketin maksadının gerçekleşmesi veya gerçekleşmesinin imkânsız hale gelmesi infisah sebebi olarak düzenlenmişti. Yargıtay da bu doğrultuda kar elde etme ve paylaşırma amacının imkânsız hale gelmesi durumunda anonim şirketin infisah edeceğini kabul etmekteydi³¹⁶. Ancak, TTK m. 529/1-b düzenlemesiyle işletme konusunun gerçekleşmesi veya gerçekleşmesinin imkânsız hale gelmesi infisah sebebi olduğu belirtilmiş olup işletme konusundan bağımsız bir şekilde kar elde etme amacının imkânsız hale gelmesi hükmün dışında bırakılmıştır³¹⁷. Dolayısıyla, kar elde etme amacının

³¹³ İmregün, Anonim, s. 353.

³¹⁴ Yıldırım, s. 151.

³¹⁵ Erdem, s. 142-143.

³¹⁶ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2004/8765 E., 2004/9790 K. sayılı 14.10.2004 tarihli kararı (www.hukukturk.com, E.T.: 15.08.2022).

³¹⁷ Erdem, s. 143. Ayrıca düzenlemenin gerekçesine göre; “*şirketin işletme konusunun gerçekleşmesi veya gerçekleşmesinin imkânsız hale gelmesinin sona erme sebebi oluşturacağı kabul edilerek, şirket "maksadı"nın elde edilmesi veya elde edilmesinin imkânsız hale gelmesini öngören 6762 sayılı Kanunun 434 üncü maddesinin birinci fıkrasının (2) numaralı bendi hükmünden ayrılmıştır. Getirilen yenilik, terim farklılığının ötesindedir...Bu açıdan değerlendirildiğinde bir anonim şirketin kazanç elde etme ve paylaşma amacına ulaşması veya ulaşmasının imkânsız hale gelmesi nesnel olarak belirlenemeyecek ve gerçekte gerçekleşmesi de mümkün olmayan bir olgudur. Esasen Kanun koyucunun bu bent ile arzuladığı husus da bu değildir. Kanun koyucu, genel amaca ulaşmak için icra edilen faaliyetlerin gerçekleşmiş olmasını veya gerçekleşmesinin imkânsız hale gelmesini bir sona erme sebebi olarak öngörmektedir.*”

imkânsız hale gelmesi durumunda bir infisah sebebi söz konusu olamayacaktır, şartların bulunması halinde paydaşlar haklı sebeple fesih davası açabileceklerdir³¹⁸.

Limited şirketler bakımından ise doktrinde, işletme konusuna ulaşılması veya ulaşılmasının imkânsız hale gelmesinin haklı sebeple fesih nedeni olarak kabul edilmesi gerektiği belirtilmektedir. Zira bu durumun infisah sebebi olarak kabul edilmesi durumunda, şirketin sona erip ermediği belirsizliğe yol açacaktır. Ayrıca, işletme konusuna ulaşılması veya ulaşılmasının imkânsız hale gelmesi durumunda, şirket sözleşmesinde değişiklik yapılarak bu halin ortadan kaldırılabileceği ileri sürülmektedir. Nitekim şirketin infisah ettiğinin kabul edilmesi durumunda şirket tasfiye aşamasına geçmekle birlikte, TTK m. 533 (TTK m.643 atfı ile) gereğince yetkileri tasfiye amacıyla sınırlanmış olmasına rağmen şirket organlarının ortaklık faaliyetlerine olağan şekilde devam etmesi tehlikesinin doğacağı belirtilmektedir³¹⁹. Bu çerçevede, özellikle limited şirketler bakımından kanunda açık bir şekilde işletme konusunun gerçekleşmesi veya gerçekleşmesinin imkânsız hale gelmesi infisah sebebi olarak sayılmadığından ve yukarıda belirtilen sakıncalara da sebebiyet verebileceğinden somut olayın özelliklerine göre bu durumun haklı sebep olarak kabul edilebileceği kanaatindeyiz.

3. Şirketin Kazanç Elde Edemez Hale Gelmesi

Öncelikle, daha evvel belirtildiği üzere limited şirketin nihai amacı kar elde edilmesi ve ortaklar arasında bu karın paylaşılmasıdır. Dolayısıyla, şirketin bu hedefine ulaşamaması şirketin varlık sebebinin ortadan kalkması anlamına gelmektedir. Bu nedenle, şirketin kazanç elde edememesi ve bu halin devamlılık teşkil etmesi ortakların şirketten umdukları faydayı ortadan kaldırdığından haklı sebep teşkil edebilecektir. Gerçekten de şirketin faaliyetlerinden sürekli bir biçimde yeterli verimin elde edilememesi ve ek sermaye konulsa bile verimsizliğin ortadan kaldırılamaması hali ortaklık içerisinde meydana gelen bir haklı sebep olarak kabul edilebilir. Nitekim Yargıtay da birçok kararında şirketin sürekli bir biçimde zarar etmesinin haklı sebep teşkil edebileceğini belirtmiştir³²⁰.

³¹⁸ Hızlısoy, s. 149-150.

³¹⁹ Yıldırım, s. 154.

³²⁰ “Şirketin devamlı olarak zarar etmesi, kuruluş ve gayesinin gerçekleşmesine imkan kalmaması, ortaklar arasındaki ciddi anlaşmazlıklar, ortağın bakiye sermaye borcunu ödemekte temerrüdü gibi sebepler, TTK .nun 549/4 ncü maddesinde yer alan haklı sebeplere örnek olarak sayılabilir.” Ayrıca bknz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 2010/383 E., 2011/8133 K. sayılı 04.07.2011 tarihli kararı “Limited şirketlerin infisah sebeplerini düzenleyen T.T.K.nun 549/4 üncü maddesinde haklı sebeplerden dolayı mahkeme kararıyla da şirketin fesih olunabileceği hüküm altına alınmış ancak, haklı sebep kavramı tanımlanmamıştır.... Şirketin devamlı olarak zarar etmesi, kuruluş ve gayesinin gerçekleşmesine imkan kalmaması, ortaklar arasındaki ciddi anlaşmazlıklar,

Bu noktada, kazanç elde edilememesinin ortaklık konusunun imkânsız hale gelmesinden farklı olduğunu belirtmek gerekmektedir. Zira şirketin işletme konusunu gerçekleştirmesinde bir engel bulunmamakla birlikte ortaklığın kar elde edememesi söz konusu olabilecektir³²¹. Bu durumun nedeni kötü yönetim olabileceği gibi ülkede veya şirketin faaliyet gösterdiği alanda meydana gelen ekonomik bir kriz de olabilecektir. Böyle bir durumda şirket işletme konusundaki faaliyetlerine devam etmesine rağmen kar elde edememektedir³²².

Diğer taraftan, kazanç elde edilememesi halinin haklı sebep teşkil edebilmesi için şirketin içinde bulunduğu durumun sermayenin azaltılması, işletme konusunun değiştirilmesi gibi önlemler ile giderilemiyor olması gerekmektedir³²³. Başka bir ifadeyle, duruma uygun düşen bir çözüm yolu ile şirketin karşılaştığı bu problem aşılabilecekse şirketin haklı sebeple feshi talep edilemeyecektir.

Ayrıca, şirketin haklı sebeple feshinin talep edilebilmesi için yukarıda da belirtildiği üzere bu durumun süreklilik teşkil etmesi gerekmektedir. Diğer bir deyişle, konjektürel durumlar, savaş veya grev gibi geçici süreli sebeplerle şirketin kazanç elde edememesi şirketin feshi için yeterli kabul edilmez. Benzer şekilde, şirketin kurulduktan sonraki ilk dönemlerinde kazanç elde edememesi veya güncel bir kriz sebebiyle kar elde edilememesi haklı sebep değildir. Sonuç olarak, şirketin sürekli bir biçimde ve ortadan kaldırılamayacak nitelikteki bir sebeple kar elde edememesi ve bu problemin başka bir çözüm yoluyla ortadan kaldırılamaması durumunda mahkemeden haklı sebeple feshi talep edilebilecektir³²⁴.

4. Şirketin İşletme Konusunun Değiştirilmesi

Şirket sözleşmesinde yer almasının bir sonucu olarak, diğer hususlarda olduğu gibi ortaklık konusunda değişikliğe gidilebilmesi mümkündür. Ancak, şirketin işletme konusunun değiştirilmesi halinin haklı sebep teşkil edip edemeyeceğine ilişkin açıklamalara geçmeden evvel, ortaklığın amacı ve konusu bakımından bir ayrım yapılması gerekmektedir. Bu kapsamda, TTK m. 573/III uyarınca “*Limited şirket, kanunen yasak olmayan her türlü ekonomik amaç ve konu için kurulabilir*”. Dolayısıyla, kanunda ekonomik bir amaç bulunması

ortaklığın bakiye sermaye borcunu ödemekte temerrüdü gibi sebepler, anılan maddede yer alan haklı sebeplere örnek olarak sayılabilir.” Bknz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 2003 / 2194 E., 2003 / 8154 K. sayılı 22.09.2003 tarihli kararı; Anonim şirketler bakımından bknz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin E. 2014/3669 K. 2014/10238 sayılı 02.06.2014 tarihli kararı. (www.hukukturk.com, E.T.: 15.08.2022).

³²¹ Erdem, s. 143.

³²² Yıldırım, s. 172

³²³ Erdem, s. 144.

³²⁴ Hızlısoy, s. 153.

arandığından şirketin kazanç elde etme ve ortaklara dağıtma biçimindeki amacının değiştirilmesi mümkün değildir³²⁵.

İşletme konusu bakımından ise, şirket sözleşmesinde yazılı olan işletme konusunun şirket sözleşmesi değişikliği ile değiştirilebileceğini belirtmek gerekmektedir. Diğer sözleşme değişikliklerinde olduğu gibi işletme konusunun değiştirilmesi bakımından da genel kurul yetkili organdır. Bu kapsamda, TTK m. 621’de “*şirket işletme konusunun değiştirilmesi*” önemli kararlar arasında sayılmış ve temsil edilen oyların en az üçte ikisinin ve oy hakkı bulunan esas sermayenin tamamının salt çoğunluğunun bir arada bulunması halinde işletme konusunun değiştirilebileceği düzenlenmiştir. Bu noktada, ortaklar şirket sözleşmesinde bulunan işletme konusu çerçevesinde bir araya geldiklerinden işletme konusunun kolaylıkla değiştirilmemesinde ve ağırlaştırılmış nisabın aranmasında ortakların menfaatlerinin bulunduğu kabul edilmektedir³²⁶.

Diğer taraftan, ortakların işletme konusunun korunmasına ilişkin bir müktesep haklarının bulunmadığını vurgulamak gerekmektedir³²⁷. Dolayısıyla, kural olarak işletme konusunun kanunda belirtilen yetersayılara uygun bir biçimde değiştirilmesi durumunda ortakların haklı sebeple fesih davası açma imkânları bulunmamaktadır³²⁸.

Bu bağlamda, işletme konusunun değiştirilmesi, ortakların hak ve menfaatlerini ihlal ederek zarar görmelerine sebep oluyorsa veya zarar verme amacını taşıyorsa şirketin devamı bu ortak için çekilmez hale gelebilecektir. Ancak, bu gibi durumlarda öncelikle işletme konusunun değiştirilmesine ilişkin genel kurul kararının kanuna, şirket sözleşmesine veya dürüstlük kuralına aykırılığı sebebiyle iptali söz konusu olabilecektir. Dolayısıyla, diğer hukuki imkânlarla çözüme kavuşturulamayan hallerde veya konu değişikliği ile birlikte ortakların başka haklarını da ihlal eden durumların bulunması halinde haklı sebebin varlığı

³²⁵ Bahtiyar, Anasözleşme, s. 118; “*limited şirket iktisadi amaç için kurulur. Nitelik olarak dernek ev vakıfların kuruluşuna özgülünen hayır işleri ile ilmi amaç ve konularda limited şirket kurulması mümkün değildir*”. Bknz. Bilgili/Demirkapı, s. 313. Anonim şirketler için İşviçre Hukuku bakımından “*İsv. BK 620 f. 3’te ise farklı olarak anonim ortaklığın ekonomik olmayan amaçlar için kurulabileceği düzenlenmiştir*”. Bknz. Erdem, s. 146.

³²⁶ Şener, s. 599.

³²⁷ Anonim şirketler bakımından bknz Şahin, s. 262. Bu kapsamda, anonim şirketler için TTK m. 412/6 hükmünde “*İşletme konusunun tamamen değiştirilmesi veya imtiyazlı pay oluşturulmasına ilişkin genel kurul kararına olumsuz oy vermiş nama yazılı pay sahipleri, bu kararın Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde yayımlanmasından itibaren altı ay boyunca payların devredilebilirliği hakkındaki kısıtlamalarla bağlı değildirler.*” şeklinde düzenleme getirildiğini belirtmek gerekmektedir. Bu konuda doktrinde Yıldırım, TTK’da limited şirketler bakımından bu şekilde bir düzenleme getirilmemiş ve anonim şirketlerdeki hükme atıfta bulunulmamışsa da özellikle payların devri kanunen bağlama tabi tutulan limited şirketler bakımından da düzenlemenin kıyasen uygulanması gerektiğini belirtmektedir. bknz. Yıldırım, s. 156.

³²⁸ Yıldırım, s. 156.

kabul edilebilecektir³²⁹. Bu noktada, doktrinde Erdem tarafından işletme konusunun değiştirilmesinde çoğunluk ortakların kötüniyeti veya kastı bulunmasa dahi ortaklığın devamının çekilmez hale gelebileceği ve bu durumun haklı sebep olarak kabul edilebileceği belirtilmektedir³³⁰.

Diğer taraftan, değiştirilen veya genişletilen işletme konusu sebebiyle ortaklara ek ödeme yükümlülüklerinin getirilmesi, ortaklığın kamu borcu, vergi yükümlülüğünün artması veya ortakların uzun süre kar alamaması gibi durumlar söz konusu olabilecektir. Bahsi geçen hallerde de genel kurul kararının iptaline ilişkin hükümler saklı kalmak kaydıyla haklı sebep söz konusu olabilecektir³³¹. Ayrıca, şirket sözleşmesinde bir değişikliğe gidilmeksizin yavaş yavaş fiilen ortaklık konusunun değiştirilmesi hallerinde de haklı sebebin söz konusu olabileceği kabul edilmektedir. Örneğin, kafeterya işleten bir şirketin fiilen kumarhaneye dönüşmesi durumunda kar elde etmeye devam etse dahi ortaklar bakımından haklı sebep teşkil edebilecektir³³².

Son olarak, işletme konusunun değiştirilmesinin haklı sebep olarak değerlendirilebileceği hallerde, şirketin devamına dair menfaatler davacı ortağın şirketin feshindeki menfaatlerine göre ağır basacağından fesih yerine alternatif bir çözüme karar verilmesinin yerinde olacağı doktrinde dile getirilmektedir³³³.

5. Şirket Organlarının İşlevlerini Yerine Getirememesi

Limited şirketler, diğer tüzel kişilere benzer şekilde kendi organları vasıtasıyla faaliyette bulunurlar. Kanun koyucu, limited şirketlerde zorunlu bir biçimde genel kurul ve müdürleri organ olarak belirlemiştir. Bu organların her biri ortaklık faaliyetlerinin yürütülmesinde belirli görevlere sahiptir³³⁴.

Bu kapsamda, genel kurul ortakların tamamının davet edildiği ve her ortağın katılma hakkının bulunduğu bir irade ve karar organıdır³³⁵. Genel kurul daimî bir organ değildir, kanunen belirlenen zamanlarda veya gerekli görülmesi halinde toplanan bir organ olarak

³²⁹ Şahin, s. 265; İşletme konusu değişikliğinin ortaklara zarar verme amacı taşıması, sorumluluklarını artırması veya uzun süre kâr payı alamamalarına neden olması gibi şartları sağlamaması durumunda çıkma davası bakımından haklı sebep teşkil edeceği yönünde bkz. Adıgüzel/İlbasmış Hızlısoy, s. 192.

³³⁰ Erdem, s. 147.

³³¹ Yıldırım, s. 157.

³³² Anonim şirketler bakımından bkz. Hızlısoy, s. 163. Aynı durumun limited şirket bakımından da haklı sebep teşkil edeceği kanaatindeyiz.

³³³ Erdem, s. 147; Alternatif çözüm yollarına ilişkin bkz. Aşağıda, “B. Alternatif Çözüm Yolları”.

³³⁴ Şener, s. 517.

³³⁵ Yıldız, s. 200.

kanunda düzenlenmiştir³³⁶. Limited şirket sözleşmesinin değiştirilmesi, sermayenin azaltılması veya artırılması, kar dağıtımı yapılıp yapılmayacağı başta olmak üzere TTK m. 616'da belirtilen hususlarda karar verme yetkisi münhasıran genel kurula aittir³³⁷.

Müdürler ise kanunda limited şirketlerin idare ve temsil organı olarak düzenlenmiştir. Müdürler gerçek veya tüzel kişiler arasından seçilebilir³³⁸. TTK m. 623/I'de belirtilen görevleri yerine getirdiği nazara alındığında müdürün şirketin sürekli faaliyette bulunan organı olduğu söylenebilecektir. TTK m. 624/I uyarınca müdür olarak birden fazla kişi görev yapıyorsa bu kişiler kurul oluşturacaktır.

Genel kurul veya müdürler kurulunun işlevlerini yerine getiremediği haller üç başlık altında incelenmektedir. Birincisi, organın toplantıya çağırılmaması, ikincisi çağrı yapılmasına karşılık toplantı yetersayısının sağlanamaması nedeniyle toplantının yapılamamasıdır. Son olarak ise, organ toplanmış olmasına rağmen karar yetersayısının sağlanamaması, yani kilitlenmedir³³⁹.

Öncelikle, genel kurulun toplantıya çağırılmaması halinin haklı sebep teşkil edip etmeyeceği incelenmelidir. Bu kapsamda, TTK m. 624/II uyarınca genel kurulu toplantıya çağırma yetkisinin müdürlere ait olduğunu belirtmek gerekmektedir. Ayrıca, TTK m. 617/III gereğince, limited şirketlere de uygulanan TTK m. 410/II düzenlemesine göre, müdürlerin devamlı olarak toplanamaması, toplantı nisabının oluşmasına imkân bulunmaması veya mevcut olmaması durumlarında, her ortak, mahkemenin izniyle genel kurulu toplantıya çağırabilir. Diğer taraftan, limited şirketlerde uygulanan TTK m. 411 uyarınca (TTK m. 617/III gereğince), ortaklık esas sermayesinin en az onda birini oluşturan ortaklar müdürlerden yazılı olarak gerektirici sebepleri ve gündemi belirterek, genel kurulu toplantıya çağırmasını veya genel kurul zaten toplanacak ise, karara bağlanmasını istedikleri konuları gündeme koymasını isteyebilirler³⁴⁰.

Genel kurulun bu imkânlarla rağmen toplantıya çağırılmaması, organın işlevini yitirdiğine gösterge olarak kabul edilmektedir. Nitekim, Yargıtay 2021 tarihli güncel bir kararında, uzun süredir genel kurul toplantısı yapmayan ve müdürlerin görev süresi bitmesine

³³⁶ Kendigelen/Kırca, s. 45.

³³⁷ Bilgili/Demirkapı, s. 332.

³³⁸ Pulaşlı, s. 798.

³³⁹ Genel kurul bakımından bkz. Yıldırım, s. 137; Genel kurul ile müdürler kurulunun bu konuda benzerlik gösterdiği yönünde bkz. Yıldırım, s. 166.

³⁴⁰ Ayrıca, TTK m. 535/II (TTK m. 643 gereğince) ve TTK m. 410/I c.2'den (TTK m. 617/III) tespit edileceği üzere, tasfiye memurları kendi görevleriyle ilgili konularda genel kurulu toplantıya çağırabileceklerdir.

rağmen yeni üyeleri de seçmeyen ve bu yönde bir girişimde de bulunulmayan şirketin haklı sebeple feshini onamıştır³⁴¹. Bu noktada, katıldığımız görüş uyarınca, genel kurulun toplantıya çağırılmaması halinin aynı zamanda TTK m. 636/II kapsamında fesih nedeni olarak kabul edildiğini de belirtmek gerekmektedir³⁴². Ancak, davacının TTK m. 636/II hükmüne dayanarak dava açması halinde mahkemenin alternatif çözümlere hükmetme yetkisinin bulunmadığına dikkat edilmelidir.

Toplantı yetersayısının sağlanamaması haline ise genellikle şirket sözleşmesiyle ağırlaştırılmış toplantı yetersayılarının belirlendiği durumlarda ortağın toplantıya katılmayarak genel kurulun toplanmasına engel olması durumunda rastlanılmaktadır³⁴³.

Genel kurulda kilitlenme ise, genellikle eşit oy gücüne sahip iki ortağın bulunduğu hallerde söz konusu olmaktadır. Zira bu hallerde ortaklığın yapısı, yalnızca her iki ortağın da genel kurul kararına olumlu oy kullanması halinde karar alınmasını mümkün kılmaktadır. Bu gibi hallerde, genellikle müdürler de eşit oy gücüne sahip ortaklardan oluştuğundan veya bu kişilerce seçileceğinden müdürler kurulu tarafından da karar alınmasını zorlaştıracaktır³⁴⁴.

Diğer taraftan, şirket sözleşmesi ile karar alma yetersayılarının artırıldığı hallerde de ortakların katılımı olmaksızın karar alınması imkânı ortadan kaldırılabılır. Müdürler kurulu tarafından alınacak kararlarda da bu sebeple kilitlenmelerin yaşanması mümkündür. Ayrıca,

³⁴¹ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2020/2183 E., 2021/3435 K. sayılı 07.04.2021 tarihli kararında "10.05.2000 tarihinden beri genel kurul toplantısı yapılmadığı, şirketi temsile yetkili yönetim kurulunun süresi dolmasına rağmen yeni yönetim kurulu üyeleri seçilmediği gibi bu yönde de girişimde bulunulmadığı, davalı şirketin ticari defter ve kayıtlarının ibraz emrine rağmen sunulmadığı, ortaklar arasındaki güven ilişkisinin sarsıldığı, şirketin mevcut haliyle işletme konusunu gerçekleştirmesinin imkansız hale geldiği bu nedenle şirketin devamlılığında yarar görülmediği gerekçesiyle" şirketin feshine karar verilmiştir. Benzer yönde bkzn. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2019/974 E., 2020/5226 K. sayılı 19.11.2020 tarihli kararı; Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2013/16275 E., 2014/8595 K. sayılı 06.05.2014 tarihli kararı (E.T.: 28.03.2023, www.lexpera.com.tr).

³⁴² Yıldırım, organ eksikliği veya genel kurulun toplanamaması durumunda, özel-genel hüküm ilişkisi yerine dava haklarının yarıştığını kabul etmenin gerektiğini, sonuç olarak, ortağın isterse organ eksikliğine dayanarak TTK m.636/II isterse de haklı sebeple fesih davasını açabileceğini belirtmektedir. Bknz. Yıldırım, s. 161; Bu hususta Hızlısoy, genel kurul veya yönetim kurulunun işlevsizliği durumunda, TTK m. 530 ile 531'in yarıştığını, uzun süredir yönetim kurulu üyelerinin seçilememesi, genel kurulun veya yönetim kurulunun toplanamaması veya organlarda devamlı olarak karar alınamaması hallerinde hem organ eksikliği hem de haklı sebebin bulunduğunu belirtmektedir bknz. Hızlısoy s. 168. Çamoğlu ise, TTK m. 636/II ve 636/III hükümlerinin fesih davası açma hususunda yarışan iki seçimlik hak tanıdığını, dava TTK m. 636/III göre açılmışsa hâkimin seçeneysel çözümleri de değerlendirmesi gerektiğini; ancak TTK m.636/II bakımından yorum yoluyla bu imkanların söz konusu olamayacağını belirtmektedir, bknz. Çamoğlu, s. 252. Aksi görüş olarak, Soykan ise, ortaklığın bir organının yokluğu, işlevsizliği veya kitlenmesi hallerinin haklı sebepten farklı olarak nispi kavramlar olmadığını ve içeriğinin çekişme konusu olayın niteliğine göre değişmediğini, TTK m.530'un özel hüküm olduğunu ve bahsi geçen hallerin bu kapsamda değerlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir. Soykan, İsmail Cem, Anonim Ortaklıklarda Organ Yokluğu, İstanbul-2012, s.284-287. Şahin'e göre ise; bu iki tür dava yarışmamaktadır, ortaklığın organsız kalmasına yol açan durumlar, YK veya denetçilerin seçilememesi, genel kurul ve Yönetim kurulunun uzun bir süre boyunca toplanmasının mümkün olmaması haklı sebep niteliğinde değildir. Bknz. Şahin, s. 224.

³⁴³ Yıldırım, s. 162.

³⁴⁴ Anonim şirketler bakımından benzer yönde Hızlısoy, s. 169.

TTK m. 577/I-e uyarınca, bir ortağa genel kurulun tüm kararları veya bazı kararları için veto hakkı tanınmışsa, bu ortağın olumsuz oy kullanması halinde karar alınamayacaktır³⁴⁵. Bu noktada, organların karar alma işlevlerini, karar yetersayılarını sağlayamamaları nedeniyle sürekli olarak yerine getiremedikleri hallerde bu durum ortaklığın faaliyetlerini yerine getirmesine engel olacağından haklı sebebin varlığı kabul edilebilecektir³⁴⁶.

Sonuç olarak, müdürlerin veya genel kurulun karar alamaması durumunda ortaklık faaliyetlerine devam edemeyecektir³⁴⁷. Ancak organların işlevlerini yerine getirememesi halinin haklı sebep olarak kabul edilebilmesi için bu durumun devamlılık arz etmesi ve şirketi işlemez hale getirmiş olması aranmaktadır, münferit bir olaya ilişkin olarak karar alınamaması bu sonucu doğurmayacaktır.

6. Ortaklığın Sermayesini Fiilen Yitirmesi

Ortaklığın sermayesini fiilen kaybetmesi, esasen ortaklığın amacına ulaşmasının imkânsız hale gelmesiyle bağlantılı olarak incelenmelidir. Zira sermayenin yetersiz hale gelmesi sonucunda genellikle ortaklığın amacının gerçekleştirilmesi de imkânsızlaşacaktır³⁴⁸. Bu noktada, bahsi geçen durumun genel kurulda sermaye artırımı veya işletme konusunun değiştirilmesi gibi kararlar alınarak önüne geçilebileceğini belirtmek gerekmektedir³⁴⁹. Ancak, toplantı veya karar yetersayılarının sağlanamadığı, ortakların bu kararın alınmasında kabul oyu vermediği veya şirketin feshine karar verilemediği hallerde haklı sebeple şirketin feshinin talep edilebileceği kabul edilmektedir³⁵⁰.

³⁴⁵ Yıldırım, s. 163.

³⁴⁶ Şahin, s. 219.

³⁴⁷ Tibet, s. 56.

³⁴⁸ Anonim şirketler için TTK m. 376'da sermayenin 2/3 oranında kaybına ilişkin olarak düzenleme getirilmiş ve bu halde derhâl genel kurulun toplantıya çağırılacağı, toplantıda sermayenin üçte biri ile yetinme veya sermayenin tamamlanmasına karar vermediği takdirde şirketin kendiliğinden sona ereceği düzenlenmiştir. İşbu nedenle Erdem, anonim şirketler bakımından kanunda aranan bu orana ulaşılmadığı durumda dahi ortakların şirketten umdukları fayda sürekli bir içimde ortadan kalkmış ise şirketin haklı sebeple feshinin talep edilebileceğini belirtmiştir. Bknz. Erdem, s. 145.

³⁴⁹ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2016/8082 E., 2018/3553 K. sayılı 15.05.2018 tarihli kararında "dava tarihi itibarıyla davalı şirketin herhangi bir ticari faaliyetinin bulunmadığı ve borca batık olduğu, sermaye artışı için yapılan 16/06/2014 tarihli olağanüstü genel kurul toplantısında davalı ortak ...'ın red oyuyla sermaye artışının gerçekleştirmediği, şirket ortakları arasında anlaşmazlıkların olduğu, şirketin temsil ve ilzaminin müşterek imza ile olmasına karar verilmiş olmasına ve davalı ortağın şirket müdürlüğünden istifa etmiş olmasına rağmen temsil ve ilzam konusunda yeni bir kararın alınamadığı...şirketin feshi için haklı sebeplerin olduğu, şirketin herhangi bir ticari faaliyetinin olmaması ve borca batık olması nedeniyle tek ortakla ticari hayata devam etmesinin mümkün olmadığı gerekçesiyle" haklı sebebin mevcut olduğu kanaatine varılmıştır (www.lexpera.com.tr, E.T.: 28.03.2023); Benzer yönde bknz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2016/11101 E., 2016 / 8204 K. sayılı 18.10.2016 tarihli kararı (www.hukukturk.com.tr, E.T.: 28.03.2023); Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'nun 2012/11-560 E., 2012/1103 K. sayılı 12.12.2012 tarihli kararı için bknz. Altaş, Yüksek Yargı Kararları, s. 919-920.

³⁵⁰ Hızlısoy, s. 154.

Bu noktada önemli olan, ortaklığın malvarlığının ortaklığın gelecekte verimli olamayacağını kesin olarak gösterecek kadar az olmasıdır. Bu durumun haklı sebep olarak kabul edilmesinin nedeni, ortaklık faaliyetlerinin ekonomik nedenlerle yürütülemediği bir halde, ortağın sermaye payını veya değerinde azalma meydana geleceği kesin olan tasfiye payını şirkette bırakmasının kendisinden beklenememesidir³⁵¹. Dolayısıyla, şirket sermayesini amacını gerçekleştirmesini imkânsız hale getirecek kadar yitirmişse ve genel kurulda bu durumun aşılabilmesi için gerekli kararlar alınamıyorsa haklı sebeple fesih davası açılabilir.

C. Kişisel Olgulara İlişkin Haklı Sebepler

Kişisel nedenler, şirketin bir veya birden fazla ortağının kişisel durumundan veya kendi aralarındaki şahsi ilişkiden doğan sebepler olarak tanımlanabilecektir³⁵². Özellikle, kişisel bağların ve ortaklar arasındaki güven ilişkisinin önem taşıması nedeniyle, şahıs ortaklıklarında kişisel ilişkilerin bozulduğu hallerde ortaklığın feshedilebileceği kabul edilmiştir. Nitekim, kişisel ilişkilerin önem arz ettiği borç ilişkilerinde taraflardan birinin şahsında meydana gelmesi sebebiyle ölüm, iflas v.b. hususlar da sözleşmenin sona erdirilmesini haklı kılmaktadır³⁵³. Ancak, şirket ortaklarının anonimleştiği, ortakların kişiliklerinin ve ortaklar arasındaki kişisel ilişkilerin önem arz etmediği sermaye ortaklıklarında (tipik olarak anonim şirketlerde), kişisel nedenler kural olarak şirketin varlığını tehlikeye atmayacağından haklı sebep olarak kabul edilmezler³⁵⁴.

Dolayısıyla, mahkeme tarafından haklı sebep takdir edilirken ortaklığın niteliği dikkate alınmalıdır. Diğer bir deyişle, haklı sebebin göreceli bir kavram olması, takdir yetkisi kullanılırken şirketin temel özelliklerinin de incelenmesini zorunlu kılar³⁵⁵. Hâkim ortaklıkta kişisel unsurların önem arz edip etmediğini veya şirketin saf bir sermaye ortaklığı olup olmadığını tespit etmelidir. Bu kapsamda, limited şirketlerin kanun koyucu tarafından

³⁵¹ Yıldırım, s. 175.

³⁵² Hızlısoy, s. 173.

³⁵³ Seliçi, s. 35-36.

³⁵⁴ Erdem, çok sayıda ortağın bulunduğu büyük anonim ortaklıklarda kural olarak kişisel nedenlerin haklı sebep teşkil etmeyeceğini, kişisel sebeplerin haklı sebep olarak kabul edilebilmesi için aynı zamanda pay sahiplerinin maddi haklarının da ihlal edilmiş olmasının gerektiğini belirtmektedir. Şahin, s. 186 bkz. Ancak bu noktada, istisnai olarak anonim ortaklıkta pay sahiplerinin kişiliklerinin ve kişisel ilişkilerinin önem kazandığı hallerde, özellikle sözleşme serbestisi çerçevesinde pratikte kişi ortaklığına benzer şekilde kişiselleştirilmiş anonim şirketlerde, aile anonim ortaklıklarında kişisel sebeplerin haklı sebep olarak kabulünün mümkün olduğunu yazar belirtmektedir. Bknz. Erdem, s. 153.

³⁵⁵ “Bu nedenle bir kişi ortaklığı veya limited ortaklık için haklı sebep oluşturabilecek maddi olgular (işlem ve eylemler) çok ortaklı hakla açık anonim ortaklıklar açısından feshi gerektirecek bir haklı sebep oluşturmaz”. Bknz. Çamoğlu, Ersin, Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshinde Hakimin Takdir Yetkisi, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 31, S. 1, 2015, s. 8 (E.T.: 10.07.2022, www.jurix.com.tr).

sermaye şirketi olarak nitelendirildiği söylenebilecektir. Ancak, limited şirketler hem şahıs şirketine hem de sermaye şirketine özgü birtakım özellikler taşımaktadır. Doktrinde limited şirketlerin ETK'dan farklı olarak 6102 sayılı TTK'da sermaye şirketi yapısına daha fazla yaklaştırıldığı belirtilmektedir³⁵⁶.

Özellikle, tüm ortaklar bakımından bağlılık yükümlülüğü getirilmesi (TTK m. 613), şirketten çıkma ve çıkarılmaya imkân tanınmış olması (TTK m. 638, 640), sermaye artırımı için temsil edilen oyların en az üçte ikisinin ve oy hakkı bulunan esas sermayenin tamamının salt çoğunluğunun aranması (TTK m.621), pay devrinin genel kurulun onayına tabi tutulması (TTK m. 595, 577/1-a) limited şirketleri şahıs ortaklıklarına yaklaştırmaktadır³⁵⁷.

Kanundaki düzenlemelerin yanı sıra, limited şirketlerde şirket sözleşmesiyle veya yan anlaşmalarla şahıs ortaklığı veya sermaye ortaklığı karakteristiğinin güçlendirilmesi de mümkündür. Örneğin, TTK m. 577/I-e uyarınca ortaklara veto hakkı tanınması, TTK m. 577/I-b'ye göre ortaklık çevresini korumak amacıyla ortaklara veya şirkete alım, önalım, geri alım hakkı tanınması, TTK m. 595/II'ye göre pay devrinin yasaklanması, şirket sözleşmesiyle ek veya yan ödeme yükümlülüğü getirilmesi, genel kurulun karar alma yetersayılarının artırılması, oyda imtiyaz tanınması veya TTK m. 626/II gereğince müdürlerin belirli kararları genel kurulun onayına sunmaları zorunluluğu getirilmesiyle limited şirketin niteliği etkilenebilecektir. Ayrıca, şirketin fiili yapısı, diğer bir deyişle ortak sayısı, ortakların güçleri ve şirkette çalışıp çalışmadıkları gibi özellikler de limited şirketin hangi sınıflandırmaya daha yakın olduğunu belirlerken dikkate alınacaktır³⁵⁸.

Sonuç olarak, mahkeme somut olayın özelliklerini dikkate alarak limited şirkette kişisel özelliklerin ağır basıp basmadığını belirlemeli ve bu çerçevede ileri sürülen iddiaların haklı sebep teşkil edip etmediğini tespit etmelidir. Limited şirketin saf bir sermaye ortaklığına yakın olduğu hallerde kişisel nedenler haklı sebeple fesih davasında sınırlı bir uygulama alanı

³⁵⁶ Yıldız, s. 56; Bilgili/Demirkapı, s. 309. Ayrıca, TTK'nın genel gerekçesinde “Tasarıda limited şirket hükümlerinde değişiklikler yapılmıştır. Bu değişiklikte, hâlen İsviçre’de tartışılmakta olan İsvBK’nın limited şirketlere ilişkin hükümlerinin revizyonuna ilişkin tasarı da dikkate alınmıştır. Değişikliği yönlendiren düşünce, ileriki yıllarda, çeşitli sebeplerle, özellikle asgarî sermayenin yüksekliği sebebiyle girişimcilerin anonim şirket yerine limited şirket kurmaya daha fazla yönelecek olmaları dolayısıyla bu şirketi[n] biraz daha sermaye şirketine yaklaştırılmasıdır. Bu ana amaç nedeniyle Tasarı kaynak İsviçre modelinden birçok noktada ayrılmıştır. Limited şirketin de en az anonim şirket kadar ticaret ve sanayi hayatında işlev sahibi olması ve özellikle son yıllarda yabancı yatırımcıların bu türü tercih etmeleri de limited şirkete ilişkin hükümlerin geniş çapta değiştirilmesinde rol oynamıştır” şeklinde açıklama getirilmiştir. (www.lexpera.com.tr, E.T.: 16.08.2022).

³⁵⁷ Bahtiyar, s. 349.

³⁵⁸ Ayrıntılı açıklama için bkzn. Yıldırım, s. 182-194.

bulurken, kişisel yönleri ağır basan bir ortaklık bulunması halinde ise kişisel nedenler haklı sebeple fesih davasında daha geniş bir şekilde dikkate alınabilecektir³⁵⁹.

Ayrıca, ileri sürülen kişisel nedenlerin ortaklığın faaliyetlerini geçici bir süreyle engellemesi veya zorlaştırması haklı sebep olarak kabul edilemeyecektir. Kişisel nedenlerin devamlı ve kesin bir biçimde ortaklığın faaliyetlerine engel olacak önemde ve ağırlıkta olması gerektiği unutulmamalıdır³⁶⁰. Şirketin işleyişine etkisi bulunmayan, etkisi yalnızca kişilerin kendi çevresiyle sınırlı olan haller de haklı sebep olarak kabul edilemeyecektir³⁶¹. Özetle, bir olgunun haklı sebep teşkil edip etmediği belirlenirken objektif veya kişisel bir sebep olmasına göre değil ortaklığın işleyişini etkileyip etkilememesine göre karar verilecektir.

1. Ortağın İş Göremez Hale Gelmesi veya Şirketten Ayrılması

Şahıs ortaklıklarında kişisel özelliklerin önem arz etmesi nedeniyle ortaklardan birinin dahi umulan faydayı sağlayamayacak olması halinde şirketin sona erebileceği mevzuatta düzenlenmiş bulunmaktadır (TBK m. 639 b.2, b. 3; TTK m. 243). Diğer taraftan, kollektif şirketler bakımından TTK m. 245/1-d hükmü gereğince, *“bir ortağın, uğradığı sürekli bir hastalık veya diğer bir sebepten dolayı, üstüne aldığı şirketin işlerini yapmak için gerekli olan yeteneği ve ehliyetini kaybetmesi”* haklı sebep olarak düzenlenmiştir.

Bu kapsamda, limited şirketler bakımından da ortaklardan birinin kusuru bulunsun ya da bulunmasın şirketin varlığını tehlikeye düşürecek bir şekilde görevlerini yerine getiremeyecek hale gelmesi bazı hallerde haklı sebep olarak kabul edilebilecektir³⁶². Diğer bir deyişle, ortaklardan birinin iş göremez hale gelmesi kural olarak haklı sebep teşkil etmez. Ancak, istisnai olarak ortağın şirketteki görevi şirketin varlığı için vazgeçilemez nitelikteyse bu durum haklı sebep olarak kabul edilebilecektir.

Örneğin, bir kaza veya yaşlılığı sebebiyle iş göremez hale gelen bir ortak şirketin faaliyetlerinin yürütülmesi için önemli bir know-how’a sahipse, üretim ve yönetim sırlarını tek başına biliyorsa bu kişinin görevini yerine getirememesi ortaklığın sona erdirilmesi için haklı sebep olarak nitelendirilebilecektir³⁶³. Zira bu durumda şirket faaliyetlerine devam

³⁵⁹ Yıldırım, s. 179.

³⁶⁰ Erdem, s. 154.

³⁶¹ Şahin, s. 190

³⁶² Yıldırım, s. 195.

³⁶³ Dirikkan, s. 72.

edilemeyeceğinden ortaklığın yavaş yavaş çökeceği söylenebilir. Aynı şekilde, ortağın şirketten ayrılması da haklı sebep teşkil edebilecektir³⁶⁴.

Ayrıca, iş göremez hale gelen ortağın aynı zamanda yönetici olması halinde genel kurul tarafından yeni bir yönetici seçilememesi veya fesih kararı alınamaması durumunda her ortak tarafından haklı sebeple fesih davası açılabilceği kabul edilmelidir³⁶⁵. Bu durumda, iş göremez hale gelen ortağın bir kusuru bulunmadığından haklı sebeple fesih davasını kendisi de açabilecektir. Ancak, işlediği bir suç nedeniyle hapiste bulunan ortağın bu sebeple iş göremez hale gelmesi durumunda kendi kusuru söz konusu olduğundan haklı sebeple fesih davası açabilmesi mümkün değildir³⁶⁶.

Diğer taraftan doktrinde Hızlısoy, ortağın iş göremez hale gelmesi veya şirketten ayrılmasının haklı sebep olarak kabul edilmesi için know-how'a sahip olması, üretim veya yönetim sırlarını tek başına bilmesinin bir şart olmadığını belirtmektedir. Yazara göre, ortak şirketin iş ilişkilerini, bağlantılarını tek başına biliyorsa, iş göremez hale gelmesi veya şirketten ayrılması durumunda şirket faaliyetlerini eskisi gibi yürütemeyecekse haklı sebep söz konusu olabilecektir³⁶⁷. Gerçekten de diğer ortakların durumları dikkate alındığında, iş gücünü yitiren ortağın görevini yerine getirememesi şirketin varlığını tehlikeye düşürecek nitelikteyse yazara katılmak mümkündür. Zira iş gücünü yitiren ortak dışındaki ortakların işin yürütüldüğü ülke dışında olması ve iş bağlantılarını bilen yeni bir yöneticinin de bulunamaması halinde başkaca bir çözüm üretilemediğinden bu durum kanaatimizce haklı sebep olarak kabul edilmelidir.

2. Ortağın Ölümü, İflası, Kısıtlanması

TTK m. 243 ve m. 328, TBK m. 639/I-b.2 gereğince kollektif, adi komandit ve adi ortaklıklarda sözleşmede ortaklığın süreceğine ilişkin bir hüküm bulunmadığı müddetçe ortağın ölümü, iflası veya kısıtlanması sona erme sebebi olarak düzenlenmiştir³⁶⁸. Ancak, TTK m. 253 uyarınca, şirket sözleşmesinde mirasçılarla ortaklığın devam edeceğine dair düzenleme bulunmasa dahi, mirasçılar ile diğer ortaklar arasında oybirliğiyle yapılacak bir anlaşma ile şirketin devam etmesi sağlanabilecektir. Ayrıca, TTK m. 254 gereğince,

³⁶⁴ Hızlısoy, s. 178.

³⁶⁵ Şahin, s. 197.

³⁶⁶ Erdem, s. 158.

³⁶⁷ Hızlısoy, s. 178.

³⁶⁸ Adi komandit şirketlerde TTK m. 328 uyarınca sözleşmede aksine hüküm bulunmadıkça komanditerin ölümü veya kısıtlanması şirketin sona ermesi sonucunu doğurmaz. Bknz. Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar ve Kooperatif, s. 205.

ortaklardan birinin iflası halinde, diğer ortaklardan birinin talebi üzerine, müflis ortak şirketten çıkarılabilecektir. Dolayısıyla, kişi ortaklıklarında ortakların şahsından kaynaklanan ölüm, iflas, kısıtlanma gibi haller sona erme sebebi olarak düzenlenmişse de kanun koyucu şirketin devam etmesini amaçladığından her durumda şirketin sona ereceği söylenemeyecektir.

Limited şirketler bakımından ise kanun koyucu ortağın ölüm, iflas veya kısıtlanması hallerini sona erme sebebi olarak düzenlememiştir. Dolayısıyla, şirket sözleşmesiyle ortaklardan birinin ölümü, iflası veya kısıtlanması şirketin feshi veya infisahı için bir neden olarak öngörülmedikçe limited şirketin haklı sebeple feshi veya infisahı mümkün değildir³⁶⁹. TTK m. 596 uyarınca, limited şirkette ortağın ölümü halinde, sermaye payına ilişkin hak ve borçlar ipso iure ilgili kişiye yani mirasçıya geçer. Sermaye payının miras yoluyla elde edilmesi durumunda veraset ilamı, vekâletname veya miras sözleşmesi yeterlidir, TTK m. 595’de belirtilen devir sözleşmesine, noter onayına veya diğer ortakların muvafakatine ihtiyaç yoktur³⁷⁰. Diğer taraftan, TTK m. 596/II uyarınca, “*şirket, iktisabın öğrenilmesinden itibaren üç ay içinde esas sermaye payının geçtiği kişiyi onaylamayı reddedebilir*”.

Dolayısıyla, ortağın ölümü sermaye payının mirasçılarca devren kazanılması sonucunu doğurduğundan kural olarak haklı sebep teşkil etmeyecektir. Ancak, istisnaen ortağın kişiliği ve nitelikleri şirketin faaliyetlerine devam edilebilmesi için büyük önem arz ediyorsa, ortağın ölümü sebep olduğu diğer olaylar sonucunda ortaklığın devamı imkânı ortadan kalkmışsa şirketin feshi için haklı sebep kabul edilebilecektir³⁷¹.

Ortağın iflası veya kısıtlanması da bireysel olarak ortağın şahsında gerçekleştiğinden ortaklığın devamını etkileyecek nitelikte kabul edilmez³⁷². Ortağın iflas etmesi şirkete karşı olan sermaye borcunu yerine getirememesine sebep olabilecektir. Sermaye borcunun yerine getirilmemesi halinin sonucu ise şartlarının sağlanması durumunda ıskat, tazminat veya cezai şart ödenmesidir. Dolayısıyla, yine kural olarak ortaklardan birinin iflas etmesi veya kısıtlanması şirketin feshi için haklı sebep teşkil etmeyecektir.

Ortağın mali olarak üstlenmiş olduğu yükümlülüğün ortaklığın devamı için büyük bir önem arz etmesi veya ortağın kişisel olarak çalışmayı yan edim olarak üstlenmesi ve bu

³⁶⁹ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar ve Kooperatif, s. 850.

³⁷⁰ Pulaşlı, s. 752.

³⁷¹ Şahin, s. 195-196; Benzer şekilde adi komandit ortaklıkta komanditer ortağın kişiliğinin özel önem arz ettiği hallerde bu ortağın ölümü veya ehliyetini kaybetmesi ortaklığın feshi bakımından haklı sebep teşkil edebilir. Bknz. Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar ve Kooperatif, s.205.

³⁷² Şahin, s. 195.

yükümlülüğün şirket için vazgeçilemez nitelikte olduğu durumlarda ortağın iflası ve payına haciz koyulması haklı sebep olarak kabul edilebilecektir. Benzer şekilde, moda evi işletilmesi durumunda, aynı zamanda tasarımları da yapan ortağın ölümünün şirketin feshi için haklı sebep teşkil edeceği kabul edilmektedir³⁷³.

3. Ortakların Kişisel Farklılıkları

Ortaklar arasındaki uyuşmazlıkların ortakların kişisel farklılıklarından doğması mümkündür. Ancak, sermaye şirketlerinde ortakların kişisel özelliklerinden çok sermaye payları önem arz etmektedir. Nitekim, çok ortaklı bir şirkette ortakların hepsinin birbirini tanınması sık rastlanılan bir durum değildir. Bu kapsamda, kanun koyucu tarafından sermaye şirketi olarak nitelendirilmesi sebebiyle limited şirketlerde ortakların farklı bir dine, millete veya partiye aidiyeti haklı sebep teşkil etmemektedir³⁷⁴. Dolayısıyla, ortakların kişisel farklılıkları ileri sürerek şirketin feshini talep etmeleri halinde ortaklık ilişkisinin kendileri bakımından çekilmez hale geldiği kabul edilmeyecektir³⁷⁵.

Ancak, doktrinde ortak sayısının az olduğu bir ortaklıkta kişisel özelliklerdeki farklılıktan doğan bir uyuşmazlığın şirketin devamını çekilmez hale getirebileceği ve bu durumun haklı sebep olarak kabul edilebileceği de savunulmaktadır³⁷⁶. Ayrıca, yabancı uyruklu kimselerin ortak ve yönetici olduğu hallerde, ortakların ülkeleri arasında savaş v.b. büyük anlaşmazlıklar var ise, bu durum şirketin çalışmasını engellemesi ve ortaklığın devamını çekilmez hale getirmesi koşullarıyla istisnai olarak haklı sebep teşkil edebilecektir³⁷⁷.

4. Ortaklar Arasındaki Kişisel Uyuşmazlıklar

Kişisel özelliklerin önem arz ettiği limited ortaklıklarda, ortaklar arasındaki güven ilişkisinin zedelenmesi, ortakların birlikte aynı amaç için çalışma isteğini ortadan kaldırması mümkündür³⁷⁸. Sermaye özelliği ağır basan limited şirketlerden farklı olarak, kişisel özelliklerin önem arz ettiği ve genellikle daha az ortaktan oluşan bu tür ortaklıklarda kişisel uyuşmazlıklar ortaklığın devamını çekilmez hale getirebilecektir. Dolayısıyla, somut olayın

³⁷³ Yıldırım, s. 201-202.

³⁷⁴ Sever, Rabia, Anonim Ortaklıklarda Haklı Sebep Fesih, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, Y. 2012, C. 8, S. 89-90, s. 193.

³⁷⁵ Yıldırım, s. 201.

³⁷⁶ Hızlısoy, s. 182.

³⁷⁷ Erdem, s. 159.

³⁷⁸ Mineliler, Zeynep, “Yeni Türk Ticaret Kanunu’na göre Limited Şirketlerin Haklı Sebep Feshi”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XVI, y. 2012, S. 3, s. 95.

özelliklerine göre, limited şirketlerde ortaklar arasındaki kişisel uyuşmazlıklar haklı sebep olarak kabul edilebilecektir³⁷⁹. Ancak, davacı ortağın bu durumun doğmasında daha ağır bir biçimde kusurunun bulunmaması gerekmektedir.

Ortaklar arasındaki kişisel uyuşmazlıklar birçok farklı sebepten doğabilecektir. Doktrinde, özellikle aile şirketlerindeki geçimsizlik, ortakların miras paylaşımı konusunda anlaşamaması sonucunda birbirlerine karşı dava açmış olmaları, ortakların ceza davası açılmasına sebebiyet verecek şekilde savcılık şikâyetlerinde bulunması, ortakların aynı zamanda eş olmaları ve boşanma davası açılmış olması gibi haller kasten uyuşmazlık yaratmak amacı taşımamak kaydıyla haklı sebep olarak belirtilmiştir³⁸⁰.

Bu çerçevede, Yargıtay da iki ortaklı şirketlerde boşanmayı haklı sebep olarak kabul etmektedir³⁸¹. Hızlısoy ise ortak olan iki eşin medeni bir şekilde aralarındaki fikir ayrılıkları sebebiyle boşanmaları durumunda birbirlerine kin beslemeyeceklerinden profesyonel bir biçimde çalışmaya devam edebileceklerini ve şirket işlemez hale gelmediğinden haklı sebeple feshine karar verilemeyeceğini belirtmektedir³⁸².

Yargıtay başka bir kararında, iki kardeşin ortak olduğu bir limited şirkette bir ortağın diğerini işyerine sokmaması, iş yerinin kilitlerini değiştirmesi, diğer ortak hakkında hırsızlık suçundan şikâyetle bulunarak ceza davası açılmasını sağlamasını aralarındaki güven ilişkisinin sona ermesi dolayısıyla şirketin haklı sebeple feshi için yeterli bulmuştur³⁸³. Benzer

³⁷⁹ Yıldırım, s. 196.

³⁸⁰ Yazar anonim şirketler bakımından örnek vermiş olsa da bu örneklerin limited şirketler bakımından da geçerli kabul edilebilecektir. Bknz. Erdem, s. 156.

³⁸¹ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2019/3604 E., 2021/2596 K. sayılı 18.03.2021 tarihli kararında “ortakların boşandıkları süreçte aralarında husumet olduğu, ortaklık ilişkisini sürdürmelerinin kendilerinden beklenemeyeceği, ortaklığın fesih koşullarının gerçekleşmesinde davacının tek başına ve daha fazla kusurlu olmadığı, şirketin 2008 yılından ticaret sicil dosyasında hiç bir işlem bulunmadığı, hiç kar payı dağıtmadığı, 2013 yılından itibaren zarar ettiği, şirketin amacının gerçekleşme ihtimali bulunmadığı, şirketin haklı sebeple feshi ve tasfiyesi koşullarının gerçekleştiği” belirtilmiştir. Benzer yönde bknz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2015/15250 E., 2016/5873 K. sayılı 30.05.2016 tarihli kararı (www.lexpera.com.tr, E.T.:27.03.2023); Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2003/3080 E., 2003/9839 K. sayılı 27.10.2003 tarihli kararı (www.lexpera.com.tr, E.T.:04.09.2022).

³⁸² Hızlısoy, s. 181-182.

³⁸³ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2002/2286 E., 2002/6137 K. sayılı 17.06.2002 tarihli kararı (www.lexpera.com.tr, E.T.:04.09.2022). İlgili kararda “Mahkemece, toplanan kanıtlar, tanık anlatımları, ceza dava dosyası içeriğine göre, iki ortaklı limited şirkette davalı ortağın davacıyı iş yerine sokmadığı, şirketin kilitlerini değiştirdiği, davalıyı hırsızlık suçlamasıyla şikâyet ettiği ve hakkında ceza davası açıldığı, şirketin hesap ve defterlerini kontrol etmesinin engellendiği ve fesih için haklı nedenlerin oluştuğu ancak, tasfiyenin genel kurul tarafından görevlendirilecek tasfiye memurları tarafından yapılacağı gerekçesiyle fesih isteminin kabulüne, tasfiye isteminin ise, reddine karar verilmiştir.” şeklinde hüküm kurulmuştur.

şekilde, iki ortağı bulunan bir şirkette tartışma neticesinde bir ortağın diğer ortağı silahla yaralaması şirketi işlemez hale getireceğinden haklı sebep olarak kabul edilebilecektir³⁸⁴.

Ayrıca, Yargıtay, ortaklar arasında bir kısmı mahkûmiyetle sonuçlanan çok sayıda adli olayın yaşandığı, taraflar arasında fiziksel şiddet boyutuna varan eylemlerin söz konusu olduğu bir olayda haklı sebebin mevcut olduğunu belirtmiştir³⁸⁵. Benzer şekilde, ortaklar arasında karşılıklı hukuk ve ceza davalarının açıldığı, ortakların ayrı şirketler kurarak ticari faaliyetlere devam ettikleri bir olayda karşılıklı güvenin tesisinin mümkün olmaması sebebiyle şirketin feshine karar verilmiştir³⁸⁶. Muvazaalı işlemlerde bulunulması ve müdürün şirketi zarara sokması sonucunda ortaklar arasında husumet oluşan bir şirket bakımından da haklı sebebin mevcut olduğu kanaatine varılmıştır³⁸⁷.

Bu noktada, doktrinde ortaklar arasındaki uyuşmazlıkların tek başına haklı sebep teşkil etmeyeceği, uyuşmazlık sonucunda şirketin faaliyetlerinin imkânsız hale gelmesi ve davacı bakımından ortaklığın devamının çekilmez hale gelmiş olması gerektiği belirtilmektedir³⁸⁸. Yıldırım ise ortakların kişiliklerinin önem arz ettiği limited şirketlerde, ortakların sermaye paylarına göre, şirket faaliyetlerinin imkânsız hale gelmemesine rağmen şirketin devamının davacı için çekilmez olabileceğini belirtmektedir³⁸⁹. Örneğin, eş olan iki ortağın şirketteki pay oranlarının %75 ve %25 şekilde olduğu ve her iki eşin de münferiden müdür olarak atandığı

³⁸⁴ Hızlısoy, s. 181.

³⁸⁵ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2014/17528 E., 2015/12310 K. sayılı 19.11.2015 tarihli kararı (www.hukukturk.com.tr, E.T.:04.09.2022). Benzer yönde bkz: Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2004/14514 E., 2005/12079 K. sayılı 08.12.2005 tarihli kararı (E.T.:04.09.2022, www.lexpera.com.tr); Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2010/383 E., 2011/8133 K. sayılı 04.07.2011 tarihli kararı “*Dava dilekçesinde davacılar vekili, yukarıda yapılan özetle de açıklandığı üzere; dava dışı diğer iki ortağın davacı ortağı döverek şirketten uzaklaştırdıklarını ileri sürmüş olup, bu iddianın sübutu halinde mahkeme gerekçesinin aksine TTK.nun 549/4 ncü maddesinin uygulama alanı bulacağı haklı neden oluşturduğunun kabulü gerekir.*” (www.lexpera.com.tr, E.T.:04.09.2022).

³⁸⁶ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2013/17852 E., 2014/20478 K. sayılı 29.12.2014 tarihli kararı (www.lexpera.com.tr, E.T.: 28.03.2023). Şirket ortağı olan kardeşler arasında anlaşmazlıklar sebebiyle haklı sebep kabul edilen haller için bkz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2020/464 E., 2021/7146 K. sayılı 15.12.2021 tarihli kararı, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2020/1108 E., 2020/3275 K. sayılı 29.6.2020 tarihli kararı (www.lexpera.com.tr, E.T.:28.03.2023).

³⁸⁷ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2019 / 4474 E., 2021 / 3905 K. sayılı 21.04.2021 tarihli kararı (www.hukukturk.com.tr, E.T.:28.03.2023); Şirket adına faturasız alım satım yapılması bakımından bkz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin, 2019/3396 E., 2019/5972 K. sayılı 30.9.2019 tarihli kararı (www.lexpera.com.tr, E.T.: 28.03.2023); Ortaklardan birinin imzasının sahtecilik yapılarak kullanılması için bkz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2019/2296 E., 2020/259 K. sayılı 13.1.2020 tarihli kararı (www.lexpera.com.tr, E.T.:28.03.2023); Karşılıklı güvenin ortadan kalkması bakımından bkz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2019/219 E., 2019/1090 K. sayılı 15.05.2017 tarihli kararı (www.lexpera.com.tr, E.T.: 28.03.2023); Ortakların ortaklığın devamı konusunda irade sahibi olmaması için bkz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2014/13071 E., 2014/18915 K. sayılı 03.12.2014 tarihli kararı (www.yargitay.gov.tr, E.T: 02.04.2023).

³⁸⁸ Doğanay, s.1485; Ayrıca Hızlısoy anonim şirketler bakımından pay sahiplerinden birinin diğerine karşı işlemiş olduğu bir haksız fiilin şirketin işlemez hale gelmesine sebep olmadığı durumlarda haklı sebebin varlığından bahsedilemeyeceğini belirtmektedir. bkz; Hızlısoy, s. 184

³⁸⁹ Yıldırım, s. 197-198.

bir şirkette, eşlerin sonradan aldatma nedeniyle boşanmaları durumunda, genel kurul süreçlerinde karar alınırken veya şirketin günlük işlerinin yönetiminde bir problem ile karşılaşılmayacaktır. Ancak, böyle bir durumda yazara göre diğer eşin şirket ilişkisinin içinde kalmaya zorlanması hakkaniyete aykırılık teşkil edecektir³⁹⁰.

Şahin de ortaklar arasındaki kişisel uyuşmazlıkların sürekli bir biçimde şirketin kilitlenmesine sebep olması halinde haklı sebep kabul edileceğini; ancak kilitlenme olmamasına rağmen şirket faaliyetlerinin devam etmesinin zorlaştığı uyuşmazlıkların da haklı sebep olarak kabul edilmesi gerektiğini belirtmektedir³⁹¹. Kanaatimizce, şirketin sürekli bir biçimde işlemez hale geldiği durumlarda kişisel uyuşmazlıklar haklı sebep olarak kabul edilmelidir. Ancak, somut olayın şartlarına göre şirketin tamamen işlemez hale gelmediği ancak taraflardan biri için bu ilişki içerisinde yer almanın çekilmez olduğu durumlarda haklı sebebin varlığı kabul edilmelidir. Bu gibi hallerde, duruma uygun düştüğü takdirde şirketin feshi yerine alternatif çözümlere hükmedilmesi de mümkündür.

Diğer taraftan, gelecekte bir yetkinin kötüye kullanılmasından endişe edilmesi, ortaklar arasında yeni uyuşmazlıkların çıkmasından korkulması şirketin sona ermesi bakımından haklı sebep olarak nitelendirilemeyecektir³⁹². Gerçekten de henüz meydana gelmemiş bir uyuşmazlığın gerçekleşeceğinden çekinilerek şirketin feshine karar verilmesi ölçülülük ilkesine aykırılık teşkil edecektir. Nitekim, bu durumda şirket ilişkisinin ortaklar bakımından çekilmez hale geldiği de kesin bir biçimde söylenemeyeceğinden haklı sebebin varlığından bahsedilemeyecektir.

5. Yan Sözleşmelere Aykırılık

TTK emredici hükümler çerçevesinde, limited şirketlerin şirket sözleşmesinde yer alması gereken zorunlu unsurları belirlemektedir (TTK m. 576-577). Dolayısıyla, şirket sözleşmesinde emredici hükümlerin dışına çıkılarak başka düzenlemeler yapılamamaktadır (TTK m. 579). Bu sebeple, şirketlerin kuruluşu esnasında ortakların şirket sözleşmesi dışında “yan sözleşme” veya “hissedarlar sözleşmesi” şeklinde isimlendirilen ek sözleşmeler yaptıkları uygulamada sıklıkla görülmektedir³⁹³.

³⁹⁰ Yıldırım, s. 198.

³⁹¹ Anonim şirketler bakımından bkz. Şahin, s. 194.

³⁹² Şener, s. 993.

³⁹³ Öztürk Akkartal, Hanife, “Şirketler Hukukunda Yan Sözleşmeler”, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 15, S. 2016, s. 378.

Bu kapsamda, yan sözleşme; “paysahiplerinin tamamının veya bir kısmının, paysahibi olarak kendi aralarındaki hukuki ilişkiyi, kendilerinin ortaklıkla olan ilişkilerini veya ortaklığın tabi olmasını arzu ettikleri düzeni belirlemek üzere akdettikleri bir sözleşmedir”³⁹⁴. Ticaret hukukuna yabancı olan bu sözleşmeler borçlar hukukundaki sözleşme serbestisi ilkesinden doğmuşlardır³⁹⁵. Borçlar hukukuna tabi olan bu sözleşmeler nispi nitelikte olduklarından yalnızca tarafları arasında sonuç doğurur³⁹⁶.

Uygulamada sıklıkla karşılaşılan bu sözleşmelerin şirket ortakları tarafından ihlal edilmesi halinde, bu durumun şirketin feshi bakımından haklı sebep teşkil edip etmeyeceği bu başlık altında değerlendirilecektir. Öncelikle, bu sözleşmelerin ilk türü, ortakların tümü veya birkaçı arasında akdedilmiş olanlardır³⁹⁷. Ortaklar arasında akdedilen bu sözleşme bir borçlar hukuku sözleşmesi olduğundan sözleşmenin ihlalinin ortaklığa etki edemeyeceği belirtilmelidir. Ancak, yan sözleşmenin ağır bir şekilde ihlal edilmesi ortaklar arasında uyuşmazlıklar doğurmuş, bu durum şirketin faaliyetlerinin çökmesine sebebiyet vermiş ve uyuşmazlık başka bir yolla çözülememiş ise istisnai olarak haklı sebep teşkil edebilecektir³⁹⁸.

Diğer taraftan, bazı hallerde yan sözleşmenin bir tarafı bizzat ortaklığın kendisi olabilecektir³⁹⁹. Doktrinde bir görüş, bu durumda ortaklığın sözleşmeye ortak sıfatıyla dâhil olmadığını, bu sebeple ihlal halinde ortaksal bir yaptırım sayılabilecek olan haklı sebeple fesih davasının açılmayacağını belirtmektedir⁴⁰⁰. Bir diğer görüşe göre, ortaklar ile şirket arasında akdedilen sözleşmenin ihlali şirketin faaliyetlerinin çökmesine sebep oluyor ise haklı sebebin varlığı kabul edilebilecektir⁴⁰¹. Kanaatimizce, ortaklar ile şirket arasında akdedilen sözleşmede şirket ortak sıfatına sahip olmasa da sözleşmenin ihlali faaliyetlerin devamını imkânsız hale getiriyorsa şirketin haklı nedenle feshi talep edilebilmelidir.

³⁹⁴ Okutan Nilsson, Gül, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, Çağa Hukuk Yayınları, 1. Bası İstanbul-2004, s. 4.

³⁹⁵ Yüksel, Sinan, Paysahipleri Sözleşmeleri, İstanbul-2003, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, s. 41.

³⁹⁶ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar ve Kooperatif, s. 532; Erdem, s. 161.

³⁹⁷ Yıldırım, s. 200.

³⁹⁸ Şahin, s. 208-209.

³⁹⁹ Yüksel, Paysahipleri Sözleşmeleri, s. 212.

⁴⁰⁰ Şahin, s. 210. Bu tür sözleşmelerin borçlar hukuku sözleşmesi olduğu, borçlar hukuku norm ve ilkelerine tabi olduğu yönünde bkz. Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar ve Kooperatif, s. 531.

⁴⁰¹ Hızlısoy, s. 188.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HAKLI SEBEPLE FESİH DAVASINDA MAHKEMENİN VEREBİLECEĞİ

KARARLAR VE YARGILAMA USULÜ

I. Genel Olarak

Limited şirketin haklı sebeple feshi davası sonucunda mahkeme iki yönde karar verebilecektir. Mahkeme haklı sebebin bulunmadığına kanaat getirirse davayı reddedecek, haklı sebebin bulunması halinde ise davanın kabulüne karar verecektir. Davanın kabul edilmesi durumunda TTK m. 636/III uyarınca mahkeme birden çok imkâna sahiptir. Mahkeme haklı sebebin varlığını tespit ederse şirketin feshine karar verebilecektir. Ancak, TTK m. 636/III hükmünde, mahkemenin şirketin feshine karar vermek yerine, davacı ortağa payının gerçek değerinin ödenmesi ve davacının ortaklıktan çıkarılmasına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir diğer bir çözüme hükmedebileceği belirtilmiştir.

Dolayısıyla, haklı sebebin bulunması halinde mahkemenin takdir yetkisi bulunmaktadır. Mahkemenin vereceği fesih kararı ile alternatif çözümler arasında bir öncelik sıralaması söz konusudur. Eğer şirketin feshi dışında bir çözüm ile haklı sebebi oluşturan durum ortadan kaldırılabilecek ise şirketin feshine karar verilemez. Haklı sebebin varlığı halinde, mahkeme öncelikle fesih dışındaki çözümleri araştırmalı, son çare olarak şirketin feshine karar vermelidir⁴⁰². Çalışmamızın bu başlığı altında; haklı sebeple fesih davasının reddi ve kabulü durumunda nasıl bir yol izleneceği ve bu kararların sonuçları incelenecektir.

II. Haklı Sebeple Fesih Davasının Reddi

Limited şirketin haklı sebeple feshi davasının başlıca şartı haklı sebebin bulunmasıdır. Açılan davada mahkeme, ileri sürülen iddiaların haklı sebep teşkil etmediği kanaatine varırsa davanın reddine karar verecektir⁴⁰³.

⁴⁰² Çamoğlu, Haklı Sebeple Fesih, s. 64-65.

⁴⁰³ Şener, s. 6; Erdem, s. 240; Ulukaya, s. 152; Şirket adresinin fiilen değiştirilmesinin haklı sebep teşkil etmediği yönünde bkz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2018/1394 E., 2019/2970 K. sayılı 15.04.2019 tarihli kararı; şirketin adres değişikliğinin TTSG'de ilan edilmemiş olmasının haklı sebep teşkil etmediği yönünde bkz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2018/3411 E., 2019/4823 K. sayılı 25.06.2019 tarihli kararı; şirketin vergi borcunun bulunmasının haklı sebep teşkil etmediği yönünde bkz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2015/9636 E., 2016/4143 K. sayılı 13.04.2016 tarihli kararı; ortağın devlet memuru olarak atanmasının haklı sebep teşkil etmediği yönünde bkz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2012/8264 E., 2014/324 K. sayılı 09.01.2014 tarihli kararı (www.yargitay.gov.tr, 02.04.2023).

Haklı sebeple fesih davası inşai nitelikte olduğundan bu dava sonucunda verilen ret kararı tespit hükmü niteliğindedir. Zira dava sonucunda davacının varlığını iddia ettiği inşai hakkın esasında somut olayda bulunmadığı tespit edilmektedir⁴⁰⁴. Ayrıca, HMK m. 303 gereğince, iki davanın tarafları, dava sebepleri ve ilk davanın hüküm fıkrası ile ikinci davaya ait talep sonucu aynı ise ilk mahkeme hükmü diğer dava bakımından maddi anlamda kesin hüküm teşkil eder. Dolayısıyla, haklı sebeple fesih davası açan ve davası reddedilen ortaklar tekrar aynı sebeplere dayanarak dava açamaz. Ancak, davası reddedilen ortağın farklı sebepler öne sürerek dava açmasında bir sakınca bulunmamaktadır.

Bunun yanı sıra, ikinci kez dava açan ortağın yeni iddialar ileri sürmesi gerekse de bu durum ilk davada ileri sürülen sebeplerin kullanılamayacağı anlamına gelmemektedir. Doktrinde, ortağın beş yıldır kar dağıtılmaması sebebiyle açılan fesih davasının reddi üzerine, şirketin çoğunluğun gücünü kötüye kullanarak birkaç yıl daha kar dağıtmamaya devam etmesi hali bu duruma örnek gösterilmektedir⁴⁰⁵. Sonuç olarak, davası reddedilen ortak doğrudan aynı sebeplerle yeniden fesih davası açamasa da ek sebepler ileri sürerek şirkete karşı dava yöneltebilecektir.

Diğer taraftan, dava sonucunda verilen hüküm yalnızca tarafları ve halefleri için kesin hüküm teşkil etmektedir. Bu durumun sonucunda, haklı sebeple fesih davası reddedilen davacı dışındaki şirket ortakları aynı veya farklı sebeplerle şirkete karşı haklı sebeple fesih davası açabileceklerdir⁴⁰⁶. Hatta ilk davaya ferî müdahil olarak katılmış bulunan ortakların da dava açmasının mümkün olduğu, ferî müdahilin ilk dava bakımından taraf sıfatının bulunmadığı kabul edilmektedir⁴⁰⁷.

III. Haklı Sebeple Fesih Davasının Kabulü

Yukarıda izah edildiği üzere, haklı sebeple fesih davasının kabulü halinde, mahkeme birden çok şekilde hüküm kurabilecektir. Öncelikle, şirketin ayakta kalmasında fayda görüyor ise alternatif çözümleri değerlendirecek son çare olarak ise şirketin feshine karar verecektir. Bu başlık altında, davanın kabul edilerek alternatif çözümlere hükmedilmesi veya şirketin feshine karar verilmesi ve bu kararların sonuçları incelenecektir.

⁴⁰⁴ Atalı, Murat/Ermenek, İbrahim, Medeni Usul Hukuku, Ankara-2021, Seçkin Yayınevi, s.137; Alangoya, Yavuz/Yıldırım, Kamil/Deren, Nevhis, Medeni Usul Hukuku Esasları, İstanbul-2009, s. 208-210.

⁴⁰⁵ Anonim şirketler bakımından Hızlısoy, s. 362; Nomer Ertan, s. 428.

⁴⁰⁶ Şahin, s. 390; Hızlısoy, s. 362; Kayhan, Mustafa, Anonim Ortaklığın Haklı Nedenle Feshi Davası, İstanbul-2021, s. 220.

⁴⁰⁷ Yıldırım, s. 254-255.

A. Alternatif Çözüm Yolları

TTK m. 636/III'e göre, mahkeme haklı sebebin bulunması durumunda, davacı ortağa payının gerçek değerinin ödenmesine ve davacı ortağın şirketten çıkarılmasına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir bir çözüme hükmetme yetkisine sahiptir. Düzenlemenin kaynağı İsvBK 736/f.4 hükmü olarak görülmektedir ve bu hükümde 1991 yılında yapılan değişiklik ile mahkemeye alternatif çözümlere karar verebilme yetkisi verilmiştir⁴⁰⁸.

Hükmün amacı, fesih kararının ağır sonuçlarından kaçınılması, ortakların menfaat ihlallerinin başkaca yollarla kaldırılması, ortaklığın iyileştirilerek ayakta tutulması ve böylece davacıyla birlikte tüm ilgililerin menfaatlerine uygun bir çözüm yolunun uygulanmasıdır. Zira fesih davasının tarafları dışında şirketin alacaklıları, çalışanları gibi kişilerin de ortaklığın devamında menfaatleri bulunabilmektedir⁴⁰⁹. Dolayısıyla, TTK m. 636/III'te getirilen alternatif çözümlere karar verebilme yetkisi bir yandan feshin ağır sonuçlarının önüne geçerken diğer taraftan davacının davadaki şansının artmasını sağlamaktadır.

Bu noktada, hâkimin alternatif çözüme karar verebilmesi konusundaki takdir yetkisinin keyfi bir davranışta bulunma özgürlüğü sağlamadığını, hâkimin takdir yetkisini kullanmakla yükümlü olduğunu belirtmek gerekmektedir. Daha evvel belirtildiği üzere, hâkimin alternatif çözüm yollarını değerlendirmeden doğrudan fesih kararı vermesi bozma nedeni olarak kabul edilmektedir. Diğer taraftan, hâkimin alternatif çözüm yollarını araştırmadan davanın reddine karar vermesi de davanın ağırlık noktasını yargılama dışına itmesi anlamına geldiğinden isabetli değildir⁴¹⁰.

1.Mahkemenin Fesih Dışında Bir Çözüme Karar Verebilmesi ve Taleple Bağlılık İlkesi

Taleple bağlılık ilkesi, mahkemenin tarafların talepleri ile bağlı olması, tarafların taleplerinden daha fazlasına veya daha farklı bir şeye karar vermemesi ancak duruma göre daha azına karar verebilmesi anlamına gelmektedir⁴¹¹. Bu ilke, usul hukuku gereğince hâkimin hükmünün üst sınırını çizmektedir. Ancak, kanun koyucunun özel düzenlemelerle bu ilkeye istisna getirebilmesi mümkündür⁴¹².

⁴⁰⁸ Yıldırım, s. 258.

⁴⁰⁹ Şahin, s. 487.

⁴¹⁰ Tekinalp, Ünal, Anonim Ortaklığın Haklı Sebeplerle Alternatif Çözümlü Fesih Davasının Bazı Usuli Sorunları, Ersin Çamoğlu'na Armağan, İstanbul-2013, s. 214.

⁴¹¹ Oğuz, Habip, "Taleple Bağlılık İlkesi Bakımından Yargıtay'ın Bir Kararının İncelenmesi", Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, C. 4, S. 8, Aralık 2016, s. 301. (www.jurix.com.tr; E.T.: 04.04.2023).

⁴¹² Atalı, Murat/Ermenek İbrahim, Medeni Usul Hukuku, Ankara-2021, s.53.

Kanun koyucunun taleple bağıllık ilkesine istisna getirdiği bir düzenleme de TTK m. 636/III hükmüdür. Bu noktada, doktrinde hâkim fesih kararı vermek zorunda olmadığından, taleple bağıllık ilkesine bir istisna getirildiği kabul edilmektedir⁴¹³. Gerçekten de bu hüküm çerçevesinde hâkim, feshe ilişkin talebe bağlı kalmayarak (“extra petita”) başka bir çözüme karar verebilmekte, davacının talebinden başka bir şeye re’sen hükmedebilmektedir. Bu nedenle, davacı ortağın talebinde açık bir şekilde alternatif çözüm yolunu belirtmesi gerekmez⁴¹⁴. Dolayısıyla, davacı ortak dilekçesinde belirtme dahi, hâkim davacının paylarının gerçek değerinin ödenerek şirketten çıkarılmasına karar verebileceğinden davacı hiç tahmin etmediği ve öngöremediği bir durumla karşı karşıya gelebilecektir⁴¹⁵. Diğer taraftan, mahkeme düşünülen alternatif çözümü taraflara açarak onların düşüncesini dinleyebilir⁴¹⁶.

2. Alternatif Çözüme Karar Verilmesi Talebi İçeren Bir Dava Açılıp Açılmayacağı Sorunu

Çalışmamız kapsamında değinilmesi gereken bir husus ise davacı ortağın haklı sebeple fesih yerine doğrudan alternatif çözüme hükmedilmesini talep edip edemeyeceğidir. Bu konuya ilişkin olarak doktrinde iki farklı görüş bulunmaktadır.

Öğretide bir görüş, hükmün lafzı ve ratio legisi sebebiyle, davacının doğrudan alternatif çözümlere karar verilmesini talep etmesinin mümkün olmadığı yönündedir. Hükmün amacı, sadece haklı sebeple fesih davasını düzenlemektir ve diğer çözüme karar verme inisiyatifi mahkemededir. Aksinin kabulü, kâr payı dağıtılmasının talep edilmesi gibi haklı sebeple fesih davasından farklı başka dava türlerinin ihdas edilmesi sonucunu

⁴¹³ Bahtiyar, Sempozyum, s. 120. Anonim şirketler bakımından benzer yönde; Ertan, s. 429; Ayoğlu, s. 237; Erdem, s. 252.

⁴¹⁴ Şener, s. 1010.

⁴¹⁵ Ayoğlu, s. 238.

⁴¹⁶ Şener, s. 1010; İlgili Yargıtay kararı için bkz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 2014/17428 E., 2015/8840 K. sayılı 06.07.2015 tarihli kararı (E.T: 16.09.2022, www.lexpera.com.tr) “Mahkemece, iddia, savunma benimsenen bilirkişi raporu ve tüm dosya kapsamına göre, taraflar arasında süre gelen husumet nedeniyle davalı şirket yetkililerinin davacıya şirketin yönetimi hakkında bilgi vermediği, bu aşamadan sonra artık tarafların birlikte bu şirketi yürütmelerinin mümkün olmadığı, TTK’nun 531. maddesinin uygulanması ihtimali karşısında davalı tarafa davacının hissesini ödeyip üyelikten çıkarılması hususunda beyanda bulunması için süre verildiği, davalı vekilinin ise yazılı beyanında şirketin mali olanaklarının yetersiz olması nedeniyle davacının hissesinin karşılığının ödenemeyeceğine yönelik beyanı nedeniyle şirketin feshi kararının verilmesi çözümünün benimsenmesi gerektiği gerekçesiyle, davanın kabulü ile davalı Ö. Tarım ve Makineleri Sanayi Ticaret A.Ş’nin feshine, karar verilmiştir.”.

doğurmaktadır⁴¹⁷. Dolayısıyla, katıldığımız bu görüş uyarınca, fesih talebinde bulunulmaksızın doğrudan alternatif çözüm yollarının talep edilmesi mümkün değildir⁴¹⁸.

Diğer görüş ise, haklı sebep gerçekleşikten sonra ortağın haklı sebeple şirketin feshini talep edebileceği gibi doğrudan alternatif çözümlere hükmedilmesini de talep edebileceğini ileri sürmektedir. Öncelikle, TTK m. 636/III düzenlemesinin amacı şirketin mümkün merteye ayakta tutulması ve ortakların korunması olduğundan doğrudan alternatif çözümün talep edilmesi düzenlemeye aykırılık teşkil etmemektedir⁴¹⁹.

Bu konuda değerlendirilmesi gereken bir diğer mesele ise davanın terditli olarak açılıp açılmayacağıdır. Tekinalp, özellikle anonim şirketler bakımından, bu davada asli-feri talep söz konusu olmadığından talebin terditli olmasının davanın niteliğine uygun düşmediğini, haklı sebeple fesih davasının terditli davadan farklı olduğunu belirtmektedir. Zira terditli davada mahkeme, asli talebi reddetmedikçe tali talebi incelemeyecektir. Ancak, haklı sebeple fesih davasında, taraflar istemese bile mahkeme serbestçe feshe veya alternatif çözüme hükmedebilecektir. Bu nedenle, davanın niteliğine uygun düşmesi de terditli olarak açılması red sebebi değildir⁴²⁰. Bahtiyar ise, katıldığımız üzere, limited şirketler bakımından haklı sebeple çıkma veya çıkarılma davasının açılabilirdiğinden yola çıkarak çıkma veya çıkarılmanın haklı sebeple fesih davasıyla terditli olarak açıldığında talepler arasında aslilik-ferilik ilişkisinin de oluştuğunu haklı olarak belirtmektedir⁴²¹.

3. Alternatif Çözümün Taşınması Gereken Temel Nitelikler

a. “Duruma Uygun Düşme” ve “Kabul Edilebilirlik”

TTK m. 636/III’e göre, alternatif çözümün “duruma uygun düşen” ve “kabul edilebilir” nitelikte olması gerekmektedir. Hükümün gerekçesinde, ortağa tanınan fesih davası hakkının anonim şirketlerdeki TTK m.531’e paralel şekilde düzenlendiği belirtilmiş ancak bahsi geçen hükümlerde bu kavramların ne anlama geldiği açıklanmamıştır.

⁴¹⁷ Anonim şirketler bakımından Şahin, s. 496. Benzer yönde; Aker, s. 130.

⁴¹⁸ Hanağası, Emel, Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi Davasının Medeni Usûl Hukuku Perspektifinden Değerlendirilmesi, C. XXXII, Batider, 2016, S. 1, s. 242-243.

⁴¹⁹ Yıldırım, s. 266-267. Anonim şirketler bakımından benzer yönde; Hızlısoy, s. 225.

⁴²⁰ Tekinalp, Usuli Sorunlar, s. 217. Aynı yönde, Hanağası, s. 243. Yargıtay fesih yanında başka taleplerin bulunması durumunda davayı reddetmemektedir. Bknz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 2015/9088 E., 2016/2352 K. sayılı 03.03.2016 tarihli karar. (www.lexpera.com.tr; E.T: 04.04.2023).

⁴²¹ Bahtiyar, Sempozyum, s. 126, dñn. 47. Benzer yönde; Aker, s. 129, dñn. 236; Limited şirkette çıkmayı asli talep, feshi ise ferî talep yapma (bir diğer deyişle terditli dava açma) olanağının bulunduğu, her iki talep için de haklı sebep teşkil edebilecek bir durum mevcut ve fakat şirketin çıkma halinde ayrılma akçesi ödeyemeyeceği hallerde mahkemenin çıkma değil feshe karar verebileceği yönünde bknz. Adıgüzel/İlbasmış, s. 198.

Duruma uygun düşme, hâkim tarafından uygulanacak alternatif çözümün somut olayın özelliklerine ve haklı sebebin niteliğine uygun olması anlamına gelmektedir⁴²². Hâkim hüküm verirken haklı sebebin nereden ve ne şekilde doğduğunu, şirketin yapısını, davacının ortaklıktaki payı ve görevi gibi önem taşıyan tüm unsurları dikkate almalıdır. Ancak, bu şekilde hâkim duruma uygun düşen çözüm yolunu tespit edebilecektir⁴²³.

Diğer bir deyişle, çözüm yolunun haklı sebebi meydana getiren probleme çare olması, uyuşmazlığı ortadan kaldıracabilecek nitelikte olması gerekmektedir⁴²⁴. Bu durumda mahkeme, şirket sözleşmesinin değiştirilmesi, davacı ortağın payının değerinin ödenerek şirketten çıkarılması, ortaklığın bölünmesi veya genel kurul/müdürler kurulu kararlarının değiştirilmesi, hükümsüzlüğü veya icrası gibi alternatif yöntemler içinden en uygun çözüm yolunu tespit etmeli ve bu yönde hüküm kurmalıdır.

Mahkeme farklı çözüm yolları içerisinde hangisinin somut olaya en uygun düştüğünü değerlendirmek zorundadır. Ayrıca, bulunan çözüm yolunun uygulanabilir nitelikte olması şarttır. Diğer bir deyişle, fiilen uygulanabilir bir yöntemin seçilmesi gerekmektedir⁴²⁵.

Duruma uygun düşme kavramı aynı zamanda uyuşmazlığın sona erdirilmesini sağlayamayacak olan ve yetersiz olarak kalacak yöntemlerin uygulanmasına engel olacaktır⁴²⁶. Örneğin, uzun yıllardır kâr payı dağıtılmaması sonucunda haklı sebebin doğduğu mahkeme tarafından kabul edilmişse davacı ortağın müdürler kuruluna atanması problemi kesin bir şekilde doğrudan çözemeyecektir. Dolayısıyla, bahsi geçen olay için davacı ortağın müdürler kuruluna atanması duruma uygun düşen bir çözüm yolu olarak kabul edilemeyecektir.

Ayrıca, bir ortaklık bakımından karar yeter sayılarının artırılması uygun bir çözümken başka bir şirket için karar yeter sayılarının azaltılması uyuşmazlığı ortadan kaldıracabilecektir. Bu nedenle, mahkeme tarafından daha evvel belirtildiği üzere haklı sebebi meydana getiren olaylar değerlendirmeli ve somut olayda, duruma uygun düşen çözüme karar verilmelidir.

Ayrıca, haklı sebeple fesih davası sonucunda hâkim tarafından hükmedilecek alternatif çözüm yolunun kabul edilebilir nitelikte olması gerektiği TTK m. 636/III'te belirtilmiştir. Bu sebeple, fesih yerine hükmedilen çözüm yolunun davayı sonuçlandırması bakımından orantılı

⁴²² Şahin, s. 503.

⁴²³ Yıldırım, s. 259.

⁴²⁴ Çelik, Haklı Sebep, s. 578; Şahin, s.

⁴²⁵ Yıldırım, s. 259.

⁴²⁶ Şahin, s. 504.

ve makul bir tedbir olması gerekmektedir⁴²⁷. TTK, kabul edilebilirlik kıstası ile asgari bir standart getirmiş bulunmaktadır. Mahkeme tarafından ölçülülük ilkesinin esas alınması gerekmektedir⁴²⁸. Çoğunluk ortaklar veya bir grup ortaklar bakımından katlanılamayacak kadar ağır veya şirketin amacını ortadan kaldıracak tarzda bir karar verilemeyecektir⁴²⁹.

Mahkeme tarafından hükmedilecek karar ile tüm menfaat sahiplerinin tam olarak tatmin edilmesi işin doğasına aykırıdır. Ancak, hükmedilen alternatif çözüm menfaat sahipleri bakımından adil bir denge sağlamalıdır. Örneğin, çoğunluğun gücünü kötüye kullanması sebebiyle haklı sebep meydana gelmişse mahkeme somut olayın özelliklerine göre şirket sözleşmesinin değiştirilmesi şeklinde bir çözüm yolunu uygulayabilir. Böyle bir durumda, çoğunluğun menfaati şirketin olduğu gibi devam etmesiyle diğer ortakların menfaati şirketin sona ermesi veya kendi menfaatine uygun bir değişikliğe gidilmesidir. Şirket sözleşmesinin değiştirilmesiyle tam olarak davanın taraflarının herhangi birinin menfaati doğrultusunda karar verilmiş olmasa da şirketin devamı sağlanabilecektir⁴³⁰.

Diğer taraftan, hükmün lafzında veya gerekçesinde alternatif çözümün kimler bakımından kabul edilebilir olması gerektiği açık bir şekilde belirtilmemiştir. Kaynak İsviçre Borçlar Kanunu'nun anonim şirketlerin haklı sebeple feshine ilişkin 736/IV ve limited şirketlerin haklı sebeple feshine ilişkin 821/III. maddelerinde ise alternatif çözümün ilgililer bakımından kabul edilebilir olması gerektiği belirtilmiştir. Bu noktada, Türk Hukukunda düzenlemelerde açıkça ilgililere bir atıf bulunmasa da düzenlemenin amacı dikkate alındığında tüm ilgililer bakımından kabul edilebilir bir çözüm yolunun bulunması gerektiği belirtilmektedir⁴³¹. Dolayısıyla, hâkim tarafından karar verilirken yalnızca davanın tarafları değil aynı zamanda şirketin alacaklıları, çalışanları gibi üçüncü kişiler bakımından da kabul edilebilir bir çözümün seçilmesi gerekmektedir.

Bu noktada, menfaatleri öncelikle dikkate alınacak olanlar bizzat şirketin kendisi, davacı ortak veya davacı olmayan diğer ortaklardır. Bunun yanında, bahsi geçen menfaat gruplarına oranla sınırlı olmak üzere şirketin alacaklıları, çalışanları veya yatırımcıları gibi 3. kişiler bakımından da çözümün kabul edilebilir nitelikte olması aranacaktır⁴³².

⁴²⁷ Erdem, s. 259.

⁴²⁸ Karahan, Sami, Şirketler Hukuku, Konya-2015, s. 762.

⁴²⁹ Ayan, s.2255.

⁴³⁰ Yıldırım, s. 263.

⁴³¹ Anonim şirketler bakımından Şahin, s. 505; Tekinalp, Usuli Sorunlar, s. 218.

⁴³² Erdem, s. 259. Ayan ise; *"Bu duruma uygun ve kabul edilebilir tedbirden anlaşılması gereken, somut olayın özellikleri ve davacı azınlığın çıkarları ile çoğunluğun ve daha önemlisi şirket tüzel kişiliğinin ve şirket*

Ayrıca, çözümün kabul edilebilir nitelikte olması tüm ortaklar ve hatta diğer ilgililer tarafından kabul edilmesi veya böyle bir zorunluluğun bulunması anlamına gelmemektedir. Bu kavram ile bahsedilen en azından menfaat sahipleri tarafından kabul edilebilecek biçimde bir çözüm yolunun bulunmasıdır. Nitekim, daha evvel belirtildiği üzere, tüm ortaklar veya ilgilileri tatmin edebilecek bir karara varılması mümkün de değildir. Ancak, mahkemenin ilgililerin neredeyse tamamı ve hatta davacı ortağın dahi kabul edemeyeceği tarzda bir çözüm yoluna hükmetmesi hükmün getiriliş amacına aykırılık teşkil edeceği gibi başka ihtilafların doğmasına sebep olabilecektir⁴³³.

b. Alternatif Çözüm Yolunun Sürekli ve Etkili Olması Zorunluluğu

Mahkeme tarafından hükmedilecek olan duruma uygun düşen ve kabul edilebilir nitelikteki çözümün aynı zamanda sürekli ve etkili bir biçimde haklı sebebi oluşturan durumu ortadan kaldırabilmesi gerekmektedir. Diğer bir deyişle, mahkeme geçici nitelikteki bir çözüme karar veremeyecektir⁴³⁴. Örneğin, fesih davası sonucunda şirkete kayyım atanması geçici nitelikte bir çözüm olduğundan bu şekilde bir karar verilmemelidir⁴³⁵. Bu noktada, öğretide fesih davası sonucunda hükmedilen çözümün; diğer ortakları çoğunluğun gücünün zararlı etkilerinden yeterli bir biçimde koruyamayan genel kurulun iptali veya müdürlerin sorumluluğu davalarından farklı olarak kalıcı nitelikte olması gerektiği özellikle vurgulanmaktadır⁴³⁶.

Alternatif çözüm yolları, mahkeme tarafından fesih yerine tercih edileceğinden hükmedilen çözümün şirketin feshinin işlevlerini yerine getirmesi, problemi sürekli ve etkili bir biçimde sona erdirmesi gerekmektedir. Mahkeme kararına rağmen bir süre sonra ortakların yine mağdur olduğu bir durumda, haklı sebeple fesih davası ile umulan fayda elde edilememiş olacaktır. Bu noktada, TTK m.636/III hükmünde açıkça ifade edilen pay değerinin ödenerek davacının şirketten çıkarılması halinde daha kolay bir biçimde sürekli ve etkili bir çözümün uygulandığı söylenebilecekse de diğer çözüm yolları bakımından bu

alacaklılarının da çıkarları dikkate alındığı; gerek davacı gerekse davalı ve diğer paydaşlar için kabil edilebilir çözümler” olduğunu belirtmektedir. bkz. Ayan, s.2255.

⁴³³ Çelik, Haklı Sebep, s. 578

⁴³⁴ Erdem, s. 272. Sümer ise; “Uygun düşecek çözümlere, ortaklıkta fesih nedeni olarak gösterilen olayların sona erdirilmesi için makul bir süre verilerek süre sonunda davanın görülmesi örnek verilebilir. Haklı nedeni oluşturan olaylar yönetim kurulunun ihmalden kaynaklanıyorsa, fesih davasına bakan mahkemece verilen makul süre içinde sorumluluk davası açılabilir ya da olağanüstü genel kurul toplantı çağrısı yapılabilir” şeklinde değerlendirmede bulunmuştur. Bknz. Sümer, s.178. Yazarın duruma uygun düşen çözümler bakımından süre verilmesini öngörmesi öğretide sürekli nitelikte bir karar verilmesi fikrinden ayrıldığı şeklinde yorumlanmaktadır. Benzer yönde bkz. Mineliler, s. 113.

⁴³⁵ Yıldırım, s. 272. Aksi yönde; Ayan, s. 2261.

⁴³⁶ Çelik, Haklı Sebep, s. 578.

kıstasın dikkatlice irdelenmesi gerekecektir. Ancak, daha evvel belirtildiği üzere, mahkeme somut olayın özelliklerine göre daha yumuşak bir çözüm yoluyla uyuşmazlığı sona erdirebilecekse davacının çıkarılmasından evvel bu çözüm yolu tercih edilmelidir.

4. Alternatif Çözüm Yolu Örnekleri

Limited şirketin haklı sebeple feshini düzenleyen TTK m. 636/III hükmünde fesih yerine hükmedilebilecek alternatif çözüm yollarına yalnızca davacının payının gerçek değerinin ödenerek şirketten çıkarılması örnek olarak gösterilmiştir. Bahsi geçen alternatif çözüm yolu dışında mahkemenin takdir yetkisini yönlendirebilecek başkaca bir ifade hükmünde yer almamaktadır. Bu başlık altında, düzenlemede açıkça belirtilmesi sebebiyle önem arz ettiğinden davacının şirketten çıkarılması hususuna değinilecek ve ardından diğer alternatif çözüm yolları incelenecektir.

a. Davacının Payının Gerçek Değeri Ödenerek Şirketten Çıkarılması

Daha evvel belirtildiği üzere, davacının payının gerçek değerinin ödenerek şirketten çıkarılması hali açık bir şekilde TTK m. 636/III'te alternatif çözüm yolu olarak belirtilmiştir. Limited şirketlerin haklı sebeple feshine ilişkin mehz İsvBK m.821/3 hükmünde de açık bir şekilde alternatif bir çözüm yolu olarak davacı ortağa payının gerçek değeri tutarında ayrılma akçesi ödenmesine karar verilebileceği yer almaktadır⁴³⁷. Düzenleme ile çıkarma çözüm yolunun gösterilmesi hem hâkime takdir yetkisinin genişliğini göstermekte hem de sıkça karşılaşılabilecek bir ihtimale işaret etmektedir⁴³⁸.

Davacı ortağın şirketten çıkarılmasıyla bir yandan şirketin devamı sağlanırken diğer taraftan da haklı sebebi meydana getiren durum kesin bir şekilde sona erdirildiğinden bu çözüm yolu özel bir önem arz etmektedir. Ancak, mahkemenin tüm alternatif çözüm yollarında olduğu gibi “duruma uygun düşme” ve “kabul edilebilirlik” kıstaslarına göre bir değerlendirme yapması gerekmektedir. Gerçekten de feshin son çare olması ilkesine göre, şirketin devam etmesinde ekonomik ve rasyonel olarak bir fayda bulunuyorsa mahkeme şirketin feshine karar veremeyecektir. Bu durumda, özellikle haklı sebep davacı ortağın diğer ortaklar ile ilişkisinden kaynaklanıyorsa ve davacı ortağın bulunmaması halinde de ortaklık

⁴³⁷ Ayrıca, Hızlısoy mehz kanunda anonim şirketler bakımından haklı sebeple fesih davasını düzenleyen m.736/1.4'de açık bir şekilde alternatif çözüm yolu olarak davacının çıkarılmasına yer verilmediğini belirtmiştir. Bknz. Hızlısoy, s. 284.

⁴³⁸ Tekinalp, Usuli Sorunlar, s. 214.

var olmaya devam edebilecekse mahkemenin davacı ortağın çıkarılmasına karar vermesi uygun olacaktır⁴³⁹.

Bu noktada, düzenlemede özellikle “*davacı ortağın şirketten çıkarılmasına*” ifadesine yer verildiğinden doktrinde, anonim şirketler bakımından alternatif çözümler ile davacının şirketten çıkarılması arasında bir öncelik sırasının bulunup bulunmadığı hususunda değerlendirmeler yapılmıştır. Aynı tartışma limited şirketler bakımından da geçerli olduğundan ileri sürülen görüşlere temel olarak çalışmamızda yer verilecektir.

Doktrinde Çelik, katıldığımız üzere, davacı ortağın şirketten çıkarılabilmesi için uyuşmazlığın diğer alternatif çözüm yolları ile sona erdirilememesinin gerektiğini belirtmektedir. Yazara göre, ortaklıktan çıkarma diğer çözüm yollarından sonra fakat fesihten öncedir⁴⁴⁰. Çamoğlu ise, hükümde bu çözüm yolunun belirtilmesinin bu seçeneğe öncelik vermediğini, bu çözümün sadece bir örnekten ibaret olduğunu belirtmektedir⁴⁴¹. Hızlısoy’a göre, ortağın çıkarılması önemli sonuçlar doğuran bir karar olduğundan yalnızca madde hükmünde açıkça belirtilmesi alternatif çözümlerden öncelikli olduğu anlamına gelmemektedir. Öncelikle, daha hafif çözümler araştırılmalı, bunların kesin çözüm oluşturmayacağı kanaatine varılırsa ortağın çıkarılmasına karar verilmelidir⁴⁴².

Erdem ise, hükmün ifade tarzı nedeniyle öncelikli çözüm yönteminin davacının çıkarılması olduğunu, bu çözüm yolunun menfaatler dengesi bakımından da isabetli görülebileceğini, davacı ortakların paylarının karşılığı olarak alacakları tazminatın mali haklarını koruyacak düzeyde olduğunu, bu bakımdan davacı ortaklar bakımından bu çözüm yolunun iktisadi olarak fesihle aynı sonucu doğurduğunu ifade etmektedir⁴⁴³.

aa. Terminoloji Sorunu: Çıkarılma Kavramı

Haklı sebeple şirketin feshine ilişkin düzenlemede davacı ortağın şirketten “çıkarılması” ifadesine yer verilmesi doktrinde davacı ortağın bu hususta rızasının bulunması gerekip gerekmediği hususunda tartışmalara yol açmıştır. Zira çıkarma kavramı olumsuz bir ifade tarzı içermektedir ve ortağın kişiliğinde haklı sebeplerin meydana gelmesi halinde şirketten rızası hilafına gönderilmesi anlamına gelmektedir⁴⁴⁴. Örneğin, TTK m. 640/III

⁴³⁹ Şener, s. 1011

⁴⁴⁰ Çelik, Haklı Sebep, s. 581.

⁴⁴¹ Çamoğlu, Haklı Sebeple Fesih, s.69.

⁴⁴² Hızlısoy, s. 273-274.

⁴⁴³ Erdem, s. 261. Benzer yönde Bahtiyar, s. 322-323.

⁴⁴⁴ Benzer tanımlar için bkz. Bahtiyar, Sempozyum, s. 104.

incelendiğinde ortağın kişiliğinde meydana gelen haklı sebeplerden dolayı mahkemeden ortağın çıkarılmasının talep edilebileceği görülebilecektir. Bu nedenle, haklı sebeple şirketin feshi davası sonucunda verilen kararın “çıkarma”, “çıkma” veya “ayırılma” kavramları içerisinde değerlendirildiği görülmektedir.

Çamoğlu'na göre, mahkemenin alternatif çözüm yolları bakımından takdir yetkisini kural olarak davacının rızası bulunmaksızın çıkma yönünde kullanması mümkün değildir. Yazar, aksi bir uygulamanın hukuki olarak kendisine dava hakkı tanınan ortak bakımından bir yaptırıma dönüşebileceğini ileri sürmektedir. Ancak, davacı ortak, dava hakkını kötüye kullanarak payını şirkete veya diğer ortaklara yüksek bir fiyattan satmak için baskı yapmayı amaçlamışsa istisnai olarak davacının rızası bulunmasa da çıkmasına karar verilebileceği belirtilmektedir. Diğer bir deyişle, dava hakkının kötüye kullanıldığı istisnai durumlarda şirket tarafından TTK m. 640/III uyarınca karşı davayla davacının çıkarılması talep edilmese dahi hakkını kötüye kullanan davacının rızası aranmadan çıkmasına karar verilebilir⁴⁴⁵. Yazar tarafından davacının rızasının bulunması gerektiği belirtildiğinden bilinçli olarak çıkarma yerine “çıkma” kavramının kullanıldığı söylenebilecektir. Nitekim, özellikle davacının haklı sebebin meydana gelmesinde kusurunun bulunmadığı da dikkate alındığında davacının kendi açtığı dava sonunda re'sen dahi çıkarılabilmesi gerçekten yaptırıma dönüşebilecektir. Anonim şirketler bakımından değerlendirmelerde bulunan Şahin tarafından da ilgili hükmün “çıkma” olanağı sağladığı, davanın azınlığın korunması amacıyla tanınan bir hak olmasının da bu çıkarımı desteklediği belirtilmektedir⁴⁴⁶.

Katıldığımız aksi görüş uyarınca, haklı sebeple fesih davasında mahkeme davalı tarafından yöneltilen bir talep üzerine, hatta bu yönde bir talep olmasa dahi re'sen davacı ortağın çıkarılmasına karar verebilecektir⁴⁴⁷. Zira özellikle kusuru bulunmayan ortağın talebi dahi bulunmaksızın şirketten çıkarılabilmesine şüpheyile yaklaşılsa da hükmün lafzı açıktır. Anonim şirketler bakımından değerlendirmelerde bulunan Hızlısoy tarafından da pay sahiplerinin dava sonucunda çıkarılmaları için rızalarının bulunması gerekmediği, bu durumun mahkemenin takdirinde olduğu, bu sebeple çıkma kavramının kullanılmasının doğru olmadığı, çıkarma yerine ayrılma ifadesinin kullanılmasının daha isabetli olacağı

⁴⁴⁵ Çamoğlu, s. 257.

⁴⁴⁶ Şahin, s. 395; Bu noktada, limited şirketlerden farklı olarak TTK'da anonim şirketler bakımından prensip olarak çıkma veya çıkarılma hallerinin düzenlenmediği belirtilmelidir. Bu nedenle, anonim şirketlerin haklı sebeple feshine ilişkin TTK m. 531'de yer verilen davacının çıkarılmasına ilişkin çözüm yolunun çıkma hakkı sağlayıp sağlamadığı ayrı bir önem arz etmektedir.

⁴⁴⁷ Şener, s. 1011. Anonim şirketler bakımından benzer yönde; Oruç, Murat, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Ortaklıktan Haklı Sebeple Fesih İstemine Balı Çıkarılma, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C. 27, S. 1, Mart 2011, s. 209. (www.jurix.com.tr, E.T: 09.09.2022); Bahtiyar, s. 323.

belirtilmektedir⁴⁴⁸. Nomer tarafından da maddenin düzenleniş biçiminin isabetli olmadığı belirtilmekle birlikte, hükmün lafzının açık olduğu, davacı ortağın rızası veya talebi bulunmasa da şirketten çıkarılması şeklinde karar verilebileceği belirtilmektedir⁴⁴⁹.

Yukarıda yapılan açıklamalar çerçevesinde, hükmün lafzı bakımından tereddütler devam etse de kanun hükmünde açıkça “*davacının çıkarılması*” ifadesi kullanıldığından çalışmamız içerisinde bu terimin kullanılacağını belirtiriz.

bb. Çıkarılmaya İlişkin Kararın Şirketin Paylarını İktisabı Yasağı Karşısındaki Durumu

Haklı sebeple fesih davasında davalı tarafın şirket olduğu dikkate alındığında davacının şirketten çıkarılmasına hükmedildiği hallerde, şirket tarafından davacının paylarının iktisap edilip edilemeyeceği ve bu durumun şartları konunun detaylarının anlaşılabilmesi için öncelikle incelenmelidir.

Öğretide, davacıya ait payların şirket tarafından satın alınabileceği kabul görmektedir⁴⁵⁰. Ancak, mahkeme tarafından davacının çıkarılması yönünde bir karar verilecek ise ortaklıklar hukukundaki diğer kanuni düzenlemelerin de dikkate alınması gerekmektedir. Dolayısıyla, limited şirketlerin kendi paylarını iktisap etmesine ilişkin TTK m. 612’nin koşullarına uygun olarak işlem yapılması doğru olacaktır.

Bu noktada, ETK’ya kıyasla, TTK’da limited şirketlerin kendi paylarını iktisap etmesi hususunda daha kapsamlı düzenleme yapıldığı ve sınırlama getirildiği belirtilmelidir⁴⁵¹. Öncelikle, TTK m. 612/I’de şirketin kendi paylarını iktisap etmesi bunları alabilmek için gerekli tutarda serbestçe kullanabileceği özkaynaklara sahip olması şartına bağlanmıştır. Diğer bir deyişle, şirketin payları iktisap ederken ödeyeceği bedel serbestçe kullanabileceği özkaynaklardan karşılanmalıdır. Ayrıca, kanun koyucu şirketin kendi paylarını iktisap edebilmesi için şirketin alacağı esas sermaye paylarının itibari değerlerinin toplamının sermayenin yüzde onunu aşmaması gerektiğini öngörmüştür.

⁴⁴⁸ Hızlısoy, s. 287-288; Ayrıca, çıkma teriminin bu alternatif çözüm yöntemini ifade etmek için isabetli olmadığı, burada en uygun terimin hem ortağın rızasının bulunması hem de bulunmaması hallerini kapsayacak şekilde ayrılma olduğu yönünde bkz. Adıgüzel/ İlbasmış Hızlısoy, s. 185.

⁴⁴⁹ Anonim şirketler bakımından; Ayrıca Nomer, ortağın rızası dışında çıkarılmasının ancak TTK m. 482 kapsamında mümkün olduğunu, bunun dışındaki bir sebebin anonim şirketin temel ilkelerine aykırılık teşkil edeceğini belirtmektedir. Bknz. Nomer Ertan, s. 432.

⁴⁵⁰ Anonim şirketler bakımından Şahin, 416; Sümer, s.846.

⁴⁵¹ Altaş, s.306.

Ancak, şirketin kendi paylarını iktisap etmedeki yüzde on sınırının bazı istisnaları da mevcuttur. TTK m. 612/2 uyarınca, şirket sözleşmesinde belirtilen veya mahkeme kararıyla hükme bağlanan bir şirketten çıkma veya çıkarma sebebiyle esas sermaye paylarının şirket tarafından iktisap edilmesi halinde üst sınır yüzde yirmi olarak uygulanacaktır. Bu oran belirlenirken şirketin hâlihazırda elinde bulundurduğu kendi payları mevcut ise bu paylar düşülmelidir⁴⁵². Ayrıca, hükmün devamında yüzde onu aşacak şekilde iktisap edilen esas sermaye paylarının iki yıl içinde elden çıkarılacağı veya sermaye azaltılması yoluyla itfa edileceği düzenlenmiştir.

Şirketin kendi paylarını iktisap etmesi bakımından kanun koyucunun getirdiği sınırlamaların amacı şirketin malvarlığının azalmasının önüne geçilmesi ve böylece alacaklıların korunmasıdır. Çıkma ve çıkarılma bakımından daha yüksek bir sınır belirlenmesi ise azınlıkta kalan ortakların korunmasını amaçlamaktadır. Böylelikle, şirketten ayrılan ortakların daha hızlı bir şekilde ayrılma payına ilişkin alacaklarını elde etmeleri sağlanacaktır. Ancak, çıkma veya çıkarılma halinde dahi çok yüksek bir oran belirlenmediğinden kanun koyucunun alacaklıların menfaatlerinin zedelenmesinin önüne geçmeye çalıştığı söylenebilecektir⁴⁵³. Zira çıkma veya çıkarılma halinde alacaklıların haklarının tehlikeye girmesi hem süre hem de kapsam bakımından sınırlanmaktadır⁴⁵⁴.

Bu noktada, doktrinde haklı sebebe dayanarak açılan bir fesih davasında davacının şirketten çıkarılmasına karar verildiğinde yüzde yirmi olarak belirlenen sınırın uygulanabileceği belirtilmektedir⁴⁵⁵. TTK m. 612/2’de şirket sözleşmesi veya mahkeme kararına dayanarak bir ortağın çıkma veya çıkarılması halinde üst sınırın yüzde yirmi olacağı belirtilmiştir. Bu hüküm bakımından mahkemenin ortağın ayrılmasına çıkma, çıkarılma veya fesih davası sonucunda karar vermiş olması bir önem arz etmemektedir⁴⁵⁶.

Ayrıca, doktrinde şirketin kendi paylarını iktisap etmesinde sınırın yüzde yirmi olarak belirlenmesinin haklı sebeple fesih davasında mahkemenin dava açan ortağın şirketten ayrılması kararı vermesini zorlaştıracak ileri sürülmektedir. Bu görüşe göre, üst limitin düşük

⁴⁵² Cenkci, Esra, “Çıkan ya da Çıkarılan Limited Ortağın Ayrılma Akçesinin Ödenmesi (TTK m. 642)”, Ankara Barosu Dergisi, Yıl 76, Sayı 2018/4, s. 21. (E.T.: 08.10.2022, www.dergipark.org.tr.); Yıldırım, s.324.

⁴⁵³ Yıldırım, s.322.

⁴⁵⁴ Şener, s. 157.

⁴⁵⁵ Çamoğlu, Haklı Sebeple Fesih, s. 71.

⁴⁵⁶ Yıldırım ayrıca “Bizce, mahkemenin ortağın çıkarılmasına hükmedebilmesi için her durumda TTK 612/II’deki sınırın gözönünde tutmasının zorunlu olacağı görüşü kabul edilemez. Yukarıda da ifade ettiğimiz üzere, bu görüş gereği ortaklığın iktisap ettiği kendi payları olmadığı sürece, ortağın çıkarılabilmesi için ortaklıkta en fazla yüzde yirmi paya sahip olması gerekir.... Bu görüş, haklı sebeple fesih davası çerçevesinde ortağın çıkarılmasını büyük ölçüde engellediği gibi, haklı sebebe dayanan çıkma ve çıkarılma davalarının sonuçsuz kalmasına neden olabilir.” şeklinde değerlendirmelerde bulunmuştur. Bknz. Yıldırım, s. 323.

olması az sayıda ortaktan oluşan ve sermaye oranlarının birbirine yakın olduğu şirketler bakımından haklı sebeple fesih, çıkma veya çıkarılma gibi davalarda hâkimin hareket alanının kısıtlanmasına sebep olmaktadır. Nitekim, İsviçre hukukunda bu oran OR 783/II hükmünde yüzde otuzbeş olarak belirlenmiştir. Dolayısıyla, mehz kanun örnek gösterilerek sınırın en az yüzde otuz beşe çıkarılmasının isabetli olduğu belirtilmektedir⁴⁵⁷.

Son olarak, şirketin kendi paylarını iktisap etmesi halinde, TTK m. 595’de belirtilen pay devri için öngörülen şekil şartlarına uyulması gerekmemektedir. Zira TTK m. 593/I’de esas sermaye payının şirket tarafından iktisap edilmesine ilişkin TTK m. 612 düzenlemesinin pay devrine ilişkin düzenlemelerden ayrık tutulduğu belirtilmiştir.

cc. Diğer Ortaklar Tarafından Payların İktisap Edilip Edilemeyeceği Sorunu

Mahkemenin haklı sebeple fesih davasında davacının şirketten çıkarılmasına karar vermesi durumunda, davacı ortağın paylarının davada taraf olarak yer alamayan diğer ortaklar tarafından devralınması yönünde hüküm kurmasının mümkün olup olmadığı ayrıca irdelenmelidir.

Daha evvel belirtildiği üzere, mahkeme kararıyla şirketten çıkarılan davacının paylarının şirket tarafından iktisap edilmesi görüşü doktrinde kabul görmektedir. Ancak, şirketin kendi paylarını iktisap etmesinde yer alan sınırlar ortaklığın kendi payını iktisap etmesi imkânının uygulanabilirliğini azaltmaktadır. Örneğin, ortakların eşit pay oranına sahip olduğu iki kişilik bir şirkette, ortaklığın kendi payını iktisap etmesine ilişkin sınır aşıldığından şirketin payları iktisap etmesi mümkün olamayacaktır. Benzer şekilde, bu kadar yüksek orandaki payların gerçek değerinin ödenebilmesi için sermayenin azaltılması yönteminin tercih edilmesi durumunda da şirkette kalan ortakların zarar görmesi söz konusu olabilecektir⁴⁵⁸.

Katıldığımız görüşe göre, bahsi geçen problem usul hukuku bakımından değerlendirildiğinde, davanın tarafı olmayan ortaklara doğrudan mahkeme kararıyla davacı ortağın paylarını satın alma yükümlülüğü getirilmesi mümkün değildir. Zira HMK m. 303 uyarınca, davada verilen karar usul hukuku bakımından yalnızca davanın tarafları bakımından kesin hüküm teşkil eder. Haklı sebeple fesih davasının tarafları davacı ortak ve şirket olup mahkeme yalnızca bu kişiler hakkında karar alabilecektir. Ayrıca, bu görüşteki yazarlar anonim şirketler bakımından tek borç ilkesinin bu şekilde karar verilmesine engel teşkil

⁴⁵⁷ Şener, s. 157. Benzer yönde; Yıldırım, s. 323, dpn. 241.

⁴⁵⁸ Şahin, s. 417.

ettiğini belirtmektedirler⁴⁵⁹. Çoğunluk ortakların diğer ortakların paylarını satın alması hususunda teklif götürülebilmesi mümkün olsa da mahkeme kararıyla pay satın almaya zorlanmaları mümkün değildir. Diğer taraftan, davacı ortaklar ile diğer ortakların mahkeme dışında bu hususta anlaşmalarında bir engel bulunmamaktadır. Bu durumda, davacı ortağın ortaklık sıfatı sona ereceğinden davanın konusuz kaldığına karar verilmesi yerinde olacaktır⁴⁶⁰.

Doktrinde Yıldırım, limited şirketler bakımından tek borç ilkesinin geçerli olamayabileceğini, ortakların tek borcunun sermaye koyma borcu olmasının bir zorunluluk olmadığını belirtmektedir. Limited şirketlerde, ek ödeme (TTK m.603), yan edim (TTK m. 606) ve rekabet etmeme (TTK m. 613) yükümlülükleri getirilmesi mümkündür. Bu çerçevede, ortaklara satma hakkı tanınması mümkün olmakla birlikte, bu durumun diğer ortaklar için yan edim yükümlülüğü teşkil ettiği ve ilgili ortakların tümünün onay vermesi gerektiğinden mahkeme tarafından bu yükümlülük getirilse dahi ortakların rızası aranacaktır. Yazar, bu durumda, haklı sebeple fesih davasında çoğunluk ortaklar taraf olarak kabul edilmedikçe mahkemenin diğer ortaklar tarafından davacının paylarının devralınmasına karar veremeyeceğini belirtmektedir. Bu durumda, iki kişilik ortaklıklarda diğer paydaş davalı olarak davaya taraf gösterileceğinden mahkemenin davacının payının çoğunluk ortağı tarafından satın almasına karar verilebileceği belirtilmektedir⁴⁶¹.

Diğer taraftan, doktrinde azınlık görüşü, mahkemenin payların şirket ya da diğer ortaklar tarafından satın alınmasına karar verebileceğini, ortaklıktan çıkarılan ortağın payının gerçek değerini elde edebilmesi için mahkemenin bu yönde takdir yetkisinin bulunması gerektiğini belirtmektedir. Özellikle, şirketin ekonomik durumunun kötü olduğu ve şirketin kendi payını iktisap etmesine ilişkin sınırın engel teşkil ettiği hallerde davaya taraf olmayan ortakların kabul etmesi şartıyla mahkemenin ortaklara satın alma yükümlülüğü getirebileceği ileri sürülmektedir⁴⁶².

⁴⁵⁹ Hızlısoy, s. 294; Şahin, s. 421; Bilge, Mehmet Emin, Anonim Şirketin Sona Ermesi ve Tasfiyesi, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:16, Sayı:3-4, Yıl:2012, s. 275; Nomer Ertan, s. 431; Ayan, s. 2255-2256.

⁴⁶⁰ Şahin, Ayşe, Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi Çerçevesinde Gündeme Gelen Bazı Hukuki Sorunlar, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 9, S. 117, Mayıs, 2014, s. 160. (www.jurix.com.tr, E.T.:09.10.2022)

⁴⁶¹ Yıldırım, s. 276-277.

⁴⁶² Topaloğlu, Mustafa/Özer, Işık, Limited Şirketlerde Ayrılma Akçesinin Muacceliyeti ve Ödenmesi, Terazi Hukuk Dergisi, C. 14, S. 158, Y. 2019, s. 1956 (E.T.: 24.04.2022; www.jurix.com.tr); Aker, payların çoğunluk tarafından satın alınması yükümlülüğü getirilmesi halinde bu durumun usul hukuku kaynaklı problemler doğuracağını, dava çoğunluğa ihbar edilmiş veya feri müdahalede bulunulmuş olsa dahi bu kişiler bakımından hüküm kurulamayacağını belirtmektedir. Dolayısıyla, yazara göre mahkeme çoğunluğun kabul etmesi koşulunu

dd. Şirketten Çıkarılan Ortağın Ayrılma Akçesi

aaa. Ayrılma Akçesi Kavramı

Daha evvel belirtildiği üzere, limited şirketin haklı sebeple feshi davası sonucunda mahkeme takdir yetkisi çerçevesinde, davacı ortağın şirketten çıkarılmasına karar verilebilmektedir. Bu kararın temel sonucu, ortağın ortaklık sıfatının sona ermesidir. Ortaklık sıfatının sona ermesiyle birlikte ortağın ortaklıktan doğan hak ve yükümlülüklerinden bahsedilemeyecektir⁴⁶³. Ancak, ortağın şirketin sermayesindeki payına karşılık olarak en başta ifa etmiş olduğu sermaye, şirketin iktisadi faaliyetlerine devam etmesi için ortaklığa bırakılacağından ayrılan ortağa ekonomik olarak bir denkleştirme yapılması gerekmektedir. Bu sebeple, ayrılan ortak ayrılma akçesi talep etme hakkı elde etmektedir⁴⁶⁴. Dolayısıyla, mahkemenin ortağın ortaklıktan çıkarılmasına karar vermesinin ilk sonucu ortağa paylarının gerçek değerinin ödenmesidir⁴⁶⁵.

Ayrılma akçesi, esas sermaye payından farklıdır. Esas sermaye payı, ortağın ortaklık esas sermayesinde üstlendiği kısmı bir diğer deyişle bu değerlerin sermaye içindeki oranını göstermektedir. Dolayısıyla, sermaye payı esasen şirket defterlerinde yer alan bir kalem olduğundan esas sermaye payı ile ayrılma akçesi birbirinden farklı olabilecektir. Ekonomik durumu iyi olan bir şirkette ayrılma akçesi sermaye payından yüksek olacakken, zarar eden bir şirkette ayrılma akçesi sermaye payından düşük olacaktır. Ayrıca, ayrılma akçesinin borçlusu şirket olarak kabul edilmektedir, ortaklıkta kalan diğer ortakların ayrılma akçesinin ödenmesinden sorumlu tutulmaları mümkün değildir⁴⁶⁶.

Limited şirketlerde ayrılma akçesi TTK m. 641-642’de ele alınmıştır. ETK’da yer almayan bu düzenlemeler, bu konudaki kanun boşluğunu sona erdirmek ve adalete uygun bir çözüm yaratmak amacıyla kabul edilmiştir⁴⁶⁷. TTK m. 641/I’de yer alan ayrılma akçesinin

sağladıktan sonra öncelikle taraf teşkilini sağlamalıdır. Bknz. Aker, Halit, “Anonim ve Limited Şirketlerde Ortaklık Sıfatının Sona Ermesi ve Özellikle Haklı Sebeple Fesih Davasına İlişkin Bazı Değerlendirmeler”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. XXXII, 2016, S. I, s. 137-138. (E.T.:25.04.2022, www.jurix.com.tr). Ayrıca doktrinde Yüksel anonim şirketler kapsamında yaptığı değerlendirmede, diğer pay sahiplerinin davaya taraf olmaları düşüncesinin reddedilmesinin de sorunlu olduğunu, bu halde şirketin yeterli kaynağı yoksa davacının çıkarılması çözümünün uygulanamayacağını ve dava ile güdülen amaca ulaşamayacağını belirtmektedir. Bknz. Yüksel, Sinan, “Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi Davasında Davalı Sıfatı Üzerinde Düşünceler”, Prof. Dr. Hamdi Yasaman’a Armağan, 1. Baskı, İstanbul 2017, s. 879 vd (www.lexpera.com.tr, E.T.:08.10.2022).

⁴⁶³ Tatlı, Burçak, Limited Şirketlerde Çıkma, Çıkarma ve Ayrılma Akçesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XXV, Y. 2021, S. 1, s. 181. (www.dergipark.com.tr, E.T.: 10.10.2022).

⁴⁶⁴ Şener, s. 921-922.

⁴⁶⁵ Şahin, Cansu, Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi İsteminde Mahkemenin Fesih Dışındaki Çözümlere Karar Verme Yetkisi, İstanbul- 2019, s. 115.

⁴⁶⁶ Dirikkan, s. 105.

⁴⁶⁷ Bu hususta bknz. TTK Gerekçe, s. 230. (E.T.: 11.09.2022, www.muglabarosus.org.tr).

esas sermaye payının gerçek değerine uygun bir şekilde belirlenmesine ilişkin kural hem şirket sözleşmesinde yer alan çıkma veya çıkarılma halleri hem de mahkeme kararıyla çıkma veya çıkarılma durumlarında uygulanacaktır. Bahsi geçen hükmün ve ayrılma akçesinin ödenmesi bakımından ise TTK m. 642'nin, aynı zamanda çalışmamızın konusunu oluşturan TTK m. 636/III kapsamında, limited şirket ortağının mahkeme kararıyla şirketten çıkarılmasına karar verilmesi halinde de uygulama alanı bulacağı kabul edilmektedir⁴⁶⁸.

bbb. Ayrılma Akçesinin Belirlenmesinde Gerçek Değerin Esas Alınması

Haklı sebeple fesih davası sonucunda davacı ortağın şirketten çıkarılmasına karar verilirse TTK m. 636/III ve TTK m. 641/I uyarınca ayrılma akçesi sermaye payının gerçek değeri⁴⁶⁹ üzerinden hesaplanacaktır. Kanun koyucu, gerçek değere uygun ayrılma akçesinden bahsetse de gerçek değer tam olarak neyi ifade ettiği açıkça belirtilmemiştir⁴⁷⁰. Hükmün gerekçesinde bu ifadenin yorumunun öğreti ve yargı kararlarına bırakıldığı; ancak en azından bilanço değerine işaret ettiği belirtilmiştir⁴⁷¹.

Bu durumda, payların gerçek değerinin neyi ifade ettiğinin belirlenmesi gerekecektir. Doktrinde, ortağın sermaye payının gerçek değerinin belirlenebilmesi için “yaşayan şirket değerinin” ya da işletme finansmanı alanındaki karşılığı olarak “işleyen teşebbüs değerinin”

⁴⁶⁸ Şener, s. 921,1013; Yıldırım, s. 316. Doktrinde bir görüş, ayrılma akçesinin muacceliyetine ilişkin TTK m. 642 hükmünün davacının çıkma davası neticesinde ayrılması durumunda uygulanabileceği ancak haklı sebeple fesih davası sonucunda davacının ayrılmasına karar verildiği hallerde uygulanamayacağı yönündedir. Aksi bir durumda, fesih davasında şirketten ayrılmasına karar verilen davacının ayrılma akçesinin muacceliyeti (özellikle şirketin kullanılabilir öz kaynağının mevcut olmadığı durumlarda) şirketin yapmayı ihmal edebileceği işlemlere bağlı tutulmuş olacaktır. Bu durumda davacının şirketten ayrılmasına hükmedilmesi ve ardından yıllarca ayrılma akçesine ulaşamaması kabul edilebilir bir çözüm olmayacaktır. Bu görüş uyarınca, davacının ayrılmasına şirketin kullanılabilir özvarlığı varsa sermaye azaltılması kararı vermeksizin hükmedilebileceği, özvarlığın bulunmaması halinde ise sermaye azaltılması kararıyla birlikte hükmedilmelidir. Bknz. Adıgüzel/İlbasmış Hızlısoy, s. 209.

⁴⁶⁹ Ayrılma akçesinin hesaplanması bakımından çeşitli değerlendirme yöntemleri bulunmaktadır. Gerçek değer dışında, defter değeri, pazar değeri veya tasfiye değerine göre hesaplama yapılmasını esas alan yöntemler de söz konusudur. Defter değeri, bir aktifin defterlere kaydedildiği değer olduğundan gerçek değeri yansıtmaktan uzaktır. Pazar değeri ise, bir değer pazarı satılması halinde elde edilecek değeri ifade etmektedir. Ayrılma akçesinin belirlenmesinde tasfiye payının esas alınması halinde ise şirketin ayrılma anındaki tüm malvarlığının paraya dönüştürülmesi ve şirket borçlarının bu tutardan düşülmesinden sonra kalan bakiye üzerinden ortağa ödeme yapılacaktır. Detaylı bilgi için bknz. Erdem, s. 300-301.

⁴⁷⁰ Şahin, Fesih Dışındaki Çözümler, s. 124.

⁴⁷¹ Hükümde gerçek değer neye göre belirleneceği belirtilmediğinden doktrinde her olayda farklı çözümler üretilmesine yol açacağı ve bu durumda uygulamada haksızlıkların söz konusu olabileceği yönünde eleştiriler getirilmiştir. Bknz. Yıldız, s. 171 benzer yönde; Erdil, Engin, Limited Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma, İstanbul-2004, s. 64.

tespit edilmesi gerektiği belirtilmektedir⁴⁷². Ortak şirketten ayrılmasına rağmen şirket faaliyetlerine devam ettiğinden gerçek değer, tasfiye değerinden farklıdır⁴⁷³.

Şirketten çıkarılmasına karar verilen ortağa, payının gerçek değeri üzerinden hesaplanarak ayrılma akçesinin ödenmesi eşit işlem ilkesinden kaynaklanmaktadır. Böylece, çıkarmanın davacı ortağın zararına yol açması ve diğer ortaklar veya üçüncü kişilerin zenginleşmesi engellenecektir. Nitekim, payın gerçek değerinin ödenmesi esası ödemeye esas olup ortağın ortaklıktan ayrılma sebebinden bağımsızdır⁴⁷⁴.

Doktrinde, ayrılma akçesinin hesaplanması bakımından gerçek değer esas alınması emredici hüküm olarak değerlendirilmekte ve şirket sözleşmesi ile bu hükümden ayrılmanın mümkün olmadığı belirtilmektedir. Bu görüşe göre, gerçek değerden başka bir esasın uygulanacağını şirket sözleşmesiyle kabul edilmesi, bu hakkın kullanılmasını dolaylı olarak sınırlayacaktır⁴⁷⁵. Ancak, TTK m. 641/II'den, sözleşmesel çıkma hakkının söz konusu olduğu hallerde, gerçek değer yerine, şirket sözleşmesiyle ayrılma akçesinin farklı bir şekilde düzenlenebileceği anlaşılmaktadır⁴⁷⁶.

ccc. Payın Gerçek Değerinin Hesaplanması

Ayrılma akçesinin hesaplanabilmesi için öncelikle işletmenin gerçek değerinin tespit edilmesi gerekmektedir. İşletmenin gerçek değerinin tespit edilmesinin ardından ancak davacının payına düşen ayrılma akçesinin belirlenmesi mümkün hale gelecektir. İşletme ekonomisi doktrininde, bir işletmenin değerinin tespit edilebilmesi bakımından birçok yöntem bulunmaktadır. Bu yöntemler genellikle şirketin net aktif değerine veya karlılığı esasına

⁴⁷² Pulaşlı, Şerh, s. 2795; Topaloğlu/Özer, s. 1958; Çamoğlu ayrılma payının yaşayan işletme içindeki piyasa değeri olduğunu belirtmiştir. Bknz. Çamoğlu, Haklı Sebeple Fesih, s. 72.

⁴⁷³ Şahin, Ayşe, Limited Şirkette Ortağın Ortaklıktan Çıkması ve Çıkarılması, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 18, S. 2, s. 855 (www.dergipark.com.tr, E.T.: 20.12.2022); Aydın, Sema, Limited Şirketlerde Çıkma ve Ayrılma Akçesi, *Terazi Hukuk Dergisi*, Nisan-2022, S. 188, s. 38 (www.jurix.com.tr; E.T.: 20.12.2022).

⁴⁷⁴ Dirikkan, s. 111-112.

⁴⁷⁵ Yıldırım, s. 309. Aksi yönde; bknz. Erdem, s. 299. “Türk Hukuku’nda limited ortaklıklar bakımından ayrılan ortağın payının tespiti bakımından gerçek değer ilkesinden başka bir düzenleme yapılmasını mümkün kılan TTK 641 hükmü de bu yöndedir”. Yazar anonim şirketler bakımından TTK m. 340 uyarında şirket sözleşmesiyle başka bir ölçüt belirlenemeyeceğini belirtmektedir. Şahin ise anonim şirketler bakımından; “Bu yüzden “karar tarihine en yakın tarihteki gerçek değer” emredici nitelikte olduğu, bundan farklı bir değer ölçüsünün esas sözleşmede düzenlenmesinin mümkün olmadığı, ancak gerçek değere eşit veya bunun üstünde bir değer elde edilmesi sonucunu doğuran bir değerlendirme yönteminin veya pay değerinin öngörülebileceği kanaatindeyiz” şeklinde değerlendirmelerde bulunmuştur. Bu görüş için bknz. Şahin, s. 466.

⁴⁷⁶ Topaloğlu/Özer, s. 1959.

dayandıklarından temel olarak iki hesaplama yöntemi üzerinde durulmaktadır. Bu yöntemler; varlık değeri (net aktif değeri) ve kazanç (karlılık) değeri olarak adlandırılmaktadır⁴⁷⁷.

Varlık değeri yöntemi, “*şirketin mal ve haklardan oluşan malvarlığının güncel değerini*” esas almaktadır⁴⁷⁸. Bu yöntemde, yaşayan bir işletmedeki varlıkların toplam değerinden borçların çıkarılması yoluyla payın gerçek değeri hesaplanır. Ancak, bu hesaplama yönteminde good-will değeri dikkate alınmaz⁴⁷⁹. Buna karşılık kazanç değeri, “*faaliyetlerine devam eden işletmenin varsayımsal satışında ödenecek bedel esas alınmak suretiyle hesaplanan değeri*” ifade etmektedir⁴⁸⁰.

Doktrindeki bir görüşe göre, varlık değeri yönteminde gerçek değer kapsamında dikkate alınması gereken good-will, karlılık potansiyeli gibi kriterler göz ardı edildiğinden bu yöntem işletmenin değerinin eksik olarak tespit edilmesine yol açmaktadır. Bu nedenle, payın gerçek değerinin kazanç değeri yöntemi ile belirlenmesi gerekmektedir⁴⁸¹. Diğer bir görüş ise, gerçek değer hesaplanmasında karma yöntemin esas alınması gerektiğini ileri sürmektedir. Bu görüşe göre, çoğu zaman gerçek değer hesaplanmasında karma yöntemin esas alınması uygun olacaktır. Ancak, somut olayın özellikleri gereğince, bazen bu yöntemlerden sadece biri de esas alınabilecektir. Zira karlı bir şirkette gerçek değer hesaplanmasında varlık değeri yöntemi yetersiz kalacağından kazanç değeri yöntemi kullanılabilir. Benzer şekilde, değeri varlıklarına dayanan bir şirkette kazanç değeri yöntemi yanıltıcı sonuçlar verebilecektir. Dolayısıyla, gerçek değer hesaplanmasında varlık değeri ve kazanç değeri yöntemlerinin birleşimi olarak karma yöntem kullanılmalıdır⁴⁸².

İşletmenin gerçek değerinin tespit edilmesinin ardından ortağa düşecek olan ayrılma akçesinin hesaplanması gerekecektir. Bu hesaplamada ayrılan ortağın payının nominal değeri esas alınır⁴⁸³. Ancak, değeri belirlenecek paylar bakımından özel durumlar da dikkate alınmalıdır. Örneğin, pay üzerinde sınırlı hak tesis edilmiş ise bu durum payın değerini azaltacak bir faktördür⁴⁸⁴. Eğer ayrılan ortağın payı imtiyazlıysa bu durumun da dikkate alınması gerekecektir. Ancak, sağlanan imtiyazın türü ve kapsamı da önem arz etmektedir.

⁴⁷⁷ Dirikkan, s. 113; Şahin, Fesih Dışındaki Çözümler, s. 131.

⁴⁷⁸ Hızlısoy, s. 323.

⁴⁷⁹ Dirikkan, s. 115.

⁴⁸⁰ Erdem, s. 302.

⁴⁸¹ Erdem, s. 302.

⁴⁸² Hızlısoy, s. 324.

⁴⁸³ Tatlı, s.183; Yıldırım, s. 312.

⁴⁸⁴ Hızlısoy, s. 324.

İmtiyaz oy hakkında tanınmışsa, tasfiye payındaki imtiyazdan daha fazla önem taşıdığından payın gerçek değeri daha fazla olacaktır⁴⁸⁵.

Ayrılma akçesi hesaplanırken mahkeme tarafından bu konuda uzman olan bilirkişilerden faydalanılması gerekir. Bilirkişiler tarafların zıt menfaatleri arasında bir denge kurmalı ve objektif kriterler çerçevesinde bir belirleme yapmalıdır. Ayrıca, mahkeme tarafından ayrılma akçesi hesaplanırken TTK m. 531'e kıyasen karar tarihine en yakın tarih esas alınmalıdır⁴⁸⁶. Yargıtay tarafından da TTK m. 636/III kapsamında şirketten çıkarılmasına karar verilen davacıya ayrılık akçesinin karar tarihine en yakın tarihteki veriler esas alınarak belirlenmesi gerektiği belirtilmiştir⁴⁸⁷.

ddd. Ayrılma Akçesinin Muaccel Hale Gelmesi

Muacceliyet borcun ifa edilebilir durumda olmasını ve dolayısıyla alacaklı tarafından ifası istenebilir hale gelmesini ifade etmektedir⁴⁸⁸. Kural olarak her borç doğduğu anda muaccel olur ve alacaklı tarafından ifası talep edilebilir⁴⁸⁹. İfa zamanı bakımından TBK m. 90'da bu durum *“ifa zamanı taraflarca kararlaştırılmadıkça veya hukuki ilişkinin özelliğinden anlaşılmadıkça her borç, doğumu anında muaccel olur”* şeklinde düzenlenmiştir. Dolayısıyla, taraflarca borcun ödeneceği zaman kararlaştırılmamışsa veya hukuki ilişkinin özelliğinden anlaşılmıyorsa borç doğduğu anda ödenmelidir.

Genel kurala uygun bir biçimde, TTK m. 641 uyarınca, ortağın şirketten ayrılmasıyla ayrılık akçesi muaccel hale gelir. Ancak, TTK m. 642 düzenlemesiyle bu kuralın uygulanması şirket lehine yumuşatılmıştır⁴⁹⁰. TTK m. 642'ye göre; şirket kullanılabilir bir öz kaynak üzerinde tasarrufta bulunuyorsa, ayrılan ortağın esas sermaye payları devredilebiliyorsa veya esas sermaye ilgili kurallar gereği azaltılmışsa ayrılma akçesi ayrılma ile muaccel olacaktır.

⁴⁸⁵ Yıldırım, s. 313.

⁴⁸⁶ Yıldırım, s. 310-311. Benzer yönde; Adıgüzel/İlbasmış Hızlısoy, s. 200; Mineliler, s. 111-112; Şener, s. 1013. Ayrıca, Çamoğlu, TTK m. 636/III'te bu hususa yer verilmediğinden sermaye payı değerinin çıkmanın kesinleştiği tarihe göre belirlenmesi gerektiğini belirtmektedir. Bknz. Çamoğlu, Haklı Sebeple Fesih, s. 72. Kendigelen anonim şirketlerde karar tarihine en yakın tarihteki şirket değerinin esas alınmasına ilişkin düzenlemeyi dava tarihinden sonra düşüş meydana gelmesi halinde davacının bundan olumsuz etkileneceğini belirterek eleştirmiştir. Bknz. Kendigelen, Abuzer, Yeni Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, İstanbul-2012, s. 435. Ayoğlu ise, anonim şirketler bakımından payların gerçek değerinin davanın açıldığı tarihteki şirket değerinin dikkate alınarak tespit edilmesi gerektiğini ancak davanın açılmasından sonra şirket malvarlığının azaltılmasının önüne geçmek için ihtiyati tedbir olarak limited şirketler hakkındaki TTK m. 638/II c.2 hükmünün uygulanabileceğini belirtmektedir. Bknz. Ayoğlu, s. 150.

⁴⁸⁷ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2019/2500 E., 2020/424 K. sayılı 15.1.2020 tarihli kararı (www.lexpera.com.tr, E.T.: 27.03.2023).

⁴⁸⁸ Antalya, Gökhan, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C. V/1,3, Ankara-2019, s. 87.

⁴⁸⁹ Kayıhan, Şaban/ Ünlütepe, Mustafa, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara-2018, s. 340.

⁴⁹⁰ Pulaşlı, s. 770.

Dolayısıyla, ayrılma akçesinin muaccel hale gelebilmesi için bu üç durumdan en az birinin şartlarının sağlanması gerekmektedir. Eğer bahsi geçen kaynaklar ayrılma tarihinde mevcutsa muacceliyet ayrılma tarihi itibarıyla meydana gelir, mevcut değilse muacceliyet bu kaynakların sağlandığı tarih itibarıyla söz konusu olur⁴⁹¹.

İlgili hükmün gerekçesinde, ayrılan ortağa yapılan ödemenin zamanlama olarak şirkete ve alacaklılara zarar vermesinin önüne geçilmesinin amaçlandığı ve böylece menfaatler dengesinin korunacağı belirtilmiştir⁴⁹². İlgili hükme aykırı olarak yapılan ödemeler geçersizdir⁴⁹³.

i. Kullanılabilir Özkaynağının Bulunması

TTK m. 642/I uyarınca, ayrılma akçesini ayrılma ile muaccel hale getiren ilk hal şirketin “*kullanılabilir öz kaynağa*” sahip olmasıdır. Şirketin kendi paylarını iktisap etmesi halini düzenleyen TTK m. 612/1 hükmünde ise şirketin kendi paylarını iktisap edebilmesi için “*serbestçe kullanılabilir öz kaynaklara*” sahip olması gerektiği düzenlenmiştir. Her ne kadar TTK’nın gerekçesinden açık bir şekilde anlaşılmasa da bu iki kavramın birbirinden farklı olduğu söylenebilir. Zira kaynak İsviçre Borçlar Kanunu’nun 825. maddesine ilişkin gerekçede “*kullanılabilir öz kaynak*” kavramının bilinçli olarak seçildiği ve şirketin kendi paylarını iktisabına ilişkin “*serbestçe kullanılabilir öz kaynak*” ifadesinden farklı olduğu belirtilmiştir⁴⁹⁴.

Bu kapsamda, öz kaynaklar, şirkete ait net aktif toplamının ortakların katılma paylarıyla ve şirket tarafından karşılanan kısmıdır⁴⁹⁵. Ayrılma akçesinin muaccel hale gelmesi bakımından önemli olan ise öz kaynakların kullanılabilir nitelikte olmasıdır. Kullanılabilir öz kaynaklar kavramı ile ortaklığın esas sermayesi, genel kanuni yedek akçenin kısıtlı kısmı (TTK m. 519/III uyarınca esas sermayenin yarısına kadar olan) ve TTK m. 610 atfı nedeniyle

⁴⁹¹ Çamoğlu, Ersin, Limited Ortaklıktan Çıkarılma, Batider, C. XXX, Y. 2014, S. 3., s. 19 (www.jurix.com.tr, E.T.; 30.12.2022).

⁴⁹² TTK m. 642’nin gerekçesi

⁴⁹³ Dirikkan, s. 158; Cenkci, s.16.

⁴⁹⁴ Yıldırım, s. 317; Topaloğlu/Özer, s. 1960.

⁴⁹⁵ Cenkci, s. 17. “*öz kaynakların finansmanı iç ve dış finansman olmak üzere iki türdür. Ortaklık işletmesinin faaliyeti sonucu elde edilen karlar ile bu karlardan ayrılan yasal ve isteğe bağlı yedek akçeler, keza iş yılı sonucuyla ilgili olmayan diğer bazı gelirler ve değer artışları ortaklığın kendi yarattığı-iç finansman yolu ile elde edilen- öz kaynak unsurlarıdır.*” bkz. Türk, Ahmet, Anonim Ortaklıkta Sermaye Kaybı ve Borca Batıklığın Hukuki Sonuçları, doktora tezi, 1998, s. 28.

TTK m.520 uyarınca şirketin kendi paylarını iktisap etmesi nedeniyle ayrılan yedek akçeler dışında kalan öz kaynaklar kastedilmektedir⁴⁹⁶.

Dolayısıyla, sözleşmesel yedek akçeler, TTK m. 608/III uyarınca, genel kurul kararıyla ayrılan olağanüstü yedek akçeler kullanılabilir öz kaynak niteliğindedir. Bu yedek akçelerin belirli bir amaca özgülenmiş olması yani serbestçe kullanılabilir nitelikte olmamaları ayrılma akçesinin muaccel hale gelmesine engel teşkil etmez⁴⁹⁷. Böylece, ayrılma akçesinin ödenebilmesi açısından daha büyük bir kaynağın kullanılmasına imkân sağlanmaktadır. Zira belli bir amaca tahsis edilmiş olsun veya olmasın ayrılma akçesinin isteğe bağlı yedek akçelerden ödenemeyeceğini kabul etmek şirketten çıkarılan ortağın hakkının aşırı sınırlandırılmasına sebep olur⁴⁹⁸. Özellikle, kar payı dağıtımı gibi belirli bir amaca özgülenmiş yedeklerin ayrılma akçesinin ödenmesinde kullanılması mümkün görülmektedir⁴⁹⁹.

Bu noktada, şirketin kullanılabilir öz kaynağının bulunup bulunmadığının kim tarafından tespit edileceği de önem arz etmektedir. 6335 sayılı Kanun ile 2012 yılında yapılan değişiklikten önce şirketin kullanılabilir öz kaynağının işlem denetçileri tarafından belirleneceği düzenlenmişti. Ancak bu hükmün kaldırılmasıyla, hâlihazırda şirketin öz kaynaklarının kim tarafından belirleneceğine ilişkin bir hüküm kanunda bulunmamaktadır⁵⁰⁰. Doktrinde, şirketin kullanılabilir bir öz kaynak üzerinde tasarruf edip etmediği ve buna bağlı olarak ayrılma akçesinin muaccel olup olmadığı noktasında bir uyuşmazlık söz konusu olduğunda mahkeme tarafından atanacak bilirkişi marifetiyle durumun tespit edileceği belirtilmektedir⁵⁰¹.

ii. Çıkarılan Ortağın Paylarının Devredilebiliyor Olması

TTK m. 642/I uyarınca, ayrılma akçesini ayrılma ile muaccel hale getiren ikinci hal, çıkarılan ortağın paylarının devredilebiliyor olmasıdır. Bu yöntemde, çıkarılan ortağın payının diğer ortaklara veya üçüncü kişilere devredilmesiyle elde edilen bedelin ayrılma akçesi olarak ödenmesi amaçlanmaktadır. Bu halde, şirketin öz kaynakları bakımından bir eksilme söz

⁴⁹⁶ Şener, s. 930.

⁴⁹⁷ Yıldırım, s. 320-321.

⁴⁹⁸ Cenkci, s. 19.

⁴⁹⁹ Topaloğlu/Özer, s. 1960.

⁵⁰⁰ Tatlı, s. 189; Topaloğlu/Özer, s. 1960-1961.

⁵⁰¹ Bahtiyar, s. 390.

konusu olmadığından alacaklıların menfaatleri bakımından en uygun yöntem olduğu belirtilmektedir⁵⁰².

Bu düzenleme kapsamında, ayrılma akçesinin muaccel olma zamanı bakımından “*esas sermaye paylarının devredilebiliyor olması*” ifadesinden ne anlaşılması gerektiği tespit edilmelidir. Kanunun lafzından hareket edildiğinde, payların devredilme imkânının bulunduğu hallerde, ayrılma akçesinin muaccel hale geleceği sonucu çıkabilmektedir. Nitekim, doktrinde bir görüş, ayrılma akçesinin muaccel hale gelmesi için devrin gerçekleşmesine gerek bulunmadığı ancak somut ve ciddi bir devir fırsatının yeterli olduğunu ileri sürmektedir⁵⁰³. Mehaz hükmün gerekçesinde de payların devredilme imkânının bulunmasının muacceliyet için yeterli olduğu belirtilmektedir. Ancak, hükmün lafzı doğrultusunda payın devredilme imkânının bulunması muacceliyet için yeterli kabul edilirse bu anın belirlenmesinde problemler ile karşılaşılacaktır.

Ayrıca, bu durum TTK m. 642’nin ayrılma akçesinin ödeneceği kaynakları göstermesiyle de uyuşmamaktadır. Zira bu halde ödeme için bir kaynak bulunmadığı gibi kesin bir şekilde sağlanacağı da söylenemez⁵⁰⁴. Katıldığımız diğer görüş ise, ayrılma akçesinin muaccel olabilmesi için çıkarılan ortağın payının ortaklardan biri veya üçüncü kişi tarafından devralınmış olması gerektiğini belirtmektedir⁵⁰⁵. Sadece devir imkânının bulunduğu halin muacceliyet için yeterli görülmesi alacaklıların korunması amacına ters düşmektedir.

Bu noktada, ayrılan ortağın sermaye payını devretme ve satış bedelini talep etme yetkisinin şirkete ait olduğunu belirtmek gerekmektedir⁵⁰⁶. Ayrılan ortak ise talebini şirkete karşı yöneltecektir. Mahkeme kararının kesinleşmesiyle sermaye payı ile ortak arasındaki ilişki ortadan kalktığından devrin ne şekilde yapılacağı konusunda ortağın bir müdahale hakkı bulunmamaktadır⁵⁰⁷. Şirket tarafından payın devri yapılırken TTK m. 595’de öngörülen kurallara uygun hareket edilmelidir. Dolayısıyla, şirket ile payı devralacak kişi arasında devir sözleşmesi yazılı bir şekilde yapılmalı ve tarafların imzaları noter tarafından onaylanmalıdır.

⁵⁰² Baştuğ, s. 92-93; Cenkcı, s. 22; Taşdelen, Nihat, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Limited Ortaklıkta Çıkma Çıkarılma ve Fesih, Ankara-2012, s. 200.

⁵⁰³ Şener, s. 931.

⁵⁰⁴ Cenkcı, s. 23-24.

⁵⁰⁵ Topaloğlu/Özer, s. 1961; Yıldırım, s. 327; Yazar ayrılma akçesinin muaccelyeti için payın devrinin de yeterli olmadığını, payın bedelinin şirket tarafından tahsil edilmiş olması gerektiğini belirtmektedir. Cenkcı ise, pay devir bedelinin muaccel olduğu anın ayrılma akçesinin muaccel hale geldiği an olarak kabul edilmesi gerektiğini belirtmektedir. Bknz. Cenkcı, s. 24.

⁵⁰⁶ Topaloğlu/Özer, s. 1961.

⁵⁰⁷ Yıldırım, s. 328.

Ayrıca, daha evvel onay şartı genel kurul tarafından kaldırılmadıysa genel kurul tarafından devir sözleşmesi onaylanmalıdır. Ancak, ayrılan ortağın genel kurul tarafından onay verilmesinde oy hakkı bulunmamaktadır⁵⁰⁸. Genel kurulun pay devrine onay vermekten kaçınarak ortağın alacağına kavuşmasını engellemesi ile karşılaşılabilir. Ancak, genel kurulun payın devrini keyfi bir biçimde reddetmesi haline ayrılma akçesinin muaccel hale geldiği kabul edilmelidir⁵⁰⁹.

Yapılan devir sonucunda, satış bedeli, ayrılma akçesinden yüksek olursa ayrılma akçesini aşan tutar şirkete ait olacaktır⁵¹⁰. Eğer satış bedeli ayrılma akçesinden düşük olursa bu defa aradaki fark kadar ortağın şirkete karşı alacağı devam eder.

iii. Sermayenin Azaltılması

TTK m. 642/I uyarınca, ayrılma akçesini muaccel hale getiren üçüncü hal, sermayenin azaltılmasıdır. Şirket, ayrılma akçesini ödemek için kendi paylarını iktisap edememişse veya çıkarılan ortağın payları devredilememişse sermayenin azaltılması yoluna gidebilecektir. Ancak, şirketin esas sermayesi TTK m. 580’de belirtilen onbin TL’nin altına indirilemez.

Bu yöntemde, sermayenin azaltılmasıyla itfa edilen payların bedelinden ayrılma akçesinin ödenmesi mümkün hale gelecektir. Ortağın ayrılma akçesini muaccel hale getiren ve ödenmesini sağlayan sermaye azaltım yöntemi kurucu sermaye azaltımıdır. Kurucu sermaye azaltımında ortaklığın sermayeyi azaltması sonucunda azaltılan miktardaki sermaye açığa çıkmakta ve ortaklara iade edilmektedir⁵¹¹. Bu noktada, şirketin kendi paylarını iktisap etmesine ilişkin yasal sınırın sermayenin azaltılması bakımından geçerli olmadığı, diğer şartlar sağlandığında şirketin sermayesinin yüzde yirmisinden fazlasının azaltılabileceği belirtilmelidir⁵¹².

Esasen sermayenin azaltılması bir şirket sözleşmesi değişikliğidir. TTK m. 592’de anonim şirketlerin sermayesinin azaltılmasına ilişkin hükümlerin kıyasen limited şirketler bakımından uygulama alanı bulacağı belirtilmiştir. Anonim şirketlerin sermayesinin azaltılmasına ilişkin olarak ise TTK m. 473-475 arasında düzenleme yapılmıştır. Bu doğrultuda, doktrindeki bir görüşe göre, esas sermaye azaltımı yapılabilmesi için genel kurul

⁵⁰⁸ Tatlı, s.192.

⁵⁰⁹ Cenkci, s. 24.

⁵¹⁰ Anonim şirketler bakımından bkz. Oruç, s. 228.

⁵¹¹ Çağlar, Hayrettin, Anonim Şirketlerde Esas Sermayenin Azaltılması, Ankara-2010, s.36-37

⁵¹² Yıldırım, s. 331; Şener, s. 240.

kararı alınmalıdır⁵¹³. TTK m. 473/3'e göre, kararda sermayenin azaltılmasının ne tarzda yapılacağı gösterilir.

Aksi yöndeki görüşe göre, sermaye azaltımının ilgili hükümlere göre yapılmasının nedeni alacaklıların haklarının korunmasını sağlayacak önlemlerin alınmasıdır. Dolayısıyla, alacaklıların haklarını koruma amacına ilişkin olmayan kuralların uygulanması gerekli değildir. Bu nedenle, katıldığımız üzere, sermayenin azaltılması için genel kurul kararı alınması gerekmemektedir. TTK m. 642 çerçevesinde ayrılma akçesinin bu yolla ödenmesine karar veren müdür tarafından bu karar alınabilecektir⁵¹⁴.

Diğer taraftan, TTK m. 473/II uyarınca, sermayenin azaltılabilmesi için şirket alacaklılarının haklarını tamamen karşılayacak miktarda aktif şirkette var olmalıdır. Bu tespit, Ticaret Sicili Yönetmeliği ("TSY") m. 96/I, c uyarınca, yeminli mali müşavir veya serbest muhasebeci mali müşavir ya da denetime tabi şirketlerde denetçi tarafından tespit edilmelidir. Ayrıca, sermayenin azaltılabilmesi için alacaklılara çağrı yapılmalıdır. Çağrının usulü ve süresi bakımından TTK m. 474'de belirtilen prosedüre uygun hareket edilmesi gerekmektedir.

Sermayenin azaltılması bakımından incelenmesi gereken bir diğer husus, esas sermayenin hangi oranda azaltılacağıdır. Bu noktada, sermayenin azaltılmasında üst sınır ayrılan ortağın sahip olduğu sermaye paylarına karşılık gelen sermaye miktarıdır⁵¹⁵. Elde edilen karşılık ayrılma akçesinin ödenmesinde yeterli gelmezse ödenmeyen bölüm TTK m. 642/III'e tabi olacaktır.

Sermayenin azaltılması yöntemine, TTK m. 642/II-a ve b bentlerinde öngörülen (öz kaynaklar ve payın devri) hallerin tamamlayıcısı olarak başvurulduğunda ise sermayenin ne oranda azaltılacağı sorusuna cevap vermek bu kadar kolay değildir. Bu durumda, öncelikle öz kaynaklardan ödeme yapılmışsa ödemenin ortağın payını ne oranda karşıladığı belirlenmeli ardından kalan sermaye payının esas sermayedeki karşılığı belirlenmelidir. Eğer, ortak kullanılabilir öz kaynakların tespiti amacıyla dava açmış ise mahkemeden azaltılması gereken sermayenin belirlenmesi de istenebilir. Bu şekilde bir dava açılmamışsa, sermayenin azaltılması prosedüründe TTK m. 473/2 uyarınca şirket alacaklılarının haklarını tamamen karşılayacak miktarda aktif bulunduğu yönünde tespiti yapacak yeminli mali müşavir veya

⁵¹³ Erdem, s. 280; Topaloğlu/Özer, s. 1962.

⁵¹⁴ Cenkci, s. 28. Yıldırım ise haklı sebeple fesih davası sonucunda mahkemenin vereceği kararın genel kurul kararı yerine geçmesi nedeniyle genel kurulun ayrıca sermayenin azaltılmasına karar vermesine gerek bulunmadığını belirtmektedir. bkz Yıldırım, s. 332.

⁵¹⁵ Cenkci, s. 26; Sidim, M. Furkan, Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma, Ankara-2021, s. 231. (E.T.: 28.12.2022, www.turcademy.com).

serbest muhasebeci mali müşavir ya da denetime tabi şirketlerde denetçi bu belirlemeyi yapmalıdır⁵¹⁶.

Son olarak, sermaye, belirtilen işlemlerin (TTK m.473-475) yapılmasının ardından kararın ticaret siciline tescil edilmesiyle birlikte azaltılmaktadır. Dolayısıyla, ayrılma akçesi de kararın tesciliyle birlikte muaccel olacak ve ortağa ödenmesi mümkün hale gelecektir⁵¹⁷. Bu nedenle, mahkeme tarafından çıkarılma yönünde karar verilen hallerde, TTK m. 642/I-c'de belirtildiği üzere, sermaye azaltılmışsa ayrılma akçesinin ayrılma ile muaccel hale geleceği yönündeki ifadenin yerinde olmadığı söylenebilir. Zira belirtildiği üzere, ayrılma akçesi tescil ile muaccel hale gelmektedir. Çıkarma kararının kesinleşmesinden evvel esas sermayenin azaltılması prosedürünün uygulanması olanaklı değildir⁵¹⁸.

eee. Kısmen Muacceliyet Halinde Kalan Kısımın Durumu

TTK m. 642/III'de, aynı maddenin birinci fıkrasında belirtilen kaynaklardan ayrılma akçesinin tamamının ödenemediği hallerde, ödenmeyen tutarın ne zaman muaccel hale geleceği düzenlenmiştir. İlgili düzenlemeye göre, *“Ayrılan ortağın ayrılma akçesinin ödenmeyen kısmı, şirkete karşı, bütün alacaklılardan sonra gelen bir alacak oluşturur. Bu husus yıllık raporda kullanılabilir özkaynak tutarının tespiti ile muaccel hâle gelir”*. TTK m. 642/III'ün ilk cümlesinde bahsi geçen *“ayrılma akçesinin ödenmeyen kısmı”* ifadesiyle, ayrılma akçesinin ayrılma anı ile muaccel hale gelmeyen kısmı kastedilmektedir. Zira ortak muaccel olmasına rağmen ödenmeyen alacak için hukuki yollara başvurma hakkına sahiptir⁵¹⁹. Bu hüküm, TTK m. 642/I'de belirtilen şartlar gerçekleşmediği için hiç ödeme yapılmadıysa tüm tutar veya kısmi ödeme yapılmışsa bakiye kalan tutar bakımından uygulama alanı bulacaktır.

Düzenleme ile bir taraftan ayrılma akçesinin ödenmesi şirketin iradesine bağlı olmaktan kurtarılarak ortak korunmuş diğer taraftan, muacceliyet, kullanılabilir öz kaynak yıllık raporda belirleninceye kadar ertelenerek şirketin menfaati korunmuştur⁵²⁰.

Düzenlemede ayrılma akçesinin ödenmeyen kısmının şirkete karşı bütün alacaklılardan sonra gelen bir alacak oluşturacağı belirtilmiştir. Bu ifade, şirketin iflası veya tasfiyesine karar

⁵¹⁶ Cenkci, s. 27; Sidim, s. 232; Tatlı, s.195-196.

⁵¹⁷ Cenkci, s. 28; Şahin, Ayşe, Limited Şirkette Ortağın Ortaklıktan Çıkması ve Çıkarılması, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 18, S. 2, s. 857 (www.dergipark.com.tr, E.T.: 20.12.2022); Topaloğlu/Özer, s. 1962.

⁵¹⁸ Yıldırım, s. 333.

⁵¹⁹ Cenkci, s. 30.

⁵²⁰ Cenkci, s. 29.

verilmesi halinde geçerli olacaktır. Başka bir deyişle, ortaklığın iflası veya tasfiyesi durumunda şirketin diğer alacaklılarına ödeme yapılmadan ortağın ayrılma akçesi ödenmeyecektir⁵²¹.

TTK m. 642/III'ün ikinci cümlesinde, TTK m. 642/I'deki şartlar gerçekleşmediği için ayrılma anında muaccel hale gelmeyen ayrılma akçesinin ne zaman muacceliyet kazanacağı belirtilmiştir. Düzenlemeye göre, bu kısım, TTK m. 625/I-f uyarınca müdürler tarafından hazırlanan yıllık bilançoda kullanılabilir öz kaynağın tespitiyle muaccel hale gelecektir. Dolayısıyla, ayrılma anında ayrılma akçesi muaccel hale gelmemişse ortağın şirkete karşı geciktirici şarta bağlı bir alacak hakkına sahip olduğu söylenebilecektir⁵²². Son olarak, ayrılma akçesi ödenmeden ortaklara kar, müdürlere ve çalışanlara kazanç payı dağıtılması veya yedek akçe ayrılması mümkün değildir⁵²³.

fff. Ayrılma Akçesine Faiz Ödenip Ödenmeyeceği ve Zamanaşımı

Ayrılma akçesine faiz ödenip ödenmeyeceği hususunda anapara faizi ve temerrüt faizi bakımından ayrı ayrı inceleme yapılacaktır. Ayrılma akçesine anapara faizi işletilip işletilemeyeceği hususunda TTK m. 641-642'de açık bir düzenleme getirilmemiştir. Ancak TTK m. 642'nin gerekçesinde, ortağın ayrılma akçesinin faizsiz bir alacak hakkı olduğu ve böylece şirketin korunduğu belirtilmiştir⁵²⁴. Nitekim, mehz İsvBK'nın 825a/III hükmünde, ayrılma akçesine faiz işletilemeyeceği düzenlenmiştir. Bu doğrultuda, öğretide ortağın ayrılma akçesine anapara faizi yürütülemeyeceği kabul edilmektedir⁵²⁵. Diğer taraftan, ayrılma akçesi muaccel hale gelmesine rağmen ödeme yapmayan şirketin temerrüt faizi ödemekle yükümlü olacağı kabul edilmektedir⁵²⁶. Ancak, bunun için TBK m. 117/1 uyarınca şirketin temerrüde düşürülebilmesi için ihtar çekilmesi gerekmektedir.

Ayrılma akçesi alacağı için zamanaşımının başlaması ve sona ermesi bakımından TBK hükümleri uygulanacaktır. Bu kapsamda, TBK m. 149/I uyarınca, ayrılma akçesi için zamanaşımı muaccel hale gelmesinden itibaren başlayacaktır. Dolayısıyla, TTK m.642'nin birinci ve üçüncü fıkralarında belirtilen muacceliyet hallerinin meydana gelmesiyle birlikte zamanaşımı süresi başlamış olacaktır. Diğer taraftan, ayrılma akçesi ortaklık ilişkisinin sona

⁵²¹ Şener, s. 932, Yazar ayrıca, çıkarılan ortağın ayrılma akçesinin üçüncü kişilerin alacaklarından önce ödense de diğer ortakların tasfiye payından önce ödenmesi gerektiğini belirtmektedir.

⁵²² Sidim, s. 234.

⁵²³ Şener, s. 934; Cenkci, s. 31; Yıldırım, s. 336.

⁵²⁴ TTK m. 642 gerekçesi.

⁵²⁵ Şener, s. 932; Yıldırım, s. 337; Çamoğlu, Çıkarılma, s. 19.

⁵²⁶ Şener, s. 932; Yıldırım, s. 337; Çamoğlu, Çıkarılma, s. 19.

ermesi sonucunda ortaya çıktığından zamanaşımı süresi TBK m. 147/4 uyarınca beş yıl olarak kabul edilmelidir⁵²⁷.

b. Davacı Dışındaki Ortakların Çıkarılması

TTK m. 636/III’te hâkime takdir yetkisi çerçevesinde alternatif çözüm yollarına hükmetme yetkisi verdiğinden farklı olasılıklar öğretide düşünülmüştür. Bu noktada doktrinde, duruma uygun düşen çözüm alternatifleri çerçevesinde davacı yerine diğer ortakların şirketten çıkarılmasına karar verilip verilemeyeceği tartışılmıştır. Doktrinde Şahin, hükmün lafzından yola çıkıldığında, davacı dışındaki ortakların çıkarılmasının mümkün olmadığı sonucuna ulaşmaktadır. İlgili hükümde veya gerekçesinde, davacı dışındaki ortakların çıkarılmasına karar verilip verilemeyeceği konusunda bir açıklık bulunmamaktadır. Yazara göre, özellikle haklı sebebin münhasıran veya ağırlıklı olarak dava dışı ortağın şahsında gerçekleştiği hallerde bu konu önem kazanmaktadır. Bu kapsamda, hükmün muhatabının şirket olması sebebiyle taraf olmayan ortağın çıkarılmasına karar verilemeyeceği, aksi bir durumun ortağın vazgeçilmez hakkını zedeleyeceği belirtilmektedir⁵²⁸.

Ancak doktrinde bir diğer görüş, iki ortaklı şirketlerde, haklı sebebin özellikle davayı açmayan diğer ortağın şahsında gerçekleşmesi durumunda, davacı dışındaki ortağın ortaklıktan çıkarılmasının istisna kapsamında mümkün olabileceğini belirtmektedir⁵²⁹. Bu görüş kapsamında, davanın haklı sebeple fesih veya bu mümkün değil ise davaya taraf olmayan ortağın çıkarılması şeklinde terditli açılması ve diğer ortağın da hasım olarak davada yer alması hali bu duruma örnek verilmektedir. Diğer taraftan, davanın haklı sebeple fesih talebiyle açılması ve yine diğer ortağın şirketle birlikte taraf olarak davada yer alması durumunda usuli problemlerin aşılacağı belirtilmektedir⁵³⁰.

Yargıtay 2015 tarihli bir kararında, “6102 Sayılı TTK’da tek ortaklı limited şirkete izin verildiğinden, şirketin haklı nedenle feshi davasında, mahkemece feshe karar verilmeden önce, TK. 636/3’e göre haklı nedeni yaratan diğer ortakların şirketten çıkarılarak şirketin tek

⁵²⁷ Yıldırım, s. 341; Şener, s. 934; Cenkeci, s. 34 aksi yönde bknz; Dirikkan ayrılma payına ilişkin alacağın ortağın bu sıfatı sona erdikten sonra ortaya çıktığını ve ortağın artık herhangi bir üçüncü kişi konumuna geçtiğini belirtmektedir. Bu sebeple, beş yıllık zamanaşımının uygulanamayacağını, özel bir düzenleme de bulunmadığından genel on yıllık zamanaşımının geçerli olması gerektiğini savunmaktadır. Dirikkan, s. 159.

⁵²⁸ Şahin, 525-527. Ayrıca yazar, anonim şirketler bakımından çıkarmanın münhasıran sermaye borcunda temerrüt halinde uygulanan bir yaptırım olduğunu, bu nedenle davacı dışındaki pay sahiplerinin çıkarılmasının mümkün olamayacağını belirtmektedir. Aksi yönde bknz. Bahtiyar, Sempozyum, s. 126. Davanın tarafı olmayan ortakların çıkarılmasına karar verilemeyeceği yönünde bknz. Şener, s.1015; Hanağası, s. 257.

⁵²⁹ Bahtiyar, Sempozyum, s. 124-125.

⁵³⁰ Bahtiyar, Sempozyum, s. 124-125.

ortak ile devam etmesi ihtimali de değerlendirilmelidir” şeklinde değerlendirmelerde bulunmuştur⁵³¹. Bahtiyar, bahsi geçen kararı dayanak göstererek ikiden çok ortaklı şirketlerde dahi davacı dışındaki ortakların çıkarılmasının yolunun açıldığını ancak öncelikle iki ortaklı şirketlerde bu ihtimalin uygulanmasının daha kolay olacağını belirtmektedir.

Bu noktada, davaya taraf olmayan ortağın ortaklıktan çıkarılamayacağı tartışmasız olsa da, haklı sebep şahsında gerçekleşen davalı ortağın özellikle limited şirketlerde haklı sebeple çıkarma imkanı da bulunduğundan iki ortaklı şirketlerde çıkarılmasına karar verebileceği kanaatindeyiz.

c. Ortaklığın Bölünmesi

Bu başlık altında haklı sebeple fesih davasında mahkemenin alternatif çözüm yolu olarak ortaklığın bölünmesine ilişkin karar vermesi incelenecektir.

aa. Genel Olarak

Bir yeniden yapılanma modeli olarak bölünme, günümüz koşullarında piyasada sıklıkla ihtiyaç duyulan ve başvurulmuş bir yöntemdir. Şirketlerin bölünme yöntemini tercih etmeleri birçok sebepten kaynaklanabilir. Doktrinde, şirket bölünmelerinin genel olarak uzmanlaşma, verimliliğin ve rekabet gücünün artırılması, çağdaş koşullara yetişme veya ortaklar arasındaki uyuşmazlıkların giderilmesi amaçlarıyla yapıldığı belirtilmektedir⁵³². TTK’nın gerekçesinde ise, bölünmenin büyüyen şirketlerin ana işgal konularına dönebilmeleri, holding sistemine geçişin sağlanması veya aile ortaklıklarında/miras paylaşımında uyuşmazlıkların çözülebilmesi için tercih edilebileceği belirtilmiştir⁵³³.

Bölünme, teknik olarak bir şirketin malvarlığının kısmen veya tamamen var olan veya yeni kurulan şirketlere devredilmesi ve bunun karşılığında devreden şirketin ortaklarının devralan şirketin paylarını elde etmeleridir⁵³⁴. Diğer bir tanıma göre bölünme, *“bir sermaye ortaklığının bir veya daha fazla sermaye ortaklığına malvarlığının bağımsız bölümlerini devretmesi karşılığında, malvarlığı devredilen ortaklığın pay sahiplerinin devralan*

⁵³¹ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 2014/7525 E., 2015/4819 K. sayılı 7.4.2015 tarihli kararı (www.hukukturk.com.tr; E.T: 05.04.2023).

⁵³² Çebi, s. 68; Karşlıoğlu, Hasan, Türk Ticaret Hukuku Kapsamında Şirket Bölünmelerinde Alacaklıların Korunması, Ankara Barosu Dergisi, Y. 2021, S. 4, s. 9 (E.T.: 22.09.2022, www.dergipark.org.tr).

⁵³³ Bu hususta bknz. TTK Gerekçe, s. 59. (E.T.: 11.09.2022, www.muglabarosu.org.tr).

⁵³⁴ Bahtiyar, s. 60; TTK gerekçesinde bölünme *“Bölünme, sermaye şirketlerinin ve kooperatiflerin malvarlıklarını tamamen veya kısmen kendilerinden ayırarak tasfiyesiz olarak ve kısmi külli halefiyet yoluyla başka sermaye şirketlerine veya kooperatiflere devretmeleri ve bunun karşılığında bölünen şirketin ortaklarının devralan şirketlerde ortak konumunu ipso iure elde etmeleridir”* şeklinde tanımlanmıştır. Bknz. TTK Gerekçe, s. 58. (E.T.: 11.09.2022, www.muglabarosu.org.tr)

ortaklıklarda pay sahibi olmaları ve devreden ortaklığın bütün mal varlığını devretmesi halinde tasfiyesiz olarak infisah etmesi” dir⁵³⁵. Doktrinde, ortaklığın malvarlığının bölünme ile kısımlara ayrıldığı, bu aşamadan sonra kısımların bir bütün olarak devredildiği bu sebeple de kısmi külli halefiyetin söz konusu olduğu belirtilmektedir⁵³⁶. TTK’nın gerekçesinde de bölünmenin tanımı yapılırken kısmi külli halefiyetten bahsedilmiştir.

Şirketlerin bölünmelerine ilişkin farklı sınıflandırmalar mevcuttur. Bu duruma paralel olarak, şirketlerin bölünmesi birçok farklı modelde gerçekleşebilmektedir. Öncelikle, şirketlerin bölünmesi yatay ya da dikey olarak kategorize edilmektedir. Yatay bölünme halinde, şirketin malvarlığı eşit bir şekilde devralan taraflara bölünerek kardeş ortaklıklar doğarken dikey bölünme durumunda ayrılan malvarlığı bağlı ortaklıklara devredilir ve bunun sonucunda ana ortaklığa bağlı yavru şirketler ortaya çıkar⁵³⁷.

Ayrıca, TTK m. 159 uyarınca, şirketlerin bölünmesi tam veya kısmi olabilecektir. Tam bölünme sonucunda, şirketin tüm malvarlığı bölümlere ayrılır ve diğer şirketlere (en az iki) devredilir⁵³⁸. Tam bölünüp devredilen şirket ise sona erer. Bu bölünme modelinin sonucunda, bölünen şirketin ortaklar devralan şirketin paylarını iktisap eder. Kısmi bölünmede ise, şirketin malvarlığının bir veya birden fazla bölümü diğer şirketlere devredilir. TTK m.159/3’ün 2. cümlesinde belirtildiği üzere, *“bölünen şirketin ortakları, devralan şirketlerin paylarını ve haklarını iktisap ederler veya bölünen şirket, devredilen malvarlığı bölümlerinin karşılığında devralan şirketlerdeki payları ve hakları elde ederek yavru şirketini oluşturur”*. Dolayısıyla, tam bölünmede, kısmi bölünmeden farklı olarak bölünen şirket ortadan kalkmaktadır.

Bir diğer sınıflandırma ise devralan şirketlerde ortaklara verilecek pay bakımından yapılmaktadır. TTK m. 161/2’ye göre, devreden şirketin ortaklara, bölünmeye katılan tüm şirketlerde mevcut payları oranında pay tahsis edilebilmesi mümkündür. Bu şekilde yapılan bölünme *“oranların korunduğu”* bölünmedir. Devreden şirketin ortaklarına, bölünmeye dâhil olan bazı veya tüm şirketlerde mevcut paylarına göre farklı oranlarda şirket payı verilebilmesi de mümkündür. Bu şekilde yapılan bölünme ise *“oranların korunmadığı”* bölünmedir.

⁵³⁵ Helvacı, Mehmet, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, Beta Basım Yayım, İstanbul, 2004, s. 36.

⁵³⁶ Kendigelen, Abuzer, Yeni Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, İstanbul-2012, s. 148. Benzer yönde; Çebi, Hakan, Şirketler Hukuku, Seçkin Yayıncılık, Ankara-2020, s. 69; Altaş, s.816. Aksi görüş; Erdem, kısmi külli halefiyet gibi hukukumuzda yabancı bir terimin kullanılmasına gerek olmadığını, bölünen kısımların her birinin aktif ve pasifleriyle birlikte külli halefiyete konu olduğunu belirtmektedir. Bknz., s. 262

⁵³⁷ Altaş, s. 817.

⁵³⁸ Coştan, Hülya, Anonim Ortaklıklarda Bölünme, Ankara-2004, s. 26.

Doktrinde, devreden şirketin ortakların pay oranları korunarak devralan ortaklıktan pay veriliyor ise simetrik bölünmeden, ortakların pay oranları değişiyor ise asimetrik bölünmenin söz konusu olduğu belirtilmektedir⁵³⁹.

bb. Haklı Sebeple Fesih Davasında Alternatif Çözüm Yolu Olarak Bölünme

Limited şirketin haklı sebeple feshine ilişkin TTK m. 636/III hükmünde şirketin bölünmesine ilişkin bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak, daha evvel belirtildiği üzere, mahkemenin fesih yerine duruma uygun düşen ve kabul edilebilir alternatif bir çözüme karar vermesi takdir yetkisi kapsamındadır. Bu nedenle, hâkimin yargılama sonucunda fesih yerine şirketin bölünmesine karar verip veremeyeceği öğretide tartışılmıştır.

Öğretide bir görüş, mahkemenin haklı sebeple fesih davası sonucunda kısmi dahi olsa şirketin bölünmesine karar verilemeyeceği yönündedir⁵⁴⁰. Bu görüşe göre, şirketin bölünmesi yapısal bir değişiklik içerdiğinden davacının ortaklıktan çıkarılmasından farklılaşmaktadır. Bölünme kararı sonucunda mahkemenin sermaye azaltılması, kuruluş işlemlerinin yapılması, bölünme planının hazırlanması gibi işleri de yapması gerekecektir. Ayrıca, kısmi bölünmeye bağlı olarak yeni bir şirket kurulması gerekeceğinden mahkemenin bu işlemler bakımından da tedbirler alması gerekecektir. Bir an için mahkemenin yalnızca bölünmeye karar vererek, bölünme işlemlerinin gerçekleştirilmesini davacı ortaklara bırakabileceği düşünülebilecekse de bu şekilde bir yöntem izlenmesi kararın beklendiği şekilde uygulanmasını engelleyebilecektir. Sonuç olarak, mahkemenin bölünme kararı vermesi genel kurul veya yönetim kurulu yerine geçerek bir dizi karar alınmasını gerektirdiğinden ve bu durum ortaklık yapısına müdahalenin sınırlarını aştığından alternatif çözümler kapsamında bölünme kararı alınması mümkün değildir⁵⁴¹. Yargıtay da güncel bir kararında şirketin bölünmesine ortakların karar verebileceğini, mahkemenin ortakların yerine geçerek bölünme kararı alamayacağını belirtmiştir⁵⁴².

⁵³⁹ Helvacı, Bölünme, s. 18; Coştan, s. 79-80.

⁵⁴⁰ Şahin, s. 580-581.

⁵⁴¹ Şahin, s. 580-581.

⁵⁴² Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2019/1741 E., 2020/4807 K. sayılı 05.11.2020 tarihli kararı bknz "bir şirketin tam veya kısmi bölünmesine ancak o şirketin ortaklarının karar verebileceği, mahkemenin, ortakların iradesi yerine geçerek bölünme kararı vermesinin mevzuattaki düzenlemelere göre mümkün olmadığı, Doktrinde bu husus tartışılabilir mevcut pozitif düzenlemeler itibarıyla, tarafların iradesinin yerine geçerek tam veya kısmi bölünmeye hüküm vermek mümkün görülmediği bölünme için hem bölünen şirketin genel kurulunda karar alınması hem yeni kurulacak şirketlerin kurulması, bölünme sözleşmesinin ve bölünme planının düzenlenmesi, şirket genel kurullarında bunların belirli nisaplarla kabul edilmesi yasal zorunluluk olup, mahkeme kararı ile bu hususların gerçekleştirilmesinin mümkün olmadığı, bu nedenlerle ilk derece mahkemesince asli müdahillerin kısmi bölünmeye ilişkin talebinin reddedilmesinde bir isabetsizlik bulunmadığı " (E.T: 27.03.2023, www.lexpera.com.tr).

Bu hususta, aksi görüşteki Tekinalp'e göre, haklı sebeple fesih davası sonucunda şirketin bölünmesine karar verilebilmesi mümkündür ancak bu durumda bölünme işlemlerinin yürütülebilmesi için kayyım atanması gerekmektedir⁵⁴³. Şener de benzer şekilde, şirketin fesih yerine alternatif bir çözüm olarak şirketin bölünmesine karar verilebileceğini belirtmiştir⁵⁴⁴. Nomer ise, katıldığımız üzere, mahkemenin bölünme kararı verebileceğini ancak bu durum davaya taraf olmayan ortakların haklarına doğrudan müdahale anlamına geldiğinden çok istisnai durumlarda tercih edilebileceğini belirtmektedir⁵⁴⁵. Kanaatimizce, bölünme kararının sonuçları ağır olsa da ölçülülük ilkesi kapsamında, fesih kararına göre daha katlanılabilir bir yöntem sayılacağından -istisnai olarak- duruma uygun düşme ve kabul edilebilirlik şartları sağlanıyorsa bölünme kararı verilebilmelidir.

Mahkeme tarafından bölünme kararı verilebileceğinin kabulü halinde ayrıca ne tür bir bölünmenin olacağı incelenmelidir. Daha evvel izah edildiği üzere, tam bölünme halinde, tam olarak bölünen şirket sona ermektedir. Alternatif çözüm yolu olarak bölünme, şirketin sona ermesi sonucunu doğuran fesih kararının yerine alındığından kısmi bölünme şeklinde karar alınması gerekmektedir. Diğer taraftan, ortaklara verilecek pay bakımından yapılan tasnife göre ise, haklı sebeple fesih davası sonucunda asimetrik bölünme şeklinde karar verilebilir. Simetrik bölünme sonucunda, devreden ortaklığın ortakları pay oranlarını koruyarak devralan şirkette de ortak hale gelmektedirler. Mahkemenin simetrik bölünmeye karar vermesi halinde, ortaklığın feshi davasının açılmasına sebep olan haklı sebeplerin devam etmesi tehlikesi doğacaktır. Bu durum, alternatif çözümün sürekli ve etkili bir biçimde uyuşmazlığı sona erdirmesi gerektiğine ilişkin ilkeye aykırılık teşkil etmektedir. Ayrıca bölünmenin dikey değil yatay şekilde yapılması gerekmektedir. Zira dikey bölünmenin tercih edilmesi halinde davacı ortağın yüksek gelir getiren işletmelerin mahrum kalması şeklinde adalete uygun olmayan bir sonuç doğabilecektir⁵⁴⁶. Doktrinde, Bahtiyar tarafından da haklı sebeple fesih davası sonucunda verilecek bölünme kararının yatay ve asimetrik şekilde olması gerektiği belirtilmektedir⁵⁴⁷.

Son olarak, daha evvel belirtildiği üzere, mahkemenin bölünme kararı vermesi sonucunda yeni şirket kurulması, bölünme sözleşmesi ve planı yapılması, sermayenin azaltılması ve alacaklıların korunmasına ilişkin tedbirlerin alınması gerekmektedir. Bahsi

⁵⁴³ Anonim şirket yönünden bkz. Tekinalp, Usuli Sorunlar, s. 222.

⁵⁴⁴ Şener, s. 1014. Aynı yönde bkz. Hızlısoy İlbasmış, Özlem, Anonim Şirketin Haklı Sebeple Feshi, Adalet Yayınevi, Ankara- 2016, s. 357.

⁵⁴⁵ Nomer Ertan, s.434.

⁵⁴⁶ Erdem, s. 268.

⁵⁴⁷ Bahtiyar, s. 3.

geçen işlemler bu prosedürün zor ve masraflı olması sonucunu doğurduğundan bölünme yönteminin uygulanabilirliğini azaltmaktadır⁵⁴⁸.

d. Genel Kurul veya Müdürlerin Yetki Alanındaki Konularda Karar Alınmasını Gerektiren Alternatif Çözümler

aa. Karın Dağıtılmasına Karar Verilmesi

Daha evvel ayrıntılarıyla değinildiği üzere, limited şirkette ortaklara hiç veya yeteri kadar kar dağıtılmaması ve bu durumun süreklilik arz etmesi TTK m.636/III kapsamında haklı sebep teşkil etmektedir⁵⁴⁹. Zira ortakların şirket ilişkisinden temel beklentisi kazanç elde etmektir. Dolayısıyla, haklı sebeple fesih davasında davacı ortağın gerekçesi çoğunluğun gücünü kötüye kullanması sonucunda uzun süredir kar dağıtımı yapılmaması ise mahkeme somut olayın şartlarına göre kar dağıtımına karar verebilecektir⁵⁵⁰.

Nitekim, limited şirketlerin haklı sebeple feshine ilişkin TTK m. 636/III hükmünün anonim şirketlerdeki karşılığı olan TTK m. 531 düzenlemesinin gerekçesinde, İsviçre öğretisinde duruma uygun ve kabul edilebilir bir çözüm olarak kar dağıtma zorunluluğunun karara bağlanabildiği belirtilmiştir. Bu noktada, TTK m. 616/I-e hükmünde kar dağıtma kararının genel kurulun devredilmez yetkileri arasında sayıldığını belirtmek gerekmektedir. Dolayısıyla, mahkemenin fesih davası sonunda kar dağıtımına karar vermesi durumunda genel kurulun devredilmez yetkisine müdahalede bulunulmuş olacaktır.

Mahkemenin kar dağıtımı yönünde karar vermeden evvel bilirkişi tayin ederek geçmiş dönemlerde kar dağıtımı yapılmayan her yıl için şirketin yedek akçe ayırması için koşulların oluşup oluşmadığını belirlemesi yerinde olacaktır. Mahkeme ihtiyaç bulunmamasına rağmen yedek akçe ayrılmasına karar verilen yıllar bakımından karın dağıtılmasına karar verecektir. Mahkeme kararın icra edilebilir olmasını sağlamak amacıyla, bir defa kâr payı dağıtılmasını öngörmüşse dağıtılacak karın tutarını, birden fazla yıl için kar dağıtımı yapılmasını karara bağlamışsa her yıl için dağıtılacak kar tutarı ve süresini açık bir şekilde belirtmelidir⁵⁵¹.

⁵⁴⁸ Erdem, s. 267-268.

⁵⁴⁹ Bknz. Yukarıda, “aa. Kar Payı Alma Hakkının İhlali”.

⁵⁵⁰ Anonim şirketler bakımından aynı yönde; Çamoğlu, Takdir Yetkisi, s. 14; Erdem, Nuri, Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi, Vedat Kitapçılık, İstanbul-2019, s. 279; Tekinalp, Usuli Sorunlar, s. 432-433.

⁵⁵¹ Tekinalp, Usuli Sorunlar, s. 219. Benzer şekilde; Çamoğlu, Takdir Yetkisi, s. 15 bknz. “Ancak kararda dağıtım oranının ve devamlılık süresinin somut olarak belirlenmesi menfaatler dengesinin kurulması açısından şirket bilançosunun, yükümlülüklerinin ve yatırım programlarının göz önünde tutulması gerekir”.

Çözümün menfaatler dengesine uygun kabul edilebilmesi için şirket bilançosunun, yükümlülüklerinin ve yatırım planlarının dikkate alınması gerekmektedir⁵⁵².

bb. Muhalif Ortağın Şirket Müdürü Olarak Atanması

Bilindiği üzere, limited şirketlerde müdürlerin atanması genel kurulun devredilemez yetkileri arasında sayılmıştır. Müdürlerin genel kurul tarafından seçilmesi genellikle çoğunluğu sağlayan ortakların veya onlara yakın kişilerin müdür olarak görevlendirilmesine sebep olmaktadır. Çoğunluğa daha yakın kişilerin müdür olarak görev alması ise diğer ortakların çıkarlarının zedelenmesine yol açabilir. Bu nedenle, özellikle müdürlerin kötü yönetimi veya yanlı tavırlarının sürekli hal alması sonucunda haklı sebep meydana gelmiş ise alternatif çözüm yolu olarak mahkeme tarafından muhalif ortağın müdür olarak atanıp atanamayacağı irdelenmelidir.

Bu noktada, TTK m. 630/II kapsamında anonim şirketlerden farklı olarak, limited şirketlerde haklı sebeplerin bulunması durumunda müdürlerin mahkeme tarafından görevden alınabildiğini belirtmek gerekmektedir. Ancak, bu düzenleme mahkemeye azlettiği müdür yerine genel kurulun yerine geçerek yeni bir müdür ataması yetkisi vermemektedir. Dolayısıyla, haklı sebeple fesih davası sonucunda muhalif ortağın şirket müdürü olarak atanmasına ilişkin çözüm yolu TTK m. 630/II’de verilen yetkiden farklılaşmaktadır.

Öğretide, haklı sebeple fesih davası sonucunda, ortakların haklarının korunabilmesi amacıyla mahkemeye tanınan takdir yetkisi çerçevesinde muhalif ortağın müdür olarak atanabileceği belirtilmektedir⁵⁵³. Burada kastedilen davacı ortağın veya temsilcisinin müdür olarak atanmasıdır. Hâkimin bu şekilde verdiği alternatif çözümün amacı müdürler kurulu aracılığı ile ortakların haklarının zedelenmesinin önüne geçilmesidir. Çoğunluğun gücünün kötüye kullanılmasının önüne geçilmesinin yanı sıra, bağımsız bir müdür atanarak yönetimde meydana gelen kilitlenmelerin önüne geçilebilmesi de mümkündür.

Mahkeme tarafından muhalif bir ortağın müdür olarak atanması doğrudan şirketin iç işleyişine, yönetimine müdahale edilmesi anlamına gelmektedir. Zira bu karar ile mahkeme çoğunluğun iradesinin yerine geçerek hareket etmektedir. Bu durum, her daim çoğunluk ortakların katlanması beklenebilecek bir çözüm yolu olarak değerlendirilemeyebilir. Nitekim,

⁵⁵² Çamoğlu, Haklı Sebeple Fesih, s. 75.

⁵⁵³ Anonim şirketler bakımından bkz. Çelik, Haklı Sebep, s. 579. Erdem, s. 278 bkz. “Bu kapsamda teklif edilen kanımca en etkili olabilecek çözüm yollarından bir tanesi mahkemeye çoğunluğa muhalif pay sahipleri yahut temsilcilerinin yönetim kuruluna üye olarak atanması, var olanların azli yahut değiştirilmesi yönünde bir hüküm verilmesidir”.

mahkeme şirketin idaresine doğrudan müdahalede bulunduğundan yalnızca davacı ortağın değil çoğunluk ortakların da menfaatlerini gözetmekle yükümlüdür. Hâkimin şirketi yönetmesi sonucunu doğuran bir çözüm yolu şirketler hukukunun temel ilkelerini ihlal edeceğinden bu tarz bir çözümünden olabildiğince kaçınılmalıdır. Dolayısıyla, katıldığımız üzere, duruma uygun düşme ve kabul edilebilirlik şartları gözetilerek somut olayın şartları uygun gösteriyorsa istisnai olarak bu şekilde karar verilmesi gerektiği doktrinde vurgulanmaktadır⁵⁵⁴.

Diğer taraftan, mahkemenin muhalif ortağı müdür olarak ataması yönünde bir karar vermesi durumunda bu çözüm yolunun gerçekten etkili olup olmayacağı da değerlendirilmelidir. Tahmin edileceği üzere, çoğunluğun hâkim olduğu bir müdürler kuruluna tek bir muhalif üyenin atanması kararlar alınırken çoğunluğun etkin olmasını engellemeyecektir. Dolayısıyla, bir muhalif üye atanması azınlığın haklarının korunmasını sağlamayacağından çok istisnai hallerde bu çözüm yolu ile haklı sebebin ortadan kaldırılması mümkün olabilecektir⁵⁵⁵.

Ayrıca, çoğunluk ortakların görevinden alınarak yalnızca muhalif üyenin müdür olarak atanması durumunda da hâkimin kararıyla çoğunluğun yönetimden çıkarılması kabul edilebilir bir çözüm olarak nitelendirilemeyecektir. Bunun dışında, mahkemenin muhalif bir ortağı müdür olarak ataması halinde, görev süresini ve yetkilerini de belirlemesi gerekmektedir. Müdürün görevi herhangi bir şekilde sona erdiğinde yeni müdürün nasıl atanacağı da belirsiz kaldığından alternatif çözümün sürekli olması koşulu sağlanamamaktadır. Bu sebeple doktrinde, bu çözüm yolunun kısıtlı olan etkisini ancak ortakların müdürler kurulunda temsil edilmesini garanti altına alan şirket sözleşmesi değişikliği yapıldığında gösterebileceği belirtilmektedir⁵⁵⁶.

cc. Denetçi Atanması ve Değiştirilmesi

Denetçinin atanmasına kural olarak, genel kurul tarafından karar verildiğinden çoğunluk ortakların çoğunluk menfaatine hareket etmeleri ve ortakların bu sebeple zarar görebilmesi mümkündür. Bu durumun, sürekli bir hal alması veya başka ihlallerle birlikte

⁵⁵⁴ Ayan, s. 2258; Nomer Ertan, s. 434; Ayrıca bkz. Çamoğlu, s. 260 “*Kanımca LO’nın temel felsefesine aykırı olan, davacı azlık da dahil tüm tarafların ortak iradeleriyle kabul edilmiş (sonradan pay devralarak şirkete giren ortaklarca da benimsenmiş olan) şirket esas sözleşmesinin tadili niteliğini taşıyan ve bir imtiyaz yaratılması anlamına geçen bu yetkinin hakim tarafından kullanılmaması gerekir.*”.

⁵⁵⁵ Hızlısoy, s. 337.

⁵⁵⁶ Hızlısoy s. 337-338.

meydana gelmesi halinde haklı sebep olarak nitelendirilmesi mümkündür. Ancak, kanun koyucu tarafından bu durumda fesih davası dışında başkaca imkanlar da öngörülmüştür⁵⁵⁷.

Bu noktada, öncelikle, TTK'da limited şirketlerin denetiminin anonim şirketlere atıfta bulunularak düzenlendiğini belirtmek gerekmektedir⁵⁵⁸. TTK m. 635 uyarınca, “397nci maddenin beşinci ve altıncı fıkraları dışında kalan, Anonim şirketin denetçiye, denetime ve özel denetime ilişkin hükümleri limited şirkete de uygulanır”. Bu düzenlemeden çıkan sonuç, limited şirketlerin anonim şirketler için TTK m. 397'nin 5. ve 6. fıkralarında öngörülen denetimden muaf olmalarıdır. Dolayısıyla, bağımsız denetim dışında kalan limited şirketlerin ortaklık hesapları ve finansal tabloları denetim dışındadır⁵⁵⁹.

Konumuz bakımından önem taşıyan bir diğer düzenleme ise, denetçinin görevden alınması ve yeni denetçi atanmasına ilişkin TTK m. 399/4-b hükmüdür. İlgili düzenleme uyarınca, sermayenin yüzde onunu oluşturan ortakların başvurusu üzerine, ilgililer ve seçilen denetçi dinlenerek denetçinin şahsına ilişkin bir haklı sebebin bulunması durumunda ve özellikle denetçinin yanlı davrandığına ilişkin şüphelerin olduğu hallerde mahkeme denetçiye görevden alarak yerine başka bir denetçi atayabilmektedir. Bahsi geçen dava, atamaya ilişkin kararın TTSG'nde ilanından itibaren üç hafta içerisinde açılmalıdır⁵⁶⁰.

Bu davanın açılabilmesi için ayrıca azınlık denetçi seçimine genel kurulda karşı oy vermiş ve muhalefetini tutanağa geçirtmiş olmalıdır. Bunun dışında, olumsuz oy kullanan azınlık yüzde on paya genel kurul toplantısından üç ay öncesinden beri sahip olmalıdır (TTK m. 399/5). Dolayısıyla, haklı sebebin denetçiden kaynaklandığı durumlarda mahkemenin belirtilen şartlarla denetçiye görevden alarak yeni bir denetçi ataması mümkündür. Ancak, detaylı olarak izah edildiği üzere, bu dava denetçinin seçimine ilişkin kararın yayınlanmasından itibaren üç hafta gibi kısa bir sürede açılabilir.

TTK m. 636/III uyarınca, haklı sebeple fesih davasında ise mahkeme bu süreye ve muhalefeti tutanağa geçirmiş olma şartına bağlı olmaksızın denetçinin görevden alınarak yeni bir denetçi atanmasına karar verebilecektir⁵⁶¹. Bu noktada, doktrinde haklı olarak, alternatif

⁵⁵⁷ Yıldırım, s. 116-118.

⁵⁵⁸ Kendigelen/Kırca, s. 141-142.

⁵⁵⁹ Poroy/Tekinalp/Çamoğlu, Ortaklıklar, s. 521.

⁵⁶⁰ Şener, s. 824.

⁵⁶¹ Erdem, s. 279. Bu noktada Ayan “Azınlık bu yolu denemeden, denetçinin usulsüz davranışları nedeniyle haklı sebeplerle fesih davası açmışsa, görülmekte olan haklı sebeplerle fesih davasında da, Kanunun 399/4 ve 5 maddelerindeki koşulları gerçekleştirmesi gerekir. Aksi halde, kanunda azınlığın dava açması için öngörülen koşulların, haklı sebeplerle fesih davası açılmak suretiyle dolanılması sonucu doğar” şeklinde değerlendirmede bulunmuştur bkz. Ayan, s.2258.

çözüm yolu olarak denetçi atanması ile sürekli bir çözümün elde edilemeyeceği, denetçinin tek bir faaliyet dönemi için seçildiği, yeni denetçinin seçilmesi için yine mahkemeye başvurulması gerektiği şeklinde bu fikre eleştiride bulunmaktadır⁵⁶².

e. Mahkeme Tarafından Şirket Sözleşmesinde Değişiklik Yapılmasını Gerektiren Alternatif Çözümler

aa. Mahkemenin Şirket Sözleşmesi Değişikliği Yapmasına İlişkin Sorun

Şirket sözleşmesinin tüzel kişinin temel düzenini göstermesi sebebiyle “*ortaklık anayasası*” niteliğinde olduğu doktrinde belirtilmektedir. Şirket sözleşmesinde yer alan düzenlemeler şirket organları bakımından göz önünde tutulması gereken bir işleyiş biçimi yaratır. Kanun hükümlerinden farklı olarak şirket sözleşmesi, asıl sonuçlarını şirketin iç işleyişi bakımından doğurur. Şirket sözleşmesinin içeriğini tam olarak bilmeseler dahi tüm ortaklar, şirket sözleşmesi ile bağlıdır. Hatta kurucu ortak sıfatı bulunmayan ortaklığa sonradan katılan ortaklar için de şirket sözleşmesi bağlayıcıdır.⁵⁶³.

TTK kapsamında şirket sözleşme değişiklikleri için ağırlaştırılmış nisaplar aranmaktadır. TTK m. 589 uyarınca, aksi kanunda veya şirket sözleşmesinde belirtilmedikçe sözleşmenin değiştirilmesine ilişkin kararlar esas sermayenin üçte ikisini temsil eden payların olumlu oyları ile alınabilir. Kanunda belirtilen nisaba uygun olarak yapılan şirket sözleşme değişiklikleri olumsuz oy kullanmış olsa dahi tüm ortaklar bakımından bağlayıcıdır.

Yukarıda izah ettiğimiz özellikler nedeniyle, şirket sözleşmesi ortaklar bakımından büyük bir önem arz etmektedir. Bu çerçevede, haklı sebeple fesih davasında hâkimin takdir yetkisi kapsamında alternatif çözüm yolu olarak şirket sözleşmesinde değişiklik içeren kararlar verip veremeyeceği doktrinde tartışmalıdır.

Doktrinde bir görüş, şirket sözleşmesi değişikliğinin şirketin düzenine ve karar mekanizmalarına ağır bir müdahale teşkil ettiğini, özellikle davacı ortakların menfaatlerinin korunması amacıyla yapılan geniş içerikli değişikliklerin diğer ortakların haklarına müdahale edilmesi sonucunu doğurduğunu ileri sürmektedir. Özellikle, şirket sözleşmesi değişikliklerinin ileriye etkili sonuçlar doğuracağı göz önüne alındığında mahkemenin ortaklığa müdahalesi çok daha büyük olacaktır. Ayrıca, değişiklik ileriye etkili sonuç doğuracağından geçmişteki ihlalleri ortadan kaldırma değil gelecekte meydana gelebilecek

⁵⁶² Yıldırım, s. 374.

⁵⁶³ Bahtiyar, s. 10-13.

ihlalleri durdurma amacına yöneliktir. Bu görüşe göre, şirketin işleyişine etki etme sınırlarını aşan ve şirket üzerindeki kontrolün değişmesine sebep olabilecek şirket sözleşmesi değişikliklerine mahkeme tarafından karar verilmemelidir⁵⁶⁴. Benzer şekilde, şirket sözleşmesinin irade özerkliği esasına dayanan bir belge olduğu ve şirket sözleşmesinin değiştirilmesi veya bir hükmün çıkarılmasının ancak genel kurul tarafından yapılmasının mümkün olduğu, haklı sebeple fesih davası kapsamında mahkemenin şirket sözleşmesi değişikliğine gidemeyeceği de doktrinde belirtilmektedir. Ancak, mahkeme TBK m. 27 kapsamında yok niteliğinde olan veya kesin hükümsüz olan bir şirket sözleşmesi hükmünün geçersizliğine karar verebilecektir⁵⁶⁵.

Karşı görüşe göre ise, haklı sebeple fesih davasında mahkeme davalı şirketin şirket sözleşmesinde değişiklik yapılmasını öngören kararlar verebilir⁵⁶⁶. Bu hususta Erdem, hâkimin genel kurul yerine geçerek şirket sözleşme değişikliği yapıp yapamayacağının genel kurul kararlarının iptali davaları bakımından öğretide değerlendirildiğini ve hâkim görüş olarak bu durumun mümkün görülmediğini ancak haklı sebeple fesih davasının farklılık taşıdığını belirtmektedir. Yazara göre, haklı sebeple fesih davasının amacı iptal davasından farklı olarak sadece hukuka uygunluk denetimi yapılması değildir, mahkemeye haklı sebeplerin bulunması halinde bu durumu sona erdirmek amacıyla kalıcı çözümlere hükmetme yetkisi verilmiştir. Dolayısıyla verilen bu yetki kapsamında şirket sözleşmesinin değiştirilmesi sonucunu doğuracak çözüm yollarına başvurulabilecektir⁵⁶⁷.

Ayrıca, mahkemenin alternatif çözüm yolu olarak genel kurul kararı yerine geçecek şekilde vereceği kararların etkili olabilmesi için şirket sözleşmesine eklenmesi gerekmektedir. Aksi takdirde, örneğin muhalif bir müdürün atanması durumunda genel kurulun bu üyeyi görevden alması tehlikesi doğacaktır. Bu görüşe göre, mahkemeye haklı sebeple fesih davasına ilişkin düzenlemede genel kurulun dahi yetki alanında bulunmayan davacıyı

⁵⁶⁴ Anonim şirketler bakımından Şahin, s. 560-561. Ayrıca bkz. Çamoğlu, Takdir Yetkisi, s. 8. “*Kanımca hakimin esas sözleşmeye doğrudan müdahale yetkisi olmadığı gibi, sonuç itibarıyla bu anlama gelen çözümlere hükmetmesi de mümkün değildir. Bunlardan birisi hakimin yönetim kuruluna, azınlığın bir (veya birkaç) adayını atamasıdır.....Davacı azınlık eğer kurucu ise esas sözleşmede imzası vardır; şirkete sonradan pay devralarak ortak olmuşsa şirketin anayasası niteliğindeki esas sözleşmeyi kabul etmiştir. Daha sonra esas sözleşmenin bazı hükümlerinden rahatsız olması sonucu bunların kendi lehine değiştirilmesi için TTK 531. Maddeyi kullanması çoğu kere hakkın kötüye kullanılmasıdır*”.

⁵⁶⁵ Nomer Ertan, s. 434.

⁵⁶⁶ Hızlısoy, s. 342-343.

⁵⁶⁷ Anonim şirket bakımından Erdem, s. 272-273. Yazar, mahkeme tarafından esas sözleşmesine örneğin kar dağıtımına ilişkin madde eklenmesine karar verilebileceği; ancak değişikliğin ortaklık genel kurulu tarafından yapılması gerektiğini belirtmektedir. Ayrıca bkz. “*TTK m. 452 (1) hükmünün esas sözleşmenin değiştirilmesini genel kurulun münhasır yetkisi kapsamında düzenlemesine rağmen, TTK m. 531 hükmünün mahkemeye esas sözleşmenin değiştirilmesini karara bağlama yetkisi bahsettiği vurgulanmalıdır*” Ayoğlu, s. 247 dpn. 60.

şirketten çıkarma yetkisi tanınmışken şirket sözleşmesinde değişiklik yapılamayacağını kabul edilmesi hükümde tanınan takdir yetkisini anlamsızlaştıracaktır. Ancak, hâkim bu yetkiyi kullanırken duruma uygun düşme ve kabul edilebilir olma koşullarını çok dikkatli bir şekilde incelemeli ve emredici hükümlere aykırı düzenlemelerden kaçınmalıdır. Katıldığımız üzere, mahkeme, şirket sözleşmesinde değişiklik yapılması sonucunu doğuran bir hüküm verirken son derece ihtiyatlı davranmalı ve davacı dışındaki ortakların şirketteki pozisyonunu fesihten daha zor hale getiren şirket sözleşme değişikliklerinden kesinlikle uzak durmalıdır⁵⁶⁸.

Mahkemenin şirket sözleşmesi değişikliğine karar verebileceğinin kabulü halinde bu durumun kim tarafından sicile bildirileceği de bu başlık altında incelenmelidir. Doktrinde bir görüş, HMK’da Alman ve İsviçre Medeni Usul Kanunlarından farklı biçimde “*irade beyanı yerine geçen mahkeme hükmü*” ne ilişkin bir düzenlemenin bulunmadığı, bu nedenle doğrudan mahkeme tarafından sicile tescilin yapılacağı sonucuna ulaşılamayacağı belirtilmektedir. Dolayısıyla, mahkeme tarafından şirket sözleşmesi değişikliği yapıldığı takdirde, mahkeme yalnızca çözüme karar vermeli ve kararın uygulanmasını genel kurula bırakmalıdır. Bu noktada, şirketin değişikliği yerine getirmekten kaçınması ihtimaline binaen yeni bir dava açılmasının önüne geçilmesi amacıyla usul ekonomisi çerçevesinde ara kararlar değişikliğin yapılması için şirkete süre verilebileceği belirtilmektedir⁵⁶⁹.

Katıldığımız diğer bir görüş ise, anonim şirketler bakımından yapılan değerlendirmede, mahkeme tarafından şirket sözleşmesinin değiştirilmesine karar verilmesi durumunda tescil ve ilanı kimin yaptıracağı hususunda bir kanun boşluğu olduğunu belirtmektedir. Bu kapsamda, TTK m. 532 hükmü “*Sona erme, iflastan ve mahkeme kararından başka bir sebepten ileri gelmişse, yönetim kurulunca ticaret siciline tescil ve ilan ettirilir*” şeklinde düzenlenmiş olup bu görüşe göre, kanundaki boşluk, TTK m. 532’in kıyasen uygulanmasıyla giderilmelidir. Zira mahkemenin şirket sözleşmesinin değiştirilmesine karar verdiği hallerde, TTK 532. madde hükmünün getiriliş amacı ile benzer

⁵⁶⁸ Hızlısoy, s. 342-343. Mahkemenin esas sözleşme değişikliği şeklinde bir karar verirken ölçülülük ilkesini gözetmesi gerektiği de bu noktada vurgulanmalıdır.

⁵⁶⁹ Anonim şirket bakımından Erdem, s. 274. Ayoğlu, Erdem tarafından getirilen ortaklığa değişikliğin yapılması için süre verilmesi uygulamasının feshe alternatif tüm çözümler bakımından uygulanabileceği görüşündedir. Yazar, örneğin davacının çıkarılmasına karar verilmesi halinde davalı şirkete davacının paylarının devralınması için ara karar ile süre verilebileceğini ve süresi içerisinde şirket ara kararı yerine getirmez ise şirketin feshine karar verilebileceğini belirtmiştir. Benzer şekilde, birikmiş karın dağıtılması yönünde bir alternatif çözüme hükmedilmişse de mahkeme ara karar ile kar dağıtımı için şirkete süre verebilecektir. Süresi içerisinde kararın gereği yerine getirilmez ise şirketin feshine karar verilebilecektir. Böylelikle uyuşmazlığın çözümü dava içerisinde sağlanmış olacağından usul ekonomisi ilkesine uygun hareket edilecek ve davacının kararın yerine getirilmemesi halinde ikinci bir dava açma zorunluluğu ortadan kaldırılmış olacaktır. Bknz. Ayoğlu, s. 247 dpn. 60.

bir durum ile karşı karşıya kalınmaktadır. Dolayısıyla, bu görüş uyarınca mahkeme şirket sözleşmesi değişikliğine hükmettiği takdirde kararın uygulaması genel kurula bırakılmadan tescil de yapılabilir⁵⁷⁰.

bb. Şirket Sözleşmesinde Değişiklik Yapılmasını Gerektirecek Çözüm Yolları

aaa. Mahkemenin Şirket Sözleşmesinde Kar Dağıtımına İlişkin Değişiklikler Yapılması Yönünde Karar Vermesi

Çoğunluğun gücünün kötüye kullanılması sonucunda geçerli bir neden bulunmamasına rağmen ortakların kâr payı alma hakkının ihlal edilmesi ve bu durumun sürekli bir hal alması TTK m. 636/III gereğince şirketin feshi davası bakımından haklı sebep teşkil edebilecektir. Bu halde, mahkeme öncelikle bu ihlali ortadan kaldırmak için şirket bilançosu uygun olmasına rağmen hukuka aykırı bir biçimde dağıtılmayan karı tespit ederek bir kereliğine veya geçmiş birkaç yıl için karın dağıtılması şeklinde karar verebilecektir⁵⁷¹.

Ancak, mahkemenin yalnızca genel kurulun kar dağıtılmamasına ilişkin verdiği kararı değiştirerek karın dağıtılması yönünde hüküm kurması, davacı ortağın menfaatlerini tam olarak korumayacak ve geçici bir çözüm teşkil edecektir. Zira genel kurul daha sonraki yıllarda yine davacının haklarına zarar verecek şekilde kâr payı dağıtılmamasına karar verebilecektir. Böyle bir durum, hem alternatif çözümün kalıcı etki doğurması esasına aykırılık teşkil edecek hem de TTK m. 636/III hükmünün amacı dışına çıkmış olacaktır. Bu nedenle, katıldığımız bir görüş doktrinde, mahkemenin şirket sözleşmesinde değişiklik yaparak asgari bir kâr dağıtımı öngörebileceğini belirtmektedir⁵⁷². Mahkeme bu durumda yedek akçelerden ortaklara kâr payı ödenmesine veya bazı kalemler indirildikten sonra yıllık kârın belirli bir oranının ortaklara özgülenmesine ilişkin olarak şirket sözleşmesi değişikliği yapılabilecektir⁵⁷³. Bu halde, genel kurulun asgari kârı dahi dağıtmaması durumunda şirket sözleşmesine aykırı genel kurul kararının iptali sağlanabilecektir.

Doktrinde aksi görüş ise, şirket sözleşmesinde zorunlu olarak kar dağıtımına ilişkin olarak değişiklik yapılmasının ileri etkileri olan bir karar olduğunu, genel kurul kararının yerine geçen kar dağıtımı kararıyla karşılaştırıldığında bu hükmün ortaklığın iradesine çok

⁵⁷⁰ Hızlısoy, s. 344.

⁵⁷¹ Mahkemenin uyuşmazlığın giderilmesine ilişkin olarak alternatif bir çözüm olarak kar dağıtımı kararı verebileceğine ilişkin detaylı açıklamalar “aa. Karın Dağıtılmasına Karar Verilmesi” başlıklı bölümde açıklanmıştır.

⁵⁷² Yıldırım, s. 375; Benzer yönde, Erdem, s. 279. Şener, s. 1014.

⁵⁷³ Tekinalp, Usuli Sorunlar, s. 219.

daha ağır bir müdahale olduğunu ileri sürmektedir. Ayrıca, bu karar geçmiş yıllarda şirket bilançosu uygun olmasına rağmen dağıtılmayan kar bakımından ihlali sona erdirmeyecektir. Dolayısıyla mahkeme öncelikle bilirkişi incelemesi yaparak geçmiş yıllara ilişkin karın dağıtılması ihtimalini değerlendirmelidir⁵⁷⁴.

bbb. Mahkemenin Şirket Sözleşmesinde Oy Hakkına İlişkin Değişiklikler Yapılması Yönünde Karar Vermesi

Şirketler hukukunda, ortaksal iradeye katılmayı ve şirket içerisinde söz sahibi olmayı etkilemesi bakımından ortaklar için oy hakkı büyük bir önem arz etmektedir. Daha evvel belirtildiği üzere, çoğunluk ortakların diğer ortakların oy hakkını ihlal etmesi ve bu durumun sistematik bir hal alması durumunda somut olayın şartları değerlendirilerek TTK m. 636/III gereğince haklı sebebin olduğu kabul edilebilecektir. Bu sebeple, mahkemenin ortakların lehine ağırlaştırılmış yetersayılar öngörmesi v.b. yöntemlerle şirketteki haklarının genişletilmesinin mümkün olup olmadığı doktrinde irdelenmiştir.

Bu kapsamda, öncelikle şirket sözleşmesi ile genel kurul toplantı ve karar yetersayılarında değişiklik yapıp yapılamayacağı doktrinde bir öneri olarak ileri sürülmüştür. Zira genel kurul toplantı ve karar yetersayılarının ağırlaştırılması ortakların çoğunluk karşısında korunmasına hizmet edebilecektir⁵⁷⁵. Bu noktada, TTK m. 620 uyarınca, kanunda veya şirket sözleşmesinde aksine bir hüküm bulunmadığı müddetçe, genel kurul kararlarının toplantıda temsil edilen oyların salt çoğunluğu ile alındığı belirtilmelidir. Hükmün lafzından da açıkça anlaşılacağı üzere, belirlenen yetersayı yalnızca karar yetersayıdır, toplantı yetersayısına ilişkin asgari bir koşul belirtilmemiştir. Ayrıca düzenlemede kanunda ve şirket sözleşmesinde aksine bir hüküm bulunmadığı müddetçe ifadesine yer verildiğinden şirket sözleşmesinde değişikliğe gidilerek yetersayının değiştirilebileceği anlaşılmaktadır.

Doktrinde bir görüş, yetersayıların ağırlaştırılmasına ilişkin bir şirket sözleşmesi değişikliğinin ortaklığın kontrolünün sermaye payı nispeten az olan ortaklara geçmesi gibi bir sonuç doğuracağını, bu durumun ise şirketin karar mekanizmalarına ağır bir müdahale teşkil edeceğini bu sebeple alternatif çözüm yolu olarak mahkemenin bu yetkisinin bulunmadığı

⁵⁷⁴ Şahin, s. 532-533. Benzer yönde; “Ancak yargıç ileriye dönük kar dağıtımına karar veremeyeceği gibi, esas sözleşmenin kar dağıtımına ilişkin hükmünün azlık lehine değiştirilmesine de karar veremez. Örneğin mahkemece esas sözleşmede, zorunlu ayrımlar yapıldıktan sonra kalan karın %20 sinin dağıtılması yönünde bir değişiklik yapılmasına karar veremez”. Ayrıca, doktrinde Şahin “Kâr dağıtım politikasının mahkeme tarafından belirlenmesi, esas sözleşme değişikliği gerektirmesi sebebiyle, genel kurul kararı yerine geçen zorunlu kâr dağıtım kararına kıyasla, ortaklık iradesine ve korporatif yapıya yapılan daha ağır bir müdahale niteliğindedir”. Bknz. Çamoğlu, s. 260.

⁵⁷⁵ İmregün, Anonim, s. 309.

ileri sürülmektedir⁵⁷⁶. Ayrıca, Çamoğlu da özel hukuk ilkelerine göre kurulan limited şirketlerde, mahkemenin şirket sözleşmesi hükümlerini değiştirme veya kaldırma yetkisinin bulunmadığını ileri sürmektedir. Yazara göre, davacı ortak kurucu ortak ise şirket sözleşmesinde imzası bulunmaktadır, sonradan ortak olduysa da şirket anayasası niteliğinde olan şirket sözleşmesini kabul etmiş sayılmaktadır. Dolayısıyla, hâkimin şirketteki menfaat dengelerini davacı lehine bozacak bir karar alması mümkün olmamalıdır⁵⁷⁷.

Aksi görüşe göre ise, ortakların oy haklarının ihlal edildiği hallerde, mahkeme fesih yerine şirket sözleşmesinde yer alacak şekilde çoğunluk ortakların karar almasını engelleyici tedbirlere hükmedilebilecektir. Bu kapsamda, mahkeme davacı ortak lehine ağırlaştırılmış yetersayılar öngörebileceği gibi mevcut yetersayıların artırılmasını veya yeni yetersayılar öngörülmesi gibi tedbirler alabilecektir. Bahsi geçen değişiklikler, ağır nitelikte olsa da şirketin feshi veya bölünme gibi çözümlere oranla daha kabul edilebilir ve uygun olarak değerlendirilebilir⁵⁷⁸.

Ancak, mahkeme yetersayıların ağırlaştırılması yönünde karar verecek ise ölçülülük ilkesine riayet etmek zorundadır. Aksi bir durum, örneğin tüm genel kurul kararları için oybirliği esasının aranması küçük bir paya sahip ortağın karar alınmasını engellemesi ve şirketi işlemez hale getirmesi gibi bir sonuç doğuracaktır⁵⁷⁹. Katıldığımız görüş uyarınca, mahkeme tarafından bu yönde bir esas sözleşme değişikliği yapılabilecek olmakla birlikte, bu durum şirket içindeki kontrol mekanizmalarını etkileyebileceğinden ihtiyatlı yaklaşılmalıdır⁵⁸⁰.

Mahkemenin toplantı veya karar yetersayılarında değişiklik öngörmesinin dışında, çoğunluk ortakların oy gücüne müdahale etmesi yoluyla diğer ortakların korunması da bir öneri olabilecektir. Bu ihtimalde, birden fazla paya sahip ortakların oy hakkının sınırlandırılması söz konusu olabilecektir.

Çoğunluk ortakların sahip oldukları oy hakkının sınırlandırılmasının amacı, çoğunlukla güçlerinin azaltılması ve böylelikle diğer ortakların haklarının güvence altına alınmasıdır. Bu noktada, ortakların oy hakkının esas sermaye payının itibari değerine göre

⁵⁷⁶ Anonim şirketler bakımından bknz. Şahin, s. 566.

⁵⁷⁷ Çamoğlu, s. 262.

⁵⁷⁸ Anonim şirketler bakımından Erdem, s. 277.

⁵⁷⁹ Genel anlamda yetersayılardaki değişikliğin yarattığı tehlikeler bakımından bknz. İmregün, Oğuz, Anonim Şirketlerde Pay Sahipleri Arasında Umumi Heyet Kararlarından Doğan Menfaat İhtilafları ve Bunların Telif Çareleri, İstanbul-1962- s.59-60.

⁵⁸⁰ Hızlısoy, 343.

hesaplandığı ve her ortağın vazgeçilmez nitelikte olmak üzere en az bir oy hakkına sahip olduğu vurgulanmalıdır. Ancak, TTK m. 618/I'e göre, şirket sözleşmesi ile birden fazla paya sahip ortakların oy haklarının sınırlandırılabilmesi mümkündür. Ancak, objektif nedenler haklı göstermiyorsa ve ortaklığın menfaati bulunmuyorsa oy hakkının sınırlandırılmayacağı belirtilmelidir⁵⁸¹.

Doktrinde bir görüş, haklı sebeple fesih davası sonucunda, mahkemenin alternatif çözüm olarak çoğunluğun oy hakkını sınırlamasını bu kapsamda değerlendirmektedir. Böylelikle, çoğunluğun genel kurulda etkinliği azaltılacak ve diğer ortakların korunması sağlanacaktır. Mahkeme sınırlama için bir oran öngörebilecek veya üst sınır teşkil etmek üzere bir sayı belirleyebilecektir⁵⁸². Ancak, bu durumda özellikle, duruma uygun düşme ve kabul edilebilirlik kıstaslarına dikkat edilmeli ve bu çözüm yolunun davacı ortak için fesihten daha ağır olmamasına özen gösterilmelidir.

Aksi görüş ise, azami oy sınırı öngörülmesinin ortaklıktaki kontrolün değişmesine yol açacağını, bu yöndeki şirket sözleşmesi değişikliğinin mahkemenin yetkisini aştığını, oy sınırı öngörülmesinin duruma uygun düşen ve haklı sebepleri ortadan kaldıracabilecek etkide bir yöntem olmadığını ileri sürmektedir⁵⁸³.

ccc. Mahkemenin Şirket Sözleşmesi ile Müdürler Kurulunda Temsil Edilme Hakkı Öngörülmesine Karar Vermesi

Mahkemenin temsil hakkına vereceği karar ile müdahale etmesini açıklamadan evvel kısaca limited şirketlerde temsilin nasıl gerçekleştiği ortaya koyulmalıdır. Bu kapsamda, TTK m.623/I gereğince “*Şirketin yönetim ve temsili şirket sözleşmesi ile düzenlenir. Şirketin sözleşmesi ile yönetimi ve temsili, müdür sıfatını taşıyan bir veya birden fazla ortağa veya tüm ortaklara ya da üçüncü kişilere verilebilir*”. Dolayısıyla limited şirketin temsilini bir veya birden fazla müdür yerine getirecektir. Ayrıca, TTK m. 629/I'de müdürlerin temsil yetkisinin kapsamına, yetkinin sınırlandırılmasına, imzaya yetkili olanların belirlenmesine, imza şekli ile bunların tescil ve ilanına anonim şirketlere ilişkin ilgili hükümler kıyas yolu ile uygulanacağı belirtilmiştir.

İsviçre doktrininde, haklı sebeple fesih davası sonucunda mahkemenin şirket sözleşmesinde değişiklik yaparak ortaklara şirketin yönetiminde temsil edilme hakkı

⁵⁸¹ Akbay, s. 153.

⁵⁸² Yıldırım, s. 353.

⁵⁸³ Şahin, s. 568-569.

tanınmasına karar verilebileceği kabul edilmektedir⁵⁸⁴. Zira çoğunluk ortaklar tarafından seçilen müdürlerin temsil yetkisini kötüye kullanarak hareket etmeleri durumunda ortaklar tarafından seçilecek bir müdür görevde bulunmadıkça mahkemenin yaptığı müdahale etkisiz kalacaktır.

Daha evvel belirtildiği üzere, muhalif bir üyenin müdürler kuruluna atanması halinde, bu çözüm yolu kısıtlı olan etkisini ancak ortakların müdürler kurulunda temsil edilmesini garanti altına alan şirket sözleşmesi değişikliği yapıldığında gösterebilecektir⁵⁸⁵. Doktrinde bir görüş, hâkimin, davacı ortakların şirketin temsilinde yer almalarını sağlamak amacıyla şirket sözleşmesine bu konuda ilave yapılmasına karar verebileceğini ileri sürmektedir⁵⁸⁶. Diğer bir yazar ise, mahkeme tarafından alternatif çözüm olarak davacının pay oranına göre müdürler kuruluna üyelik için aday göstermesine karar verebileceği, bu durumda karar icra edilebilir durumda olduğundan şirket sözleşmesi değişikliğine gerek olmadığı belirtilmektedir. Nitekim, mahkeme kararına uygun olarak üyeler seçilmemişse yönetimin seçildiği söylenemeyecektir⁵⁸⁷. Katıldığımız görüş uyarınca, mahkeme tüm esas sözleşme değişikliklerinde geçerli olmak üzere, bu çözüm yoluna ihtiyatlı davranmalı ve daha hafif bir çözüm yolu mevcutken diğer ortaklar için durumu daha da zorlaştıracak bir çözüme hükmedemeyecektir⁵⁸⁸.

Karşı görüşe göre, mahkemenin şirket sözleşmesine ortaklara şirket yönetiminde temsil edilme hakkı tanınması şirket sözleşmesine dolaylı olarak müdahale edilmesi anlamına gelmektedir. Bu durum, mahkemenin ortaklığa müdahale yetkisini aştığından bu yönde bir karar verilmesi mümkün olmamalıdır⁵⁸⁹.

B. Şirketin Feshine Karar Verilmesi

Limited şirkete karşı açılan haklı sebeple fesih davasında mahkeme, öncelikle davacı tarafından ileri sürülen iddiaların şirketin feshini gerektirecek düzeye ulaşmış olup olmadığını ve menfaatler arasındaki dengenin feshi haklı kılacak kadar bozulup bozulmadığını inceleyecektir⁵⁹⁰. Somut olayda haklı sebep mevcut ise mahkeme bu defa şirketin devamını

⁵⁸⁴ Şahin, s. 570.

⁵⁸⁵ Konuya ilişkin bkz., yukarıda, “bb. Muhalif Ortağın Şirket Müdürü Olarak Atanması”.

⁵⁸⁶ Erdem, s. 277.

⁵⁸⁷ Tekinalp, Usuli Sorunlar, s. 221.

⁵⁸⁸ Hızlısoy, s. 343.

⁵⁸⁹ Çamoğlu, Takdir Yetkisi, s. 15.

⁵⁹⁰ Çamoğlu, s. 255. Çamoğlu seçeneysel çözümlere karar verilebilmesi için öncelikle olguların şirketin feshi için haklı sebep oluşturup oluşturmadığının tespit edilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Bknz. Çamoğlu, Haklı Sebep, s. 79.

çekilmez hale getiren bu durumun alternatif çözüm yolları ile düzeltilip düzeltilemeyeceğini değerlendirmelidir⁵⁹¹.

Mahkeme şirketin ayakta kalmasını ekonomik ve rasyonel olarak daha isabetli bulursa, şirketin feshi için haklı sebep mevcut olmasına rağmen fesih yerine, davacının payının değerinin ödenerek şirketten çıkarılmasına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir alternatif bir çözüme hükmedebilecektir⁵⁹². Şirketin ayakta kalmasının ekonomik ve rasyonel olarak daha isabetli olduğuna karar verilmesi iktisat veya işletme biliminde uzlaşmış kişilerin görevi olduğundan mahkeme bir bilirkişi heyeti belirlemeli ve hazırlanan rapora göre bir kanaate varmalıdır⁵⁹³. Dolayısıyla, şirketin feshine karar verilmesi son çare (“ultima ratio”) olarak değerlendirilmelidir⁵⁹⁴. Nitekim, mahkemenin alternatif çözüm yollarını değerlendirmeden bir karar vermesi Yargıtay tarafından bozma sebebi olarak kabul edilmektedir⁵⁹⁵.

Bu noktada, Yargıtay 2016 tarihli bir kararında, şirketin ortakları arasında ciddi görüş ayrılıklarının olduğu, şirketin ortak amacının gerçekleştirilmesinin mümkün olmadığı ve davacı ortağın şirketten çıkarılması veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir diğer bir çözüm tarzının uygun olmadığı, en iyi çözüm tarzının fesih ve tasfiye olduğu gerekçesi ile fesih kararını onamıştır⁵⁹⁶. Yargıtay benzer şekilde, “*davalı şirketin herhangi bir faaliyet göstermediği, davacının şirket işleri ve idaresi ile ilgilenebilecek sosyal/ekonomik konumda bulunmadığı, aynı zamanda şirketin tek temsilcisi de olan %98 hisseye sahip ortağın vefatı ile mirasçılarının mirası reddettikleri anlaşılmakla, artık şirketin ayakta tutulmasında bir yarar*

⁵⁹¹ Erdem, s. 240; Ayan, s.2245.

⁵⁹² Yasaman, Hamdi, “TTK Tasarısında Hakimin Genişleyen Rolü”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Y. 2009, C. XXV, S.4, s.93; (E.T.: 09.08.2022, www.jurix.com.tr); Karahan, Sami, Şirketler Hukuku, Konya-2015, s. 762.

⁵⁹³ Oruç, Murat, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Ortaklıktan Haklı Sebep Fesih İstemine Balı Çıkarılma, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C. 27, S. 1, Mart 2011, s. 221. (E.T: 09.09.2022, www.jurix.com.tr).

⁵⁹⁴ Ayoğlu, s. 225; Çamoğlu, Ersin, Limited Ortaklıklar Hukukunun Temel İlkeleri, Vedat Kitapçılık, İstanbul-2020, s. 255.

⁵⁹⁵ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2014/5860 E., 2014/12950 K. sayılı 07.07.2014 tarihli kararı (www.lexpera.com.tr; E.T:10.09.2022). Benzer şekilde, Yargıtay bir kararında göstermelik bir şekilde faaliyet gösteren bir şirkette alternatif çözüm yollarının uygun düşmeyeceğini belirtmiştir. Bknz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2020/464 E., 2021/7146 K. sayılı 15.12.2021 tarihli kararı (www.yargitay.gov.tr, E.T.: 02.04.2023).

⁵⁹⁶ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2016/2752 E., 2017/4079 K. Sayılı 04.07.2017 tarihli kararı (www.hukukturk.com.tr, E.T.: 10.09.2022). Karar anonim şirket bakımından verilmiş olsa da mahkemenin öncelikle alternatif çözümleri değerlendirmesi ve şirketin devamında fayda görmemesi sonucunda feshe karar vermiş olması limited şirketlerin feshi bakımından da uygulanabilecektir.

bulunmadığı ve şirketin feshini gerektirir haklı sebeplerin gerçekleştiği” kanaatine vardığı başka bir uyuşmazlıkta da fesih kararı vermiştir⁵⁹⁷.

Sonuç olarak, hâkim şirketin devamını ortaklar veya şirketin alacaklıları ya da çalışanları gibi üçüncü kişiler bakımından faydalı görmediği, şirketin işletme konusunu gerçekleştiremeyeceği ve faaliyetlerini durdurduğu hallerde (alternatif çözümlerin işe yaramayacağını tespit ettiğinde) son çare olarak şirketin feshine karar verecektir⁵⁹⁸.

Hâkim, davacı ortak tarafından ileri sürülen iddiaları yerinde bularak ortaklığın feshine karar verdiğinde şirket tasfiye sürecine girecektir⁵⁹⁹. Mahkeme tarafından verilen fesih kararı inşai nitelikte bir karardır⁶⁰⁰. HMK m. 108/3 uyarınca, “*Kanunlarda aksi belirtilmedikçe, inşai hükümler, geçmişe etkili değildir*”. Dolayısıyla, mahkemenin verdiği fesih kararı ile mevcut hukuki durumda bir değişiklik meydana geldiğinden fesih kararı ileriye etkili (“ex nunc”) olarak sonuç doğuracaktır⁶⁰¹. Mahkeme tarafından şirketin feshine karar verildiğinde şirket ancak bu kararın kesinleşmesiyle sona erecek ve tasfiyeye girecektir⁶⁰². Ayrıca, mahkeme hükmü yeni bir hukuki durum meydana getirdiğinden fesih davasının tarafı olup olmadığına bakılmaksızın bu karar herkes bakımından sonuç doğurur. Diğer bir deyişle, karar “erga omnes” bir etkiye sahip olduğundan tüm ortakları bağlar⁶⁰³.

1. Tasfiye İşlemleri

Yukarıda izah edildiği üzere, TTK m. 636/III uyarınca, mahkeme tarafından şirketin sona ermesine karar verilmesi şirketin tasfiye sürecine girmesi sonucunu doğurmaktadır. Tasfiye, şirketi bir anda sona erdiren anlık bir işlem olmaktan çok, zaman isteyen bir süreç olarak ifade edilebilecektir. Tasfiye sürecine ilişkin detaylar çalışmamızın kapsamı dışında kaldığından, temel olarak tasfiye sürecinde yapılması gereken işlemler belirtilecek ve özellikle mahkeme tarafından şirketin sona ermesine karar verilmesi sebebiyle özellik arz eden durumlar incelenecektir.

Kanun koyucu, limited şirketin tasfiye sürecine ilişkin özel düzenlemeler getirmemiş ve fakat TTK m. 643 ile tasfiye usulü ile tasfiyede şirket organlarının yetkileri hakkında

⁵⁹⁷ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 2013/16660 E., 2014/1145 K. sayılı 20.01.2014 tarihli kararı (www.lexpera.com.tr, E.T.: 10.09.2022).

⁵⁹⁸ Erdem, s. 240.

⁵⁹⁹ Sümer, s. 177.

⁶⁰⁰ Pekcanitez, Hakan/Özekes, Muhammet/Atalay, Oğuz, Medeni Usul Hukuku, Ankara-2009, 469-471.

⁶⁰¹ Erdem, s. 242; Pekcanitez, Hakan/Özekes, Muhammet/Atalay, Oğuz, Medeni Usul Hukuku, Ankara-2009, s. 470-471; Alangoya/Yıldırım/Deren, s. 208.

⁶⁰² Şener, s. 1016.

⁶⁰³ Şahin, s. 382-383.

anonim şirketlere ilişkin hükümlerin uygulanacağını belirtmiştir. Bu kapsamda, TTK m. 533/2 uyarınca, şirket tüzel kişiliği tasfiye sonuna kadar varlığını korur. Ayrıca, şirket ticaret unvanını “*tasfiye hâlinde*” ibaresi eklenmiş olarak kullanır. Şirket organlarının yetkileri ise tasfiye amacıyla sınırlıdır.

Tasfiye memurları, TTK m. 540/I uyarınca, göreve başladıklarında ilk olarak şirketin tasfiye başlangıcındaki durumunu tespit ederek envanter ve bilanço düzenler ve genel kurulun onayına sunar. Ayrıca, TTK m. 542/1-f gereğince, tasfiye memurları tasfiyenin düzgün bir şekilde tamamlanabilmesi için defter tutmakla yükümlüdürler. Envanter ve bilançonun hazırlanmasından sonra TTK m. 541/1’de belirtildiği üzere “*alacaklı oldukları şirket defterlerinden veya diğer belgelerden anlaşılan ve yerleşim yerleri bilinen kişiler taahhütlü mektupla, diğer alacaklılar ise Türkiye Ticaret Sicili Gazetesinde ve şirketin internet sitesinde ve aynı zamanda esas sözleşmede öngörüldüğü şekilde, birer hafta arayla yapılacak üç ilanla şirketin sona ermiş bulunduğu konusunda bilgilendirilirler ve alacaklarını tasfiye memurlarına bildirmeye çağırılırlar*”.

Diğer taraftan, TTK m. 542/1-a hükmüne göre, tasfiye memurları şirketin devam eden işlemlerini tamamlamak, şirketin aktifleri var ise bunları paraya çevirmek, şirketin borçlarının varlığından fazla olmadığını tespiti halinde bu borçları ödemekle yükümlüdürler. Tasfiye memurları tasfiyenin gerektirmediği bir işlem yapamazlar. Ayrıca, tasfiye sonunda şirketin borçları ödendikten ve pay bedelleri geri verildikten sonra kalan bakiye ortaklar arasında dağıtılır⁶⁰⁴. TTK m. 543/2 uyarınca, alacaklılara üçüncü kez yapılan çağrı tarihinden itibaren üç ay geçmedikçe kalan varlık dağıtılamaz⁶⁰⁵.

2. Tasfiye Memurlarının Atanması

Limited şirketin tasfiyesi, tasfiye memurları tarafından gerçekleştirilir. Limited şirketin tasfiye sürecine girmesinin bir sonucu olarak şirketin faaliyetine devam ettiği dönemde var olan organlarının yetkileri kanun koyucu tarafından sınırlanmış ve tasfiyesinin gerçekleştirilmesi görevi tasfiye memurlarına verilmiştir⁶⁰⁶.

Tasfiye memurlarının atanması değişik şekillerde gerçekleşebilecektir. Öncelikle, TTK m. 643’ün göndermesi sonucunda, limited şirketler bakımından da uygulanacak olan

⁶⁰⁴ Altaş, s.551.

⁶⁰⁵ 04.11.2021 tarihli 7341 sayılı Kanunun 17. maddesi ile “13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 543 üncü maddesinin ikinci fıkrasının birinci ve ikinci cümlelerinde yer alan “altı” ibareleri “üç” şeklinde değiştirilmiştir”.

⁶⁰⁶ Şener, s. 1032.

TTK m. 536 uyarınca, tasfiye memurları şirket sözleşmesi veya genel kurul kararıyla atanabileceklerdir. Yine aynı hükmün devamından tasfiye memurunun şirket sözleşmesi veya genel kurul kararıyla belirlenmediği hallerde, kanun gereği yönetim kurulunun tasfiye memuru olarak görev yapacağı anlaşılmaktadır.

Ancak, mahkeme tarafından haklı sebeple fesih kararı verildiği hallerde TTK bu kuralı devre dışı bırakmıştır. TTK m. 536/III uyarınca, “*Şirketin feshine mahkemenin karar verdiği hâllerde tasfiye memuru mahkemece atanır*”. ETK’da yer almayan bu düzenleme yenidir⁶⁰⁷. Doktrinde, tasfiye memurlarının mahkeme tarafından belirlenmesi ile ortakların korunmasının amaçlandığı, çoğunluk ortakların kendi menfaatleri doğrultusunda hareket edecek bir tasfiye memuru seçerek bu yetkilerini kötüye kullanmalarının önüne geçilmesinin hedeflendiği vurgulanmaktadır⁶⁰⁸.

İlgili hükmün gerekçesinde, haklı sebeplerin varlığı durumunda artık ortakların anlaşmaya vararak tasfiye memuru belirlemelerini beklemenin gereksiz olduğu, bu yetkinin mahkemeye bırakıldığı belirtilmiştir⁶⁰⁹. Ayrıca, bu hükmün uygulanması için hiçbir şart belirlenmemiştir, mahkemenin tasfiye memuru ataması için tarafların bir talebinin bulunması gerekmemektedir. Hatta mahkeme tasfiye memuru atayıp atamamak konusunda serbest değildir, haklı sebeple şirketin feshine karar veren mahkeme tasfiye memuru seçmek zorundadır⁶¹⁰. Dolayısıyla, mahkemeye tasfiye memuru atama konusunda bir takdir yetkisi tanınmamıştır. Ortaklık tarafından daha evvel şirket sözleşmesi ile tasfiye memurları belirlenmiş olsa dahi mahkeme haklı sebeple feshe karar verdiğinde tasfiye memuru atamakla yükümlüdür⁶¹¹. Nitekim, doktrinde mahkemenin fesih ile birlikte tasfiye memuru atamasının usul ekonomisi ilkesine de uygun olduğu belirtilmektedir⁶¹².

Mahkeme haklı sebeple şirketin feshine karar verdiğinde tasfiye memuru atayıp atamama konusunda takdir yetkisine sahip olmasa da kimi tasfiye memuru olarak

⁶⁰⁷ Altaş, s.535. Bu noktada, ETK m.442/II’de pay sahiplerinin talebi üzerine ve haklı sebeplerin bulunması halinde mevcut tasfiye memurunun azledilerek yerine yenisinin atanması hali ile sınırlı olarak mahkemeye bu yetkinin tanındığını belirtmek gerekmektedir.

⁶⁰⁸ Şahin, s. 386.

⁶⁰⁹ Doktrinde Yıldırım, TTK’nın gerekçesine katılmadığını, ortakların kendi aralarında anlaşmalarına gerek olmaksızın şirket sözleşmesiyle belirlenebileceğini ve hatta genel kurul kararıyla da tüm ortakların onayına ihtiyaç duyulmadan tasfiye memurlarının seçilebileceğini belirtmiştir. Nitekim, şirket sözleşmesi veya genel kurul kararıyla tasfiye memurlarının seçilmediği hallerde de yönetim kurulunun bu görevi yerine getireceğini yazar belirtmektedir. Bknz. Yıldırım, s. 383.

⁶¹⁰ Bu hususta bknz. TTK Gerekçe, s. 196. (www.muglabarosu.org.tr; E.T.: 11.09.2022) Ayrıca gerekçede haklı sebeple fesih dışında kuruluş sırasında menfaatlerin ihlal edilmesi, organ yokluğu hallerinde de mahkeme tarafından tasfiye memuru atanması gerektiği belirtilmiştir.

⁶¹¹ Şener, s. 1037.

⁶¹² Şahin, s. 385; Ayoğlu, s. 225.

görevlendireceği konusunda takdir yetkisi mevcuttur. Tasfiye memuru gerçek veya tüzel kişi olabilir. Bu noktada önem arz eden husus, tasfiye memurunun tasfiye işlerini sağlıklı ve düzenli bir biçimde yerine getirebilecek olmasıdır. TTK m. 536/3'ün lafzında, tasfiye memuru bakımından tekil bir ifade kullanılmış ise de mahkeme tarafından birden fazla tasfiye memuru atanmasında bir engel bulunmamaktadır. Nitekim, TTK m. 537/2'de çoğul bir biçimde tasfiye memurlarından bahsedilmesi bu durumu teyit etmektedir⁶¹³.

Mahkeme tarafından atanan tasfiye memurlarının yetki ve görevleri, kanunda tasfiye memurları için belirtilen yetki ve görevlerle aynıdır. Mahkeme kararıyla atanan tasfiye memurlarının diğerlerinden farkı atanma şeklidir. Bu noktada, mahkemenin kendi atadığı tasfiye memurlarını denetim yükümlülüğü bulunup bulunmadığı düşünülebilir. Ancak, doktrinde, mahkemenin kendi atamış olsa dahi tasfiye memurları üzerinde böyle bir yükümlülüğü bulunmadığı, tasfiye memurlarına talimat verme yetkisine sahip olmadığı belirtilmektedir⁶¹⁴. Ayrıca, mahkeme ortakların iradesine bırakmaksızın tasfiye memuruna ödenecek ücreti de belirlemelidir. Özellikle, çoğunluğun yetkisini kötüye kullanması sonucunda mahkeme kararıyla şirket sona ermiş ise bu kararın şirkete bırakılması çoğunluğun tasfiye memurları için yeterli ücreti vermemeleri riskini doğurmaktadır⁶¹⁵.

3. Tasfiye Memurlarının Azli

Limited şirketin haklı sebeple feshedilmesi halinde özellik arz eden bir diğer durum ise mahkeme tarafından atanan tasfiye memurlarının görevden alınmaları halidir. Öncelikle, TTK m. 537/1 uyarınca, esas sözleşme veya genel kurul kararıyla seçilen tasfiye memurları her zaman yine genel kurul tarafından görevden alınabilir ve yerlerine yenileri seçilebilir. Aynı zamanda, TTK m. 537/2'ye göre pay sahiplerinin talebi veya haklı sebeplerin bulunması halinde yine mahkeme tarafından tasfiye memurları görevden alınabilecek ve yerlerine yenileri seçilebilecektir. Bu kapsamda, haklı sebeple fesih davası sonucunda mahkeme tarafından atanan tasfiye memurlarının yine mahkeme tarafından görevden alınabileceği hususunda herhangi bir tereddüt bulunmamaktadır. Mahkeme tarafından tasfiye memurlarının bir talep olmaksızın görevden alınması mümkün değildir, ortakların birinin istemi üzerine tasfiye memuru azledilebilir.

⁶¹³ Kendigelen, Abuzer, Yeni Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, İstanbul-2012, s. 438.

⁶¹⁴ Şahin, s. 386; Hızlısoy, s. 267.

⁶¹⁵ Yıldırım, s. 385.

TTK'da mahkeme kararıyla atanan tasfiye memurlarının nasıl azledileceği ayrıca düzenlenmemiştir. Bu nedenle, mahkeme tarafından atanan tasfiye memurlarının genel kurul kararıyla azledilebilmesinin mümkün olup olmadığı tartışmalıdır. Doktrindeki bir görüşe göre, mahkeme tarafından atanan tasfiye memurlarının genel kurul kararıyla görevden alınmaları hiçbir koşulda mümkün değildir. Zira TTK m. 537/1 uyarınca genel kurul kararıyla tasfiye memurunun azledilmesi yalnızca esas sözleşme veya genel kurul kararıyla belirlenen tasfiye memurları veya yönetim kurulu için geçerlidir. Mahkeme tarafından tasfiye memurunun atandığı haller madde kapsamı dışında bırakılmıştır. Ayrıca, bu şekilde bir azil tasfiye memurlarının mahkeme tarafından atanmasına ilişkin düzenlemenin amacına aykırılık teşkil edecektir. Zira düzenlemenin amacı çoğunluğun tasfiye aşamasında diğer ortakları sömürmesini engellemektir⁶¹⁶.

Doktrindeki bir diğer görüş ise, mahkeme tarafından atanan tasfiye memurlarının yine mahkemece veya oybirliği ile alınacak bir genel kurul kararıyla azlinin mümkün olduğunu ileri sürmektedir⁶¹⁷. Bu görüşe göre, mahkemenin atadığı tasfiye memurlarının genel kurulda çoğunluk kararıyla görevden alınabilmesi diğer ortakların menfaatlerini tehlikeye atabilecekken oybirliği ile karar alındığında bu tehlike bertaraf edilmiş olacaktır. Ayrıca, tasfiye memurunun mahkeme tarafından atanması ortakların korunmasını amaçladığından ve ortaklar dışından korunmaya değer bir menfaati olan kimse bulunmadığından oybirliği ile tasfiye memurlarının azlinde bir sakınca bulunmadığı savunulmaktadır.

Üçüncü bir görüşe göre ise, haklı sebeple fesih davası sonucunda mahkemenin atadığı tasfiye memurlarının davacı ortağın olumlu oy kullandığı genel kurulda çoğunlukla azledilebilmesi mümkün olmalıdır. Bu görüşe göre, TTK m. 537/1 hükmünde mahkeme tarafından atanan tasfiye memurlarının genel kurul ile görevden alınmasına ilişkin bir husustan bahsedilmemesi kanun boşluğu oluşturmaktadır. Bu durumda, kanun koyucunun istediğinin mahkeme tarafından atanan tasfiye memurlarının genel kurul kararıyla görevden alınamayacağı sonucunda ilk bakışta ulaşılması mümkündür. Ancak, tasfiye memurlarının mahkeme tarafından atanması azınlığı koruma amacı taşıdığından en azından genel kurulda azınlığın olumlu oy kullandığı hallerde tasfiye memurunun azledilebileceği kabul edilmelidir. Bu durum, hükmün getiriliş gayesine de ters düşmemektedir⁶¹⁸.

⁶¹⁶ Şahin, s. 387-388; Yıldırım, s. 388; Şener, s. 1057; Karahan, Sami, Anonim Şirketlerde Tasfiye, Konya-1998, s. 145.

⁶¹⁷ Erdem, s. 250-251.

⁶¹⁸ Hızlısoy, s. 269.

Kanaatimizce, TTK m. 537/1 uyarınca genel kurulun azil yetkisi yalnızca esas sözleşme veya genel kurul kararıyla atanan tasfiye memurları bakımından düzenlendiğinden mahkeme tarafından atanan tasfiye memurlarının genel kurul kararıyla azledilmesi mümkün değildir. Nitekim, böyle bir durum haklı sebeple fesih davası sonucunda mahkeme tarafından tasfiye memuru atanması ilkesinin dolanılması sonucunu da doğurabilecektir. Kaldı ki, ortaklar her durumda haklı sebepler mevcut ise tasfiye memurunun azlini mahkemeden talep edebileceklerinden bir menfaat ihlali de söz konusu olmayacaktır.

4. Fesih Kararının Tescil ve İlanı

Limited şirket sona erdiği takdirde bu husus ticaret siciline tescil ve ilan ettirilir⁶¹⁹. TTK m. 637 uyarınca, "*Sona erme, iflastan ve mahkeme kararından başka bir sebepten ileri gelmişse müdür, birden fazla müdürün bulunması hâlinde en az iki müdür, bunu ticaret siciline tescil ve ilan ettirir*". Dolayısıyla, şirket iflas veya mahkeme kararı dışındaki bir sebeple sona ermiş ise ticaret siciline bu hususun bildirilmesi görevi müdürlere aittir. Şirketin bir mahkeme kararı sonucunda sona ermesi durumunda ise bu durum sicile mahkeme tarafından bildirilmelidir. Haklı sebeple feshine karar verilen şirkette çoğunluk tarafından seçilen müdürlere tescil ve ilan görevi bırakıldığı takdirde bu durumun ihlal edilmesi, geciktirilmesi söz konusu olabilecektir.⁶²⁰

Bu noktada, fesih kararının tescilinin yalnızca açıklayıcı bir etkisinin bulunduğunu belirtmek gerekmektedir⁶²¹. Mahkemenin fesih kararının kesinleşmesiyle şirket sona erecektir. Ancak, tescil ve ilan kurucu nitelikte olmasa da 3. kişilerin haberdar edilmesi bakımından önem arz etmektedir.

IV. Yargılama Usulü

A. Davanın Tarafları

1. Davacı

TTK m. 636/III uyarınca, her ortak, haklı sebeple fesih davası açma hakkına sahiptir. İlgili hüküm kapsamında, limited şirketlerin haklı sebeple feshi davası bakımından davacı

⁶¹⁹ Çamoğlu, s. 268.

⁶²⁰ TTK m. 637'nin anonim şirketlerdeki karşılığı olan m. 532'nin gerekçesinde "*Sona erme, kural olarak yönetim kurulunca ticaret siciline tescil ve ilân ettirilir. Bunun iki istisnası vardır. Bunlar şirketin iflâs nedeniyle ve mahkeme kararıyla sona ermesidir. 6762 sayılı Kanunda sadece iflâs hali istisna olarak düzenlenmiştir. İflâs istisnasına mahkeme kararının da eklenilmesinin sebebi, resen tescili sağlayarak bu işlemin sürüncemede kalmasına engel olmaktadır*" şeklinde açıklama getirilmiştir.

⁶²¹ Şahin, s. 384.

ortağın payının miktarının önem arz etmediği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla, anonim şirketlerden farklı olarak, davacının en azından azınlık olması (TTK m. 531) zorunluluğu bulunmamaktadır.

Diğer taraftan, öncelikle dava açma hakkı veren ortaklık sıfatının davanın açıldığı tarihte bulunması gerekmektedir. Mahkeme, davanın başında dava şartı niteliğindeki bu hususu incelemeli ve dava şartlarının bulunduğunu tespit ettikten sonra esas hakkındaki incelemeye geçmelidir. Bu husus, dava şartı niteliğinde olduğundan mahkeme re'sen veya itiraz üzerine inceleme yapabilir⁶²². Ayrıca, davacı ortağın dava sırasında da bu konumunu koruması ve dava sonuna kadar sürdürmesi gereklidir⁶²³. Ortak, davanın açılmasından sonra herhangi bir sebeple ortak olma vasfını yitirirse davadaki taraf sıfatını da kaybedecektir. Bu durumda, mahkemenin taraf sıfatının yokluğu nedeniyle davanın reddine karar vermesi gerekmektedir⁶²⁴. Benzer şekilde, ortak sıfatına sahip olmadıklarından alacaklılar veya şirket dışından atanan müdürlerin bu davayı açamayacakları açıktır⁶²⁵.

Diğer taraftan, davacının ortak sıfatını taşıyıp taşımadığı tartışmalı ise, diğer bir deyişle, ortaklar arasında davacının ortak sıfatını etkileyecek bir ihtilaf varsa, mahkeme bu hususta açılan davanın sonucunu beklemelidir⁶²⁶. Ayrıca, davacı ortağın haklı sebeple fesih davası açmasından önce şirket tarafından kendisine karşı TTK m. 640/III kapsamından haklı sebeple çıkarma davası açılmışsa yine mahkemenin çıkarma davasını bekletici sorun yapması gerektiği belirtilmektedir. Zira çıkarma davası sonucunda, ortağın çıkarılmasına karar verilir ve bu karar kesinleşirse, fesih davasının da görülme olanağı kalmayacaktır⁶²⁷.

Ayrıca, ortak olma hususunda beklenen bir hakka sahip olan kimsenin bu davayı açamayacağı kabul etmektedir. Doktrinde, özellikle pay devri sözleşmesi yapılmış olmasına rağmen henüz ortaklık bu devre onay vermemişse, ilgili kişinin beklenen bir hakka sahip olduğu; ancak henüz ortak sıfatına sahip olmadığından haklı sebeple fesih davası açamayacağı belirtilmektedir⁶²⁸.

⁶²² Hanağası, s. 213; Kayhan, s. 89.

⁶²³ Şener, s. 971-972; Mineliler, s. 102; Anonim şirketler bakımından benzer yönde Hızlısoy, s. 196; Şahin s. 346.

⁶²⁴ Mineliler, s. 102; Giray, s. 203.

⁶²⁵ Şener, s. 971.

⁶²⁶ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2007/8022 E. ve 2007/10474 K. sayılı 09.07.2007 tarihli kararı (E.T.: 15.05.2023, www.lexpera.com.tr).

⁶²⁷ Şener, s. 972.

⁶²⁸ Yıldırım, s. 394-395.

Diğer taraftan, Yargıtay’a göre tek ortaklı limited şirketlerde, ortağın kendisi alacağı bir kararla şirketi sona erdirmeye imkanına sahip olduğundan haklı sebeple fesih davası açmasında hukuki yararı bulunmamaktadır⁶²⁹. Dolayısıyla, tek ortaklı bir limited şirkette haklı sebeple fesih davası açılması halinde davanın hukuki yarar yokluğu sebebiyle reddine karar verilecektir.

Fesih davasında taraf sıfatı kapsamında üzerinde durulan bir diğer mesele ise payın birden fazla kişiye ait olmasıdır. Bu noktada, TTK m. 599/II “*paydaşlar, esas sermaye payından doğan haklarını, ancak atayacakları ortak bir temsilci aracılığı ile kullanabilirler*” şeklinde düzenlenmiştir. Katıldığımız görüş uyarınca, payın birden fazla ortağa ait olması durumunda, ortaklar haklı sebeple fesih davasını TTK m. 599/II gereğince atayacakları temsilci vasıtasıyla kullanabilirler. Ancak, bu hakkın temsilci aracılığı ile kullanılması şart değildir, payın maliki olan ortaklar mecburi dava arkadaşı olarak birlikte haklı sebeple fesih davası açabileceklerdir⁶³⁰.

Son olarak, pay üzerinde intifa hakkının tesis edilmiş olması durumunda (TTK m. 600/I), haklı sebeple fesih davasının kim tarafından açılacağı üzerinde de durulmalıdır. Katıldığımız görüş uyarınca, intifa hakkı sahibinin, ortaklardan bağımsız bir biçimde haklı sebeple fesih davası açması mümkün olmamalıdır, intifa hakkı sahibinin ortakla birlikte dava açabileceğinin kabulü gerekir⁶³¹.

2. Davalı

TTK m. 636/III hükmünde, haklı sebeple fesih davasının kime yöneltileceği hususunda açık bir düzenleme getirilmemiştir. Açık bir hüküm bulunmama da, davanın feshi talep edilen limited şirket tüzel kişiliğine yöneltilmesi gerektiği belirtilmektedir⁶³². Zira

⁶²⁹Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 2020/2284 E., 2021/2715 K. sayılı 22.03.2021 tarihli kararı (www.lexpera.com.tr, E.T: 31.03.2023).

⁶³⁰ Yıldırım, s. 396-397; Anonim şirketler bakımından benzer yönde bkznz. Hanağası, s. 211; Yüksel, Sinan, Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi Davasında Davacı Sıfatı, Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Sempozyumu ve Makaleler, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi Başkanı Merhum Mehmet Kılıç’a Armağan, İstanbul 2020, s. 152; Aksi yönde bkznz. Hızlısoy s. 205; Şahin, s. 346.

⁶³¹ Şener, s. 974; Kayhan, s. 104. İntifa hakkı sahibinin dava açıp açamayacağı hususu özellikle anonim şirketler bakımından tartışılmıştır. Bu husustaki tartışmalar için bkznz. Hızlısoy, s. 207-210.

⁶³² Kendigelen/Kırca, s. 361; Çamoğlu, s. 265; Bu yöndeki uygulamaya ilişkin kararlar için bkznz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 2020/6013 E., 2021/3375 K. sayılı 06.04.2021 tarihli kararı, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 2019/1347 E., 2019/7713 K. sayılı 02.12.2019 tarihli karar, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi’nin 2016/9046 E., 2018/2033 K. sayılı 15.03.2018 tarihli kararı (E.T: 31.03.2023, www.lexpera.com.tr).

burada bir tüzel kişi bulunmaktadır ve haklı sebeple bu tüzel kişinin feshine karar verilmesi söz konusudur⁶³³.

Nitekim, Yargıtay hem şirket ortağına hem de şirket tüzel kişiliğine karşı açılan bir davada, şirket ortağının bu dava bakımından pasif husumet ehliyeti bulunmadığını belirterek davanın bu kişi bakımından reddine hükmetmiştir⁶³⁴. Ancak, Yargıtay'ın kararlarında istikrarlı olduğu söylenemeyecektir. Yargıtay, başka bir kararında ise, *“haklı nedenle şirketin fesih ve tasfiyesine karar verilmesi istemli dava, kural olarak şirket tüzel kişiliği hasım gösterilerek açılması gerekir. Ancak, tüm ortakların taraf olduğu davalarda ayrıca tüzel kişiliğin hasım gösterilmemesi sonuca etkili bulunmamaktadır. Özellikle somut uyuşmazlıkta olduğu gibi iki ortaklı limited şirketlerde ortaklar davada hasım olduğuna göre davanın şirkete karşı açıldığının, dava dilekçesinde diğer ortağın gösterilmesinin, şirketi temsilen olduğunun kabulü gerekir”* şeklinde değerlendirmelerde bulunmuştur⁶³⁵.

Bu kapsamda, istisnaen iki ortaklı limited şirketlerde, davanın diğer ortağa karşı açılabilceği doktrinde de belirtilmektedir⁶³⁶. Yukarıda belirtildiği üzere, Yargıtay özellikle yakın tarihli bazı kararlarında da iki ortaklı şirketlerde husumetin şirkete yöneltilmemiş olmasını eksiklik olarak görmemektedir⁶³⁷.

Son olarak, limited şirkete karşı açılan davada şirketi müdürler temsil edecektir. Davacı ortağın aynı zamanda şirket müdürü olduğu hallerde, ortaklığı fesih davasında temsil

⁶³³ Şener, s. 975.

⁶³⁴ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2018/4470 E., 2019/6256 K. sayılı 07.10.2019 tarihli kararı (E.T: 31.03.2023, www.lexpera.com.tr). Benzer yönde bkz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2014/1930 E., 2014/8512 K. sayılı 6.5.2014 tarihli kararı (E.T: 31.03.2023, www.lexpera.com.tr). Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2010/6114 E., 2012/5936 K. sayılı 2.4.2012 tarihli kararında ise *“Haklı nedenlerin doğmasında asıl kusurlu olan davacı taraf ise [haklı nedenlerle şirketin feshi veya ortağın şirketten çıkarılması] davasının reddine karar verilmesi gerekir. Ayrıca her ne kadar [e]TK'nın 551. maddesi uyarınca davalının şirket ortaklığından çıkarılması için açılan davada şirketin davacı olması mümkün ise de şirketin fesih ve tasfiyesi davasında, davanın şirkete yöneltilmesi gerekir. Her ne kadar somut uyuşmazlık yönünden davacı şirket iki ortaklı olup Dairemizin içtihatlarına göre iki ortağın da taraf bulunduğu fesih davasında husumet sorunu yoksa da kararın yine şirket aleyhine verilmesi ve yargılama giderlerinin şirketten alınması, dolayısıyla fesih ve tasfiye davasında şirketin davacı değil, davalı olması gerekmektedir...”* şeklinde değerlendirmelerde bulunmuştur. Karar için; Bahtiyar, Mehmet; "İki Kişilik Limited Ortaklıkta Haklı Sebeple Çıkarma Davası ve Yargıtay Kararları", Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XXX, Bildiriler-Tartışmalar (23 Aralık 2016), Ankara 2017, s. 122. (E.T.: 31.03.2023, www.lexpera.com.tr).

⁶³⁵ Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2014/6043 E., 2014/18201 K. sayılı 24.11.2014 tarihli kararı (E.T.: 31.03.2023, www.lexpera.com.tr). Anonim şirketler bakımından hem şirkete hem de ortaklara husumet yöneltilen bir davada husumetin hem şirkete hem de davalı ortaklara düştüğü yönünde bkz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2015/2387 E., 2015/8048 K. sayılı 10.06.2015 tarihli kararı (E.T.: 13.03.2023, www.lexpera.com.tr).

⁶³⁶ Şener, s. 975. Limited şirketin haklı sebeple feshi davasında davalı sıfatı bakımından Yargıtay'ın ve doktrinin görüşleri hakkında detaylar için bkz. Yıldırım, s. 415-425.

⁶³⁷ Bknz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2014/18022 E., 2015/3494 K. sayılı 13.3.2015 tarihli kararı. İki ortaklı bir şirkete aynı zamanda şirket müdürü olan ortağa davanın yöneltilmesi durumunda taraf teşkilinin sağlandığı yönünde bkz. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi'nin 2019/2234 E., 2019/4569 K. sayılı 18.06.2019 tarihli kararı (www.lexpera.com.tr, E.T: 31.03.2023).

etmesinin mümkün olmadığı ve bu nedenle davanın takibi için şirkete temsil kayyımı atanması doktrinde önerilmektedir⁶³⁸.

B. Görevli ve Yetkili Mahkeme

Anonim şirketlerin haklı sebeple feshini düzenleyen TTK m. 531'de, bu davanın şirketin merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesinde görüleceği belirtilmiştir. Limited şirketlerin haklı sebeple feshini düzenleyen TTK m. 636/III ise görevli ve yetkili mahkeme bakımından açık bir düzenleme içermemektedir. Ancak, limited şirketlerin haklı sebeple feshi davası TTK'da düzenlendiğinden TTK m. 4/I-a uyarınca mutlak ticari davadır⁶³⁹. Bu nedenle, TTK m. 5/III gereğince, haklı sebeple fesih davası, asliye ticaret mahkemesi bulunan yerlerde asliye ticaret mahkemesinde, asliye ticaret mahkemesinin bulunmadığı yerlerde ise asliye hukuk mahkemesinde görülecektir.

Haklı sebeple fesih davası bakımından yetkili mahkeme TTK'da bu hususta bir düzenleme yapılmadığından HMK m. 6/I'e göre belirlenmelidir. Dolayısıyla, haklı sebeple fesih davası ortaklığın merkezinin bulunduğu yer mahkemesinde açılmalıdır⁶⁴⁰. Davanın açılmasından sonra şirket sözleşmesinde değişiklik yapılarak şirket merkezinin taşınması süregelen davayı etkilemeyecektir⁶⁴¹.

C. Dava Açma Süresi

Kanun koyucu TTK m. 636/III'te haklı sebeple fesih davası açılması bakımından herhangi bir süre öngörmemiştir. Ancak, madde hükmünde herhangi bir süre belirtilmemesi, davanın herhangi bir süre ile sınırlı olmaksızın her zaman açılabileceği sonucunu doğurmamaktadır. Zira limited şirketlerin feshi davası bakımından TMK m. 2 devreye girecektir⁶⁴². Bu doğrultuda, dava haklı sebebin öğrenilmesinden itibaren uygun bir süre içerisinde açılmalıdır⁶⁴³. Uygun sürenin belirlenmesi hâkimin takdir yetkisi kapsamındadır. Ancak, haklı sebebin öğrenilmesinin ardından uzun bir süre dava açılmaması halinde

⁶³⁸ Yıldırım, s. 430-431; Şener, s. 979.

⁶³⁹ Mineliler, s. 106; Çamoğlu, Kollektif, s. 130.

⁶⁴⁰ Şener, s. 970; Erdoğan, s. 21; Bu noktada, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi 2007/11244 E. ve 2007/13988 K. sayılı 08.11.2007 tarihli kararında, yetkili mahkemenin ortaklık merkezinin bulunduğu yer mahkemesi olduğunu HUMK m. 17 (HMK m. 14/II) düzenlemesine dayanarak göstermiş ve bu yetki kuralının kesin yetki olduğunu belirtmiştir. (E.T.: 13.05.2023, www.lexpera.com.tr).

⁶⁴¹ Yıldırım, s. 427.

⁶⁴² Şener, s. 969.

⁶⁴³ Çamoğlu, s. 130; Giray, s. 213-214.

ortakların dava hakkını kaybettiği kabul edilmelidir. Zira haklı sebep öğrenildikten sonra uzun süre dava açılmaması objektif iyiniyet kurallarına aykırılık teşkil edecektir⁶⁴⁴.

D. İhtiyati Tedbirler

TTK m. 636/IV “*fesih davası açıldığında mahkeme taraflardan birinin istemi üzerine gerekli önlemleri alabilir*” şeklinde düzenlenmiştir. Düzenlemede, fesih davası açıldığında tedbire hükmedilebileceği belirtilmişse de sadece dava açıldıktan sonra değil dava açılmadan evvel de ihtiyati tedbir talep edilebileceği kabul edilmektedir⁶⁴⁵. Bu kapsamda, HMK m. 390/I uyarınca, ihtiyati tedbir dava açılmadan evvel esas hakkında yetkili ve görevli olan mahkemeden, dava açıldıktan sonra asıl davanın görüldüğü mahkemeden talep edilmelidir. Ayrıca, HMK m. 390/III gereğince, ihtiyati tedbir talebinde bulunan taraf dilekçesinde, tedbir sebebi ve türünü açıkça belirtmeli ve davanın esası bakımından haklılığını yaklaşık ispat düzeyinde ortaya koymalıdır.

Diğer taraftan, TTK m. 636/IV hükmünde mahkemenin fesih davasında gerekli tedbirleri alabileceği belirtilmişse de hangi tedbirlerin uygulanabileceğini açıkça düzenlememiştir. Bu hususa ilişkin olarak ise hükmün gerekçesinde, “*somut olayın özelliklerine göre, kayyım atanması başta olmak üzere çeşitli tedbirlerin alınması zorunluluğu*” doğabileceği belirtilmiştir⁶⁴⁶. Bu doğrultuda, doktrinde, özellikle davacı ortağın aynı zamanda şirket müdürü olarak görev yaptığı hallerde, şirketin yönetimi ve temsilinde yetkili olması sebebiyle bu durumun tehlike arz ettiği belirtilmektedir. Bu nedenle, mahkeme yargılama süresince yönetim işlerini idare etmek üzere bir kayyım atanmasına tedbiren karar verebilecektir⁶⁴⁷.

Diğer taraftan, haklı sebeple çıkma davası bakımından getirilmiş bulunan TTK m. 638/II’nin haklı sebeple fesih davası bakımından da uygulanıp uygulanamayacağı doktrinde irdelenmiştir. İlgili hüküm, haklı sebeple çıkma davası süresince mahkemenin “*davacının ortaklıktan doğan hak ve borçlarından bazılarının veya tümünün dondurulmasına veya davacı ortağın durumunun teminat altına alınması amacıyla diğer önlemlere*” karar verebileceğini düzenlemektedir. Bu kapsamda, çoğu halde haklı sebeple fesih davası sonucunda davacı ortağın çıkarılmasına karar verilebileceğinden bu hüküm fesih davası bakımından da

⁶⁴⁴ Mineliler, s. 115.

⁶⁴⁵ Şener, s. 979.

⁶⁴⁶ Bu hususta bkz. TTK Gerekçesi, s. 229.

⁶⁴⁷ Yıldırım, s. 438.

uygulama alanı bulduğu kabul edilmektedir⁶⁴⁸. Böylelikle, haklı sebeple fesih davasında mahkeme, yargılama esnasında şirket malvarlığının kasıtlı bir şekilde azaltılmasını önlemek amacıyla ihtiyati tedbire hükmedebilecek ve şirket malvarlığının dava sonuna kadar korunmasını sağlayabilecektir⁶⁴⁹.

E. Yargılama Usulü ve İspat Yükü

TTK m. 1521 uyarınca “*Ticaret şirketlerinde, ortakların veya pay sahiplerinin şirketle veya birbirleriyle şirket ortaklığından veya pay sahipliğinden kaynaklanan davalarda veya şirketin yönetim kurulu üyeleri, yöneticileri, müdürleri, tasfiye memurları ya da denetçilerine karşı açılacak davalarda basit yargılama usulü uygulanır*”. Dolayısıyla, limited şirketlerin haklı sebeple feshi davasında basit yargılama usulü uygulanacaktır. Kanun koyucu, ticaret mahkemelerinde görülen davalar bakımından yazılı yargılama usulünü öngörmüşse de ortaklık ilişkisinden kaynaklı bu davanın hızlıca çözüme kavuşturulabilmesi için basit yargılama usulünün uygulanmasını kabul etmiştir⁶⁵⁰. HMK m. 317/III gereğince, basit yargılama usulünde taraflar cevaba cevap ve ikinci cevap dilekçesi sunmazlar.

Haklı sebeple fesih davası ispat kuralları bakımından değerlendirildiğinde, davanın kabulü için haklı sebebin mevcut olduğu ispatlanmalıdır. Haklı sebebin bulunup bulunmadığı konusunda ispat yükü TMK m. 6 uyarınca, kural olarak, davacı ortağa aittir⁶⁵¹. Ayrıca, HMK m. 190/I, kanunda aksine özel bir düzenleme olmadıkça, iddia edilen vakıya bağlanan sonuçtan kendi lehine hak çıkaran tarafın ispat yükü altında olduğunu belirtmiştir. Haklı sebeple fesih davasında, davacı ortak, iddia ettiği hususlardan lehine sonuç çıkardığından ispat yükü kendisi üzerindedir. Ancak, davacı haklı sebeple fesih davası açmakta menfaatinin bulunduğunu ispat etmekle yükümlü değildir, davalı aksini iddia ediyor ise ispat yükü altında olacaktır⁶⁵². Diğer taraftan, mahkeme alternatif çözümlere hükmetme noktasında HMK m. 31 uyarınca kendiliğinden araştırma kuralını uygular ve gerektiğinde taraflardan bilgi ve yeni delil getirmelerini talep eder⁶⁵³.

⁶⁴⁸ Yıldırım, s. 438-439; Anonim şirketler bakımından Ayoğlu, Tolga, “*Anonim Ortaklıkların Haklı Nedenle Feshine İlişkin Davalarda Dava İkame Edildikten Sonra Şirket Bünyesinde Ortaya Çıkan Bazı Önemli Gelişmelerin Dava Sürecine Etkileri*”, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, S. 1, Y. 2017, s. 150 (E.T.: 13.04.2023, www.jurix.com.tr); Kayhan, s. 175.

⁶⁴⁹ Ayoğlu, Önemli Gelişmeler, s. 150.

⁶⁵⁰ Şener, s. 979.

⁶⁵¹ Anonim şirketler bakımından Hızlısoy, s. 238.

⁶⁵² Kayhan, s. 179; Hanağası, s. 233.

⁶⁵³ Çamoğlu, s. 265.

İspat bakımından davacının tanık da dahil her türlü delile başvurması mümkündür⁶⁵⁴. Diğer taraftan, hâkimin bilirkişi incelemesi yaptırması da mümkündür. Zira fesih davası sonucunda davacı ortağın çıkarılmasına karar verilmesi durumunda ayrılma akçesine hükmedileceğinden, ayrılma akçesinin hesaplanabilmesi için uzman bir bilirkişiden yararlanılması gerekli olacaktır⁶⁵⁵.

F. Kabul, Sulh ve Feragat

HMK m. 308/I uyarınca, “*kabul, davacının talep sonucuna, davalının kısmen veya tamamen muvafakat etmesidir*”. Hükmün devamında ise, tarafların üzerinde serbestçe tasarrufta bulunabilecekleri davalarda kabulün sonuç doğuracağı belirtilmiştir. Dolayısıyla, öncelikle limited şirketlerin feshi davasının tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri bir dava olup olmadığı tespit edilmelidir. Katıldığımız görüş, mahkeme dışında da limited şirketin feshinin mümkün olduğunu, mutlaka mahkeme başvurulması gibi bir zorunluluğun bulunmadığını, dolayısıyla tarafların dava konusu üzerinde serbestçe tasarrufta bulunmalarının mümkün olduğunu belirtmektedir. Ancak, şirketin feshine karar verme yetkisi TMK m. 616/I-i uyarınca genel kurula ait olduğundan genel kurulun TTK m. 621'deki yetersayıyla karar alması üzerine davada şirketi temsil eden müdürler açılan davayı kabul edebilirler⁶⁵⁶.

HMK m. 313/I kapsamında ise, sulh, tarafların ihtilafın tamamını veya bir kısmını sona erdirmek üzere mahkeme huzurunda yaptıkları anlaşma olarak tanımlanmıştır. Kabul müessesesine benzer şekilde, HMK m. 313/II uyarınca, sulh de tarafların serbestçe üzerinde tasarruf edebilecekleri uyuşmazlıklar hakkında geçerlidir. Dolayısıyla, kabul bakımından yukarıda belirtilen görüşümüz sulh bakımından da geçerlidir. Bu noktada, doktrinde özellikle, davacı ortak veya ortaklar ile ayrılma akçesinin tutarı hususunda anlaşma sağlanarak ortaklıktan ayrılmaları şeklinde sulh olunabileceği belirtilmektedir⁶⁵⁷.

Feragat ise HMK m. 307 kapsamında, davacının talebinin amamı veya bir kısmından vazgeçmesi şeklinde açıklanmıştır. Bu kapsamda, limited şirketin haklı sebeple feshi

⁶⁵⁴ Hanağası, s. 238; Giray, s. 206; Erdem, s. 194; Ayoğlu, s. 225.

⁶⁵⁵ Yıldırım, s. 448.

⁶⁵⁶ Yıldırım, s.452. Anonim şirketler bakımından benzer yönde bkz. Şahin, s. 377; Erdem, s. 195. Aksi yönde Hanağası, s. 260. Yazar anonim şirketler bakımından haklı sebeple fesih davasının tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edebilecekleri bir dava türü olmadığını belirtmekte ve bu görüşü özellikle davanın son çare niteliğine dayandırmaktadır. Yazar'a göre, ortaklığın feshine karar verilmesi sadece ortakları değil, işletmenin tamamını, çalışanlarını ve hatta ortaklıkla ilişki içerisindeki üçüncü kişileri de etkileyecektir. Bu sebeple, haklı sebepler bulunsa dahi, şirketin yaşatılması rasyonel olarak daha isabetli ise şirketin feshine karar verilemez.

⁶⁵⁷ Erdem, s. 195.

davasında, davacı ortak hüküm kesinleşinceye kadar yargılamanın her aşamasında davasından feragat edebilir. Bu noktada, davadan feragat edilmesi halinde, aynı vakıalara dayanarak aynı ortak tarafından yeniden fesih davası açılamayacağı belirtilmelidir. Ancak, davacı ortağın yeni vakıalara dayanarak yeniden dava açmasında bir engel yoktur⁶⁵⁸.

⁶⁵⁸ Yıldırım, s. 452; Kayhan, s.191.

SONUÇ

Limited şirket sözleşmesinin sürekli borç ilişkisi doğurduğu dikkate alındığında, ortaklar arasındaki güven ilişkisi, ortaklığın devamı ve şirket amacının gerçekleştirilmesinde büyük önem arz etmektedir. Bu sebeple, kanun koyucu çekilmez hale gelen ortaklık ilişkisinin sona erdirilebilmesi için limited şirketlerin haklı sebeple feshine ilişkin olarak, TTK m. 636/III'te düzenleme getirmiştir. Düzenlemeye göre, haklı sebeplerin varlığı halinde, her bir ortak mahkemeden ortaklığın feshine karar verilmesini isteyebilecektir. Düzenlemenin devamında ise, mahkemenin şirketin feshine karar vermek yerine, davacı ortağa payının gerçek değerinin ödenmesi ve davacının ortaklıktan çıkarılmasına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir diğer bir çözüme hükmedilebileceği belirtilmiştir.

Her ne kadar ETK döneminde limited şirketlerin haklı sebeple feshi mümkün olsa da yeni düzenleme ile haklı sebebin varlığının tespit edilmesi halinde mahkemeye ortaklığın feshi yerine alternatif bir çözüme karar verebilmesi yetkisi tanınmıştır. Artık mahkeme haklı sebebin mevcut olduğunu kabul ettiği hallerde doğrudan şirketin feshine karar vermek zorunda değildir, geniş takdir yetkisi çerçevesinde ortaklığın yapısına müdahalede bulunarak alternatif bir çözüme de hükmedebilecektir.

Limited şirketin haklı sebeple feshi düzenlemesinin önemi ancak bu düzenlemenin temel işlevlerinin incelenmesi neticesinde belirlenebilecektir. Bu kapsamda, ortakları çoğunluğun gücünün olumsuz etkilerine karşı koruması, genel kurul/yönetimde söz konusu olabilecek tıkanmaların önüne geçmesi/şirketin temel yapısını koruması, ortaklık malvarlığı ve tasfiye payını koruması, sürekli borç ilişkisi doğuran şirket sözleşmesinin sona erdirilmesi haklı nedenle fesih davasının başlıca işlevlerindendir.

TTK m. 636/III'te belirtildiği üzere, limited şirketin feshinin mahkemeden talep edilebilmesi için haklı sebebin bulunması gerekmektedir. Kanun koyucu, haklı sebep kavramına kesin bir tanım vermekten kaçınmıştır. Nitekim, haklı sebep, somut olayın özelliklerine göre değişebilen nisbi bir kavram olduğundan, her hukuki ilişki için geçerli genel bir tanım verilmesi oldukça güçtür.

Haklı sebep kavramının oybirliği ile kabul edilen bir tanımının bulunmamasının bir sonucu olarak hâkim her somut olayda ortaya çıkan durumun haklı sebep teşkil edip etmediğini araştırmalıdır. Limited şirketlerde, haklı sebebin şirketin feshini gerektirip gerektirmediği haklı sebep teşkil ettiği iddia edilen olgunun, davacının şirkette ortak olarak devam etmesini kendisinden beklenemeyecek şekilde zorlaştırması ve menfaatler dengesinin

de şirketin feshini zorunlu kılması ölçütüne göre belirlenir. Bu kapsamda, hâkim takdir yetkisini kullanırken TMK m. 4 uyarınca hukuka ve hakkaniyete uygun şekilde hareket etmelidir. Ancak, hâkim, takdir yetkisini kullanırken tamamen serbest değildir, keyfi bir karar verilmesinin önüne geçilebilmesi için karar objektif bir biçimde gerekçelendirilmelidir.

Hâkim, haklı sebep bakımından takdir yetkisini kullanırken somut olayın tüm şartlarını dikkate almalıdır. Bu kapsamda, mahkemeden feshi talep edilen limited şirketin yapısı ve ortaklar arasındaki bireysel somut ilişkiler göz önünde bulundurulmalıdır. Ayrıca, limited şirketin feshine karar verilmesi halinde, ortaklık ile bağlantılı olan birçok kişinin menfaati bu durumdan etkilenebileceğinden hâkimin hakkaniyete uygun bir biçimde karar verebilmesi için tarafların menfaatlerini incelemesi ve menfaat dengesini sağlaması gerekmektedir. Hâkim tarafından yapılacak değerlendirme sonucunda, davacı ortağın menfaatinin ağır bastığı kanaati oluşursa şirketin feshine veya alternatif çözümlere hükmedilecektir. Aksine ortaklığın aynen devam etmesi hususunda menfaati olanların durumu ağır basarsa davanın reddine karar verilmelidir.

Diğer taraftan kusur, hâkimin takdir yetkisini kullanırken göz önünde bulunduracağı etkenlerden biridir. Limited şirketin haklı sebeple feshine ilişkin davalarda ise kusur, davanın kabulüne karar verilebilmesi için davacının kusursuz olmasının aranıp aranmayacağı ve haklı sebebin mevcut olduğunun kabulü için diğer ortakların kusurlarının bulunmasının zorunlu olup olmadığı noktasında önem arz etmektedir. Haklı sebeple şirketin feshine karar verilebilmesi için hakkın kötüye kullanılması yasağı gereğince, davacının kendi kusuruyla bizzat haklı sebebin doğmasına sebep olmaması veya en azından haklı sebebin doğumunda asli kusurlu olmaması gerekmektedir. Diğer taraftan, haklı sebep teşkil edebilecek haller genellikle davacı dışındaki ortakların kusurlarından kaynaklanan durumlar olsa da kanun koyucu tarafından haklı sebebin meydana gelmesi kusur şartına bağlanmamıştır. Diğer ortakların kusuru olmaksızın haklı sebep teşkil edebilecek haller de mevcuttur.

Haklı sebebin somut olayın içeriğine göre hâkimin takdir yetkisi çerçevesinde belirlenecek olması ortaya çıkabilecek haklı sebeplerin tümünün önceden öngörülmesi ve kazuistik bir yöntemle belirlenmesine engel teşkil etmektedir. Ancak, haklı sebebin genellikle ortaya çıkabileceği alanların ve konuların belirlenmesi suretiyle bu kavramın somutlaştırılması hem mahkemelere hem de haklı sebebin dayanak teşkil ettiği bir davada taraflara yol gösterici olacaktır. Bu kapsamda, haklı sebeplerin görünüm biçimleri; *“çoğunluğun gücünü kötüye kullanmasına ilişkin haklı sebepler”*, *“ortaklığa ilişkin haklı*

sebepler” ve “*kişisel olgulara ilişkin sebepler*” şeklinde üçlü bir tasnife tabi tutularak incelenebilir.

Bu kapsamda, limited ortaklıklarda, çoğunluk ortakların sürekli biçimde diğer ortakların menfaatlerine zarar verecek şekilde çoğunluğun gücünü kötüye kullanmaları başlıca haklı sebep hali olarak kabul edilmektedir. Çoğunluğun gücünün kötüye kullanılmasının haklı sebep teşkil etmesi için kötüye kullanımın fiilen mevcut olması, kötüye kullanımın devamlılık arz etmesi ve ortakların haklarına müdahalesinin ağır bir nitelik taşıması gerekmektedir. Bu noktada, çoğunluğun gücünün kötüye kullanılmasının genellikle ortakların malvarlıksal haklarının sistematik bir biçimde ihlal edilmesi yoluyla gerçekleştiğini belirtmek gerekmektedir. Ancak, malvarlıksal nitelik taşımayan hakların ihlal edilmesi diğer şartları da taşıyorsa haklı sebeple ortaklığın feshi davası açılabilmesi için gerekçe olabilecektir.

Haklı sebep halinin çoğunluğun gücünü kötüye kullanması dışında ortaklığın idaresinin, işleyişinin ve ekonomik durumunun korunamadığı hallerde de ortaya çıkması mümkündür. Bu gibi durumlarda TTK m. 636/III uyarınca haklı sebebin varlığından söz edilebilmesi için diğer haklı sebep hallerine benzer şekilde meydana gelen durumun süreklilik arz etmesi ve ortak için çekilmez olması şarttır. Kötü yönetim, şirket konusunun elde edilmesi veya elde edilmesinin imkânsız hale gelmesi, işletme konusunun değiştirilmesi, şirket organlarının işlevlerini yerine getirememesi ve şirketin sermayesini fiilen yitirmesi halleri bu başlık altında değerlendirilebilecektir.

Haklı sebebin bir diğer görünüm biçimi ise kişisel nedenlerdir. Kişisel nedenler, limited şirketlerin hem sermaye şirketlerine hem de şahıs şirketlerine ilişkin bazı özellikleri içerisinde barındırması sebebiyle önem arz etmektedir. Bu kapsamda, ortaklardan birinin iş göremez hale gelmesi kural olarak haklı sebep teşkil etmez. Ancak, istisnai olarak ortağın şirketteki görevi şirketin varlığı için vazgeçilemez nitelikteyse bu durum haklı sebep olarak kabul edilebilecektir. Ortağın ölümü ise sermaye payının mirasçılarca devren kazanılması sonucunu doğurduğundan kural olarak haklı sebep teşkil etmeyecektir.

Diğer taraftan, kişisel özelliklerin önem arz ettiği limited ortaklıklarda, ortaklar arasındaki güven ilişkisinin zedelenmesi, ortakların birlikte aynı amaç için çalışma isteğini ortadan kaldırması mümkündür. Ortaklar arasındaki kişisel uyuşmazlıklar birçok farklı sebepten doğabilecektir. Doktrinde, özellikle aile şirketlerindeki geçimsizlik, ortakların miras paylaşımı konusunda anlaşamaması sonucunda birbirlerine karşı dava açmış olmaları, ortakların ceza davası açılmasına sebebiyet verecek şekilde savcılık şikâyetlerinde bulunması, ortakların aynı

zamanda eş olmaları ve boşanma davası açılmış olması gibi haller kasten uyumsuzluk yaratmak amacı taşımamak kaydıyla haklı sebep olarak belirtilmiştir.

Açılan davada mahkeme, ileri sürülen iddiaların haklı sebep teşkil etmediği kanaatine varırsa davanın reddine karar verecektir. Haklı sebeple fesih davası inşai nitelikte olduğundan bu dava sonucunda verilen ret kararı tespit hükmü niteliğindedir. Zira dava sonucunda davacının varlığını iddia ettiği inşai hakkın esasında somut olayda bulunmadığı tespit edilmektedir. Dava sonucunda verilen hüküm yalnızca tarafları ve halefleri için kesin hüküm teşkil etmektedir. Bu durumun sonucunda, haklı sebeple fesih davası reddedilen davacı dışındaki şirket ortakları aynı veya farklı sebeplerle şirkete karşı haklı sebeple fesih davası açabileceklerdir.

Haklı sebeple fesih davasının kabulü halinde ise mahkeme birden çok şekilde hüküm kurabilecektir. Öncelikle, şirketin ayakta kalmasında fayda görüyor ise alternatif çözümleri değerlendirecek son çare olarak ise şirketin feshine karar verecektir.

Hâkim şirketin devamını ortaklar veya şirketin alacaklıları ya da çalışanları gibi üçüncü kişiler bakımından faydalı görmediği, şirketin işletme konusunu gerçekleştiremeyeceği ve faaliyetlerini durdurduğu hallerde (alternatif çözümlerin işe yaramayacağını tespit ettiğinde) son çare olarak şirketin feshine karar verecektir. Mahkeme tarafından şirketin feshine karar verildiğinde şirket ancak bu kararın kesinleşmesiyle sona erecek ve tasfiyeye girecektir.

Davanın kabulü durumunda fesih dışında, davacı ortağa payının gerçek değerinin ödenmesine ve davacı ortağın şirketten çıkarılmasına veya duruma uygun düşen ve kabul edilebilir bir çözüme karar verilebilecektir. Mahkeme farklı çözüm yolları içerisinde hangisinin somut olaya en uygun düştüğünü değerlendirmek zorundadır. Ayrıca, bulunan çözüm yolunun uygulanabilir nitelikte olması şarttır.

Davacı ortağın şirketten çıkarılmasıyla bir yandan şirketin devamı sağlanırken diğer taraftan da haklı sebebi meydana getiren durum kesin bir şekilde sona erdirildiğinden bu çözüm yolu özel bir önem arz etmektedir. Gerçekten de, feshin son çare olması ilkesine göre, şirketin devam etmesinde ekonomik ve rasyonel olarak bir fayda bulunuyorsa mahkeme şirketin feshine karar veremeyecektir. Bu durumda, özellikle haklı sebep davacı ortağın diğer ortaklar ile ilişkisinden kaynaklanıyorsa ve davacı ortağın bulunmaması halinde de ortaklık var olmaya devam edebilecekse mahkemenin davacı ortağın çıkarılmasına karar vermesi uygun olacaktır.

Ancak, ortağın şirketin sermayesindeki payına karşılık olarak en başta ifa etmiş olduğu sermaye, şirketin iktisadi faaliyetlerine devam etmesi için ortaklığa bırakılacağından ayrılan ortağa ekonomik olarak bir denkleştirme yapılması gerekmektedir. Bu sebeple ayrılan ortak ayrılma akçesi talep etme hakkı elde etmektedir. Ayrılma akçesi sermaye payının gerçek değeri üzerinden hesaplanacaktır.

TTK m. 641 uyarınca, ortağın şirketten ayrılmasıyla ayrılma akçesi muaccel hale gelir. Ancak, TTK m. 642 düzenlemesiyle bu kuralın uygulanması şirket lehine yumuşatılmıştır. TTK m. 642'ye göre; şirket kullanılabilir bir öz kaynak üzerinde tasarrufta bulunuyorsa, ayrılan ortağın esas sermaye payları devredilebiliyorsa veya esas sermaye ilgili kurallar gereği azaltılmışsa ayrılma akçesi ayrılma ile muaccel olacaktır.

Mahkemenin haklı sebeple fesih davasında alternatif çözüm yolu olarak ortaklığın bölünmesi yoluna gidip gidemeyeceği tartışmalıdır. Şirketin bölünmesi yapısal bir değişiklik içerdiğinden davacının ortaklıktan çıkarılmasından farklılaşmaktadır. Her ne kadar bölünme kararının sonuçları ağır olsa da ölçülülük ilkesi kapsamında fesih kararına göre daha katlanılabilir bir yöntem sayılacağından duruma uygun ve kabul edilebilir nitelikte olduğu hallerde bölünme kararı verilebilmelidir.

Mahkemenin genel kurul veya müdürlerin yetki alanındaki konularda karar alınmasını gerektiren alternatif çözümler karın dağıtılmasına karar verilmesi, muhalif ortağın şirket müdürü olarak atanması, denetçi atanması ve değiştirilmesi şeklinde sıralanabilir. Haklı sebeple fesih davasında davacı ortağın gerekçesi çoğunluğun gücünü kötüye kullanması sonucunda uzun süredir kar dağıtımı yapılmaması ise mahkeme somut olayın şartlarına göre kar dağıtımına karar verebilecektir. Mahkeme tarafından muhalif bir ortağın müdür olarak atanması doğrudan şirketin iç işleyişine, yönetimine müdahale edilmesi anlamına gelmektedir. Dolayısıyla, duruma uygun düşme ve kabul edilebilirlik şartları gözetilerek somut olayın şartları uygun gösteriyorsa istisnai olarak bu şekilde karar verilmesi gerektiği vurgulanmalıdır.

Mahkeme tarafından şirket sözleşmesinde değişiklik yapılmasını gerektiren alternatif çözüm yöntemleri ise, şirket sözleşmesinde kar dağıtımına veya oy hakkına ilişkin değişiklikler yapılması yönünde karar verilmesi şeklinde sıralanabilir. Özellikle, şirket sözleşmesi değişikliklerinin ileriye etkili sonuçlar doğuracağı göz önüne alındığında mahkemenin ortaklığa müdahalesi çok daha büyük olacaktır. Ancak, hâkim bu yetkiyi kullanırken duruma uygun düşme ve kabul edilebilir olma koşullarını çok dikkatli bir şekilde

incelemeli ve emredici hükümlere aykırı düzenlemelerden kaçınmalıdır. Mahkeme son derece ihtiyatlı davranmalı ve davacı dışındaki ortakların şirketteki pozisyonunu fesihden daha zor hale getiren şirket sözleşmesi değişikliklerinden kesinlikle uzak durmalıdır.

KAYNAKÇA

Adıgüzel, Burak, “*Anonim Şirketlerde Rüçhan Hakkının Sınırlandırılması veya Kaldırılması*”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XVIII, Y. 2014, Sayfa: 1-48.

Adıgüzel, Burak/**İlbasmış** Hızlısoy, Özlem, Limited Şirkette Haklı Sebeple Fesih ve Haklı Sebeple Çıkma Davaları Arasındaki İlişki, Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Sempozyumu ve Makaleler, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi Başkanı Merhum Mehmet Kılıç'a Armağan, İstanbul 2020, Sayfa: 183-218.

Akbay, Direnç, Limited Ortaklık Genel Kurulunun Toplanma ve Karar Alma Esasları, 2009 (doktora tezi).

Akbulak, Yavuz, Anonim Şirketlerde Kâr Dağıtım Esasları ve Yedek Akçeler”, Bilgi Toplumunda Hukuk Ünal Tekinalp’e Armağan, C. I, İstanbul, 2003.

Aker, Halit, “*Anonim ve Limited Şirketlerde Ortaklık Sıfatının Sona Ermesi ve Özellikle Haklı Sebeple Fesih Davasına İlişkin Bazı Değerlendirmeler*”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. XXXII, 2016, S. I, Sayfa 63-150.

Alangoya, Yavuz/Yıldırım, Kamil/Deren, Nevhis, Medeni Usul Hukuku Esasları, İstanbul-2009.

Altaş, Soner, Şirketler Hukukuna İlişkin Yüksek Yargı Kararları, Ankara-2018 (Anılış: Yargı Kararları).

Altaş, Soner, Türk Ticaret Kanunu’na göre Limited Şirketler, Ankara-2022.

Altınok Ormancı, Pınar, Sürekli Borç İlişkilerinin Haklı Sebeple Feshi, İstanbul-2011.

Aslanlı, Halil /**Domaniç**, Hayri, Limited Şirketler Hukuku ve Uygulaması TTK Şerhi Cilt: III. İstanbul-1989.

Aslanlı, Halil, Anonim Şirketler, İstanbul-1961.

Atalı, Murat/**Ermenek**, İbrahim, Medeni Usul Hukuku, Ankara-2021.

Ayan, Özge, “*Yeni Türk Ticaret Kanununda Anonim Şirketin Haklı Sebeplerle Feshi Davası (531. Madde)*”, Legal Hukuk Dergisi, Y.2011, S.102, Sayfa: 2237-2266.

Aybar, Zehra, “*6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu’na Göre Adi Ortaklık Sözleşmesindeki Yenilikler ve Değişiklikler*”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Y. 12, S. 24, Güz 2013/2, Sayfa: 127-247.

Aydın, Sema, “*Limited Şirketlerde Çıkma ve Ayrılma Akçesi*”, Terazi Hukuk Dergisi, Nisan-2022, S. 188, Sayfa: 25-42.

Ayoğlu, Tolga, “*Anonim Ortaklığın Haklı Nedenle Feshi*”, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 10, Y. 2013, S. 2, Sayfa: 219-252.

Ayoğlu, Tolga, “*Anonim Ortaklıkların Haklı Nedenle Feshine İlişkin Davalarda Dava İkame Edildikten Sonra Şirket Bünyesinde Ortaya Çıkan Bazı Önemli Gelişmelerin Dava Sürecine*

Etkileri", Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, S. 1, Y. 2017, Sayfa: 123-155 (Anılış: Önemli Gelişmeler).

Bahtiyar, Mehmet, "*İki Kişilik Limited Ortaklıkta Haklı Sebeple Çıkarma Davası ve Yargıtay Kararları*", Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XXX, Bildiriler-Tartışmalar (23 Aralık 2016), Ankara 2017, s. 101-129 (Anılış: Sempozyum).

Bahtiyar, Mehmet, Anonim Ortaklık Anasözleşmesi, İstanbul-2001 (Anılış: Anasözleşme).

Bahtiyar, Mehmet, Ortaklıklar Hukuku, İstanbul-2022.

Barlas, Nami, Adi Ortaklık Temeli Dayalı Sözleşme İlişkiler, İstanbul-2008.

Baştuğ İrfan, Limited Şirkette Ortağın Çıkma ve Çıkarılması, İzmir-1966.

Baştuğ, İrfan, Şirketler Hukukunun Temel İlkeleri, İzmir İTİA Yayınları, İzmir-1974 (Anılış: Temel İlkeler).

Bilge, Mehmet Emin, "*Anonim Şirketin Sona Ermesi ve Tasfiyesi*", Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 16, S. 3-4, Y. 2012, Sayfa: 261- 294.

Bilgili, Fatih/Demirkapı, Ertan, Şirketler Hukuku Dersleri, Bursa-2021. (Anılış: Şirketler).

Bilgili, Fatih/Demirkapı, Ertan, Şirketler Hukuku, Bursa-2012.

Cenkci, Esra, "*Çıkan ya da Çıkarılan Limited Ortağına Ayrılma Akçesinin Ödenmesi (TTK m. 642)*", Ankara Barosu Dergisi, Y. 76, S. 2018/4, Sayfa: 1-50.

Çağlar, Hayrettin, Anonim Şirketlerde Esas Sermayenin Azaltılması, Ankara-2010.

Çamoğlu, Ersin, "*Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshinde Hâkimin Takdir Yetkisi*", Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, C. 31, S.1, Y. Mart 2015, Sayfa: 161:193. (Anılış: Takdir Yetkisi).

Çamoğlu, Ersin, "*Limited Ortaklıktan Çıkarılma*", Batider, C. XXX, Y. 2014, S. 3., Sayfa: 5-20 (Anılış: Çıkarılma).

Çamoğlu, Ersin, Kollektif Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi ve Ortağın Haklı Sebeple Çıkarılması, İstanbul-2008 (Anılış: Kollektif).

Çamoğlu, Ersin, Limited Ortaklıklar Hukukunun Temel İlkeleri, İstanbul-2020.

Çamoğlu, Ersin; "*Limited Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi ve Yargıtay Kararları*", Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XXX, Bildiriler-Tartışmalar (23 Aralık 2016), Ankara 2017, Sayfa: 55-95. (Anılış; Haklı Sebeple Fesih).

Çebi, Hakan, Şirketler Hukuku, Ankara-2020.

Çeker, Mustafa, Anonim Ortaklıkta Oy Hakkı ve Kullanılması, Ankara-2000.

Çelik, Aytekin, "*Türk Ticaret Kanunu Tasarısı'na Göre Anonim Şirketlerin Haklı Sebeple Feshi*", Batider 2009, C. XXV, S. 4, Sayfa: 559-592. (Anılış: Haklı Sebep).

Çelik, Aytekin, Anonim Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma, İstanbul-2016.

Çevik, Orhan Nuri, Anonim Şirketler, Ankara-2002.

Doğanay, İsmail, Türk Ticaret Kanunu Şerhi, C. I, İstanbul-2004.

Domanıç, Hayri, Adi-Kollektif ve Komandit Şirketler, İstanbul-1988.

Edis, Seyfullah, “*Hukukun Uygulanmasında Yargıca Tanınmış Takdir Yetkisi*”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 30, Y. 1973, S. 1-4. Sayfa: 169-196.

Erdem, Nuri, 6102 sayılı Yeni TTK’ya göre Anonim Ortaklık Pay Sahiplerinin Müktesep (Kazanılmış) Hakları, Regesta Ticaret Hukuku Dergisi, C. 2, Y. 2012, S. 1, Sayfa: 3-44 (Anılış: Kazanılmış Haklar).

Erdem, Nuri, Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi, İstanbul-2019.

Erdil, Engin, Limited Şirketlerde Ortaklıktan Çıkarılma, İstanbul-2004.

Erdoğan, Alperen, Anonim ve Limited Şirketlerin Haklı Sebeple Feshi Davasında Haklı Sebeple Kavramı ve Haklı Sebeple İlişkin Yargı Kararlarının Analizi, Ankara-2022. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi).

Eriş, Gönen, Ticari İşletme ve Şirketler Cilt III, Ankara-2017.

Eroğlu, İrem, “*Adi Ortaklığın Sona Erme Sebepleri*”, Terazi Hukuk Dergisi, C. 13, Ocak-2018, S. 137, Sayfa: 66-71.

Erten, Cengiz, “*Anonim Şirketlerde Haklı Sebeplerle Fesih Hakkının Yargıtay İçtihatları Çerçevesinde Değerlendirilmesi*”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, C. 7, S. 13, Haziran 2019, Sayfa: 187-211.

Giray, Rabia Eda, “*Limited Şirketin Haklı Sebeple Feshi ve Yargıtay’ın Yaklaşımı*”, İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Y. 6, S. 12, Güz 2007/2, Sayfa: 195-219.

Göksoy, Can, “*Anonim Ortaklıkta Ortağın Yeni Pay Alma Hakkının Kaldırılması*”, Bilgi Toplumunda Hukuk-Ünal Tekinalp’e Armağan, C. I, İstanbul- 2003.

Gültekin Tibet, Ayşe, Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi, İstanbul-2019 (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi).

Hamamcıoğlu, Esra, Aile Tipi Limited Şirketlerde Şirket Sözleşmesi, Ankara-2022.

Hanağası, Emel, Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi Davasının Medeni Usûl Hukuku Perspektifinden Değerlendirilmesi, C. XXXII, Batider, 2016, S. 1, Sayfa: 199-270.

Helvacı, Mehmet, Anonim Ortaklıkların Bölünmesi, İstanbul, 2004 (Anılış: Bölünme).

Helvacı, Mehmet; “*İki Kişilik Limited Ortaklıkta Haklı Sebeple Ortaklıktan Çıkma ve Yargıtay’ın Görüşü Hakkında Bazı Düşünceler*”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 9, Y. 1995, S. 1-3, Sayfa 361-375.

Hızlısoy, İlbasmış, Özlem, Anonim Şirketin Haklı Sebeple Feshi, Ankara- 2016.

İmregün, Oğuz, Anonim Ortaklıklar, İstanbul-1989 (Anılış: Anonim).

İmregün, Oğuz, Anonim Şirketlerde Pay Sahipleri Arasında Umumi Heyet Kararlarından Doğan Menfaat İhtilafları ve Bunların Telif Çareleri, İstanbul-1962.

Karahan Sami/Bozgeyik, Şirketler Hukuku, Konya-2012.

Karahan, Sami, Anonim Şirketlerde Tasfiye, Konya-1998 (Anılış: Tasfiye).

Karahan, Sami, Şirketler Hukuku, Konya-2015.

Karayalçın, Yaşar, Ticaret Hukuku, C. II, Şirketler Hukuku, Ankara-1973.

Kaya, Ali, Limited Şirkette Haklı Sebep Kavramı ve Sonuçları, İstanbul-2009, s. 6 (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi).

Kaya, Arslan, “*Anonim Ortaklıkta Ortağın Bilgi Alma Hakkı*”, Banka ve Ticaret Hukuku Enstitüsü Yayınları, Ankara-2001. (Anılış: Bilgi Alma Hakkı).

Kayhan, Mustafa, Anonim Ortaklığın Haklı Nedenle Feshi Davası, İstanbul-2021.

Kayhan, Şaban, Şirketler Hukuku, Ankara-2021.

Kayhan, Şaban/ Ünlütepe, Mustafa, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Ankara-2018.

Kendigelen, Abuzer, “*Limited Şirket Paylarının Haczi*”, Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 1, S. 1, Ocak 2002, Sayfa: 49-416.

Kendigelen, Abuzer, Yeni Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, İstanbul-2012 (Anılış: İlk Tespitler).

Kendigelen, Abuzer/**Kırca**, İsmail, Şirketler Hukuku, C. III, İstanbul-2022.

Kubilay, Huriye, Anonim Ortaklıklarda Yönetim Kurulu Üyelerinin Ücretlerinin Belirlenmesi, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu XXIV, Ankara-2010.

Kürşat, Zekeriya, “*Yeni Borçlar Kanunumuzda Adi Ortaklık Hükümlerinin Değerlendirilmesi*”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. LXX, S. 1., Y. 2012, Sayfa: 301-317.

Mineliler, Zeynep, “*Yeni Türk Ticaret Kanunu’na göre Limited Şirketlerin Haklı Sebeple Feshi*”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. XVI, Y. 2012, S. 3, Sayfa: 95-117.

Moroğlu, Erdoğan, “*Anonim Ortaklıkta Azınlık Pay Sahiplerinin Korunması ve Haklı Nedenlerle Fesih*” Ord. Prof. Dr. Halil Aslanlı’nın Anısına Armağan, İstanbul-1978, (Makaleler I, İstanbul 2006 (Anılış: Fesih).

Moroğlu, Erdoğan, Anonim Ortaklıkta Genel Kurul Kararlarının Hükümsüzlüğü, İstanbul-2009.

Nomer Ertan, Füsün, “*Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi Davası -Ttk M. 531 Üzerine Düşünceler*”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, C. 73, S.1, Sayfa: 421-440.

Nomer Ertan, Füsün, Anonim Ortaklıkta Eşit Davranma (Eşit İşlem) İlkesi, Prof. Dr. Oğuz İmregün'e Armağan, İstanbul-1998 (Anılış: Eşit İşlem).

Oğuz, Habip, “*Taleple Bağlılık İlkesi Bakımından Yargıtay'ın Bir Kararının İncelenmesi*”, Uyuşmazlık Mahkemesi Dergisi, C. 4, S. 8, Aralık 2016, Sayfa: 301-316.

Oğuzman, Kemal, Türk Borçlar Kanunu'na ve İş Mevzuatına Göre Hizmet (İş) Akdinin Feshi, İstanbul-1955.

Okutan Nilsson, Gül, Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, Çağa Hukuk Yayınları, 1. Bası İstanbul-2004.

Oruç, Murat, 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Ortaklıktan Haklı Sebeple Fesih İstemine Balı Çıkarılma, *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, C. 27, S. 1, Mart 2011, Sayfa:209-233.

Öcal, Akar, “*Limited Şirketin Haklı Sebeplerle Mahkeme Kararıyla Sona Erdirilmesi*”, Prof. Dr. Turgut Kalpsüz'e Armağan, Ankara-2003.

Öztürk Akkartal, Hanife, “*Şirketler Hukukunda Yan Sözleşmeler*”, İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 15, S. 2016, Sayfa: 377-419.

Öztürk Dirikkan, Hanife, Limited Şirket Ortağının Ayrılması ve Ayrılma Payı, Ankara-2005.

Pekcanıtez, Hakan/**Özekes**, Muhammet/**Atalay**, Oğuz, Medeni Usul Hukuku, Ankara-2009.

Poroy, Reha/**Tekinalp**, Ünal/**Çamoğlu**, Ersin, Ortaklıklar Hukuku II, İstanbul-2017. (Anılış: Ortaklıklar).

Poroy, Reha/**Tekinalp**, Ünal/**Çamoğlu**, Ersin, Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku, İstanbul-2010 (Anılış: Ortaklıklar ve Kooperatif).

Pulaşlı, Hasan, Şirketler Hukuku Genel Esaslar, Ankara-2015.

Pulaşlı, Hasan, Şirketler Hukuku Şerhi, Adalet, Ankara-2018 (Anılış: Şerh).

Seliçi, Özer, Borçlar Kanunu'na Göre Sözleşmeden Doğan Sürekli Borç İlişkilerinin Sona Ermesi, İstanbul-1976.

Serozan, Rona, Sözleşmeden Dönme, İstanbul-2007.

Sever, Rabia, “*Anonim Ortaklıklarda Haklı Sebeple Fesih, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi*”, Y. 2012, C. 8, Sayfa: 169-213.

Sidim, M. Furkan, Limited Şirkette Çıkma ve Çıkarılma, Ankara-2021.

Soykan, İsmail Cem, Anonim Ortaklıklarda Organ Yokluğu, İstanbul-2012.

Sümer, Ayşe, Türk Ticaret Kanunu Tasarısında Anonim Ortaklıkların Haklı Nedenle Feshi, Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, C. XXVIII, Y. 2010, S. I, Sayfa:171-181.

Şahin, Ayşe, “Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi Çerçevesinde Gündeme Gelen Bazı Hukuki Sorunlar”, Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 9, S. 117, Mayıs, 2014, Sayfa: 145-174. (Anılış: Hukuki Sorunlar).

Şahin, Ayşe, Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi, s. 55 (doktora tezi).

Şahin, Ayşe, Limited Şirkette Ortağın Ortaklıktan Çıkması ve Çıkarılması, *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, C. 18, S. 2, Sayfa: 851-858. (Anılış: Çıkma ve Çıkarılma).

Şahin, Cansu, Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi İsteminde Mahkemenin Fesih Dışındaki Çözümlere Karar Verme Yetkisi, İstanbul-2019, s. 82 (Anılış: Fesih Dışındaki Çözümler).

Şehirali Çelik (Kırca/Manavgat), Anonim Şirketler Hukuku, C. I, Ankara, 2013.

Şener, Oruç Hami, Adi Ortaklık, Ankara-2008 (Anılış: Adi Ortaklık).

Şener, Oruç Hami, Limited Ortaklıklar Hukuku, Ankara-2017.

Şener, Oruç Hami, Ortaklıklar Hukuku, Ankara-2017 (Anılış: Ortaklıklar).

Şükrü, Yıldız, Anonim Ortaklıkta Yeni Pay Alma Hakkı, İstanbul-1996.

Tatlı, Burçak, Limited Şirketlerde Çıkma, Çıkarma ve Ayrılma Akçesi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi C. XXV, Y. 2021, Sayfa: 165 – 210.

Tekinalp, Ünal, “Türk Ticaret Kanunu’ndaki Boşluk: Anonim Ortaklığın Önemli Sebeplerle Feshi – Çoğunluk Gücünün Kötüye Kullanılmasına Karşı Etkili Bir Araç”, İktisat ve Maliye Dergisi, C. XXI/8, 1974, Sayfa: 171-215. (Anılış: Fesih).

Tekinalp, Ünal, Anonim Ortaklığın Bilançosu ve Yedek Akçeleri, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 2. Bası, İstanbul-1979 (Anılış: Bilanço).

Tekinalp, Ünal, Anonim Ortaklığın Haklı Sebeplerle Alternatif Çözümlü Fesih Davasının Bazı Usuli Sorunları, Ersin Çamoğlu’na Armağan, İstanbul-2013 (Anılış: Usuli Sorunlar).

Tekinalp, Ünal, Hakların En Az Zarar Verecek Şekilde Kullanılması İlkesi (I), İktisat ve Maliye Dergisi, C. XXVI, S. 2, Mayıs 1979, Sayfa: 78-80.

Tekinalp, Ünal, Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, İstanbul-2020 (Anılış: Sermaye Ortaklıkları).

Teoman, Ömer, “Anonim Ortaklık Genel Kurul Toplantılarında Pay Sahiplerinin Konuşma Süresinin Sınırlandırılması”, Otuz Yıl Ticaret Hukuku, Tüm Makalelerim, C. 1, 1971-1982, İstanbul-2000.

Topaloğlu, Mustafa/Özer, Işık, Limited Şirketlerde Ayrılma Akçesinin Muacceliyeti ve Ödenmesi, Terazi Hukuk Dergisi, C. 14, S. 158, Y. 2019, Sayfa:1955-1967.

Türk, Ahmet, Anonim Ortaklıkta Sermaye Kaybı ve Borca Batıklığın Hukuki Sonuçları, doktora tezi, 1998.

Ulukaya, Leyla, Limited Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi, Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C. 4, S. 8, Y. 2013, Sayfa: 129-161.

Üçışık Güzin, Limited Şirkette Ortağın Ortaklıktan Çıkarılması, Fahiman Tekil'in Anısına Armağan, 2003.

Üçışık, Güzin/Çelik, Aydın, Anonim Ortaklıklar Hukuku, C. I, Ankara-2013, s. 59.

Yasaman, Hamdi, “*TTK Tasarısında Hakimin Genişleyen Rolü*”, Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Y. 2009, C. XXV, S.4, Sayfa: 73-94.

Yıldırım, Ali Haydar, Limited Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi, Bursa-2013.

Yıldız, Şükrü, Anonim Ortaklıkta Pay Sahipleri Açısından Eşit İşlem İlkesi, Ankara-2004 (Anılış: Eşit İşlem).

Yıldız, Şükrü, Anonim Ortaklıkta Yeni Pay Alma Hakkı, Beta Yayım, İstanbul-1996 (Anılış: Yeni Pay).

Yıldız, Şükrü, Limited Şirketler Hukuku, İstanbul-2007.

Yıldız, Şükrü, TTK Tasarısına Göre Anonim Şirketin Haklı Sebeplerle Feshi, Prof. Dr. Ergon A. Çetingil ve Prof. Dr. Rayegan Kender'e 50. Birlikte Çalışma Yılı Armağanı, 2007 (Anılış: Tasarı).

Yüksel, Sinan, “Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi Davasında Davalı Sıfatı Üzerine Düşünceler”, Prof. Dr. Hamdi Yasaman'a Armağan, 1. Baskı, İstanbul-2017.

Yüksel, Sinan, Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi Davasında Davacı Sıfatı, Beykent Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku Sempozyumu ve Makaleler, Yargıtay 11. Hukuk Dairesi Başkanı Merhum Mehmet Kılıç'a Armağan, İstanbul 2020, Sayfa: 147-163.

Yüksel, Sinan, Paysahipleri Sözleşmeleri, İstanbul-2003. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) (Anılış: Paysahipleri Sözleşmeleri).

İnternet Kaynakları

www.jurix.com.tr

www.ticaret.edu.tr

www.hukukturk.com.tr

www.dergipark.org.tr

www.muglabaros.org.tr

www.yargitay.gov.tr

www.gsu.edu.tr